

Martyrologium Usuardi Monachi

Usuard

Antverpiae, 1714

Mensis November Habet Dies XXX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80973)

MENSIS NOVEMBER,

Habet Dies xxx.

Kalendis.

Die 1.

Estivitas beatæ Dei Genitricis, & omnium martyrum, ^{Omnium} quam Bonifacius Papa celebrem & generalem instituit agi ^{Sanctorum.} omnibus annis in urbe Roma. Sed & Gregorius Pontifex postmodum decrevit, eandem in honore omnium Sancto- rum solemniter observari perpetuo ab omni Ecclesia. Apud castrum Divionem, sancti Benigni presbyteri, qui missus à beato Policarpo ad ^{Benigni.} prædicandum in Galliam, postquam est à Terentio comite gravissimis tormentis multipliciter afflictus, tandem collum ejus vecte ferreo tun- di, & corpus lancea forari jubetur. In Campania civitate Terracina, sanctorum Cæsarii diaconi & Juliani presbyteri: qui Cæsarius tempore Claudii, diebus multis in custodia est maceratus, & postea cum eodem ^{Cæsarii & Juliani.} Juliano in saccum missus, sicque in mare præcipitatus. Civitate Pari- sius, depositio beati Marcelli confessoris, qui ut dignus monstraretur ^{Marcelli.} futurus antistes, ejus meritis nunc aqua in vinum, nunc vero mutatur in balsamum. Item sancti Severini monachi, de Tiburtina civitate. Et ^{Severini.} natale sanctæ Mariæ virginis, quæ diris verberibus afflicta, equulei extensione, & unguularum laceratione vexata, martyrium consumma- ^{Vigoris.} vit. Item civitate Bajocas, sancti Vigoris episcopi. In pago Vua- ^{Maturini.} stinensi, sancti Maturini confessoris.

Ita habent *Munerati prima editio*, Grevenus & Molanus. Multi alii codices proxime accedunt, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Munerat plerumque mendis abundat. Hic in principio addit *Virginis Mariæ*. Greven. pro *gravissimis tormentis*, habet *gravissime*. In tribus cita- tis est *perforari*, ex aliis tamen post Bedam & Adonem servavi *forari*. Molan. semper corrigit *Parisius* pro *Parisiis*. Reliqui Munerati errores sunt, quod pro à *Terentio*, legat *ea*; pro *custodia*, habeat *custodi*. Marcello addit *titulum episcopi*. Tum, *monachi de Bithinia*. Item, *Mariæ virginis & martyris*. Demum *Vuastensis*, pro *Vuastinensis*.

M m m m

Opti-

Optimos nostros codices è purorum numero excludere coacti sumus; Præterea De Praten. imprimis, quia ex ejus textu erasa est, quæ hic sexto loco ponitur *Maria Neocorensis*, relicto spatio vacuo, ut testatur Clar. Castellanus, qui & observavit, rejectam eam esse ad xx i Novembris, alteri inductioni illic inscripta. Sequuntur Pratensem soliti socii Antverp. maj. & Rosweyd. qui ambo præfata annuntiatione etiam carent. Imo in Antverp. maj. deest præterea *Severinus monachus*. Hoc quoque peculiare habent præfati codices, quod annuntiationis primæ membrum secundum sic incipiant: *Tercius vero Gregorius*, ubi reliqui omnes indeterminate legunt: *Sed & Gregorius*; codices vero mediæ notæ melius designant *Gregorium quartum*. In Herinienfi, cetera purissimo, mutatum est Marcelli elogium, ut infra patebit.

OMNIVM SANCTORUM. OBSERVATIO. In antiquioribus Kalendaris aut Hieronymiano Martyrologio quærenda non est annuntiatio nostra prima de festivitate B. M. V. & omnium Sanctorum, de cujus prima inchoatione, seu Panthei in ecclesiam Christianam mutatione, cum Romano parvo agere cœpimus xiiii Maii. Hic ex eodem Martyrologio sumenda sunt hodiernæ solennitatis paulo expressiora lineamenta: *Festivitas Sanctorum, quæ celebris & generalis agitur Romæ*. Non dicit, *generalem* agi totâ Ecclesiâ, sed dumtaxat *Romæ*; ostenditque adeo Martyrologii istius auctor, se illa tum scribere, cum prædictum festum institutum in ipsâ Urbe à Gregorio III, qui sedit ab anno dcccxxxi ultra dcccxl, festivus ageretur: unde Romani illius parvi epocham in præfationis cap. 2 deduximus. De eodem festo videnda sunt Baronii Notationes xiiii Maii & i Novembris, sed maxime Frontonis ad Kalendarium observationes à pag. 142. Beda noster hoc legi: *Festivitas omnium Sanctorum* primo loco; sed cum hæc longe aliter, & alio ordine à Rabano posita sint, dubium reddunt, utrum ea verba à Beda vel Floro vere signata fuerint. Clarius est Adonis narratio, à Nostro contracta, non expressa determinatione Gregorii III, quæ in Pratenfi & sociis codicibus male ponitur; nam extensio festivitatis ad universam Ecclesiam, non à Gregorio III, sed à Gregorio IV, sæculo integro posteriori, procurata censetur; ut proinde recte in Variantibus dixerimus, nomen *Gregorii IV* codicibus mediæ notæ melius insertum fuisse, etsi non Ufuardine.

BENIGNI. De Benigno Divionensi, vel ut alii vocant, *primo Burgundie Apostolo*, agunt Hieronymiana apud Florentinum, Beda, ex hoc Rabanus & Ado, eodem omnes elogio, quod postremus nonnihil contraxit, atque in multo pauciora reduxit Ufuardus. De Benigno tacet Romanum parvum, & ubi in Adone quinque exstant commemorationes, tres dumtaxat in altero inveniuntur, ut vel ex eo capite conjicias Romani parvi auctorem, egregium Adonis compendiatorem esse. Agit de Benigno Greg. Turon. de gloria Martyrum cap. 31. Quid de Actis vulgatis, & postea à nobis vulgandis, senserit Henrichonius, habes i Maii in Andeolo pag. 35. Vide etiam supra, illo die Observationem nostram. Est in Hieronymianis plurimum martyrum & virginum Terracinenfium turba, de qua disputat Florentinus: reliqua omnia Martyrologia solos *Cæsarium & Julianum* signant, ut Rabanus ex Beda, & in serie nostra Romanum parvum, Ado, Ufuardus. Conveniunt elogia desumpta ex iisdem ipsis Actis, quæ ex Baronio corrigenda notavit Ferrarius apud Florentinum; non desunt qui plusculum exigi posse existimant. De solo Cæsario seorsim meminere Kalendaria Allatii & Frontonis, atque item Sacramentarium Menardi. Utrum vero Cæsarius hic geminandus sit, aut saltem ab eo, quem Baronius posuit, distinguendus, illius erit disquirere, cujus erit Acta nostra Mss. examinare.

MARCELLI. Sequitur in textu *Marcellus*, hoc die ab Ufuardo primum relatus; ab Ufuardo, inquam, ita volentibus codicibus nostris, nam apud antiquiores aut synchronos Martyrologos notus non est. Cur in altera Munerati editione & ab aliis referatur i i Novembris, hic non discutio, uti nec eam quæstionem, quæ circa Fortunatum auctorem vitæ aut miraculorum sancti Marcelli versatur, in qua *hæere* hætenus malo cum Gerardo du Bois, historiæ eccl. Parisien. parte 1, pag. 46, quam *conjecturas* haud certas *prætere*. Vita ipsa qualiscumque ex hoc scriptore & aliis, sed potissimum ex Mss. nostris suo tempore diligenter illustrabitur. *Severinus monachus* ex Romano parvo vel ex Beda ab Adone acceptus, iisdem prope verbis ab Ufuardo translatus est. Quid sint monumenta ecclesiæ ejus à Baronio citata, necdum scio, siquid de eo exstet, proprio loco dabitur.

MARIA. *Maria Neocorensis* à Pratenfi & sociis codicibus hic exclusa & aliò translata, ex aliis certo Ufuardina est; ex solito Viennensi fonte deducta, cum elogio Adonianis verbis concepto, sumptoque ex antiquis Actis, quæ apud Vincentium, Mombritium aliosque manca & mutila, à Baluzio recentius integre edita sunt, tomo 2 Miscel. à pag. 115, & observationibus nonnullis illustrata à pag. 491. Nos de iis plura alibi. Videtur eadem ipsa Maria in Hieronymianis signata, ut colligit Florentinus; in loco martyrii, ni fallor, hallucinatus. *Vigor Bajocensis* & *Matwinus* pure quoque Ufuardini sunt, nisi erraverit Rosweyds, dum illum in Adonis appendicem rejecit. Prioris istius vita, apud Surium

VIGORIS.

Sarium est conferenda cum Mss. nostris, iisque quæ refert Cointius, ad annum dxxx Maturini. pag. 305. Maturini non una apud nos exstat, tunc etiam illustranda. Quos ex tot Sanctis, uno hic die consignatis omiserit, quantum metricè cecinerit Wandelbertus, ex sequentibus versiculis intelliges.

Caesarius prima designat fronte Novembrem,
Eximio cujus latatur Roma triumpho.
Mensis & hic reliquos stellato vertice vincens
Uno omnes Sanctos celebrans conjungit honore,
Regia quos celi pariter retinetque fovetque.

AUCTARIA.

PRATEN. Caret, ut jam diximus, tota annuntiatione Mariæ, in quo similes habet solitos socios ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. quorum primus in Severino etiam deficit, alter minutis pluribus nævis non vacat.

HERINIEN. Toto textu integerrimus esset, nisi Marcello aliud aptasset elogium: Cujus vitam illustrem virtutibus ac miraculis Fortunatus episcopus egregie describit.

TORNACEN. In prima purus, in secunda defectum: caret tertia, quinta, sexta & septima. In Marcello convenit cum HERINIEN.

PULSANEN. In prima utcumque purus, sic pergit: In Campania civitate Terracina, sanctorum martyrum Caesarii diaconi & Juliani presbyteri. Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Toto textu puri sunt, sed in fine adiciunt: Pictavi civitate, sancti Hilarii confessoris.

Hilarii.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Puris adscribi merentur; sed in textu mutata sunt aliqua, ut Gregorius quartus, & annuntiationis finis transpositus; item annuntiatio tertia, secunda præmissa, & nonnulla alia non satis exacta.

LOVANIEN. Cum prioribus omnino convenit sed elogium sancti Benigni desideratur.

CENTULEN. Festivitas omnium Sanctorum. In Burgundia castro Divion. passio sancti Benigni presbyteri & martyris. Apud Terracnam, sancti Caesarii diaconi & martyris. Civitate Bajocæ, depositio sancti Vigoris episcopi & confessoris, cujus corpus divino nutu translatus in Ponticum & in ecclesia sancti Richarii, multo est amore & honore celebratum. Ipso die, passio sanctæ Mariæ virginis, quæ cum esset ancilla, nec flecti posset ut manducaret idolatrica, multis afflictionibus martyrium consummavit. Parisius, depositio sancti Marcelli episcopi & confessoris. Item sancti Severini monachi, de Tiburtina civitate. In pago Vastinensi, sancti Maturini confessoris.

De Vigore.

BRUXELLEN. In prima nonnihil interpolatus, secundo loco agit de Caesario & Juliano, ubi post maceratus, interit ex Adone: Eo quod cum pervenisset ad templum Apollinis, ad orationem ejus cecidit ipsum templum, & occidit pontificem nomine Freminum [Firminum] & postea cum eodem Juliano &c. De Benigno etiam ali-

De Cas. &c.

De Benigno.

quid adjicit, nempe: Quicum Andochio compresbytero & Tyrsio diacono missus est &c. Reliqua omnia distulit ad diem sequentem.

De festo Om. SS.

HAGENOVEN. Festivitas sanctæ Dei genitricis & omnium Sanctorum, quam instituit beatus Bonifacius Papa quartus, a beato Gregorio magno, concedente ei Foca imperatore Pantheon, id est templum omnium demoniorum. Quam sollempnitatem ille tantum statuit in urbe Roma & non aliibi

fieri: & nondum tunc temporis fiebant festa Confessorum; sed Gregorius quartus postmodum eam decrevit fieri per totum orbem, in honore omnium Sanctorum, in capite Calendarum Novembrium, mutans illam diem, quæ erat festiva 1111 Idus Maii. Statuta autem hæc festivitas est quatuor de causis; primo propter omisorum completionem; secundo, propter negligentiarum expiationem; tertio, propter faciliorem orationum nostrarum impetrationem; quarto propter ejusdem templi consecrationem. Hæc sufficiant; nam quæ deinde de Benigno, Caesario & Juliano commiscet, minus describi merentur. In fine ita habet: In civitate Parisius, depositio sancti Severini monachi, qui erat ortus de civitate Tiburtina. Cetera omnia prætermissa sunt.

AMBIANEN. Canobio Centula, sancti Vigoris episcopi & confessoris. Vide supra in codice CENTULEN.

AQUICINCT. In fine: Ipso die, sancti Laurentii Laurentii abbatis. Arvernus, sancti Austremonii episcopi. Austremon.

VICTORIN. & REG. Subc. signatus num. 130. Adiciunt: Civitate Arvernus, sancti Austremonii episcopi & martyris. Vide notulam Castellani. Item in eodem pago, sancti Flori episcopi & Flori confessoris, qui unus ex LXX Christi discipulis fuit.

DAVERONEN. Civitate Bajocarum, sancti Vigoris episcopi & confessoris. Pictavi, sancti Hilarii episcopi & confessoris. Hilarii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Omnium Sanctorum. Caesarii martyris. Juliani presbyteri & martyris. Mariæ virginis & martyris. Marcelli Parisiensis episcopi. Vigoris episcopi, qui parvulum suscitavit.

DIVIONEN. S. Benigni. Post elogium in textu relatum, addit: Cujus beati martyris solemnitas, licet ipsa die cum ceteris celebretur, tamen pro devotione martyris & veneratione corporis, quod in presenti continetur monasterio, sequenti reueratur die, maxima & præclara festivitate.

CLUNIACEN. Pictavi, sancti Hilarii episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Laurentii confessoris. Laurentii.

De quo etiam CODEX D. DU CHEVAL. signat. C. CODEX D. LE MARE signatus A. Augustodunus, sancti Pigenii episcopi & confessoris. Ponitur a Pigenii.

VATICAN. Sub num. 5949. Deficit in Marcello, Severino, Vigore & Maturino.

ALTEMPS. Pictavi civitate, sancti Hilarii Hilarii confessoris. Arvernus, natale B. Austremonii martyris, primi pastoris civitatis ipsius. Ipso die, sancti Laurentii abbatis.

FLORENTIN. De Hilario, ut supra. Tum: civitate Regii, translatio corporis beati Venerii Trausf. confessoris, de partibus Lucensium ad Regium præ-Venerii. dictum. Vide XIII Septembris.

LUXOVIE. Apud Median. canobium, sancti Spinuli confessoris, qui præcipuus discipulorum sancti Hidulphi, post anachoriticam vitam, quam laudabiliter consummavit, clarus mundo miraculis,

Anterior
textus.

Patricii.

Hilarii.
Austremon.

Eustachii
& socior.

Theodoti.

Ambrosii.

ad Dominum migravit. Vide Castellani i Aug.
EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntia-
tione nonnihil, in duabus aliis multum ex A-
done interpolata est. In Marcello recte. De
Severino, solum superaddit, confessoris. Ad
Maturini, in fine subicit: Qui post miraculorum
insignia, inter qua filiam Maximiani a demonio
liberavit, laus Domino spiritum suum reddidit.
In Maria præfigit palæstram sed non recte: Apud
Neothorensem civitatem. Item conditionem: An-
cilla cujusdam divitiis. Demum & tempus: Sub
Adriano & Anthonino imperatoribus. Sequitur
de Vigore. In fine adjectur: In territorio Niver-
nensi, sancti Patricii martyris.

BELIN. In prima ferme convenit cum textu:
Secunda & tertia parum abest. Deficit in elo-
gio Marcelli. De Severino, Maria, Vigore,
Maturino, satis bene. Sed quid sibi vult hæc
in fine repetitio? Eadem die, sancti Caesaris mar-
tyris? Et rursum: Item Severini monachi, de Ty-
burtina civitate? Cum hæc prius signata fue-
rint. In altera editione, omnia repetitio Seve-
rini, sed adjectum: Præclavis, sancti Hilarii con-
fessoris. Arvernus, S. Austremonis, primi Arver-
norum episcopi & martyris.

GREVEN. In territorio Nivernensi, sancti Pa-

tricii martyris. In Africa, sanctorum Poplijani, Patricii,
Victoris, Hermetis, Justii, Vitalis & Papie. Item Poplijani
passio sancti Agricolæ. Amancus episcopi. Apud Agricolam
Tarsum Cilicia, sancta Eustochia virginis & mar-
tyris, qua cum sacrificare renueret, iussa Juliano Imperatore
imperatoris, nervis bubulinis caditur, caprea-
rum cornibus excungulatur; capiti, extrahit cap-
pillis, clavi infinguntur: deinde data sententia,
ut membratim concisa in sartagine torreretur,
orans ad Dominum emisit spiritum.

MOLAN. Haud dubie ex BELIN. textui sub-
dit: Eodem die, sancti Caesaris martyris. Patricii,
sancti Hilarii confessoris. Arvernus, sancti Hilarii
Austremonii, primi Arvernorum episcopi & marty-
ris. Tum: In Blandinio, deposito sanctissimi patris
nostri Florberti, primi abbatis canobis Blandini-
ensis. Dein minoribus typis: In Hispania, sancti
Ermengaudi episcopi Urgellensis. Editiones
aliæ, de Marcello textui litteris Italicis in-
serunt: Cujus corpus requiescit in alma ecclesiasteria
Muriæ Virginis. Hujus vitam illustrem &c.
De Maria ex Adone supplet. In fine: Cujus cor-
pus honoratur & colitur in territorio Senonesis
diocesis. Reliqua nihil novi afferunt, solum
transponunt annuntiationes de Florberto, Au-
stremonio, Hilario, Casario & Ermengauda.

IV Non.

Die 1.

Victorini.

Natalis beati Victorini Pitabionensis episcopi, qui post multa
documenta, ut sanctus Hieronimus testatur, persecutione
Diocletiani martyrio coronatus est. Romæ, temporibus Adri-
ani imperatoris, passio beatorum Eustachii, cognomento Placidi, &
uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapio & Theospite, quorum miri
actus leguntur. Horum festivitas, cum in Kalendis habeatur, hic ta-
men plenius recolitur. Apud Laodiciam, sancti Theodoti episcopi,
qui non solum verbis, sed & rebus & virtutibus extitit ornatus. Eo-
dem die, sancti Ambrosii abbatis monasterii Agaunensis, qui magnis
vitæ atque sanctitatis virtutibus clarus, beato fine in Domino quievit.

Puriores sunt Antwerp-maj. Rosweyd. Antwerp. & Max-Lubec. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Lego Pitabionensis cum plerisque vetustioribus codicibus, inter
quos aliqui habent Pythabionensis vel Pictavionensis, nullus Pictaviensis, quæ positi-
tio in solos recentiores irrepsit, sollicite notata à Molano & aliis, haud dubie ex sancto
Hieronimo de Script. cap. 74. Sunt qui præferant Petavionensis. Utcumque scripseris,
non est verosimile, Pictavium Gallia hic indicari, sed Petabium vel Patavium antiquæ
Pannonia; seu Norici, hodie in Styria, vulgo Pettau, olim cathedralis, nunc S. Mar-
burgensis diocesis. Eustachii legunt omnes, non Eustachii, quamvis sic forte appellandus
sit. Antiquiores codices efferunt Placide, à Placidas, nos cum majori numero, ut est in
textu, in quo & Theospite servavimus cum Mss.; Greveno, Molano aliisque, scribentibus
Theospito, Rosweyd. ab omnibus differt, inferendo Eustachii elogio, primo magistri mili-
tium. In Greven. per errorem est Theodoti. Sic in Antwerp. & Max-Lubec. coronatus pro
ornatus. In paucis invenitur Agaunensis, receptior est nostra formatio, Agaunensis. Cet-
tum est Adonem scribere requievit, ut est in nonnullis codicibus, sed majori numero
cedendum putavimus.

Victorini.

OBservatio. Inter præfatos Ecclesiæ Scriptores, non infimum locum tenet Victo-
rinus, abunde laudatus à sancto Hieronimo, loco supra citato; ubi Miræ ani-
madversiones consulere possunt, qui de scriptis judicium quaerunt, qualia suggerunt Bi-
bliographi hodie passim noti. De sede episcopali, nihil hic dicendum superest; plura
alibi cum Launoyo, cui recentiores passim subscribunt, disputari poterunt. Alia requirere
in

in Notationibus Baronii, & apud Tillemontium tomo 5 à pag. 311, ubi de scriptis agitur primum, cum de Victorini rebus gestis, aut ejus martyrii Actis vix quidquam reperiatur. Nihil hoc die ex Hieronymianis aut ex Beda acceptum. Annuntiatio tota Adoniana est, solâ ferme Hieronymi citatione ab Ufuardo aucta. Wandelbertus ipsum etiam memorat, cum Benigno & Juliano, quos ob nimiam diè præcedenti Sancto- rum copiam, huc transfuisse videtur. Sic Victorinum primo loco canit:

Quartus Victorine sacer martyre bearis.

Secundum locum in Ufuardinis codicibus constanter hoc die occupat celebratissimus *Eustachius*, aliis *Eustathius*, cum uxore & duobus filiis, tametsi modo, forte ex Græcis, xx Septembris referri soleat, ut est in Calendario Allatii; Frontoniano x1 Septembris perperam notante. Et quidem à nostris 1 Novembris passi dicuntur, saltem apud majorem codicum numerum. Eustachius Adoni recte, nisi multum fallor, abjudicatur; certe quæ à Rosweydo in appendicem rejecta sunt, cum Ufuardinis non satis consonant, nec magis cum iis, quæ in nostra Bedæ editione Floro tribuuntur. Est igitur propria Ufuardi annuntiatio, sic studiose posita, ut nihil contineat reprehensione dignum. *Miros* esse Eustachii & sociorum *Actus* recte testatur, utrum tam veri sint, sive qui à Metaphraste, sive à Combesilio, sive ab aliis editi (in re enim omnes conveniunt) intelliges ex Baronio ad annum cxx num. 4. Eruditi recentiores eos plane rejiciunt, nec dignos censuit Tillemontius ex quibus historiam suam componeret. Vide ipsum tomo 2 pag. 226 & à pag. 585. Non ignoro quanta Kircherus ad tuenda ea Acta molitus sit, exstant hic etiamnum litteræ ejus de eo argumento ad Majores nostros datæ; attamen, licet à Nicephoro & Damasceno citentur, nemo, opinor, contra Baronium facile evicerit, non multa prædictis Actis, ut minimum *superaddita fuisse*, quibus, si fieri potest, expurgandis, suo loco operam dabimus. Vide interim quæ de vetusto Eustachii cultu in Notatione observat laudatus Baronius, quem mirum esset *Eustochium* virginem Tarsensem, cujus aliqua Acta habemus, hoc die ex Petri Catalogo, pro Eustachio supposuisse, ut vult Castellani notula. Non puto ad aliam, quam ad Eustachium nostrum referri posse, quæ x1x Septembris in hunc modum cecinit Wandelbertus:

*Virtutis Specimen, patiendi & forma decusque
Martyrii Eustathius terno denoque triumphat.*

Qui sequitur *Theodotus*, *Laodiceus* episcopus, unicus est, quem hoc die signavit auctor Romani parvi: *Laodiceæ, Theodoti episcopi, qui arte medicus fuit.* Dubium non est, quin hic iterum auctor ille Rufinum suum consuluerit lib. 7 cap. 29, unde acceptum quoque est longius Adonis elogium. En lapidem offensionis, quem primus projecit Theodoti amicus, Eusebius Cæsariensis lib. 7 cap. 32 edit. Valesianæ; nostri inde desumpserunt, sed illum acius impetiit Valesius, ut cap. 2 præfationis nostræ ostendimus. Hic fontem habes, ex quo *Theodotus* ille Hieronymianis, Bedæ, Floro, Wandelberto, Rabano incognitus, in Martyrologii seriei nostræ locum obtinuit. Est penes me epistola eruditissimi viri Petri Possini nostri, data Romæ xxx Decembris MDCLXXVII, quâ inter alia agens de R.P. Leandro Cong. Oratorii, post S. R. E. Cardinale Coloredo, ita scribit: *Rogavit obiter, ut vos suo nomine consulerem, circa liem hic modo ventilatam de Theodoto ep. Laodiceo, quem ill. Michael Angelus Riccius, & alii viri docti putant, aut valde suspicantur, immerito irrepsisse in Martyrologium Romanum, ubi 11 Novembris perhonorifica ejus exstat mentio, cum tamen in omni memoria rerum Arianarum, illa pice is infectus appareat, nec idoneum ejus resipiscentiæ uspiam indicium cernatur. Quamobrem Henricus Valesius in opusculo de Martyrolog. Rom. ad calcem Annotationum ad Eusebium edito, non dubitat pronunciare, perperam id nomen istuc intrusum, & Baronii, quod non expunxerit, diligentiam requirit. Quid repositum fuerit, colligo ex superflite schedula, qua eruditorum Romanorum sententia confirmatur. Theodoti laudator Eusebius in Ufuardum xx1 Junii irrepsit, sed in Romano prætermisus est; idem fortasse & Theodoto accidet suo tempore. Ego quidem non parum post alios laborasse me fateor, ut vel tenuia alicunde resipiscentiæ ejus vestigia eruerem, at fructus labori hætenus non respondit: video Baronium ad annum cccxxv num. 40, & doctos quosque passim inter prævaricatores Arianos Theodotum connumerare, de qua re vide Tillemontium tomo 6 pag. 740 & aliis locis. Ceterum de ortu & propagine cultus ejus, apud Orientales omnes ignoti, satis dictum est.*

Ambrosius, prius apud Lugdunum monasterii Insula Barbara Pater, deinde, monasterii Agaunensis abbas, ab Adone primum signatus, cum brevi sed distinctiori elogio, à Nostro compendiosius notatur. Citat Baronius Petrum in Catalogo & Trithemium; sed ii satis jejune de Ambrosio loquuntur; quam forte ob causam à Mabilione inter prætermisissos refertur. Nec multa suggerunt vitæ nostræ abbatum Agaunensium manuscriptæ: forte aliunde plusculum suppeditabitur. Est hic, ni fallor, verus & integer Ufuardi textus.

M m m m 3

AUCTA-

AUCTARIA.

RATEN. Inter puros locum denuo non habet, quia hic caret postremo secundae annuntiationis membro, nempe: *Horum festivitas cum in Kalendis habeatur, hic tamen plenius recoliunt.*

HERINIEN. Eodem plane defectu laborat, quem in aliorum consensu, vere defectum appellare necesse est. Deinde manifestam lituram, praeter morem, exhibet, cui longioribus lineis inscriptae sunt, praeposito ordine, binae primae annuntiationes, cum tamen de Eustachio egerit xx Septembris, ex quo patet correctoris, vel ipsiusmet primi scriptoris imperitia; nam character vix quidquam differt. Praeterea in fine adjicit: *Eodem die, commemoratio sancti Benigni martyris.* Haud dubie proprium loci est, propter impeditum diem hesternum huc translatum, ut est heri in DIVION.

Benigni.

TORNACEN. In prima purus, secundo loco cetero Ambrosium, tertio Eustachium, sed cum defectu, de quo in prioribus codicibus diximus. Theodotum plane expunxit. In fine autem superaddit: *Ipsa die, commemoratio omnium fidelium defunctorum.*

Fid. defunct.

PULSANEN. In sola prima, satis purus est. Tum de Ambrosio, cujus elogium plane expunxit. Desunt reliqua.

Fid. def.

MUNERAT. Pro Victorini, scribit Victoris. Caret periocha, horum festivitas &c. In fine: *Ipsa die, commemoratio omnium fidelium defunctorum.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *Commemoratio omnium fidelium defunctorum.* Sequitur totus textus, sed nonnihil transpositus; cui in fine subiungitur: *Apud Viennam, sancti Georgii, ejusdem urbis egregii episcopi. Est in Romano.*

Idem. Georgii.

LOVANIEN. In omnibus convenit, cum proxime citatis codicibus, sed in eo ab ipsis differt, quod omittit elogium Theodoti.

ALBERG. & DANIC. Carent Eustachio, de quo egerunt xx Septembris. De cetero similes sunt ANTVERP-MAX. &c.

Textus mutilus.

CENTULEN. Rome, passio sancti Eustachii, qui antea Placidus dictus est, qui cum uxore Theopside, & duobus filiis Agapio & Teopisto, sub Adriano per ignem passus est. Apud Laodiciam, sancti Theodori episcopi, viri non solum verbis, sed & rebus & virtutibus adornati. Eodem die, sancti Ambrosii Agamenis abbatis, sanctitatis mirandi. Desit prima annuntiatio.

Fid. def.

BRUXELLEN. Incipit: *Commemoratio animarum omnium fidelium defunctorum.* In Eustachio mutilus est, & praeterito Victorino, de quo die sequenti, hic eos refert, quos heri omiserat. Imprimis: *Et natale beatae Mariae virginis & martyris, qua cum esset ancilla, & in die natalis filii Domini sui jejunaret, nec ullo modo sedit potisset, ut cum ydolis manducaret, diris vulneribus &c.* Sequitur: *Apud Coloniensem Agrippinam, sancti Eusebii, tertii ejusdem urbis archiepiscopi. Tum de Severino Tiburtino, ex die hesternum. Deinde, de Theodoto, satis pure. De Georgio Viennensi, cum codicibus supra. Rursus de Marcello, Vigore & Maturino, ut nos die praecedenti. Demum: Apud Montes Hannoniae, canonizatio (MOLAN. habet translatio) sanctae Waldevtrudis electae, & nepis beate Gudaule virginis.*

Mariae

Eusebii. Severini. Georgii.

Marcelli.

Vigoris.

Maturini.

De Waldetr.

HAGENOYEN. Orditur ab Eustachio, cujus Actorum satis vulgatorum compendium profert, sed ei describendo inhaerere hic noluit. Sequitur de Victorino, satis bene. Tum: *Item sancti Naamati episcopi & confessoris. De Theodoto, nihil. Ambrosium differt in diem sequentem. In fine legit: Eodem die, omnium fidelium defunctorum commemoratio, qua finis est propter defunctos illos, quorum memoriam tenemus; & quia tales subventiones non habeamus speciales, habeant in isto die generales. Hac quidem ratio tolerabilis est, sed alia, quae subiungitur, institutionis causa de rapto capite S. Petri, describi non meretur.*

AQUINCIN. In principio: *Generalis & festiva commemoratio omnium fidelium defunctorum.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. In fine adjiciunt: *Eodem die, sancti Laurentii abbatis. In Castellano est 1 Novembris.*

DAVERONEN. In prima & secunda annuntiatione purus, subdit: *Dolensis canobis, sancti Justini monachi & martyris.*

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. Epistola tam cum sociis mari. *Commemoratio animarum. Victorini episcopi & martyris. Theodori episcopi & confessoris. Ambrosii abbatis monasterii Agamenis.*

VATICAN. signatus num. 5949. Desit Eustachii & Ambrosii. Adjiciunt: *In Sacris, sanctorum martyrum Valentini & Hilarii. Beneventi, sancti Marciani episcopi & martyris, discipuli Petri. Petri. Et transitus Domini Amici sacerdotis. Vide Martyrologium Castellani.*

FLORENTIN. Tergeste, sancti Justini martyris, sub praefide Monacho.

EDITIO LUBECO-COL. *Commemoratio omnium fidelium defunctorum, quam sanctus Bonifacius Papa IV generalem in ecclesiis Dei, omnibus annis instituit agi. Roma, venerabilis memoria sanctorum Eustachii, cognomen Placidii, cum uxore & filiis, martyrum. Sequitur de Victorino, satis pure; item de Theodoto. Tum: Apud Viennam, sancti Georgii, ejusdem urbis egregii episcopi & confessoris. Canobis Dolensi, sancti Justini monachi & martyris. Ipsi die in Monasterio, translatio sanctorum Victorini & Florianus martyrum. In Ambrosio, satis pura est.*

BELIN. Incipit: *Commemoratio omnium fidelium defunctorum.* Secundo loco scribit Theodoti, pro Theodoti. In Victorino, satis purus, in Eustachio mutilus est. Tum: *Ipsa die passio beati Justini martyris, qui apud Trigesinam [alia editio] minus male habet Trigesinam] cruciatum coronatus est. Denique Ambrosium habet, sed resecto toto ejus elogio.*

GREVEN. *Commemoratio omnium fidelium defunctorum, quam sanctus Bonifacius IV generalem in ecclesiis agi instituit. Apud Tergestum, civitatem Histriae, natalis sancti Justini, praefici martyris, qui sub Diocletiano & Maximiano, pro fide Christi in carcerem missus, indeque ductus, per crucis casus, ad ultimum alligatus multis plumbis ponderibus, in mare precipitatus est. In Perside, sanctorum Alcinidii, Pigasti, Aneptistis, qui sub rege Sapore vestibus durissime caesi, ignem, & alios ferreos superantes, tandem cum aliis xxviii, qui in eorum confessione crediderunt, in ignem missi, animas Christo reddentes, ab angelis in nubibus assumpti.*

Julii.
Georgii.
Malachie.

assumpti sunt. Credidit etiam in eorum confessione, miles quidam nomine Antoninus, qui tentus atque decollatus est. Canobio Dolensi, sancti Iusti monachi & martyris. Vienna, sancti Georgii, eiusdem urbis episcopi & confessoris. Malachie episcopi, totius Hibernie Primatis & confessoris, cuius vitam a puero virtutibus & signis clarissimam, sanctus Bernardus abbas, mellissimum dicendi charactere diligenter descripsit. Erat autem natione Hibernus, & primum monachus, deinde episcopus factus, cum pro causis ecclesiasticis Romam secundo tenderet, apud Claram-vallem, sicut optaverat, vita functus, ab eodem sancto abbate sepultus est.

Volgani episcopi & confessoris, fratris sancti Foillani martyris. In Hibernia, Dorani episcopi. Odilonis confessoris. Vitalis. In Monasterio, translatio Victorini & Floriani martyrum. Florberti abbatis Blandiniensis & confessoris.

MOLAN. Initio litteris Italicis: Commemoratio &c. In fine: Ipso die, passio beati Iusti, &c. Iusti. ut BELIN Editiones alia conveniunt, sed carent Eustachio. Habent de Georgio, ut GREVENUS. Tum: Die secunda, sanctorum martyrum Acindymi, Pegalii, Aphroni, Elpidophori & Anemodisti. GREVEN. heri alia notavit nomina. Monibus Hannone, translatio sancte Vualdedrudis.

Die 3.

III Non.

Natalis sancti Quarti, Apostolorum discipuli. Apud Cæsaream Cappadociae, sanctorum martyrum Germani, Theophili, Cæsarii & Vitalis, qui sub persecutione Deciana, optime duxerunt martyrium. Cæsaraugustæ, sanctorum innumerabilium martyrum, qui sub Daciano Hispaniarum præfide mirabiliter occubuerunt pro Christo.

Ex Praeten. Antwerp. & Max-Lubec. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Hæc una ferme inter codices pro textu citatos discrepantia, quod Antwerp. & Max Lubec. tres tantummodo martyres Cappadoces signent, omisso nomine Cæsarii. Inter typographicos errores in Max-Lubec. numeretur Cæsaraugusto. De cetero Cappadociae, Datiano &c etiam alibi recurrunt. In Adone Mosandri binæ alia: annuntiationes hoc die adiunguntur de Dominico & Huberto, quarum Rosweydy, primâ exclusâ, alteram fervavit, hoc modo expressam, Eodem die, depositio sancti Huberti episcopi. Acceptionis huius rationem non video: nam cum utraque ab Usuardo absit, facile credidero, neutram Adonianam esse. De solo Huberto, an Usuardinus sit, dubium ingerere possunt Herinienensis, Rosweydy. & mediæ notæ codices; verum cum à pluribus excludatur, atque alii isti in eo commemorando diversâ phrasi utantur, hinc plane conficio, ad textum nostrum nequaquam pertinere. Cetera omnia Usuardina esse manifestissimum arbitror.

OBSERVATIO. Diximus alibi non semel, inter peculiare Romani parvi characteres, hunc non postremum computari, quod ex novo Testamento collegerit, tum primorum Diaconorum, tum aliorum multorum nomina, quorum vel in Actibus Apostolicis, vel in Apostoli Pauli epistolis memoria aliqua celebratur. Talis hoc die est Quartus ad Romanos cap. 16 V. 23, inter familiares, illustriori quodam titulo, ab Apostolo cohonestatus, dum de eo scribit: Salutat vos. . . Quartus frater: de quo nullus alius antiquior Martyrologus uspiam meminisse. Sic itaque a Romani parvi compilatore primum notatus est: Quarti, discipuli Apostolorum. Præmitte, natalis sancti, & habebis annuntiationem Adonis, ex quo nostra ad verbum descripta est. Nec alio titulo Sanctum nostrum decorandum censemus. Nam Dorothei Synopsis, à Baronio citata, toties alibi à Majoribus nostris convulsa, non est nobis idoneus auctor, ut cum Græcis, apud quos x Novembris colitur, aut ex LXXII Christi discipulis unum, aut Berythensem episcopum fuisse asseramus, quod pluribus alibi erit ostendendum.

Martyres Cappadoces sic ab eodem Romani parvi auctore signantur: In Cappadocia, martyrum Germani, Theophili, Cæsarii, Vitalis, sub Deciana persecutione. Paululo longior Adonis phrasis, tota, licet nonnihil transposita, in textum nostrum ab Usuardo translata est. Dubitari potest, an ex Hieronymianis hos Sanctos non acceperit laudatus Romani parvi auctor; certe & ibi leguntur producta à nobis Martyrum nomina, quibus Egrius vel Egritius admiscetur, ut saltem de antiquissimo eorum cultu omnimode constet. In Rabano deest Cæsarius, quemadmodum & in duobus codicibus supra pro textu citatis, sed substituantur tres alii, nempe Dominicus, Iustus & Eremitis, quos cum Cappadocibus male confusos credimus. Ceterum notat hic Baronius, Petrum in Catalogo lib. 10 cap. 18, ex prisca tabulis, eorum Acta paucis describere. Addere poterat, citari illa tamquam ex Martyrologio sancti Hieronymi desumpta. Verum si attente omnia Equilini anti-

stites

stitis verba expendantur, nihil hifce Sanctis proprium refert, quod ex Ufuaro non acceperit; nam huius Martyrologium plane est, quod Petri auctore Hieronymianum appellari solebat, ut cum Molano alibi observavimus. Sic quatuor martyres nostros Cappadoces disticho uno canit Wandelbertus:

*Ternis Germanus, Vitalis, Casariusque
Theophilusque pari collucent lumine festi.*

Jam supra ad XXI Januarii, ad XV & XVI Aprilis de Martyribus Casaraugustanis agendum nobis fuit, sed de Vincentio potissimum, atque de XVIII aliorum determinato numero. Hic solus Ufuardus (nam apud nullos alios antiquos Martyrologos inveniuntur) innumerabilem aciem colligit, quam Papebrochius ex Actis, accurate ab ipso XVI Aprilis illustratis, recte desumptam existimat; nisi Prudentem Hymnum IV praenxisse putemus, dum Martyrum Casaraugustanorum multitudinem cum Carthaginensibus & Romanis componere non dubitat, his verbis: *Vix parens orbis populo Pueni, Iste vix Roma in solio locata, Te decus nostrum superare in isto Munere digna est. Omnibus portis sacro immolatus Sanguis &c.* Tu vide hymnum ipsum citata die XVI Aprilis, vel quae hic a Bevellicans, Tillemontius tomo 5 pag. 230, nos, siquid commentario Papebrochiano aut Actorum ipsorum elucidationi superaddi possit vel debeat, id suo loco praestabimus.

AUCTARIA.

- Huberti.** **ERINEN.** Toto textu purissimus, in fine proprium, ni fallor, adjicit: *Andagino monasterio, depositio sancti Ucherii episcopi & confessoris.*
- Juvenal.** **TORNACEN.** Hic etiam purissimus, addit: *Ipsa die, sancti Juvenalis confessoris.* Si de Nar-nienfisi agitur, spectat ad 111. Maii. Magis crederem Guinatum indicari, de quo infra.
- Pauli.** **ANTVERP-MAJ.** Et hic purus est, sed in fine: *Ipsa die, sancti Pauli episcopi & martyris, discipuli Petri Apostoli.* Quis hic sit, nescio.
- Huberti.** **ROSWEYD.** Etiam purus, sic habet: *Item natale sancti Hugberti episcopi & confessoris. Item Pirmini episcopi. Valentini presbyteri.*
- Pirmini.** **PULSANEN.** In duabus primis satis purus, annuntiatione tertia caret.
- Valentini.** **MUNERAT.** Post textum, sequitur: *Castro Corbois, depositio beati Guinaili abbatis & monachi, cujus vita & miracula habentur. Eodem die civitate Parisius, beati Marcelli &c. ut 1 Novembris, sed in fine: Cujus corpus requiescit in alma ecclesia beate Mariae Virginis.*
- Guinaili.** **ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANEN.** Textui itidem puro, subdunt: *Andagino [ANTVERP-MAX Andagino] monasterio, depositio sancti Huberti episcopi & confessoris.*
- Marcelli.** **ALBERG.** Textum aequo purum refert, cui simplicius & Adoniana phrasi superaddit: *Eodem die, sancti Huberti episcopi & confessoris.*
- Huberti.** **DANIC.** Textui item puro subjungit: *Castro Viterbiensi, sanctorum Valentini presbyteri & Hilarii diaconi, qui sub Maximiano diu laniati, in Tiberim missi, sed ab angelo erepti, capitis abscissione martyrium compleverunt. Vide Romanum.*
- Huberti.** **CENTULEN.** In prima purus, in secunda mutilus est, sola referens nomina: deest tertia, cui substituitur: *In pago Valcassino, sancti Clari presbyteri & martyris. Vide Ufuardum ipsum die sequenti.*
- Clari.** **BRUXELLEN.** Incipit. *Apud Leodium, elevatio sancti Huberti episcopi & confessoris, facta anno XVI post ejus decessum. Et corpus ipsius integrum, quodque cesaries crederit, corona illa manente, & quod vultus sudore persusus sit, clare inventum est. Et huic elevationi Karolomannus Austravorum princeps, frater Pippini, postea Fran-*
- corum regis, interfuit. Sequitur de Quarto pure. Tum de Victorino Pitabionensi, ex die hesterni. Martyribus Cappadocibus interfecti nomine Victoris. Deinde textum crastinum sic anticipat: Apud Bononiensem civitatem, natale sanctorum martyrum Agricolae & Vitalis, quarum prioris prioris servus antea fuit, nunc confessor & collega martyris. In quos ministri omnium tormentorum genera exercuerunt, & tandem beatum Agricolam cruci affigentes, interemerunt. Castro Viterbiensi, natale sanctorum Valentini presbyteri & Hilarii diaconi, qui sub Maximiano diu laniati sunt. Sequuntur Martyres Casaraugustani, satis pure. Denique de Ambrosio Agaunenti ex die praecedenti.*
- HAGENOYEN.** Incipit: *Civitate Parisius, depositio sancti Marcelli episcopi & confessoris, qui 11 Novembris, adjecto etiam altero elogio: Cujus vitam illastrem & virtutibus plenam ac miraculis, Fortunatus &c. Sequitur de Maria, ex eodem die. De Quarto, nihil. De Cappadocibus, satis pure. Casaraugustani ad diem sequentem dilati sunt. Tum de Ambrosio Agaunenti, ex die hesterni. Dein: Ipsa die, sancti Pirmini episcopi & confessoris, sanctitatis viri. Item in Anglia, Wenefrida virginis, sanctissima religionis. Item, sancti Hagerti episcopi & confessoris.*
- AQUICINCT.** Caret nomine Casarii. In fine: *Depositio Parmenii episcopi Rabanus scribit Parmenii, sed legendum cum aliis Pirmini. Sequitur: Ardenna, sancti Huberti episcopi Leodiensis. Ipsa die castro Viterbiensi, passio sanctorum Valentini presbyteri & Hilarii diaconi, qui sub Maximiano, ac Demetrio consule diu laniati, in templum Herculis orando favillam fecerunt, ac in Tiberim &c. ut supra in codice DANIC.*
- VICTORIN.** In fine: *Castro Interbentium, passio sanctorum Valentini &c. ut praecedens, nisi quod pro Demetrio, hic legatur Demetrio. Cum hoc de more convenit REG. SUEC. signatus num. 130, sed videtur legere, Castro Viterbiensi, vel Viterbencium. Cur non Viterbiensium?*
- DAVERONEN.** Depositio sancti Pirmini episcopi. In pago Turonico, natalis sancti Adventi confessoris.
- MATRIC - CARTUS ULTRAJECT.** Quarto Apr.

Huberti. Apostolorum discipuli. Huberti primi Leodiensis episcopi Caesar Augusta, sanctiorum innumerabilium martyrum, sub Daciano praefide.

Guinardi. CAMBERTIEN. Castro Corboilo, beati Guinardi abbas & monachi. Puto eundem esse, qui à MUXERAT. vocatur Guinailus à Castellano vero Vinailus, Gallicè Guenau. Vide etiam sequentem.

REG. SUEC. signatus num. 428. Corboilo, depositio Guinardi abbas & monachi, cuius vita & miracula habentur. Eodem die Magubio civitate Mauritania, passio sanctorum Mariani, Pelagii & Mauri. Sic junctos non novi.

CODEX D. LE MARE sign. A. Translatio sancti Andochii presbyteri.

Translat. In VATICAN. sub. num. 5949. Desunt martyres Caesar Augustani, nescio an reliqua pura sint.

ALTEPS. In Britannia, sancti Rumvoldi confessoris, apud Bokyngeum quiescentis. Apud Corboilum, depositio sancti Guinardi abbas & confessoris. Item Pirminii episcopi.

FLORENTIN. Primo loco: In territorio Florentino, apud castrum Paueri, sancti Euprosyni Pamphili episcopi & confessoris, qui magnis virtutibus & miraculis clarus quievit in Domino, tempore Silvestri Papa, & ibi sepultus est in basilica, ad honorem sui nominis dedicata. Sancti Hilarii episcopi & confessoris.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Natale sancti De Huberto. Huberti episcopi Leodiensis & confessoris, virtutibus clarissimi, cui Christus, cum esset miles gentilibus [gentilis] in sancta sexta feria occupatus circa venationem cervorum, in forma crucifixi, inter cornua unius cervi apparuit, & eum ad fidem Christianae religionis reduxit. Hic à Sergio Papa, angelo ammonente, Roma episcopus ordinatus, & ad regendam ecclesiam Tongrensem destinatur. Qui tertio decimo anno praefatus suus, pignus sancti Lambertus praedecessoris sui, Domino revelante, de Traiecto transfuit Leodium, & cum jam fere triginta annos ecclesias Tongrensem & Leodensium laudabiliter rexisset, sancto sine requievit in pace: sed translatum [corpus] per Lodovicum regem Francorum, filium Karoli magni & Christianissimi imperatoris de Leodio ad monasterium Andeginense. Sequitur textus satis purus. Tum: Ipso die, sancti Pirminii anachorita. Qui locum desertum inhabitare cupiens, plenum bestis & serpentibus, ac muscis diversis generis & animalibus venenatis atque scorpionibus aculeatis reperiens, fecit ligneam crucem & nomine Domini Jesu invocato, omnia illa venenata expulsi, locum illum occupantia. Tandem in episcopum eligitur, & post multa virtutum insignia in pace quievit. Apud Viennam, sancti Dominiani, gloriosi episcopi & confessoris.

De Pirminio. In pago Valsassino, passio beati Clari presbyteri & martyris. In pago Turonico, sancti Adventii confessoris. Eodem die, beata Baya virginis. In Bardewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Et ipso die, sancta Wenefreda virginis & martyris.

Clari. BELIN. In textu satis purus, in fine apponit: Valent. & c. con. martirum. In Brabantia, pago Bardewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Huberti episcopi Leodiensis & confessoris. Qui tempore Theoderici

Francorum regis, cum esset miles idolorum cultui deditus, in venatione, Christo inter cervi cornua in forma crucifixi sibi apparente, conversus est. Deinde à sancto Lamberto Leodiensi episcopo, in fide & moribus diligentius instructus, beremum petens, austeram aliquamdiu vitam duxit. Postmodum vero ab angelo monitus, Romam profectus, à Sergio Papa, divina revelatione, praefato Lamberto jam martyrio coronato, substituitur, cum episcopale munus xxx ferme annis strenue administrasset, quievit in pace anno Domini DCCXXXI, III Kal. Junis; ejus tamen festivas hic solennius agitur, quando sacrum corpus ejus de terra elevatum est. Vienna, sancti Domini episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Pirminii anachorita. De quo vide

EDIT. LUBECO-COL. In Britannia; Romuldi confessoris. Guillelmi confessoris. In pago Turonico, sancti Adventii confessoris. Item Wenefreda virginis & martyris. In Scotia, Haye virginis. Item sancta Alpaidis, quae, ut refert Vincentius lib. 30, multis annis infirmitatibus pressa, sine corporeo cibo vixit; cumque esset genere infima, officio bubulca, admirabili tamen sapientia dono praedita, prudens valde in consiliis, circumsperta in verbis, efficax erat in exhortando, multis insuper revelationibus à Deo visitata, tandem quievit.

MOLAN. De Malachia, Guinalo, Marcello; Malachia. Adventio, ut supra. In Ardenna claustra, quod S. Huberti dicitur, depositio sancti Huberti episcopi & confessoris. Eod. die, depositio sancti Pirminii episcopi & confessoris. Eodem die, sancta Odrada virginis. Et minoribus typis: apud Alem in Brabantia. In Bardewic cathedrali civitate, sancti Mariani &c. Item Wenefreda virginis & martyris. Aliae editiones sic habent: Andamo monasterio, natale beatisimi Huberti, Tungrensis ecclesiae pontificis & confessoris. Qui beato Lamberto martyri in episcopatu succedens, anno xxi sua ordinationis, oraculo divino admonitus, sacra ossa ejusdem martyris, sedemque episcopatus à Traiecto Leodium, ubi passus fuerat, transfuit. Deinde multis accrescens virtutibus, multos de idololatria ad Christi fidem convertit, plures demoniacos vivens, plurimos post decessum suum liberavit. Transiit autem idem pretiosus Domini pontifex & egregius athleta III Non. Novembris, sepultus in ecclesia beati Petri Apostolorum Principis. Nonagesimo vero anno translatus est ad Andanum, à Vulcando beate memoriae Leodiensi episcopo, annuente Ludovico imperatore piissimo. Ubi quid vivens ejus spiritus gesserit, virtutibus innumeris & gloriosis prodigiis, nec non miraculis assiduus, usque hodie ad laudem & gloriam Domini mirabiliter attestatur. De Pirminio, Adventio & Guinalo, ut supra. Tum: In districtu Maeslandiae, villa Alem, sancta Odrada virginis. De Valentino & Hilario, ut supra. In Anglia, Valent &c. sancta Wenefreda, virginis & martyris, quam Cadocus, filius Alani regis, occidit pro castitate. Hoc observat Castellanus in notula ad Martyrol. Romanum. Glascoma, sancti Benigni episcopi & confessoris. Die tertia, sanctorum martyrum Acepsime, Auhala, & Joseph. Et encenia divini templi, sancti magni martyris Georgii in Lydia, & depositio sancti corporis ipsius. In vico Florinensi, exceptio corporis sancti Mauri, egregii martyris. Leodii in monte publico, dedicatio canobii sancti Laurentii.

De Huberto. Huberti episcopi Leodiensis & confessoris, virtutibus clarissimi, cui Christus, cum esset miles gentilibus [gentilis] in sancta sexta feria occupatus circa venationem cervorum, in forma crucifixi, inter cornua unius cervi apparuit, & eum ad fidem Christianae religionis reduxit. Hic à Sergio Papa, angelo ammonente, Roma episcopus ordinatus, & ad regendam ecclesiam Tongrensem destinatur. Qui tertio decimo anno praefatus suus, pignus sancti Lambertus praedecessoris sui, Domino revelante, de Traiecto transfuit Leodium, & cum jam fere triginta annos ecclesias Tongrensem & Leodensium laudabiliter rexisset, sancto sine requievit in pace: sed translatum [corpus] per Lodovicum regem Francorum, filium Karoli magni & Christianissimi imperatoris de Leodio ad monasterium Andeginense. Sequitur textus satis purus. Tum: Ipso die, sancti Pirminii anachorita. Qui locum desertum inhabitare cupiens, plenum bestis & serpentibus, ac muscis diversis generis & animalibus venenatis atque scorpionibus aculeatis reperiens, fecit ligneam crucem & nomine Domini Jesu invocato, omnia illa venenata expulsi, locum illum occupantia. Tandem in episcopum eligitur, & post multa virtutum insignia in pace quievit. Apud Viennam, sancti Dominiani, gloriosi episcopi & confessoris.

De Pirminio. In pago Valsassino, passio beati Clari presbyteri & martyris. In pago Turonico, sancti Adventii confessoris. Eodem die, beata Baya virginis. In Bardewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Et ipso die, sancta Wenefreda virginis & martyris.

Clari. BELIN. In textu satis purus, in fine apponit: Valent. & c. con. martirum. In Brabantia, pago Bardewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Huberti episcopi Leodiensis & confessoris. Qui tempore Theoderici

Francorum regis, cum esset miles idolorum cultui deditus, in venatione, Christo inter cervi cornua in forma crucifixi sibi apparente, conversus est. Deinde à sancto Lamberto Leodiensi episcopo, in fide & moribus diligentius instructus, beremum petens, austeram aliquamdiu vitam duxit. Postmodum vero ab angelo monitus, Romam profectus, à Sergio Papa, divina revelatione, praefato Lamberto jam martyrio coronato, substituitur, cum episcopale munus xxx ferme annis strenue administrasset, quievit in pace anno Domini DCCXXXI, III Kal. Junis; ejus tamen festivas hic solennius agitur, quando sacrum corpus ejus de terra elevatum est. Vienna, sancti Domini episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Pirminii anachorita. De quo vide

EDIT. LUBECO-COL. In Britannia; Romuldi confessoris. Guillelmi confessoris. In pago Turonico, sancti Adventii confessoris. Item Wenefreda virginis & martyris. In Scotia, Haye virginis. Item sancta Alpaidis, quae, ut refert Vincentius lib. 30, multis annis infirmitatibus pressa, sine corporeo cibo vixit; cumque esset genere infima, officio bubulca, admirabili tamen sapientia dono praedita, prudens valde in consiliis, circumsperta in verbis, efficax erat in exhortando, multis insuper revelationibus à Deo visitata, tandem quievit.

MOLAN. De Malachia, Guinalo, Marcello; Malachia. Adventio, ut supra. In Ardenna claustra, quod S. Huberti dicitur, depositio sancti Huberti episcopi & confessoris. Eod. die, depositio sancti Pirminii episcopi & confessoris. Eodem die, sancta Odrada virginis. Et minoribus typis: apud Alem in Brabantia. In Bardewic cathedrali civitate, sancti Mariani &c. Item Wenefreda virginis & martyris. Aliae editiones sic habent: Andamo monasterio, natale beatisimi Huberti, Tungrensis ecclesiae pontificis & confessoris. Qui beato Lamberto martyri in episcopatu succedens, anno xxi sua ordinationis, oraculo divino admonitus, sacra ossa ejusdem martyris, sedemque episcopatus à Traiecto Leodium, ubi passus fuerat, transfuit. Deinde multis accrescens virtutibus, multos de idololatria ad Christi fidem convertit, plures demoniacos vivens, plurimos post decessum suum liberavit. Transiit autem idem pretiosus Domini pontifex & egregius athleta III Non. Novembris, sepultus in ecclesia beati Petri Apostolorum Principis. Nonagesimo vero anno translatus est ad Andanum, à Vulcando beate memoriae Leodiensi episcopo, annuente Ludovico imperatore piissimo. Ubi quid vivens ejus spiritus gesserit, virtutibus innumeris & gloriosis prodigiis, nec non miraculis assiduus, usque hodie ad laudem & gloriam Domini mirabiliter attestatur. De Pirminio, Adventio & Guinalo, ut supra. Tum: In districtu Maeslandiae, villa Alem, sancta Odrada virginis. De Valentino & Hilario, ut supra. In Anglia, Valent &c. sancta Wenefreda, virginis & martyris, quam Cadocus, filius Alani regis, occidit pro castitate. Hoc observat Castellanus in notula ad Martyrol. Romanum. Glascoma, sancti Benigni episcopi & confessoris. Die tertia, sanctorum martyrum Acepsime, Auhala, & Joseph. Et encenia divini templi, sancti magni martyris Georgii in Lydia, & depositio sancti corporis ipsius. In vico Florinensi, exceptio corporis sancti Mauri, egregii martyris. Leodii in monte publico, dedicatio canobii sancti Laurentii.

De Huberto. Huberti episcopi Leodiensis & confessoris, virtutibus clarissimi, cui Christus, cum esset miles gentilibus [gentilis] in sancta sexta feria occupatus circa venationem cervorum, in forma crucifixi, inter cornua unius cervi apparuit, & eum ad fidem Christianae religionis reduxit. Hic à Sergio Papa, angelo ammonente, Roma episcopus ordinatus, & ad regendam ecclesiam Tongrensem destinatur. Qui tertio decimo anno praefatus suus, pignus sancti Lambertus praedecessoris sui, Domino revelante, de Traiecto transfuit Leodium, & cum jam fere triginta annos ecclesias Tongrensem & Leodensium laudabiliter rexisset, sancto sine requievit in pace: sed translatum [corpus] per Lodovicum regem Francorum, filium Karoli magni & Christianissimi imperatoris de Leodio ad monasterium Andeginense. Sequitur textus satis purus. Tum: Ipso die, sancti Pirminii anachorita. Qui locum desertum inhabitare cupiens, plenum bestis & serpentibus, ac muscis diversis generis & animalibus venenatis atque scorpionibus aculeatis reperiens, fecit ligneam crucem & nomine Domini Jesu invocato, omnia illa venenata expulsi, locum illum occupantia. Tandem in episcopum eligitur, & post multa virtutum insignia in pace quievit. Apud Viennam, sancti Dominiani, gloriosi episcopi & confessoris.

De Pirminio. In pago Valsassino, passio beati Clari presbyteri & martyris. In pago Turonico, sancti Adventii confessoris. Eodem die, beata Baya virginis. In Bardewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Et ipso die, sancta Wenefreda virginis & martyris.

Clari. BELIN. In textu satis purus, in fine apponit: Valent. & c. con. martirum. In Brabantia, pago Bardewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Huberti episcopi Leodiensis & confessoris. Qui tempore Theoderici

Francorum regis, cum esset miles idolorum cultui deditus, in venatione, Christo inter cervi cornua in forma crucifixi sibi apparente, conversus est. Deinde à sancto Lamberto Leodiensi episcopo, in fide & moribus diligentius instructus, beremum petens, austeram aliquamdiu vitam duxit. Postmodum vero ab angelo monitus, Romam profectus, à Sergio Papa, divina revelatione, praefato Lamberto jam martyrio coronato, substituitur, cum episcopale munus xxx ferme annis strenue administrasset, quievit in pace anno Domini DCCXXXI, III Kal. Junis; ejus tamen festivas hic solennius agitur, quando sacrum corpus ejus de terra elevatum est. Vienna, sancti Domini episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Pirminii anachorita. De quo vide

EDIT. LUBECO-COL. In Britannia; Romuldi confessoris. Guillelmi confessoris. In pago Turonico, sancti Adventii confessoris. Item Wenefreda virginis & martyris. In Scotia, Haye virginis. Item sancta Alpaidis, quae, ut refert Vincentius lib. 30, multis annis infirmitatibus pressa, sine corporeo cibo vixit; cumque esset genere infima, officio bubulca, admirabili tamen sapientia dono praedita, prudens valde in consiliis, circumsperta in verbis, efficax erat in exhortando, multis insuper revelationibus à Deo visitata, tandem quievit.

MOLAN. De Malachia, Guinalo, Marcello; Malachia. Adventio, ut supra. In Ardenna claustra, quod S. Huberti dicitur, depositio sancti Huberti episcopi & confessoris. Eod. die, depositio sancti Pirminii episcopi & confessoris. Eodem die, sancta Odrada virginis. Et minoribus typis: apud Alem in Brabantia. In Bardewic cathedrali civitate, sancti Mariani &c. Item Wenefreda virginis & martyris. Aliae editiones sic habent: Andamo monasterio, natale beatisimi Huberti, Tungrensis ecclesiae pontificis & confessoris. Qui beato Lamberto martyri in episcopatu succedens, anno xxi sua ordinationis, oraculo divino admonitus, sacra ossa ejusdem martyris, sedemque episcopatus à Traiecto Leodium, ubi passus fuerat, transfuit. Deinde multis accrescens virtutibus, multos de idololatria ad Christi fidem convertit, plures demoniacos vivens, plurimos post decessum suum liberavit. Transiit autem idem pretiosus Domini pontifex & egregius athleta III Non. Novembris, sepultus in ecclesia beati Petri Apostolorum Principis. Nonagesimo vero anno translatus est ad Andanum, à Vulcando beate memoriae Leodiensi episcopo, annuente Ludovico imperatore piissimo. Ubi quid vivens ejus spiritus gesserit, virtutibus innumeris & gloriosis prodigiis, nec non miraculis assiduus, usque hodie ad laudem & gloriam Domini mirabiliter attestatur. De Pirminio, Adventio & Guinalo, ut supra. Tum: In districtu Maeslandiae, villa Alem, sancta Odrada virginis. De Valentino & Hilario, ut supra. In Anglia, Valent &c. sancta Wenefreda, virginis & martyris, quam Cadocus, filius Alani regis, occidit pro castitate. Hoc observat Castellanus in notula ad Martyrol. Romanum. Glascoma, sancti Benigni episcopi & confessoris. Die tertia, sanctorum martyrum Acepsime, Auhala, & Joseph. Et encenia divini templi, sancti magni martyris Georgii in Lydia, & depositio sancti corporis ipsius. In vico Florinensi, exceptio corporis sancti Mauri, egregii martyris. Leodii in monte publico, dedicatio canobii sancti Laurentii.

De Huberto. Huberti episcopi Leodiensis & confessoris, virtutibus clarissimi, cui Christus, cum esset miles gentilibus [gentilis] in sancta sexta feria occupatus circa venationem cervorum, in forma crucifixi, inter cornua unius cervi apparuit, & eum ad fidem Christianae religionis reduxit. Hic à Sergio Papa, angelo ammonente, Roma episcopus ordinatus, & ad regendam ecclesiam Tongrensem destinatur. Qui tertio decimo anno praefatus suus, pignus sancti Lambertus praedecessoris sui, Domino revelante, de Traiecto transfuit Leodium, & cum jam fere triginta annos ecclesias Tongrensem & Leodensium laudabiliter rexisset, sancto sine requievit in pace: sed translatum [corpus] per Lodovicum regem Francorum, filium Karoli magni & Christianissimi imperatoris de Leodio ad monasterium Andeginense. Sequitur textus satis purus. Tum: Ipso die, sancti Pirminii anachorita. Qui locum desertum inhabitare cupiens, plenum bestis & serpentibus, ac muscis diversis generis & animalibus venenatis atque scorpionibus aculeatis reperiens, fecit ligneam crucem & nomine Domini Jesu invocato, omnia illa venenata expulsi, locum illum occupantia. Tandem in episcopum eligitur, & post multa virtutum insignia in pace quievit. Apud Viennam, sancti Dominiani, gloriosi episcopi & confessoris.

De Pirminio. In pago Valsassino, passio beati Clari presbyteri & martyris. In pago Turonico, sancti Adventii confessoris. Eodem die, beata Baya virginis. In Bardewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Et ipso die, sancta Wenefreda virginis & martyris.

Clari. BELIN. In textu satis purus, in fine apponit: Valent. & c. con. martirum. In Brabantia, pago Bardewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Huberti episcopi Leodiensis & confessoris. Qui tempore Theoderici

Francorum regis, cum esset miles idolorum cultui deditus, in venatione, Christo inter cervi cornua in forma crucifixi sibi apparente, conversus est. Deinde à sancto Lamberto Leodiensi episcopo, in fide & moribus diligentius instructus, beremum petens, austeram aliquamdiu vitam duxit. Postmodum vero ab angelo monitus, Romam profectus, à Sergio Papa, divina revelatione, praefato Lamberto jam martyrio coronato, substituitur, cum episcopale munus xxx ferme annis strenue administrasset, quievit in pace anno Domini DCCXXXI, III Kal. Junis; ejus tamen festivas hic solennius agitur, quando sacrum corpus ejus de terra elevatum est. Vienna, sancti Domini episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Pirminii anachorita. De quo vide

EDIT. LUBECO-COL. In Britannia; Romuldi confessoris. Guillelmi confessoris. In pago Turonico, sancti Adventii confessoris. Item Wenefreda virginis & martyris. In Scotia, Haye virginis. Item sancta Alpaidis, quae, ut refert Vincentius lib. 30, multis annis infirmitatibus pressa, sine corporeo cibo vixit; cumque esset genere infima, officio bubulca, admirabili tamen sapientia dono praedita, prudens valde in consiliis, circumsperta in verbis, efficax erat in exhortando, multis insuper revelationibus à Deo visitata, tandem quievit.

Pridie Non.

Die 4.

Hierii, al.
Pierii.

A Pud Alexandriam, beati Hierii presbyteri, qui in divinis scripturis nobiliter eruditus, vita purissima, atque ad Christianam philosophiam nudus & penitus expeditus, doctor Ecclesiae incomparabilis fuit, quievit autem Philippi imperatoris tempore.

Amantii.

In Galliis civitate Rotenus, sancti Amantii episcopi, cujus vita sanctitate & miraculis extitit gloriosa. In pago Vilcasino, sancti Clari presbyteri & martyris. Augustuduni, sancti Proculi episcopi.

Clari.
Proculi.

Puri sunt Praten. Herinien. Mumerat. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Prima & fere maxima diversitas recurrit in primi Sancti nomine, quod solus Molanus receptiori modo extulit per Pierii, ut est in Eusebio Valesii, & passim vocari solet. At cum ex Rufino acceptum sit, isque scribat Hierii, sic in Romano parvo, Adone & Usuardo servatum est; a nonnullis codicibus deformatum per Hierii, Jerii, Hiereti, Hyerii, Hyrei, Hyerei &c. Praten. Herinien. Tornacen. & alii habent ut est in textu. Alia variatio est in expressione urbis Rutenensis, cujus nomen cum Adone ex Herinien. Tornacen. Antwerp-maj. Rosweyd. &c. formavimus more ejus ætatis Rotenus, non Rotemis, ut Praten. neque Rotenis aut Rotenius, ut alii; multo minus Redonis, ut pessime correxit Molanus. Ruteni ad Aquitaniam pertinent, Redonenses ad Armoricos, seu Britanniam minorem. Scripsi Vilcasino cum plerisque codicibus, editi passim habent Vilcasino, sunt qui præferant Vulcasino. Inter puros Greven. & Molan. Proculo adscribunt titulum martyris, & sic etiam legunt Antwerp-maj. Antwerp. Max-Lubecc. & Belin. unde & in Romanum transit, sed pro nostra & veriori lectione sunt codices præcipui. De Augustuduni & similibus, alibi satis dictum est.

Hierii,
al. Pierii.

OBSERVATIO. Ex eodem fonte, imo ex eodem libro & capite procedit Hierius vel Pierius, ex quo nudius tertius acceptus fuit Theodorus Laodicensis, nempe ex Rufini lib. 7 cap. 29, unde rursus conflatum est totum Adonianum elogium, cujus elegantior medulla in textu nostro representatur. Sic primus scripserat, qui primus hunc Sanctum in Fastos suos retulit auctor Romani parvi: *Alexandria, Hierii presbyteri, vita purissimi, in Scripturis nobiliter eruditii*. Atque hic denuo ex illorum Sanctorum numero est, quos Romani parvi proprios dicimus, utpote quos apud alios Martyrologos, aut extra seriem nostram frustra requisiveris. Quæ De Pierii rebus gestis aut scriptis dici possunt, ex citato Eusebio vel ex Hieronymo de Script. cap. 76 delumenda sunt: pleraque ex ipsis & Photio collegit & Gallice digessit Tillemontius tomo 4 pag. 82 & 83: nos paucula dedimus in Tract. de Patriarchis Alexandrinis pag. 36 à num. 191.

Amantii.

Sequens commemoratio tota Adoniana est, sub istis saltem terminis primum signata. Hieronymianis adjectam censet Florentinius, sed quales plurimæ aliæ in illis codicibus reperiuntur; certe vix dubito, quin Rabanus annuntiationem suam inde eduxerit. Hieronymianis ferme verbis conceptam: an etiam Ado fontem eundem consuluerit, parum interest pluribus quærere. Alia vide in Baronii & Florentinii Notationibus. Non tam rerum gestarum, quam miraculorum aliquot seriem nobis reliquit seu Fortunatus, seu quisquis alius compilator synopsis illius, quæ apud Surium exstat, nec satis integra nec satis sincera, atque adeo ex aliis, præsertim ex manuscripta nostra & Labbeana tomo 2 Biblioth. Ms. pag. 474, corrigenda in Actis & restituenda. Bene & vere scripsit Wandelbertus Rutenos per sanctum Amantium ornari, non Redones, ut perperam tam studiose inculcat Molanus, affinitate nominum deceptus ipse, atque alios, forte etiam Ferrarium in errorem inducens. Vide quæ supra de horum locorum diversitate in Variantibus observata sunt. Hic unicuique est metrici Martyrologi versiculus:

Hinc pridie Rutenos confessor Amantius ornat.

Clari.

Clarus Vilcasinus apud nullos antiquos Martyrologos, præterquam apud Nostrum notus est, nullo ornatus elogio, haud dubie quod nulla Acta viderit Usuardus, ex quibus distinctiores aliquas notas seu missionis, seu prædicationis, vitæ, martyrii aut temporis depromeret. De alio Claro episcopo & martyre, apud Aquitanos percelebri multa curiose & erudite ab Henschenio & Papebrochio disquisita sunt; alia cum Baluzio conjectata circa variorum synonymorum satis verosimilem confusionem, quæ omnia faciem fortasse præferre poterunt ad excutienda ea, quæ de hoc Vulcasinenfi Denyaldus & alii, si non

si non temere, saltem valde liberaliter concessisse videntur. Quosnam alios, Ufuardo ad stipulantes, quæ vetera manuscripta alleget Baronius, plane ignoramus. Sed hic statutos limites transgredi necesse non est.

De Proculo certò meminere codices Hieronymiani, sive ad primam, sive ad posteriorem manum pertineat. Hinc à Rabano & Nostro acceptum credimus, nisi forte contra Mosandri & Rosweydi mentem, etiam Adoni adscribendus sit. Certe ubique *episcopum*, nusquam *martyrem* deprehendo, ut proinde cum purioribus Ufuardinis codicibus, recte supra in textu legendum statuerimus. Quod autem lib. 11 num. 309, quo à Baronio remittitur, habet Petri Catalogus, *Proculus martyr ipso die Augustoduni passus est*, ab Hieronymianis, Rabano & Ufuardo satis eliditur. Vellemus tam certa superesse vitæ monumenta, quam certum putemus, asseritum titulum Proculo deberi: quemadmodum & de cetero Ufuardinam lectionem veram censemus & simplicem.

AUCTARIA.

ORNACEN. Inter purissimos codices computandus esset, nisi totum Hierii elogium resecuisset.

ANTVERP. MAJ. In duabus primis purus, duas postremas sic in unam male compingit: *In pago Vileasino, sancti Proculi martyris.*

Birnstani.

Dominii.
Primi & c.

ROSWEYD. Auctior est, nam post textum, hæc adjicit: *Civitate Vuentis, depositio sancti Birnstani, ejusdem diocesis episcopi, qui sacris meritorum coruscans virtutibus, beato fine quievit. In Italia, Dominii martyris. In Africa, Primi, Casarii cum aliis x. Duæ postremæ ex Hieronymianis acceptæ sunt, ubi Dominus, non Italia, sed Nicæa tribuitur.*

PULSANEN. In prima, deest elogium. Secunda & tertia puræ sunt. Deficit in quarta.

ANTVERP. MAX. LUBEC. & UGHELLIAN. Hierii elogium nonnihil augeat & construunt more Adoniano, omnia ponentes in genitivo. Carent annuntiatione tertia. In quarta legunt *Proculi martyris*.

ANTVERP. MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. In prima Adonem quoque imitantur. Secundo loco, sic habent: *Eodem die,*

Perpetua.

*natale sancte Perpetue, conjugis beati Petri Apostoli. Quilnam hoc primus posuerit, nescio. Est in Romano Perpetua aliqua, sed Petri discipula 14 Augusti. In Amantio satis puri sunt codices. De Claro, nihil. Proculo addunt titulum *martyris*. Demum: *In Gallis, oppido Dinantensi, [Dinacensi, Clinatensi, melius LOVAN. Dinantensi,] sancti Perpetui Tongrensis episcopi.* Manet in aliis codd. loci diversitas.*

Perpetui.

ALBERG. & DANIC. In jam dictis conveniunt, sed toti textui præfigunt: *Apud Bononiensem civitatem, natale sanctorum martyrum Agricola & Vitalis. Quorum posterior, prioris servus fuit antea, nunc conjors & collega martyris. Denique cum cogeretur idem à persecutoribus, ut Christum negaret, & ille amplius proficeretur Dominum Jesum Christum, omnium tormentorum genera exercebant in eum. Novissime beatum Agricolam interemerunt, cruci affigentes. Ita etiam hoc die posuit Belinus, & ex eo Romanum modernum; verum in serie nostra spectant ad XXVII Novembris.*

Perpetua.
Perpetui.
Agricola
& Vitalis.

CENTULEN. In prima Adonianus, sed mutilus est. Infecunda, caret elogio. Tertia, deest. Quarta pura est. In fine: *Canobio Centula, transfario sancti Angilberti abbatis, qui post viginti octo obitus sui annos, incorruptus repertus est. Colitur Angilbertus XVII Februarii.*

Translat.
Angilberti.

BRUXELLEN. Incipit: *Natale sancte Perpetue, conjugis beati Petri Apostoli.* In Hierio, satis purus est. Tum de Proculo, ut supra. In Aman-

Perpetua.

tio, satis recte. Deest Clarus. Sequuntur varia; imprimis: *Remis, depositio sancti Gamatis episcopi. In Gallis apud opidum Dyonantum, naturale sancti Perpetui Tongrensis episcopi, qui fecit miracula multa. In Africa, natale sanctorum Primi, Casarii, Gregorii & Porphyrii. Vide locos in Hieronymianis. Item Brunstani episcopi & confessoris. Castellanus scribit Brunstani.*

Proculi.

Gamatis.

Perpetui.
Primi & c.

Birnstani.

HAGENOVEN. Incipit: *In monasterio Epiæ, sancti Clari presbyteri & martyris. Secundo loco refert martyres Casaraugustanos, de quibus Ufuardus, die præcedenti. Tum de Valentino & Hilario, ut ibidem inter Auctaria. Sequitur de Theodoto, ex textu 11 Novembris. In Hierio, satis purus est. Amantio titulum apposuit *Rorbomagensis episcopi. Ut hic codex plerumque multa turbat, sic Clarus Vileasinensem & Proculum Augustodunensem distulit ad VI Novembris. Hic autem in fine adjicit. In Gallis, opido Dynaensi Brabantia, depositio sancti Perpetui Tongrensis vel Leodienis episcopi & confessoris. Vide Castellatum.**

Clari Epi.
Martyrum
Casaraug.
Valent. & c.

Theodoti.

Perpetui.

AQUICINCT. Proculum vocat *episcopum & martyrem*. In fine vero: *Bituricas civitate, sancti Lusoris episcopi. Florus noster Lusorem hodie celebrat Bituricis, non episcopum, sed puerum, qui Gallicè vocatur Lude, positum in Martyrologio Castellani 1 Novembris.*

Lusoris.

DAVERON. In textu non plepus, addit: *Sancti Luxoris episcopi, in pago Bituricensi.*

Luxoris.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. *Amanii episcopi in Gallis. Perpetui episcopi Leodienis. Hierii presbyteri Alexandria, de quo beatus Hieronymus scribit. Vide Observationem.*

Perpetui.

CAMBERIEN. *Civitate Aquis, sancti Nutricii martyris. De hoc nihil in aliis codicibus.*

Nutricii.

IN VATICAN. signato num. 5949. deest tota annuntiatione ultima.

ALTEMPS. *Item civitate Wentano, sancti Brin-*

Birnstani.

stani episcopi & confessoris.

LUGDUNEN. Pro Amanii, scribit Amonii.

Lusoris.

BURDEGALEN. *Bituricas civitate, sancti Lusoris episcopi. Vide quæ diximus ad AQUICINCT.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima Adonem redolet. In fecunda, satis pura est, servato, ut alii, Redonis. Tum: *In Gallis, opido Dinacensi, natale sancti Perpetui Tongrensis episcopi & confessoris. Clarum omittit. De Proculo, ut alii supra. Tum hanc historiam subjungit: Eodem die, sancta Perpetue martyris, uxoris sancti Petri Apostoli, quam ad martyrium, cum à tormentibus urgeretur, sanctus Petrus his verbis aud-*

Perpetui.

der eam in Domino exhortatus est: Uxor mea, memor esto Dominum Jesum Christum pro te passum, nec timeas eos, qui corpus occidunt, sed animam tuam.

Perpetua
cum elogio.

nam perdere non possunt. Et his verbis confortata in Domino, laetanter, patienter & fortiter mortem pro Christo sustinuit. Treveris, sancta Modesta virginis. In territorio Neverni, sancti confessoris Honorati. Ipso die, sancti Quiliani confessoris.

Belin. In prima omnino purus non est. De Amantio & Proculo, ut supra. Tum: In Ungaria, apud Albam regalem, depositio beati Emerici confessoris, filii sancti regis Stephani. Item eodem die apud civitatem Bononiensem, sanctorum martyrum Vitalis & Agricolae, quorum posterior prioris servus &c. ut ALBERG. Sed transponendo nomina, ut Vitalis servus sit, & addendo in fine, sicque compleverunt eorum martyrium. Tum: In pago Fulcassino, sancti Clari martyris. Editio altera adjicit: Item Bituriges, sancti Lasoris episcopi.

GREVEN. Secundum Catalogum & alios hic, Agricolae &c. natale sanctorum Agricolae & Vitalis, quos Usuardus habet infra v. Kalendas Decembris. In Africa, sanctorum Primi, Casarii, Gregorii, Porphyrii & aliorum. Ex Hieronymianis. In Gallis oppido Dinacensi, depositio sancti Perpetui episcopi Leodiensis & confessoris. Brisicani episcopi & confessoris. Anniani episcopi. In territorio Nevernensi, Honorati confessoris, Quiliani confessoris. Lasori confessoris. Item, sancti Gregorii abbatis, filii regis Graeciae, fundatoris primi & reitoris monasterii de Porceto juxta Aquigranum. Treveris, sancta Modesta virginis, Odradis virginis. Eodem die, sancta Perpetua martyris, uxoris beati Petri Apostoli. Qua cum ob Christi fidem duceretur ad

supplicium, S. Petrus ad eam clamavit: O conjux &c. fere ut supra.

MOLAN. Item Bituriges, depositio sancti Lasori Lasori pueri & confessoris, qui filius ejusdem senatus fuit in albis migrasse. Scriptum in libro miraculorum Gregorii Turonensis episcopi. De Modesta Modesta & Emerico, ut GREVEN. De Agricolae & Vitalis ut BELIN. Sed recte. De Perpetuo & Perpetua, fere ut codices supra. Tum typis minoribus de Gregorio, ut GREVEN. Deinde depositio beati Flori episcopi & confessoris, cujus episcopatus de sui nomine nunc appellatur, quorum episcopatus de rum septem Dormientium, Clemens, Primi, Theodori, Gaudentis, Quiriaci & Innocentii, ex duobus fratribus beati Martini nepotum, quorum vitam & conversationem celeberrimam Gregorius Turon. archiepiscopus descripsit. Editiones hinc Agricolam & Vitalem textui primo loco inserunt. In fine de Emerico, ut diximus ex GREVEN. Sequitur: In Dinantio, sancti Perpetui, Perpetua episcopi & confessoris ecclesiae Leodiensis. De Perpetua, ut codices. Juxta Aquigranum, in Porceto, transitus sancti Gregorii abbatis. Item Gregorius Bituriges, depositio sancti Lasori pueri &c. ut in priori. Tum, de Modesta. Hinc: de elatione, depositio sancti Flori episcopi & confessoris. Cujus episcopatus de ipsius nomine nunc appellatur. Die quarta, sancti martyris Nicanori episcopi Myrensis. Et sancti patris Joannici magni. Hujus celeberrimi sancti egregia Acta Graece & Latine hoc tempore, ut pridem polliciti sumus, dabuntur.

Nonis.

Zachariae.
Felices &
Eusebii.

Achariae prophetae, patris Joannis baptistae. In Terracina civitate Campaniae, natalis sanctorum Felices presbyteri & Eusebii monachi, tempore Claudii imperatoris, qui Eusebius cum sepelisset sanctos martyres, Julianum & Casarium, & converteret multos ad fidem, quos Felix presbyter baptizabat, tenti sunt ambo & ad forum judicis ducti, nec superati, inde carcere reclusi, & nocte eadem cum sacrificare nollent, decollati sunt. In territorio Aurelianensi, sancti Lati presbyteri.

Lati.

Plures hoc die puri sunt, Praten. Herinien. Tornacen. Antwerp-maj. Rosweyd. Munera. Belin. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Aliqui codices inter patris & Joannis ponunt debitum sancti vel beati titulum, ego illos praeuli qui proxime ad Romanum parvum & Adonem accedunt. Tracina & Casareum errores sunt in Antwerp-maj. uti & Casarem in Munera. Belin. habet converterent, pro converteret; Rosweyd. baptizavit, pro baptizabat. Rursum Belin. inde, mutavit in deinde, & nomen Lati in Leviti. Solus Munera. post presbyteri adjecit confessoris.

Zachariae.

OBservatio. Haec prima hoc die Romani parvi annuntiatio est, & primum ab ipso signata: Zacharia propheta, patris Joannis Baptista. Eadem Adonis verba sunt, eadem Usuardi, ut ex textu nostro patet; nec in vetustioribus Kalendaris aut Martyrologiis Hieronymi, Bedae, Flori, Rabani ulla hujus Zachariae memoria reperitur: unde hic rursus facile conjicias, diem pro arbitrio selectum esse. An ab auctore Romani parvi. Ita equidem existimo, cum id passim ipsum factitare solitum, jam toties monuerimus. Sed unde Wandelberto dies iste praeter alijs innotuit, quandoquidem alibi dixerim, verisimile non esse, quod Wandelbertus Romanum parvum viderit: Sic certe Ado loquitur, ac si thesaurum in Italia repositum, primus in Gallias deportasset; fatendum tamen, notitiam saltem aliquam, forte ex ipsa urbe Roma, ad Wandelbertum praegressam fuisse, nam

nam adeo aperta in non unis prophetis consensio, fortuita esse non potuit. Ceterum undecumque hoc potissimum die Zachariam celebrandum invenerit Martyrologus metricus, sic ipsum canit:

*Nonis Zacharias vates templique sacerdos
Eminet, oblitam nati qui munere vocem
Vatis & officium prisco de more recepit.*

Certiora de hoc sancto Propheta monumenta ex Euangelio desumenda sunt; contra-
versa nonnulla expendit Baronius in Annalibus ac in Notatione hodierna; atque item
Tillemontius tomo 1 à pag. 482, de quibus uti & de conjunctione Elitabeth in Romano
facta, alibi fusius differemus. *Felix & Eusebius* ex Actis sancti Casarii, de quo 1 Novem-
bris egimus; à Beda primum accepti & in sacras tabulas relati sunt; unde totum elo-
gium suum Adonem transumpsisse manifestum est: Noster textum ex alterutro non
ineleganter contraxit. Rabanus Bedam de more secutus est. In Romano parvo simpli-
citer legitur: *Terracina, Felices presbyteri & Eusebii monachi*. De Casarii Actis dictum est
citata prima die Novembris, nec est quod hic superaddam, donec ipsa accuratius pos-
sint recenseri, & forte propugnari adversus notam Tillemontii tomo 2 pag. 574.
Atque hic sistit Viennensis Martyrographus, nisi quis annuntiationem à Roisweydo in
appendicem rejectam, *Capua civitate, sanctorum Eurus & Quartii & Pardi martyrum*, illi
tribuendam contendat, de qua videri potest Florentinii notatio ultima ad hanc diem.
Hic interim postremum Wandelberti versiculum subijcio:

Hasque facer Felix monachusque Eusebius augeat.

Latus vere & proprie Ufuardinus est, *presbyter* dictus, tamen vita ex Bibliotheca *Lati.*
Floriacensi à Surio & Gonono edita *levitam* dumtaxat appelleret. Sunt qui in prædicta
vita non pauca carpenda erudant. Exstat in Museo nostro seorsim impressa & manu-
scripta, ac præterea viri eruditi observatio ad eam, quæ Caropolis vulgata est MDCLXXV,
quam ait *puram verborum ostentare*, iis exceptis, quæ de reliquiis satis authentice
referuntur. Nostrium non est temere quidquam aut præmature in hisce definire, Uf-
uardum damus, quod hic satis,

AUCTARIA.

ULSANEN. In prima satis purus, secun-
dam producit usque ad imperatoris,
desunt reliqua.

Malachia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Textui
puro in fine superaddunt: In territorio Lingo-
nensi, monasterio Clarevallus, festiuitas sancti Ma-
lachia episcopi & confessoris.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. &
LOVANIEN. Idem habent, quod duo præceden-
tes, nisi quod ANTVERP-MAX. male scribat,
in territorio Lingenis, sed omnes adijciunt: Cujus
vita virtutibus plenâ refultat.

Fibitii.

ALBERG. & DANIC. Præter Malachiam, ad-
jungunt: Treveris, sancti Abrunculi episcopi
& confessoris. Ita quidem scribit ALBERG. sed
alter melius habet, Fibitii.

Textus
mut. lus.

CENTULEN. In prima purus est. Sequuntur
hæc verba: *Canobio ut supra*; nec quidquam
additur, unde scias utrum de Centulenti, an de
alio, forte Claravallensi & Malachia agere ve-
lit. Tum: In Campania, civitate Terracina, san-
ctorum Felices presbyteri & Eusebii monachi mar-
tyris. Deest annuntiatio ultima.

De Felice & c.

BRUXELLEN. In prima etiam satis purus, post
Claudii imperatoris, inserit, tenet sunt a Le-
oncio, filio Leonici consularis, ob eam maxime
causam, quia Casarium, qui patrem suum Christianum
fecerat, necnon & Julianum & alios sanctos
Dei martyres sepelissent, & quia Eusebius multos
convertit &c. Dein: Et sanctorum Domini, Epi-
phanii, Antonini, Marcie, Secunde & Quartæ.
Treveris, depositio sancti Fibicii episcopi & con-
fessoris. Tum de Malachia, ut habet superius
ANTVERP-MAX. &c. In fine de Læto, pure.

Domini
& socior.
Fibitii
Malachia.

HAGENOYEN. Hierosolimis, natale Zacharie De Zacharia
propheta, patris sancti Johannis Baptiste; qui fuit
propheta novi Testamenti, cuius os clausit angelus
in templo, cum de natiuitate filii, quem angelus
predicavit nasciturum, non credidit, & sic post na-
tiuitatem Johannis Baptiste loquelam & prophe-
ciam diuinitus recepit, & prophetavit de Christo,
in utero matris sue adhuc clauso, & de suo filio
nato. Hic Zacharias à quibusdam dicitur fuisse
lapidatus ab Herode Aschalomita. Eodem die Ro-
ma, passio sanctæ Perpetuæ conjugis sancti Petri
Apostoli, quæ sub persecutione Neronis Caesaris pas-
sa est; cui eunti ad passionem, beatus Petrus post
tergum clamavit: O conjux, memento Domini. Vi-
de die præcedenti. In Felice & Eusebio purus
non est, notatque tempora Commodi imperato-
ris. Sequitur: Civitate Bayogas, depositio sancti
Vigoris episcopi. Spectat ad 1 Novembris. In
Ungaria, sancti Heinrichi [opinor, pro Emerici]
ducis & confessoris. Ex iv. Denique: In pago Va-
stinensi, sancti Maturini. Vides turbationem ma-
gnam, nam Maturinus ad 1 Novemb. pertinet.

Perpetuæ.

Vigoris.

Emerici.

Maturini.

CODEX Principis Ursini à Rosenberg. Tre-
veris, sancti Feberis episcopi. Pro Fibitii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Malachia
episcopi, qui quiescit apud Cistercium; de cuius
transitu beatus Bernardus fecit sermonem.

CAMBERIEN. Eodem die, sancta Modesta virg. Modestæ.

VATICAN. signatus num. 5949. caret an-
nuntiationibus Zachariæ & Læti. Adjicit: Be-
neventi, natalis sancti Pardi, martyris in sancta
Sophia. Et sanctæ Trophimæ virginis & martyris. Trophimæ.

UGHELLIAN. In fine: Apud Clarevallem, de-
positio sancti Malachia archiepiscopi & confessoris. Malachia.

Nnn 3

Di-

DIVIONEN. ecclesiae sancti Stephani. *Langonis civitate, translatio sancti Gregorii episcopi.*

EDITIO LUBECO-COL. Primam satis puram habet, in secunda modice interpolata est; in tertia addit & confessoris. Tum: *Treveris, sancti Fibicii episcopi & confessoris. In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, sancti Malachiae episcopi confessoris, qui fuit patriarcha totius Hiberniae & legitur fundasse quinquaginta quatuor ecclesias collegiatis: cuius & vita virtutibus plena refulsit. In Castellano. 11 Novembr. ponitur, in Romano III.*

Fibitii.

Malachiae.

GREVEN. In Casarea Cappadocia, sanctorum Domini & Domini, Epiphani, Antonii. Marci episcopi & aliorum decem. In Capua civitate Campania, Marcia & c. natalis sanctorum Marcis, Secunda, Sechiruda & Fibitii. *Quart. Treveris, sancti Fibicii episcopi & con-*

fessoris. Item sancti Casarii. Apud Cistercienses, hoc die festiva agitur memoria sancti Malachiae, Hiberniae patriarchae. Elevatio sancti Emerici, ducis Slavoniae & confessoris. Ideburgae matronae, matris sanctae Gertrudis virginis. Ab aliis Iadergavel Ita vocatur, vide quae diximus in Auctariis ad MOLAN. VIII Maii.

MOLAN. In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, sancti Malachiae episcopi & confessoris, cuius vitam beatus Bernardus descripsit miraculis gloriosam. Eodem die, sancti Fobus episcopi Treverensis. Posteriores editiones de Malachia interferunt, qui magnus virtutibus tempore suo claruit. De Fibitio, ut in priori. In fine adiungunt: Die quinta, sanctorum martyrum Galatini & Epistemes. Vide horum gesta apud Surium, & bjo

VIII Idus.

Die 6.

Felicis.

Oniza Africae, natalis sancti Felicis. In hujus solemnitate quendam psalmum beatus Augustinus videtur exponere ad populum. In Oriente civitate Theopoli, sanctorum decem

Mart. 10.

Attici.

Martyrum, qui sub Sarracenis passi leguntur in gestis Sanctorum quadraginta. In Frigia, sancti Attici.

Ex Praten. Tornacen. Munerat. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Toniza, est codicum omnium, praeterquam Greveni, qui male Tonza Aphrice more suo. Thimissa scribunt alii: sed pro Toniza stat etiam Baronius ex Itinerario Antonini, ubi ejusdem Notatio aliam, fere synonymam Africa civitatem componit, Tyuissa, vel Tunissa, vulgo Tunetum. Hinc dubium redditur, an recte Tonizam nostram vertant interpretes per Tunis. Servandum fuit modum scribendi codicum, ni fallor, antiquorum omnium in quendam, quamvis ab ea mutatione m in n, quae nescio quid dialecti Hispanicae redolet, omnino abhorream. Theophili pro Theopoli error est in Munerat. & Greven. En rursus Frigia, ex codicibus prope omnibus: soli Praten. & Greven. habent Phrygia, Molan. recte, Phrygia. Tornacen. & Munerat. legunt Attici. Cetera de Africa, solemnitate, & siquae sunt hujusmodi, inter minutias reputamus. Patet in Auctariis, codices nonnullos, ut Belin. Antverp. Max-Lubec. &c. pro In Phrygia, male supposuisse; In Africa. In apographo nostro Pratenfi, virgula subductum, adeoque tamquam adjectum legitur: In Pago Lenovicensi, vico Nobiliaco, natalis sancti Bernardi confessoris. Non recte Bernardi, sed quid velit, nemo non intelligit. Vide Auctaria.

Felicis.

OBSEVATIO. Apographa Hieronymiana apud Florentinum sic hodie unanimiter legunt: Et in Toniza, vel Tonize, Africae, Felicis; vel natalis Felicis, vel natalis S. Felicis. Ad quae observat commentator, penes Augustinum exflare sancti Felicis memoriam, Tract. in Ps. 127. Nempe quae per conjecturam Ado proposuit, tamquam certa assentit, Romanum hodiernum, ni fallor, secutus. Auctor Romani parvi simpliciter scripserat: Toniza Africae, sancti Felicis martyris. Adde verba textus nostri, ipsa Adonianam phrasim integre constituunt, ubi Martyrologus ille subdubitanter diserte exprimit, videtur exponere, ex citato tractatu omnia sancti Doctoris verba subjungens, quae an huic potius, quam alteri Felici, ut sunt plures hujus nominis, vere conveniant, haecenus omnino certum non est, ut bene observavit Castellanus: quamvis de cetero facile Baronio assentiar, quo usque rem omnem accuratius examinare possimus. Socios quadraginta Felici tribuunt Auctaria Bedae, sed horum auctoritas ad citata Martyrologia comparata plane evanescit. Non verebor conjicere, imperitum aliquem Martyrologii Bedae ampliatorem, ex duabus Romani parvi annuntiationibus unam conflasse. Ceterum si vere de hodierno Felice dicta sunt, quae ex Augustino referuntur, poterunt ea pluribus suo loco illustrari. Wandelbertus de solo Felice sic cecinit:

Idibus Octavis martyr Felix celebratur.

Non recte assequor, quid altera sua annuntiatione velit auctor Romani parvi: Greven. Mart. 10. tate Theopoli XL martyrum. Theopolim intelligo Antiochiam, de qua alibi egimus, & videri potest hodierna Baronii Notatio. At quinam sunt quadraginta illi Martyres? Qui

Qui lucem afferre debebat Ado, rem magis implexam reddidit per textum, quem ex ipso hic rursus integrum descripsit Noster, ubi decem dumtaxat adducuntur, qui sub Saracenens passu leguntur in gestis sanctorum Quadragesima, quasi de re aliqua notissima sermonem injiceret. Sed hoc ipsum precipue inquiri, qui sint Quadragesima illi, in quorum gestis legantur decem passu sub Saracenens? Cur excluduntur hic triginta alii, a Romano parvo conjunctim positi? Quae sunt gesta illa ab Adone citata, sed verosimiliter numquam visa? Quo tempore passos credemus, seu solos x, seu universos xl? Respicit Baronius ad tempus, cum sub Cosroe rege Persarum Antiochia a Saracenis direpta est. Ast fortasse aequè probabiliter remitti possent ad annum DCXXXVI I I vel potius DCXXXVI I I, quo ab eisdem Arabibus ea civitas capta est. Fateor me hic non videre ubi pedem tuto figam, nisi quis certiora subministraverit; atque utinam per dubitationes meas id effici queat, ut ea alicunde eruantur.

Phryges sex martyres sunt nominati in allatis omnibus codicibus: ex his unicum tantum Atticum refert Martyrologium Romanum ex Usuardo. Hæc vera est Florentinii ad Hieronymianam observatio, etiam a Castellano adhibita, cui nostram jungimus, alibi non semel repetitam; quod nempe Martyrologis nostris, sed Usuardo imprimis familiare sit, ex majoribus Hieronymianorum martyrum manipulis, unum aliquem aut alterum feligere, nulla prorsus sociorum facta mentione, ut supra pluribus locis patuit: quemadmodum & hic liquet, totum laterculum sincere ac simpliciter Usuardinum esse.

AUCTARIA.

RATEN. De auctario, huic codici forte ad marginem adjecto, dixi in Variantibus; notat Sirmondus idem & prima manu haberi in codice B.

HERINEN. Toto textu purissimus, in fine, forte ut proprium loci, adjectum habet: Ber-

gas, depositio sancti Winnoci.

ANTVERP-MAJ. Sic in fine habet: In pago Lemovicensi, natale sancti Leonardi confessoris. Eodem die, depositio sancti Winnoci confessoris.

ROSWYD. Alia omnia: In Africa, Pauli cum alius VII mart. Willebaldi episcopi & confessoris. Herculanensis confessoris.

PULSANEN. Incipit: In territorio Dunensi, depositio beatissimi Leonardi, eximii confessoris. Decit Felix. Legit sanctorum quinquaginta. De Attico, nihil.

ANTVERP- & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In prima & secunda satis puri, sic pergunt: In Africa, S. Attici. In fine: Redonis, sancti Melani confessoris. Vide GREVEN infra.

ANTVERP- MAX. LOVANEN. & LEYDEN-BELG. In textu ferme conveniunt cum duobus precedentibus, sed in fine: Item natale sancti Leonardi confessoris. Quod vero hi habent in fine, DANIC. ponit in principio: Natale sancti Leonardi confessoris.

LEYDEN. In textu par ceteris, paulo ampliori phrasi in fine subicit: Item natale sancti Leonardi confessoris, ob cuius meritum omnibus demonstrandum, cum fratres corpus illius ad sepeliendum transferrent, nix contra temporis naturam cadens, obtexu locum, ubi Sancto placuit sepeliri, ubi sepultus mira operatur, maxime in captivis. Hoc idem de sancto Leonardo elogium ULTRAJECT. & ALBERG. habent in principio.

CENTULEN. Tomia Africa, sancti Felicis martyris. In territorio Aurelianensi, sancti Lati presbyteri. Sequitur de Attico, pure. In pago Lemovicensi, sancti Leonardi, eximii confessoris. Eodem die, depositio sancti Winnoci abbatis, qui fuit monachus sancti Bertini. In Oriente civitate Teopoli, sanctorum decem martyrum, sub Saracenis passorum. Vide Observationem.

BRUXELLEN. Incipit: In Nobiliaco, juxta Lemovicum, depositio sancti Leonardi abbatis & confessoris, discipuli beati Remigii. Qui cum fratre Li-

sardo miraculis & sanctitate claruit. In annuntiatione de Felice turbatus, & ex Adone interpolatus est, prior in secunda. Atticum in Africa etiam collocat. Tum: Redonis, depositio sancti Melani episcopi & confessoris. Et sancti Winnoci abbatis & confessoris. Qui veniens de Britannia, in Gallia sanctitate vite praeclaruit.

HAGENOVEN. Prima satis pura est. Secunda est de Claro Vilcasino, tertia de Proculo Augustodunensi. Tum de x Theopolitanis, satis recte. Sequitur de Malachia. Dein: Ipso die, depositio sancti Leonardi abbatis. Hic a sancto Remigio archiepiscopo de sacro fonte est elevatus, & ab eodem discipulus est instructus. Cujus etiam parentes primum in palacio regis Francie habebantur. Hic tantam gratiam a rege obtinuit, ut omnes incarcerati, quos ipse visitavit, prorsus absolventur &c. quæ malim legi in vita apud Surium. Pro Attici, legit Amri.

AQUICINCT. Textui in fine superaddit: Redonis, sancti Melani confessoris. In Pago Lemovicino, sancti Leonardi confessoris, qui extitit discipulus sancti Remigii Remensis episcopi. Depositio sancti Winnoci abbatis.

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. Atticum ponunt in Africa. In fine: Redonis, sancti Melani confessoris.

DAVERONEN. In pago Turonico, sancti Lupantii confessoris. In pago Lemovicensi, sancti Leonardi confessoris. Qui tempore Clodovei regis, clara Francorum stirpe creatus, & a beato Remigio Remensis archiepiscopo baptizatus & edoctus, patriam deserens, heremiticam vitam elegit, & apud Nobiliacum obiens, clarus miraculis, & maxime in compeditorum dissolutionibus vivit in Christo.

AMBIANEN. Ipso die, sancti Leonardi confessoris. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Leonardi abbatis. Vuillebadi episcopi & confessoris. de hoc vide Romanum VI I I Novembris. Sanctorum x martyrum. Felicis confessoris. An qui in Romano ponitur Fundis in Latio?

REG. SUEC. signatus num. 428. In pago Lemovico, depositio sancti Leonardi confessoris.

CODEX D. LE MARE signatus A. Eodem die, adventus reliquiarum sanctorum Nazarii & Celsi ab Italicis partibus.

IN VATICAN. num. 5949. Decit annuntiatio

Melanii.
Winnoci.

Leonardi
cum elogio.

Melanii.
Leonardi.
Winnoci.

Lupantii.
DeLeonardi.

Leonardi.
Leonardi.
Willebadi.

Felic. conf.

Leonardi.

De reliquiis
Naz. & Celsi.

Casti.

ultima. Adjicitur: Beneventi, sancti Casti episcopi & martyris.

Winnehad.
& Winoci.

ALTEMP. In Britannia, sanctorum Winnehadis & Winoci abbas & confessoris. In Britannia minori, sancti Thomeonici abbas. Nomen non recte exprimitur, legi etiam potest Thomeonici. Forte nonnihil ex majori aliqua notitia limatum melius intelligitur.

Leonardi.
Appiani.

FLORENTIN. S. Leonardi. . . . S. Appiani confessoris, qui natione Ligur, in Celo aureo monachus fuit. Rodonis, S. Meliani confessoris.

Transl. Greg.

BIZUNTICEN. Translatio sancti Gregorii Lingonenfis episcopi. Die proxime praecedenti posita est ex codice DIVIONEN.

Leonardi
elogium.

EDITIO LOBECO-COL. Incipit: In pago Lemonicensi, loco Nobthaco, depositio sancti Leonardi abbas & confessoris. Hic a beato Remigio, Remensis ecclesiae episcopo, de sacro fonte levatus, & ab eodem salutaribus disciplinis instructus. Hic quamdam silvam intravit, & constructo in illa monasterio, strictissime cum aliquibus monachis in eodem degens, tandem vitam ibidem in pace finivit. Ob cuius meritum omnibus demonstrandum, cum fratres corpus illius ad sepeliendum transferrent, respicientesque viderent totam provinciam, contra temporis naturam, nive coopertam, locum autem illum, in quo sancto viro placuit quiescere, omnino nive vacuo [vacuum] invenerunt, ubi sepultus mira operatur, maxime in captivis. Sequitur textus satis purus. In fine: In territorio Turonico, sancti Lupancii confessoris.

Lupancii.

BELIN. In prima & secunda utcumque purus, sic habet tertiam: In Africa, sancti Africii. In fine: Redonis, sancti Meliani. Eodem die, sancti Leonardi confessoris. Altera editio legit, Melanii. Loco autem secundo interfert: In Adriani.

Adriani.

Nicomedia, sancti Adriani martyris.

Adriani &c.

Donati &c.

Eustasii

Melanii.

GREVEN. In Nicea, natalis sanctorum Adriani, Julia, Eusebii. In Africa, sanctorum Donati, Pauli, Balsami. Item Eustasii, Julii. Vide Hieronymiana. Secundum aliquos hic, Melani episcopi Redonensis, quem Usuardus habet supra VIII Idus Januarii, Ado II Idus Novembris. Recte igitur a Rosweydo in appendicem rejecta est nescio quae hodierna annuntiatio. Sequitur: In Bergas, depositio sanctorum quatuor fratrum Win-

noti, Quadenori, Ingenori & Madenoti. In territorio Turonico, sancti Lupancii confessoris. In pago 3. Lemovicensi, depositio sancti Leonardi abbas & confessoris. Qui a sancto Remigio de sacro fonte levatus ac salutaribus disciplinis instructus, suam quamdam ingrediens, vitam austeram cum suis dixit, miraculis multis praecipueque in capivorum liberatione etiam in vita conficans; tandem quocumque in pacem. Cum autem discipuli ejus corpus sacrum in alium locum transferre vellent, viderunt eam provinciam nive opertam, excepto loco, in quo corpus Dei quiescere placuerat. Item sancta memoria Christi stina de Stummel in Nybeck [alias Nydeck] ducitur Juliacensis quiescentis. Nunc Juliacum translata est, ubi ejus reliquiae venerationi expolite sunt. Vide Acta XXI i Junii.

MOLAN. Ipso die, restitutio sancti patris nostri Reliani. In territorio Turonico B. Lupancii confessoris. Redonis, sancti Melanii confessoris. Eadem die, sancti Leonardi confessoris, discipuli sancti Remigii episcopi, in civitate Lemovicensi, in provincia Aquitania. Apud Bergas, in territorio quod vocatur cella Vorombolt, depositio sancti Vinnoci abbas, egregii Christi confessoris, cuius vita virtutibus & miraculis plena refulsit: qui in praedicto loco, multo tempore in Dei opere perseverans, & plurimos in Dei servitio aggregans, magnisque virtutibus & gloriosis miraculis, valde clarus, collectus est ad patres suos in senectute bona. Tum typis minoribus: De quo in ejus vita legitur, quod egrum duxerit, subiectis suis fratribus administrare, quia noverat Christum non venisse ministrari, sed ministrare: & quod quidquid operis altorum minus velut arduum & grave, refugiebant, impigre & incunctanter accipere non timebat, cum tamen esset praedictus titulo regie nobilitatis. Hic molan, adificatam in fratrum pauperum usum, multo tempore propriis manibus rotavit. Eodem die, Severi episcopi Barcinonensis, qui unus fuit LXX episcoporum, qui leges Gothicas in Hispania condiderunt. Hic a Barbaris Gothicis, qui Cathaloniam occupabant, clavo capite confosso, martyris coronatus anno Redemptoris Jesu Christi DCXXXVIII. Quaritur, ex quo Martyrologio MOLANUS postea haec acceperit. Editiones aliae eadem habent, sed pleraque multo brevius contracta sunt.

VII Idus.

Die 7.

Achille.

Herculani.

Amarantii.

Willibrordi.

IN Alexandria, beati Achillae episcopi, qui eruditione, fide, conversatione & moribus insignis fuit. Apud Perusinam Italiae urbem, natalis sancti Herculani episcopi, cuius corpus, post abscissionem capitis, ita unitum & sanum die quadagesimo, ut scribit beatus Gregorius Papa, repertum est, ac si nulla hoc incisio fecisset. Eodem die, beati Amaranti martyris, qui apud Albigensem urbem exacto agonis fidelis cursu sepultus, vivit in gloria. In Frisia, depositio sancti Willibrordi episcopi.

Puri sunt Praten. Herinien. Antwerp-maj. Antwerp. & Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Achillei, legit solus Antwerp-maj.; & sic est in Romano parvo, melius ab Adone & Usuardo restitutum, ut est in textu. Greven. & qui cum hic describit Molan. legunt, qui in eruditione; ex omnibus aliis redundat particula in. Solus Munerat. post Herculani episcopi, addit & martyris. Multa alia scriptoria sphalmata sunt, ut Achilli, Prusina, Albiensem &c. atque in Antwerp-maj. & Molano in fine post episcopi, adjectum.

adjectum est, & confessoris: sed maxima variatio in efformando nomine Willibrordi, quod ex Greveno accepimus, aliis omnibus discrepantibus, scribentibusque Vulleboldi, Vullebradi, Willebrordi, Willebrordis, Willebrodi &c.

Huc rejeci difficultates circa Herculani elogium. Ac i quidem ipsius Ufuardi esse, De elogio Herculani. dubitare non sinunt probatissimi quique, imò codices omnes, exceptis dumtaxat Tornacensi & Pulsanensi, quos toties alias in elogiis mutilos agnovimus. 2 Ex Gregorii Dialog. lib. 3 cap. 13, acceptum esse plane constat: at unde ita formatum dicemus, ut Gregorii sensum non reddat? Praten. legit: Cujus corpus post abscissionem capitis ita intactum, alii omnes, ita unitum &c. Munerat. Cujus corpus abscissioni capitis ita unitum, rectius ad Gregorii mentem dixisset, abscisso capiti ita unitum. Hæc Gregorii lectio est: ita caput ejus unitum fuerat corpori, ac si nequaquam fuisset abscissum, sic videlicet, ut nulla vestigia sectionis apparerent Cumque hoc & in terga verterent, exquirentes siquid signum vel de alia monstrari incisione potuisset, ita sanum atque intemeratum omne corpus inventum est, ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset. Quid si Ufuardus sincerum exemplar Gregorianum non habuerit? De cetero elogium Ufuardinum esse, tam est certum, quam certa est unanimitas codicum omnium tum manuscriptorum tum excusorum consensio. At vero in antigrapho nostro Prateni, totum, tamquam adjectivum subducitur, testaturque Castellanus, in ora prateni autographi recentiori manu adscriptum, à la marge, & en lettres moins anciennes que le texte. Quærò utra manus autographa sit? Si hæc & id genus alia in eo codice recurrentia indifferenter expendas, fallor, si non judices, nec priorem, nec posteriorem manum Ufuardinam esse. Sed de his plura in Præfatione.

OBSERVATIO. Jam tertium sub hoc mensis principio citandum recurrit cap. 29 Achille. lib. 7 Eusebio-Rufiniani, ex quo Achilles hic, æque ac Theodotus 11, & Pierius seu Hierius 17, acceptus est, & ab auctore Romani parvi, qui omnes inde extraxit, sic notatus: Alexandria, Achillei episcopi. Melius Ado Achille, qui & ex citato loco accipit materiam elogi, mutata tantillum phrasi, à Nostro ad verbum transcripti. Atque hic denuo Sanctus est, apud alios Martyrologos, extra feriem nostram minime quærendus; uti & frustra indagabitur causa, cur hoc potius die quam alterò quolibet recolatur; cum id pro mero Romani parvi auctoris arbitratu, & hic & plurimis aliis locis factum plane existimem. Vide quæ pro vero obitus die, verosimilius definivi in Tract. de Patriarchis Alexandrinis cap. 3 pag. 36 à num. 188, ubi & paucis collegi, quæ ad vitam ejus pertinent, conferenda cum articulo Tillemontii tomo 6 pag. 213 & 214.

In laudato Romano parvo secundum & ultimum locum tenet: Apud Perusinam, Herculani episcopi & martyris; claritatis gratia interjecit Ado, Italia urbem, tertio loco Herculanium signans, sed absque ulteriori elogio, quod totum Ufuardi verbis conceptum, & ex Gregorii Dialogis, licet non satis recte, desumptum esse oportet, ut supra ex probatissimis codicibus abunde demonstravimus. Et hæc quidem ex Gregorii, vadem citantis, auctoritate satis certa sunt; Quid de duobus Herculanis Perusiarum episcopis censendum sit, conatur explicare Baronius in Notatione, sed ipse Gregorii elogium ei Herculano aptavit, cujus aut naturalis aut translatio recolitur 1 Martii, ut facile intelligas dubium hic & incertum hæsisse, quemadmodum hærent omnes, qui se patriis præjudiciis abducere non sinunt. Verum de his Herculanis geminis vel forte pluribus, uti & de aliis Umbriæ multiplicatis Sanctis, accuratissimam disquisitionem suo tempore dabit Janningus noster, qua densa illæ, quibus pridem, teste Bollando, obvoluta fuit Umbria, tenebræ, pro majori parte poterunt dissipari.

Amarantus à Viennensi Martyrologo primum positus est secundo loco, ex cujus brevi elogio verba sua omnia desumpsit Ufuardus. Fons est Gregorius Turonensis, de gloria Martyrum cap. 57, à quo Amarandus appellatur: nec scio quidquam aliud de Sancti hujus rebus gestis memoriae proditum esse. Sic ipsum cum Willibrordo honoravit Wandelbertus:

Septenas, Amarante, pia de morte sacrasit.
Has quoque Willibrordus habet, quo principe plebis
Fresonum multi Christum sensere vocantem.

Porro Willibrordum ab Adone recte semovit Rosweyda, quidquid Mosander Martyrologii ejus textui absque asterisco ipsum inferat. In Rabano die præcedenti, ex vitæ auctore Alcuino collocatur. Sed hic solius & vere Ufuardi esse, vel hinc conficio, quod plane alia sit phrasis nostra, ab ea quæ Adoni tribuitur. Ceterum illustrissimi Sancti memoria non Frisiis solum aut Batavis, sed & Brabantis ac præcipue Antverpiensibus summa in veneratione est, ut pluribus egregiis monumentis ostendunt Annales Antverpienses, postremis lucubrationibus à Magistro nostro Daniele Papebrochio elaborati, sed hæcenus manuscripti. Est & cara ejus recordatio in Museo nostro, ob celebrem illum & vetustissimum codicem Martyrologii Hieronymiani, vulgo Antverpiensem & Epternacensem, quo virum sanctissimum usum fuisse, eumque à Laurentio scriptum

ptum, ostenditur Præfat. Bollandianæ pag. XLVI. Vita ab Alcuino soluta & ligata oratione composita exstat apud Surium, à Mabilione reproducta & observationibus illustrata seculi 3. Benedict. parte I à pag. 601, cui jungi poterunt elogia Bedæ & aliorum.

AUCTARIA.

ORNACEN. De Herculano scribit sic: cut Ado. Cetera pura sunt.

Rosweyd. In primis purus: sic pergit: In Aternaco, sancti Willibrordi primi Trajectensium archiepiscopi. Eodem die, sancti Florentii Strazburgenfis episcopi & confessoris.

PULSANEN. Prima pura est. Secunda & tertia caret elogio. De Willibrordo, nihil.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANEN. In prima puri, secunda, post episcopum, interferunt: Sub Totila rege interfecti. In tertia rursus puri, sic quartam formant: In territorio Treverensi, Epternaco monasterio, depositio sancti

Willibrordi, Trajecti inferioris episcopi & confessoris. ALBERG. & DANIC. Cum prioribus conveniunt, sed in fine: Civitate Metbis, depositio

sancti Ruffi episcopi & confessoris. Vide Rabanum.

CENTULEN. In prima Adonius, sic pergit: Apud Albigensem urbem, sancti Amaranti martyris. Apud Perusinam urbem Italia, sancti Herculani episcopi & martyris, cuius beatus Papa Gregorius in libro Dialogorum tertio venerabilem mentionem facit. Canobio Aternaco, sancti Willibrordi episcopi & confessoris, quem rogante Pippino dace Francorum ordinavit episcopum Sergius P.P., & ad predicandum Fresonibus destinavit.

BRUXELLEN. Incipit: Apud Aternacum, monasterio Epithimaco, Treverensis dyocesis, depositio sancti Willibrordi episcopi & confessoris. Qui cum sociis duodecim veniens ab Anglia, à Sergio Papa Fresonum episcopus consecratus, sedem episcopalem ex dono Pippini Grossi, statuit apud Ultenburch, quod nunc Ultrajectum vocatur. Apud Albigensem urbem, natale sancti Amaranti martyris, qui exalto fidelis aganis cursu, sepultus vivit in gloria. Sequitur de Herculano, ut habent codices mediæ notæ supra. Tum de Achilla, pure. Denique: Metis civitate, depositio

sancti Ruffi episcopi & confessoris.

HAGENOYEN. In prima satis purus, sic pergit: Apud Perusinam urbem Italia, passio sancti Herculani episcopi & martyris, qui vir totus erat catholicus, & suis suavitè resistere Longobardis hereticis, ob quod, dum civitas ipsa capta esset, à Thotilo rege heretico iussus est interfici, & primo corrigiam de dorso ejus incidi, & postea decollari, & factum est ita, & corpus ejus insepultum permansit, ut scribit beatus Gregorius in Dialogo, & die quadragesima corpus ejus sanum inventum

est. In Frysia, depositio sancti Willibrordi episcopi, qui erat unus de Capellanis Karuli imperatoris, ad cuius præceptum ille in civitatem Trajectensem se transfudit [patet anachronismus] & illam convertit ad fidem, & postea in Frysiam, ubi magnam partem illius terra convertit ad Dominum, & ibi in pace obiit, & ipse est sepultus in Epternaco, ubi prius ipse fuerat monachus, Treverensis dyocesis. In civitate Metbis, depositio sancti Ruffi episcopi & confessoris. Sequitur de Fibitio Trevirensis v. Novembris. Demum: In monasterio

Habotenfi, in Burgundia, sancte Gebedradis, virginis & abbatissæ. Vide Castell. in indice.

DAVEROYEN. In Turonico, sancti Baldi confessoris. Notat Castellanus scribendum Baudini,

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Willibrordi episcopi primi Trajectensis. In margine habetur, festum in civitate. Herculani episcopi & martyris. Amaranti martyris. Achille episcopi Alexandræ.

In VATICAN. n. 5949. Nihil de Willibrordo. FLORENTIN. Apud civitatem Paduanam, sancti Prosdocimi, ut in Romano.

CODEx MONTIS SANCTI. Venerabilis transiens nobilissima virginis Gebedradis abbatissæ sanctissimæ, sororis beati Adelphi, quæ suis meritis multis beneficia, se summa devotione querentibus præstavit.

EDITIO LUBECO-COL. Prima pura est; in secunda inseritur Totila, ut supra. Tum: Apud Albigensem urbem, sancti Amaranti martyris. Qui apud eandem urbem exalto fidei in gloria, cuius sacrum sepulcrum virtute Christi miraculis frequentibus illustratur. In territorio Treverensi Epithernaco monasterio, depositio sancti Willibrordi Trajectensis inferioris episcopi & confessoris. Cuius maritus, dum adhuc cum in itinere suis gestaret, visum est, lunam per os ejus ad interiora descendere, & longe lateque mundum illustrare: quæ visio futurum eum significavit predicatorem, qui mandata corda illustrare sua doctrina debebat. Hi Frisones ad fidem Christi convertiti, & ad fidem prædicatione opido solemniter monasterio benedictinum monachorum, ibidem sepulsi requiescunt. Cuius Metbis, depositio sancti Ruffi episcopi & confessoris. In territorio Turonico, sancti Baldi confessoris.

BELIN. Incipit: Apud Paduanam civitatem, depositio sancti Prosdocimi, primi episcopi civitatis episcopi, qui à beato Petro Apostolo episcopus ordinatus, ad prædicandam civitatem Paduanam, ad predicandum Dei verbum missus est, ubi multum virtutibus & prodigiis confisando, beato fine quærit. Sequitur textus non satis correctus.

GREVEN. Iste beatus vir ardore fidei ad evangelizandum gentibus Frisonum, de Britannia emissus, ut Bedæ libro 5 refert, ad Pepinum Francorum ducem declinans, ab eo Romanam missus, à Sergio Papa episcopus ordinatus est anno Domini DCXCIII. Unde rediens, à præfato dace in Trajecto locum sedis episcopalis accepit, ac longe lateque verbum fidei seminans, infinitum populum Christo acquirens, tandem in Epithernaco monasterio, in territorio Treverensi, quod ipse construxerat, quievit in pace. In Nicomedie, sancti Clorum Polisti, Eustasii, Primi, Rogatiani. In Apbrica, natale sanctorum Rogati, Donati, Julia. Vide Hieronymiana. Ipso die, sancte memoria Engelberti archiepiscopi Agrippinensis Colonia & martyris: qui ob defensionem oppressorum, ab impiis innocenter occisus, feliciter occubuit anno gratiæ MCCXXX [in prima editione habetur MCCXXV.] Restitui episcopi & confessoris. Metbis, beati Ruffi episcopi & confessoris. Tricastini episcopi & confessoris. Prosdocimi episcopi & confessoris. Qui cum beato Marco Evangelista & Appollinare Rhomani veniens, à beato Petro civitati Patavina fidei Christi acquisisset, tandem plenus dierum, meritum ac miraculorum gloria, quievit anno episcopatus sui XCIII.

Argen.

Florent. *Argentina, sancti Florentini episcopi & confessoris.*
Baldi. *In territorio Turonico, sancti Baldi confessoris.*

De Villier. *MOLAN. De Willibrordo litteris Italicis in textu, Trajecti inferioris. Tunc typis minutis: Qui quiescit inter Treverim & Lutzenburgum, in oppido & rursus Italicis, in monasterio Echternaco, Treverensis diocesis: cuius actus Beda presbyter in gestis Anglorum describit. Hic a Sergio Papa Roma ordinatus est, & in Germaniam ad predicandum destinatus, ibidemque requievit.*

De Ruso. *Tum ex Rabano: Item sancti Ruffi Metensis urbis episcopi & confessoris, qui translatus est a praedicta urbe, consentiente Dragone praefule, in Vormatensem pagum, in villam quae vocatur Oernheim, temporibus Luthari imperatoris & Ludovici regis, ubi etiam sanctus eius multis virtutibus claruit. In Proldocimo, describit BELIN.*

De Proldoc. *Tum: Apud Argentinam, sancti Florentii episcopi & confessoris, qui Scythorum indigena, in flore adolescentia patriam parentesque deseruit, & ac-*

cuius sibi ejusdem propositi sociis Arbogasto, Theodato, ac Hildulpho, Domino duce, fines attingit Alsaciae, temporibus regis Dagoberti, & Arbogasto in cathedra succedens, multis virtutum floribus gloriose refulsit. Sequitur minoribus typis de Engelberto, ut GREVEN. Demum: In territorio Turonico, sancti Baldi confessoris & archiepiscopi Turonici. Editiones posteriores de Willibrordo, Ruffo, Proldocimo, Florentio & Baldo, terme ut in prima. Tum: Arvernus, sancti Amandini confessoris. Die septima, sanctorum triginta & trium martyrum in Melitene. Et sancti patris ac theomaturgi Lazari, qui exercuit se in monte lacteo. Dein typis minoribus: Item depositio sancti Restituti, primi episcopi Tricastrensis, cuius corpus Aurelianus, in monasterio sancti Enaurii, praecipuo colitur honore. De Engelberto, ut supra; sed inter primam & posteriores editiones ea est diversitas, quod prior signet annum obitus MCCXX, haec vero annum MCCXXV.

De Engelb. Baldi.

Mart. 33. Lazari. Restituti.

VI Idus.

Die 8.

Romae via Lavicana, passio sanctorum Claudii, Nicostrati, Simproniani Castorii & Simplicii, qui primo in carcerem trusi, deinde scorpionibus gravissime sunt cæsi, sed cum à fide Christi mutari non possent, iusti sunt à Diocletiano in medio mari precipites dari. Item via Lavicana, natalis quatuor Coronatorum Severi, Severiani, Carposori & Victorini, qui iubente Diocletiano ictibus plumbatarum usque ad mortem cæsi sunt. Horum nomina cum minime potuissent repperiri, quæ Domino revelante interjectis annis postea ostensa sunt, statutum est, ut anniversaria dies ipsorum sub nominibus supradictorum quinque martyrum recoleretur.

Claudii & sociorum.

Severi & Coronatorum.

Conveniunt Praten. Herinien. Rosweyd. Antwerp. & Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan. Item Antwerp-max Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen. & Danic.

~~~~~

VARIA LECTIO. Legendum esset ex Romano parvo & Adone Symphroniani, non Simphoriani, ut male habent Rosweyd. Max-Lubec. Greven. & Molan.; at ex melioris notæ codicibus servandum fuit Simproniani. In apographo nostro Prateni deest Castorii. Nonnulli codices scribunt carcerem missi, sed puriores, ut est in textu. Hæsitasse potissimum videntur codicum scriptores circa ultimam textus formulam, nimirum, scribendumne esset sub nominibus supradictorum quinque martyrum, an potius quatuor martyrum. Praten. & Munerat. male legunt quatuor; Greven. & Molan. numerum supprimunt; ceteri ex Romani parvi, Adonis, ac proinde & Ussuardi mente recte legunt, ut sensus exigit, supradictorum quinque martyrum. Reliqui in textu Carposori & repperiri. De Nicostrati, Severini pro Severi, coleretur pro recoleretur, nihil magnopere notandum. At in Praten. videtur defuisse particula quæ, ante Domino, unde formanda esset constructio sicut habet Munerat. statutum est autem.

OBservatio. Binas textus nostri martyrum classes sic primus in Martyrologio conjunxit auctor Romani parvi, non primus tamen ipse combinationis auctor, utpote quam reperire poterit in Sacramentariis Romanis, & notanter in Gregoriano, ubi & quinque priores nominatim, & quatuor Coronati anonymi in eadem Missa conjuncti habentur; sic quidem, ut in prima oratione Claudius, Nicostratus &c. expressi sint, in Praefatione autem de quatuor Coronatis anonymis agatur: cuius rei hæc ratio Missæ ipsi præfigitur: Quatuor Coronatorum nomina hæc sunt, Severus, Severianus, Victorinus & Carposorus, quorum dies natalis per incuriam neglectus, minime reperi potest; ideo statutum est, ut in eorum ecclesia, horum quinque Sanctorum, qui in Missa recitantur, natalis celebretur, ut cum istis, eorum quoque memoria pariter fiat. Ad quæ vide variantes manuscriptorum lectiones in Menardi notis pag. 185, ubi & de quatuor Coronatorum ecclesia,

00002

ecclesia, titulo &c. Cum his modo conferamus Romani parvi verba sequentia: *Roma, martyrum Claudii, Nicostrati, Symphoriani, Castorii, Simplicii artificum insignissimorum. Et ipso die, IV Coronatorum Severi, Severiani, Carpophori, Victorini; quorum festivitatem statuit Melchias Papa sub nominibus quinque martyrum celebrari, quia nomina eorum non reperiebantur, sed intercurrentibus annis cuidam sancto viro revelata sunt.* In quibus vides eandem ferme Sacramentarii sententiam referri. Quærit Menardus & cum eo recentiores aliqui, quomodo Melchias tempore ignorata fuerint sanctorum Coronatorum nomina, præsertim cum sub Diocletiani persecutione passi dicantur? Sed ego hic nihil video quod tantopere mirentur; quasi non plures, imo plurimi, grassante immani carnificina, coronati sint vivo & forte spectante Melchiade, quorum nihilominus distincta nomina in ejus notitiam non pervenerint. Huc refer Saussay criticam, qui Romani parvi, invisi sibi opusculi, angulos omnes scrutatus, ridiculi hic aliquid se ostendisse clamat, quod Coronati quatuor sub nominibus quinque martyrum celebrentur. Sed hæc satis solide refutata sunt a Florentinio Admon. prævia 4, pag. 19, ut in Prefationis nostræ cap. 2 etiam indicavimus. Bedam potius, si verum Bedam novisset, vellicare poterat Saussay: ille etenim cavillis istis anam præbuit, dum ita indistincte signavit: *Roma, quatuor Coronatorum Claudii, Nicostrati, Symphoriani, Castorii & Simplicii*, ubi aliorum nomina aliis supponi videntur, ad eandem interim explicationem revocanda. Quod si ea non placeat, cum Ordine Romano prius lætetur Saussay, quem Martyrologia convellere nitatur. In Calendariis Allatii & Frontonis simpliciter ponitur hoc die: *Natale SS. quatuor Coronatorum.* At Sacramentarium Thomæ rem totam denuo confundere videtur: *Sanctorum quatuor Coronatorum Cassiani, Claudii, Castorii, Symphoriani.* Quomodocumque hæc veritas, aut veritas, ad superiorem sententiam intelligenda sunt. Alia de Coronatis quaestio moveri potest ex Calendario Bucherii sic legente: VII Id. Augusti. *Secundi, Carpophori, Victorini, & Severiani, Albano & Ostiense.* Quædrant nomina, excepto primo: sed quid sibi volunt Albano & Ostiense? An hic veritas de Coronatis nostris agitur? Fateor hæc mihi necdum satis esse explorata.

Nodus haud minus difficilis est, quem VII Julii attigimus, ubi cum Romano parvo, Adone, Ufuardo & Notkero putavimus, hodiernos quinque artifices distinguendos à quinque fere synonymis sancti Sebastiani Catechumenis, de quibus ibi sermo erat, ut plane diversa sunt Acta ambabus turmis ab Adone aptata. Scio hodiernum sub nomine Flori auctarium, quinque nostros ex S. Sebastiani Actis exornare, scio alios ita quoque sentire; verum confundendos hactenus non video, si recte discerni possint. Plura hoc die in notatione disputat Florentinus, nec ita rem expedit, quin multa superflua proximo mense Julio in Actis accuratius dissolvenda. De Coronatis non meminit Wandelbertus, nisi velimus Bedam secutum, eoque in secundo versu induxisse nomen *Corona*; interim priores quinque ita canit, ut tota laudatio synonymis quibusque martyribus aptari queat:

*Claudii, Castorii, Simplicii, Symphoriani
Nicostrate pari fulgetis luce Corona,
Senas ornantes Idus merito atque cruore.*

AUCTARIA.

ORNACEN. In prima purus; in secunda refert nomina Coronatorum usque ad Victorini inclusive; defunt reliqua.

ANTVERP-MAJ. Etiam purus in prima, producit secundam ad *casti sunt*, sed in reliquis mutilus est.

PULSANEN. Primam habet usque ad *Simplicii*; secundam ad *casti sunt*, utrumque inclusive; cetera nihil.

In DANIC. recentiori manu in inferiori ora 08. 00. SS. codicis adjectum est: *Item octava omnium Sanctorum. Item translatio sancti Ludovici confessoris.* De quo vide BELIN. & alios.

CENTULEN. *Roma, sanctorum martyrum Claudii, Nicostrati, Symphoriani, Castorii atque Simplicii, tempore Dyocletiani. Eodem die, sanctorum quatuor Coronatorum Severi, Severiani, Carpophori, Victorini. Et octava sancti Vigoris.*

BRUXELLEN. Incipit: *Octava festivitatis omnium Sanctorum.* Tum de IV Coronatis, sic ta-

men ut textus male compositus, pejor corruptus sit. Tum de quinque aliis, post *Simplicii*, interjicit: *Qui latronibus existentibus, & nomine Christi artificiosissime operantes, primo in carcerem missi, & deinde scorpionibus gravissime casti sunt; sed cum à fide Christi flecti non possent, iussu Dyocletiani in medio mari præcipitati sunt.* In Africa, passio sanctorum martyrum Rogati, Primi, Donati, Julia, Gaudii & Balsami. Vide Hieronymiana, die præcedenti. Tum: *Ipsa die, translatio sanctorum martyrum Senatoris, Praxedis, atque Cassiodori. Item translatio sancti Ludovici episcopi & confessoris.*

HAGENOYEN. *Roma via Laticana, passio sanctorum martyrum Claudii, Nicostrati, Symphoriani, Castorii & Simplicii, qui primo in carcerem summissi. Qui cum edocti forent omni arte sculpturae, Dyocleciano idolum facere noluerunt, & postea scorpionibus summi durissime casti, & tunc cum à fide Christi mutari non possent, iussu sunt à Dyocleciano in plumbea capsula in mare præcipitari.* In altera ferme purus

De Florent. purus est, tum de Florentio, quem die præcedendū in Auctariis non semel posuimus, sic habet: In Argentina, deposito sancti Florentii, eiusdem cruciatis episcopi, qui prius in Hasela vitam heremiticam duxit, in multa patientia & abstinentia. Qui postquam filiam Dagoberti regis Francie, filiam unicam cecam & surdā sanaverat, terram ad edificandum monasterium accepit, & post mortem Arbogasti episcopi, sedem episcopalem ab eodem recepit, & multis claris virutibus obiit in pace. Deinde ex textu diei præcedentis, agit de Amaranto. Demum: Item sancti Austremonii episcopi & martyris. Vide natalem, die 1 Novembris.

Austremon. Aquicinct. Pro Lavicana initio, habet Latina, & cum codicibus pro textu citatis legit Simproniani.

Fest. reliq. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Festum reliquiarum; nempe, ut in margine explicat, in Ordine Cartusiano. Verum de quibus, aut quorum Sanctorum reliquias agat, necdum intelligo. Pergit: Quatuor Coronatorum, scilicet Severi, Severiani, Carpophori & Victorini. Claudii, Nicestrati, Symphoriani, Castorii & Simplicii.

Transl. Lud. FLORENTIN. Translatio sancti Ludovici episcopi & confessoris, Ordinis Minorum.

Transl. Hid. CODEX CASTRI-CAR. Dedicatio ecclesie B. Mariae Castri-Karoli, per manus Domini Leodegarii.

Transl. Lud. LUXOVIE. Mediano monasterio, translatio sancti Hildulphi archiepiscopi & confessoris. Vide auctarium GREVEN. infra.

Transl. Lud. EDITIO-LUBECO-COL. Octava omnium Sanctorum Dei. Item festivas reliquiarum. Vide supra MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Sequitur textus satis purus. Tum: Treveris in monasterio beati Maximini, natale sancti Weomadi episcopi & confessoris. Eodem die civitate Martini, filia, translatio sancti Ludovici, episcopi & confessoris, Ordinis Minorum. Ipso die, beati Austremonii episcopi & confessoris. Item sancti Willebadi episcopi & confessoris. Vide infra GREVEN.

BELIN. In textu satis purus, superaddit in fine: Eodem die, translatio sancti Ludovici episcopi & confessoris, Ordinis Minorum. Item octava omnium Sanctorum.

GREVEN. Octave festivitatis omnium Sanctorum. Festivas reliquiarum eorundem. Remissi supra ad MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. An de alia festivitate hic agatur, post videbitur. Reliqua Auctaria recensio: In Africa, sanctorum Primi, Macharii, Justi & aliorum octodecim. Vide Hieronymiana. Item hic, deposito sancti Hildulphi episcopi Treverensis, qui etiam supra habetur VII Idus Julii. Errat; nam habetur v Idus seu xi Julii: forte hic translationem indicare voluit, ut est supra in LUXOVIE. Pergit GREVEN: Eodem die, deposito sancti Willebadi, primi episcopi ecclesie Bremensis & confessoris. Treveris, sancti Weomadi episcopi & confessoris. Ambianis, sancti Godefridi episcopi & confessoris. Austremonii episcopi & confessoris. Moroci episcopi. Apud Marisiliam, translatio beati Ludovici, episcopi & confessoris, Ordinis Minorum.

MOLAN. Eodem die, translatio sancti Ludovici, episcopi & confessoris, Minorita. Item octava omnium Sanctorum. Ipso die, sancti Hildulphi episcopi Treverensis. Dein typis minoribus: Eodem die, deposito sancti Willebadi &c. ut GREVEN. Ambianis, sancti Godefridi episcopi & confessoris, cuius vita tribus libris conscripta habetur ad Rohardum decanum Sueffionensem. Editiones alia litteris Italicis textui de Claudio &c. immiscet: Qui cum essent insignes artifices, & in lapideis marmoreis imagines sculpere super omnes artifices noscent, eo quod falsos Deos adorare renuerant, primo &c. In fine: Item octava omnium Sanctorum. Brema, depositio sancti Willebadi &c. Viridun, sancti Mauri, episcopi eiusdem cruciatis & confessoris. Die octava, commemoratio archiepiscopi Michaelis, & reliquiarum incorporatarum virtutum. Demum typis minoribus: Ambianis, sancti Godefridi episcopi & confessoris. Ut supra.

V Idus.

Die 9.

Pud Amasiam civitatem Marmaritanorum, natalis sancti Theodori martyris, qui temporibus Maximiani & Maximini imperatorum, pro confessione Christianæ fidei fortiter cæsus ac in carcerem missus, dein Domino Salvatore sibi apparente & monente ut constanter & viriliter ageret, relevatus est. Novissimè postquam equuleo suspensus & ungulis est corrosus, ita ut ejus interiora nuda apparerent, ardentibus traditur ignibus. Eodem die civitate Bituricas, sancti Ursicini confessoris, qui Romæ ordinatus à successoribus Apostolorum, primus eidem urbi destinatur episcopus.

Puri sunt Praten. Rosweyd. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Amasiam scribunt omnes cum appellativo Marmaritanorum, quasi peculiaris regio aut gens aliqua designaretur, cum sermo sit de legione militum Amasæ in Ponto hiberna traduentium. Solus Rosweyd. scribit, Theodori militis & martyris. Idem cum Molano habet: Maximiani & Maximi. Rursus Rosweyd. elegi finem videtur voluisse expolire, dum ita legit; ignibus traditus, reddidit spiritum. Civitate Bituricas, solita est Martyrologorum locutio, eam forte emendare voluit Greven. per civitate Biturica. Ursicini certo scripsit Ado, atque ex eo Ufuardus in omnibus prope

Oooo 3

codi-

codicibus, Greven. & Molan. verum nomen *Ursini*, quamvis non vere *Usuardine*, substituunt, ut est etiam in codice Pratenfi B.

Theodori.

OBSEVATIO. Vere Megalo-martyr nuncupari potest, præcipuo cultu præ Theodori alii militibus, si plures sunt, venerandus hic noster cognomento *ura*, Amascensis seu Euchaita, in Allatii & Frontonis Kalendaris, in Sacramentario Gregorii & in Martyrologiis prope omnibus hoc die apud Latinos celebratus. Ad Hieronymianos codices pertinere non videtur, ut facile admittit Florentinus; at Beda, Florus, Wandelbertus, & qui in ferie nostra sunt, eum constantissime prædicant. Beda cum laudatis Kalendaris & Sacramentario, simpliciter habet: *Natale sancti Theodori martyris*. Paulo expressius Romanum parvum: *Euchaita, sancti Theodori martyri*, locum non natalis, nec martyrii, sed gloriosissimæ sepulturæ designans. Neque in Adone notatur palæstra certaminis, neque ejus elogium, saltem in hac commemoratione contraxisse videtur *Usuardus*, quem plane existimo Acta ipsa consuluisse, unde à legione militum, sic ibi denominata, civitatem illam suam *Marmaritanorum* non satis apte formaverit, quod vocabulum in elogio, sub nomine Flori edito, multo melius expunctum est. Porro ex præfatis Actis, cum egregio in Theodorum Gregorii Nysseni encomio à Surio vulgatis, seriem suam historicam Gallicè compilavit Tillemontius tomo 5 à pag. 169, in notis eo spectantibus plurima observans, tum circa Acta ipsa, tum circa hunc & Heracleensem Theodorum, de quo in Actis nostris vii Februarii: quæ omnia in majori opere scrupulosius erunt expendenda. Videri interim possunt Notatio Baronii & Acta sincera Ruinartii à pag. 531. Sunt penes nos varia Græca monumenta de passionibus Theodori tironis ejusque miraculis, suo tempore cum jam pridem vulgatis illustranda. Solus in Wandelberti metrico, hoc versiculo honoratur:

Quinæ max Idus Theodoro martyre vernant.

Ursicini vel Ursini.

Floro supra citato etiam adscribitur tota nostra de *Ursicino*, seu melius *Ursino* Buiricensi annuntiatio, sed quæ certo ab Adone primum consignata & ex hoc ab *Usuardo*; hinc, nisi vehementissime fallor, à nostro illo Floro desumpta est, idque vel inde conjici datur, quod ipsum nomen, nempe *Ursicini* servatum sit, male ab Adone efformatum. Sed de Floro isto qualicumque, à Majoribus nostris edito, alibi disputavimus; hic satis sit, vere *Usuardina* esse, quæ in utraque commemoratione exhibetur. De *Ursini* vita & gestis ea probantur admittunturque, quæ à Gregorio Turonensi, de Gloria confessorum cap. 8 tradita sunt, à Tillemontio Gallicè reddita, tomo 4 à pag. 477 atque explicata pag. 726. Vitam longiorem edidit Labbe tomo 2 Bibliothecæ MS. à pag. 5, *incerti auctoris*, inquit in scriptorum Syllabo, *sed recentioris, qui multa parum probabilia ex popularibus rumulis collegit, quod plurimum aliorum vitiorum*; forte etiam eorum, à quibus sunt manuscripta nostra de *Ursini* vita, revelatione & translatione, de quorum fide & auctoritate nolim præmaturo quidquam decernere. Solum noto, diem hunc à nonnullis *devotionis* censi, natalem vere xxix Decembris, quam certo, necdum mihi licuit tuto explorare.

AUCTARIA.

Vitoni.

HERINIEN. Purissimus est, sed ex proprio loci vel provincie cultu, in fine superaddit: *Virduni, depositio beati Vitoni, episcopi & confessoris ejusdem civitatis.*

TORNACEN. In Theodori elogio, pro magna parte mutilus, in secunda, purus est.

ANTVERP-MAJ. In prima purus & integer, sic format secundam: *Eodem die civitate Buiricas, sancti Ursini confessoris.*

PULSANEN. In prima habet usque ad martyris; in secunda ulque ad confessoris, expunctis clogiis. Addit autem in fine: *Ipsa die apud Virdunum, depositio sancti Guivoni ejusdem civitatis episcopi.* Nomen satis notum est.

Vitoni.

ANTVERP-MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Post textum: *Virduni, sancti Vidoni episcopi & confessoris.* **MAX-LUBEC.** scribit *Virduni & Widdoni*; rectius **UGHELLIAN.** *Vitoni.*

Ejusdem.

MUNERAT. In textu utcumque purus, adjicit: *Eodem die, Maturini confessoris, cujus corpus honoratur & colitur in territorio Senonensis diocesis.* Scio ab *Usuardo* i Nov., ab aliis hoc die coli, sed nescio cur hic utroque die signaverit.

Maturini.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANEN. Textui puro subjungunt: *Virduni, depositio sancti Vitoni, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* Hæc vel similis phrasit saepe hodie à codicibus repetitur.

ALBERGEN. & DANIC. Præterea superaddunt: *Dulce Dedicatio basilicæ Salvatoris.* Vide infra **BELEN.** **CENTULEN.** Apud Amasiam civitatem Marmaritanorum, passio sancti Theodori martyris, sub Diocletiano. Eodem die, sancti Ursini Buiricensis primi episcopi & confessoris. *Virduni, sancti Vitoni episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. Novum Theodorum producit: *Roma, sancti Theodori martyris.* Sequitur *Theodori* prima nostra annuntiatio, fere pura. Tum: *Airebati, sancti Ragnulfi martyris.* De *Ursicino*, satis *Usuardine*. In fine cum codicibus reliquis: *In suburbio Virdunensi, sancti Vitoni, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.*

HAGENYEN. Incipit, dies transponens: *In Treveris, sancti Hildulfi episcopi.* In civitate *[for Hildulfi]* te Berio] passio ymaginis Crucifixi. De Theodoro, post revelatus est, hæc inserit: *Et turba alba*

albatorum virorum cum illo pascere ceperunt. Quam viderent & audirent [pro viderunt & audierunt] De Theodoro. custodes carceris, iugerunt. Tunc sanctus Theodorus in ligno suspenditur, & ungulis ferreis laceratur, & latera ejus raduntur; & ait preses: Vis nobiscum esse Theodorus, aut cum Christo? Et respondit, Christo meo fui, sum & ero. Et statim iussus est igne consumi. Qui in igne positus, ad vocem Domini emisit spiritum, & corpus ejus non est combustum, celumque apertum super eum multi viderunt. Sequitur nova eruditio: Eodem die civitate Bithynica, sancti Ursicini confessoris & episcopi, hic prius vocabatur Nathanahel, de quo in Evangelio Johannis. Qui Romae a successoribus Apostolorum ordinatus est episcopus, & prius eidem urbi destinatur pontifex, multis ad fidem conversis, & miraculis pluribus perpetratis, & adificatus ecclesiam obiit in pace. Viridano, depositio beati Viridani episcopi & confessoris. In Africa, sancti Aitici martyris. Redonis, depositio sancti Melani confessoris. Spectant ad vi Novembris.

AGRICOLA. In fine: In territorio Adartensi, sancti Ragnulfi martyris. Verdoni, sancti Vironi episcopi. Lege ut supra Vironi.

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. Eodem die in territorio Nevenensi, sancti Maurini levitae & confessoris. Secundus codex, nempe REG. SUEC. melius legit Maurini.

AMBIANEN. In suburbio Verdunensi, depositio sancti Vironi, patris nostri, episcopi & confessoris.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. Theodori martyris. Nathanahel episcopi, frater sancti Philippi Apostoli Domini. Vironis episcopi Verdunensis. Ursini episcopi & confessoris. Si scriptor hujus codicis HAGENOVENSEM vidisset, Ursinum & Nathanahel in unum conflasset.

REG. SUEC. signatus num. 428. Castro Viridano, sancti Vironi episcopi. Sic etiam ferme legit codex LUXOVIAN.

FLORENTIN. Apud Viridunum, sancti Victorini, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Lege Vironi.

REMENS. SS. TIM. & APOLL. In suburbio Verdunensi, natale sanctissimi Vironi episcopi & confessoris.

BELNEN. Translatio corporis B. Florelli martyris, in hac ecclesia Belnensi quiescentis, quod corpus per venerabiles patres Dominum Simonem iur. S. Caritatis presb. Card. Apostolica sedis legatum in Francia, & Gerardum Dei gratia Edunensem episcopum, de loco ad locum magis venerabilem, die predicta est translatus, anno Domini MCCLXV.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Apud Edissam civitatem, commemoratio sancti Sanguinis Crucifixi Christi ex imagine Crucifixi Domini. In prima annuntiatione moeice interpolata est. In secunda superaddit: Iste Ursicinus prius dictus est Na-

thanael Apostolus Christi, cui Dominus dixit: Ecce verus Israelita, in quo dolus non est. Quervit autem in pace, apud praefatam urbem sepultus & postmodum divina revelatione reinveneris. In Hispanis, sanctorum Faustii & Marcialis martyrum. Viridano, Faustii & Marcialis confessoris. In territorio Nevenensi, sancti Maurini [melius supra Maurini] levitae & confessoris. Nicomedia, sancti Damiani confessoris. Vide Hieronymiana.

BELIN. Incipit: Dedicatio basilicae Salvatoris. Tum sequitur textus satis purus.

GREVEN. Commemoratio Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, qui apud Edissam civitatem, de imagine Crucifixi a Iudeo percussus, miraculose profuit. In Hispanis, sanctorum Faustii & Marcialis. Rome, natalis sanctorum Clementis, Simphroniani. Item Nicomediae, sancti Gamasi, alias Damiani. Vide Hieronymiana. Roma, dedicatio basilicae sancti Salvatoris, hoc est sanctae ecclesiae Lateranensis, a beato Sylvestro facta. Ragnulfi martyris. Apud Heracleam civitatem Macedoniae, sancti Theodori martyris. Qui sub Licinio rege, pro fide Christi virgus & plumbatis durissime casus, ungulis corrosus, faculis, vulneribus admodum exustus, testis etiam acutissimis confectus, deinde crucifixus sceleratissime iussus, ad ultimum decollatione, martyrii gloriam adeptus est. Jam diximus spectare ad vii Februarii, nisi idem sit cum Amalcenti. En synonymum alterum: Theodori

Theod. ep. episcopi Londoniensis & confessoris. Vironi episcopi Verdunensis & confessoris. Dehmari confessoris. Item sancti Donati. In territorio Nevenensi, sancti Maurini levitae & martyris. Paurilia virginis sacra, quam Paulus Apostolus legitur baptizasse. In Helesponto, sancta Eusebia virginis. Apud Carthustenses monachos, commemoratio defunctorum fratrum & sororum ejusdem Ordinis.

MOLAN. Dedicatio basilicae Salvatoris, prima basilica in palatio Constantini apud Lateranum, a beato Papa Sylvestro facta. In pago Atrebatensi, passio sancti Ragnulfi martyris, qui positus est in basilica sancti Vedasti. Eodem die, Maurini confessoris, cuius corpus honoratur & colitur in territorio Senonensi diocesis. EX MUNERATO. Eodem die, crucifixio imaginis Domini nostri Jesu Christi in Syria, civitate Berubo. Viridano, depositio beati Vironi, episcopi & confessoris ejusdem urbis. Posteriores editiones incipiunt: Roma, dedicatio basilicae Salvatoris, Constantini &c. De crucifixione imaginis, de Ragnulfo & Vironi, ut in priori. Adicitur: Die nona, sancti Onesiphori, & Porphyri. Et sanctae matris Maronae. Vide Martyrolog. Cabellani.

IV Idus.

Die 10.

Natalis beati Martini Papae, qui ob fidem Catholicam ab imperatore Constantino haeretico de ecclesia raptus, ac perductus Constantinopolim, relegatus apud Cerfonam Liciae provinciae, ibidem vitam finivit, multis in eodem loco virtutum signis usque hodie refulgens. In territorio Agateni, sanctorum martyrum Tiberii & Modesti & Florentiae, qui tempore Diocletiani variis tormentis cruciati, martyrium compleverunt. Antiochia, sanctorum Demetrii & Aniani diaconi, Eustosii & aliorum viginti.

Ita Praten, Herimien, Munerat, Greven, & Molan.

VARIA

VARIA LECTIO. Munerat. scribit ob fidem Christi Catholicam, & de reliquo con-
 fessionem torquet, vitiosa interpunctione. Plerique codices legunt *Constantino*, pau-
 ci *Constantio*; neutra lectio valet: primam in Adone repertam certo secutus est Usu-
 ardus; alii in Romano moderno emendatius legitur nomen *Constantis*, qui ab anno DCXI
 ad DCLXVI imperium tenuit, sub quo indignissimam illam persecutionem, atque ex-
 plagis & arumnis martyrium passus est Martinus Papa. Rursus exilium locum notant co-
 dices omnes *Cersonam*, excepto Molano, qui *Chersonam*, ut est in Romano parvo &
 Adone. Sed quæ est ista *Chersona Lycie*? Crediderim, locum eundem indicari, quem
 olim exilio & martyrio nobilitavit Clemens Papa, de quo erudite disputat Roswey-
 dus Notatione 1 in libellum de Festivitatibus pag. 221 & 222. Hæc paucis hic indicasse
 satis. Reliqui in textu & *Cersonam* & *Licie* ex codicum formatione. Sic etiam *Agathensi*,
 licet Greven. & Molan. melius legant *Agathensi*. Videtur scribendum *Tiberii*, ex quo
 Gallicè *Tubery*, ut habent iterum Greven.; & Molan. sed manuscripta præfero. Sic
Aniani, pro quo aliqui *Aviani*: quid præferet, nescio.

Martini
 PP.

OBSEVATIO. Martini Pontificis, fortissimi puritatis Catholicæ adversus Mono-
 thelitas defensoris & martyris festivitas, forte ex recentiorum codicum Usuar-
 dorum placito, hoc tempore agitur XI I Novembris; à Wandelberto, ipso verosimili-
 pri obitus die signata est, nempe XVI Septembris. Inter antiquos alios Martyrologos,
 in sola serie nostra celebratur, à Romano parvo in sacras Tabulas primum relata, unica
 hac annuntiatione: *Chersona Lycie, Martini Papæ, qui ob Catholicam fidem ibi relegatus, vi-
 tam finivit*. Hinc in Adonem transit, ex quo decerpta est tota annuntiatio nostra, ab
 ipsissimo Usuardo, duces sequente, non alio quam hoc die signata, ut probat codicum
 omnium antiquiorum sententia. Allatii & Frontonis Kalendarum, dum Martinum ali-
 quem, absque distinctionis nota memorant XI I Novembris, non hunc Papam mar-
 tyrem, qui nec sæculo nono tali die colebatur, sed celebratissimum illum Turonen-
 sem, ut mihi quidem videtur, respiciunt, ob Mennæ natalem, in diem sequentem
 ibi translatum. Sicuti fortasse magis ardeat Frontonis ad Kalendarium eo die obser-
 vatio, haud multum equidem reluctabor. Præclara sunt Martini Papæ Acta à Suario
 vulgata, quæ à nobis suo loco cum Anastasii aliorumque scriptis illustrabuntur; quo
 remittenda quoque sunt plures intricatæ controversiæ circa pontificatus ingressum &
 egressum, circa tempus exilii omniumque gestorum ordinem chronologicum, quas sati-
 us est hic omnino præterire, quam jejuniis & præter institutum nostrum delibare;
 pleræque jam, post Baronium, à Cointio, Papebrochio, Pagio aliisque eruderat, si
 non omnino explanatæ sunt. Liceat hic proprio loco repetere Wandelberti verbum,
 quem dedimus XVI Septembris: *Hinc sexto deno Martinus Papa beatur*.

Tiberii &
 sociorum.

Martyres Agathenses Hieronymianis, Bedæ, Floro, Rabano, imo etiam Romano
 parvo ignoti, à Wandelberto canuntur; distinctius signati ab Adone: *In territorio Agathensi, in Cessarione*, cetera ex ipso Usuardo in textu nostro verbatim descripta. Acta
 aliqua edidit Petrus in Catalogo: alia diffusiora citat, non refert, Catellus in sua Occi-
 tania pag. 279, ex quibus priora contracta existimat. Multum fallor, ni Catelliana
 ipsa anno MDCLVI ad Bollandum miserit Possinus, in XXVII lectiones distributa, quæ,
 ut candide fatear, mihi nequaquam placent; sed de ipsis statuere alterius loci est.
 Audi metricum Wandelberti encomium:

Quartis Modestus, Florentia Tyberiusque
 Trino martyrio, trino pro nomine fulgent.

Demetrii
 & sociorum.

In Hieronymianis hoc die, primo loco legitur: *In Antiochia, natalis sanctorum Demo-
 metrii episcopi, Aniesi diaconi, Eustosi & sociorum ejus*. Hæret hic merito Florentinus, ut
 Demetrium illum vel sub *Demetriani*, vel sub alio nomine ad certam sedem reducat.
 Sociorum nomina in apographis uniformia non sunt, nec uspiam determinatus nume-
 rus. Rabanus Hieronymiana pressè sequi videtur, dum scribit: *In Antiochia, natale De-
 metrii episcopi, Amnesi, Eustachii & sociorum ejus*. Ad Adonis textum non pertinere,
 recte censuit Rosweyodus: in appendice habetur, *Aniani diaconi, Eustosi & sociorum
 eorumdem*. Diverfa Usuardi phrasis ostendit, ex ipso fonte immediate hausisse. Sed
 unde dicemus clausulam illam accessisse, & aliorum viginti? Non est tam facile no-
 dum illum solvere, nisi aperte fateamur, errasse Nostrum, & Sanctos alios ad alias regi-
 ones spectantes, perperam in unum collegisse: nec vero viam explanat, imo potius
 involvere videtur notula Castellani, qua parte Eustosium tangit; forte melius divinas,
 dum alios viginti Africanos à tribus prioribus disjungit. Ceterum ita scripsisse Usuar-
 dum, atque etiam in Martino & Agathensibus textum nostrum vere Usuardinum esse,
 ex codicum arbitrio admittendum est.

AUC.

AUCTARIA.

ORNACEN. Non omnino purus, deficit in elogio martyrum Agathensium. **ANTVERP-MAJ.** Prima annuntiatio turbata est; secunda non est integra; tertia prætermittitur.

ROSWEYD. In textu satis purus, in fine adjicit: Eodem die in Britannia Canisa, depositio sancti Justus archiepiscopi & confessoris, qui quartus a beato Augustino fuit. Aurelianus, Monitoris episcopi confessoris. Vigilia beati Martini episcopi. Memineris codicem hunc Ultrajectinum esse, ubi cathedralis, postea metropolitana ecclesia, Martino dicata est.

PULSANEN. In prima fere integer; in secunda refecat elogium; tertia deest.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In textu satis puri adjiciunt: Aurelianus, Monitoris episcopi. Est in codicibus plurimis.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. In textu puri sunt, sed secundo loco novam hanc annuntiationem invehunt: Natale sanctiorum Triphonis & Respicii. In fine subnectunt: Aurelianus, sancti Monitoris episcopi.

LOVANEN. In textu præcedentibus purior est, nam caret annuntiatione interjecta de Triphone & Respicio.

ALBERG & DANIC. Recentiore formam induunt. Sic enim, Martino Papa ad XII translato, hodiernum textum ordiuntur: Natale sanctiorum Martyrum Triphonis & Respicii. Item sancta Nympha virginis, quam filium Aureliani & Maximilianus episcopus baptizavit. In Agathensibus & Antiochenis puri sunt. In fine, de Monitorio, ut jam non semel supra.

CENTULEN. Natale sancti Martini Papa & martyris, qui ob Catholicam fidem ab imperatore Constantio heretico, in insula Cersone exilio relegatus, quævit in Domino. Corpus ejus Romam relictum multis miraculis fulget. In secunda, pro Tiberis, scribitur, de cetero in hac & in tertia annuntiatione purus, in fine adjicit: Aurelianus, sancti Monitoris episcopi.

BRUXELLEN. Natale beati Martini Papa. Hic De Martino. Roma celebravit concilium, in quo dampnavit pravi dogma, ut assererem Paulum Constantinopolitanum, falsi hominis patriarcham. Propter quod Constantinus imperator hereticus ipsum ab ecclesia raptum, apud Cersonam Licia in exilium misit, & ibi ipse migravit ad Christum, multis in eodem loco, &c. Agathensium martyrum numerum auget, sic scribens: In territorio Agathensi in Cesarione, sanctiorum martyrum Liberii, Tiberii, Modesti & Florentie. Qui tempore &c. In Antiochenis purus est.

TUM. Eodem die, natale sanctiorum martyrum Triphonis & Respicii. Et sancta Nympha virginis, filia Aureliani, quam sanctus Mamilianus episcopus baptizavit. Ipso die, depositio Bernardi, qui Latinorum primus fuit Antiochena ecclesia patriarcha. Aurelianus, depositio sancti Monitoris episcopi. Rome, sancti Leonis Papa. Vide notulam Castellani. Apud Verdunum, depositio sancti Mauri ejusdem civitatis episcopi.

HAGENOVEN. Incipit ab Agathensibus, sed non satis pure. Tum de Nympha, ut in præcedenti. De Antiochenis, satis bene: deinde de Triphone & Respicio, ut supra. Sequitur: Ipso die, sancti Martini Papa & martyris, qui fuit vir totius Deo devotus, & in fide Catholicus, quia

congregavit concilium contra Cyrum, Sergium & Paulum hereticos & episcopos. Quia illos de suis dignitatibus eiecit, iussus est a spatio Olympii interfici, qui non permissus est a Deo sanctum Martinum videre, quia cæcus est effectus. Horum heresis erat, quod nec unam nec duas voluntates seu operationes in Christo esse confitebantur. Tandem vir beatus vi captus & Constantinopolim ducitur, nec sic acquievit, ut malos sustinere velle; unde hac de causa Cersone in exilium mittitur, ubi quondam beatus Clemens Papa degebat, & ibidem Martinus feliciter migravit ad Dominum, martyr pariter & confessor. Aurelianus, depositio sancti Monitoris episcopi & confessoris. In Bocma, sancti Leodemile, Ludmilla, avia sancti Wentzeselasi. Vide infra GREVEN.

AQUICINCT. In fine: Aurelianus, sancti Monitoris episcopi. Ipso die, sancti Probi confessoris. Probi. An episcopi Ravennatis?

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Tiberis martyris cum sociis. Martini Papa & confessoris. Georgii Georgii discipuli Christi.

REG. SUEC. signatus num. 428. In territorio Aureliani, sancti Verani episcopi & confessoris. Verani. Est Cabellensis, ex sepultura notus, de quo vide Castellani die sequenti.

IN VATICAN. sub num. 5949. Deest annuntiatio ultima. Adjicitur: Beneventi, sancti Menne, Menna confessoris. De hoc nihil apud alios.

STROZZIAN. Civitate Agrippinensi, depositio Cuniberti, sancti Cuniberti episcopi. Castello Millidano, sancti Leonis. Leonis confessoris. Vide de utroque XII Nov.

BURDEGALEN. Aurelianus, minoris episcopi. Monitoris. Lege Monitoris. Ipso die, sancti Mauri episcopi & confessoris. In Romano est VIII Novembr.

LUXOVIAN. Scribit cum aliis supra: Viridum, Mauri. sancti Mauri episcopi & confessoris.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Roma, natale Triphonis & Respicii. Sequitur de Nympha, ut supra. In Agathensibus & Antiochenis satis pura est. Rursum de Monitore, ut supra. Tum: Apud Cersonam Licia, depositio beati Martini Papa & martyris, qui ob Catholicam fidem &c. Eodem die, beati Justus episcopi Cantuariensis & confessoris, qui cum Mellito & aliis multis a beato Gregorio Papa in Britanniam beato Augustino in adiutorium predicationis missus est, qui primo Bofensis ecclesie sacris antistes, postmodum quartus in regimine præfatus Cantuariensis ecclesie Augustino successit.

BELIN. Incipit: Natale sanctiorum martyrum Triphonis & Respicii & Nympha virginis. Martinus translatus est. In secunda & tertia, parum abest à puritate. Tum: Aurelianus, sancti Notarii. Notarii episcopi. Tunc hic Monitoris. Civitate Agrippinensi, depositio sancti Cuniberti [Cuniberti] episcopi. Castello Millidano, sancti Leonis. Leonis confessoris. De hoc dixi videndum Castellani.

GREVEN. Secundum aliquos hic, passio sancti Felicii Papa & martyris, cujus celebras IV Kal. Augusti potissimum agitur; sepultus vero perhibetur XV Kal. Decemb. Roma, sanctiorum martyrum Triphonis & Respicii. Monitoris episcopi Aurelianiensis Monitoris & confessoris. Roma, depositio beati Leonis episcopi. Leonis. In Britannia, sancti Justus episcopi & confessoris. Justus. Qui cum Mellito & aliis a beato Gregorio Papa, in opus Evangelii Britanniam missus, primo quidem Bofensis episcopus, deinde Cantuariensis ecclesie, post sanctum Augustinum quarto loco archi-

PPPP

episcopus,

Theodori. episcopus, sanctus fulgens operibus quævit in pace. **Theodori** episcopi **Siccensis** & confessoris. Apud **Ravennam**, sancti **Probi** episcopi & confessoris. **Mauri** episcopi. Apud **Antiochiam**, sancti **Theodori** adolescentis confessoris, de quo lib. 10 historia Ecclesiastica refertur, quod ob Christi fidem tempore **Juliani**, a prima luce usque ad horam decimam tanta crudelitate & tot variis carnificibus tortus sit, ut simile nulla ætas factum meminerit. **Rome**, sancte **Nympha**. **Nympha** virginis, filia **Aureliani** imperatoris. **Ludumille**. **Ludumille**, ducissa **Bohemia** & martyris translatio. **Parisius**, **Catulla** matrona nobilissima. **Erme- Ermegardis**. gardis comissa **Zurphania**.

MOLAN. Natale sanctorum martyrum **Tripbonis**, **Respicii** & **Nympha** virginis. **Aurelia**, **S. Notarii** episcopi. Ex **BELIN.** In **Colonia Agrippinensi**, depositio sancti **Cumberti** episcopi. **Castello Mille-**

duno, sancti **Leonis** confessoris. Ex eodem. **Aureliani**, depositio **Monitoris** episcopi. Deintypis minoribus: In **Britannia**, sancti **Iusti** &c. ut **Greven.** nisi quod scribat **Brocensis**. In **Martyrologio Romano** sedes episcopalis non apponitur. Item ex eodem de **Theodoro** adolescente Antiocheno. Editiones posteriores **Martinum** differunt ad x i. Primo loco litteris **Italicis** agunt de **Triphone**, **Respicio** & **Nympha**. In fine: In **Britannia**, sancti **Iusti** episcopi & confessoris, quem illuc **Gregorius Papa** direxit, cum aliis ad **Evangelii** opus. Eodem die, sancti **Probi**, **Rhemen-** nis pontificis, in ade ipsi dicata sepulti. **Aureliani**, depositio sancti **Monitoris** episcopi. Die decima, sanctorum **Apostolorum Erasmi**, **Olympi** & **scorum**. Ex **Horologio**. Demum, minoribus litteris adjectum est: Item, sancta **Theodistis** **Lepu-**

III Idus.

Martini.

Menna.

Verani.

IN Gallis **Turonis** civitate, natalis beati **Martini** episcopi & confessoris, cujus vita tantis extitit miraculis gloriosa, ut trium mortuorum meruerit esse suscitator. In **Scythia** metropoli **Frige** **Salutaris**, passio sancti **Mennæ** martyris, qui persecutione **Diocletiani**, postquam studuit cælesti regi secreta conversatione in heremo militare, procedens ad publicum, ac se **Christianum** libera voce declarans, primò diris cruciatibus examinatus, novissimè suis in oratione genibus, & **Domino Jesu Christo** gratias agens, gladio cæsus est. Item **Lugduni**, sancti **Verani** episcopi, cujus vita fidei & virtutum meritis illustris fuit.

Ex **Praten**. **Herinien**. **Rosweyd**. **Antwerp**. & **Max-Lubec**. **Munerat**. **Belin**. 1 edit. **Greven**. & **Molan**.

VARIA LECTIO. **Molan.** in ipso principio aliquid variat: In **Gallis** civitate **Turonis**. **Rosweyd**. urbis **Trajectina** patronum majusculis miniatis exornans, legit beati **Martini**. **Solus Munerat**. posuit, quod trium &c. Sic item meruerit, pro quo **Antwerp**. mereretur, pejus **Max-Lubec**. meretur; **Belin**. autem mereretur esse suscitator magnificus. Quot modis **Scythia** & **Phrygia** scribantur, non semel diximus; hic rursus sequor majorem codicum numerum. Certum est **Scythiam** hic ab **Adone** perperam inveciam, pro qua **Baronius** substituit **Cotyai**. **Greven**. & **Molan**. male pro **studuit**, legunt **meruit**. In omnibus est **heremo**; in **Praten**. examinatus; in **Herinien**. examinatus; in pluribus ita prima syllaba abbreviata est, ut aequè legi possit **examinatur** ac **examinatus**; utrumvis selige, nos postremum tenemus. **Praten**. legit **Verani**; **Rosweyd**. **Valeriani**; major pars stat pro **Verani**; sed videtur dubitasse **Molanus**, de quo **Verano** ageretur, unde sic simpliciter scripsit: Item sancti **Verani** &c. Reliqua minutæ sunt, ut **Thuronis**, **Salutaris**, **cælesti**, **Verani** &c.

Martini.

OBSERVATIO. Vere in hujus diei nota pronunciavit **Florentinus**: Sancti ac **Thomæ** **maturgi Martini omnia ita nota sunt, ut hic aliqua repetere non expediat**. Nobis tamen pauca depromenda sunt, quæ ad rem nostram pertinent. Itaque in **Hieronymianis**, **Beda**, **Romano** parvo & **Adone**, phrasi non multum dissimili eaque brevi commemoratur; hoc solo discrimine, quod **Romani** parvi auctor **miraculorum patratores** prædicet. Noluit **Uuardus** illaudatum præterire Sanctum, diffusissimo cultu, omni memoria, & toto saltem Occidente longe celebratissimum. **Floro** etiam aliquid adscribitur, sed **Rabanus** longiori elogio **Martinum** ornavit. **Wandelbertus** infra recurret. Multa de **Martino** observavit **Baronius** in notatione, plura in **Annalibus**, forte hinc inde, præsertim in figendo obitus anno, emendanda. De nullo ferme Sancto tot illustria monumenta supersunt, nullus tot inclytos encomiastes nactus est. Notissimi sunt **præcipui**, **Sulpitius Severus**, **Benedictus Paulinus Petrocorienfis**, **Fortunatus** & **Gregorius Turonensis**, quorum opera multorum eruditorum notis explicata & illustrata sunt. Pleraque collegit, discussit ac digessit **Gervasius** in vita, **Gallicè** **Turonibus** edita anno **MDCXCIX**, brevius **Tillemontius** tomo 10 à pag. 309, quorum lucubrationibus, ad eluci-

elucidanda vetustiora, suo tempore grater utemur. Poeta Martyrologus Mennam prapōnit, ac nescio quam *Domicillam* Martino subjungit, quæ, licet in Hieronymi forte ponatur, cum in nostris hodie nota non sit, sola priorum encomia describemus. Sic cecinit, non ex Molano, sed ex Spicilegio Acherii:

*Menas sanctus ovat ternis virtute fideque.
Confessor merito, officio & sermone sacerdos,
Atque fide martyr, lato famosus in orbe
Martinus, votis fessoque vocatur eodem.*

Quam nota & plana sunt circa Martinum ferme omnia, tam implexa videntur, quæ *Menna*. *Mennam*, cetera illustrem martyrem, concernunt. Imprimis non constat, in Hieronymianis signari sub hac formula: *Alexandria metropoli, natalis sancti Minatis*, tamen id elicere velle videatur Florentinius. Beda legit: *Ipsa die, natale sancti Menna martyris*. Idem nomen reperitur in Allatii (sed IV Idus) & Frontonis Calendariis, atque in Gregorii Sacramentario; ejusdemque Sancti celebrem olim Romæ memoriam, præter alia ostendit habita à S. Gregorio homilia 35, ad quæ vide Frontonis notam. At in hisce postremis nullo peculiari signo aut loci aut temporis distinguitur. Romanum parvum scribit: *In Scythia, Menna martyris, Constantinopolim translati*. Est in Rabano prolixius elogium, unde tamen nihil magnopere statui potest, nisi ex Adoniano ad certas circumstantias determinetur; in quo nihilominus ea indicatur positio, à Nostro inde ad verbum desumpta, quæ rem non satis explanat: *Eodem die, in Scythia, metropoli Phrygiæ Salutaris &c.* Palæstra in Romano emendatius posita est, observatque Castellanus, diversum hunc esse ab alio *Mena* seu *Menna Callicelado*, de quo cum Hermogene & Eugrapho agitur in Romano x Decembris. Quin imo diversa Acta utroque die à Surio ex Metaphraste vulgata sunt, de quibus alibi judicium feremus. Jam vero dum & illa & Martyrologia accuratius excutuntur, non adeo obvium est decernere, unusne an plures Mennæ fuerint; an unius Acta ab alio Sancto translata non sint; verbo, obscura & ambigua non pauca recurrunt, de quibus vide tantisper Tillemontium tomo 5 à pag. 441 & 758. Interim textus noster ex Adone plane contractus est, servata palæstra, ut in Variantibus dictum est.

Verani, haud dubie Lugdunensis episcopi, meminit, non in appendice, ut ait Florentinius, sed in ipso textu, Viennensis Martyrologus, ex quo desumpti sunt omnes annuntiationis nostræ apices. In Hieronymianis etiam legitur, sed non dubitaret Florentinius, quin sit ex additis ad vetustius Martyrologium. Quidquid sit, notat ibi laudatus scriptor Veranos plures, nempe alterum *Gabalitanum*, seu *Cavallicensem* episcopum, alterum *Venciensem*, eosque à Lugdunensi & hodierno nostro diversos, ex Hagiologio Labbei, Saussay & Raynaudo. Aliter sentire videtur Castellanus; nam Veranum adjecta notula *Venciensem* declarat, ex 1x Septembris huc translatum, qui Gallicè vocetur *Veran*: secundum vero Gallicè *Vrain*, *Cabellicensem* episcopum statuit, qua ratione *Veranus Lugdunensis* omnino excludendus esset. Hæ sunt controversiæ, alibi operosius discutiendæ: textus noster Lugdunensem haud obscure designat, isque & Usuardinus est. Vide Tillemontium tomo 15 pag. 849.

AUCTARIA.

ORNACEN. In prima purus, in secunda, definit ad *Menna martyris*, expuncto elogio. In tertia denuo purus.

ANTVERP-MAJ. Deficit in hoc codice totus hujus diei laterculus.

PULSANEN. In prima purus est; secundam & tertiam truncat, post *martyris* & post *episcopi*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN.

LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Toto textu puri essent, nisi de Martino, post, ut *trium* *martyrum* mererent esse magnificus fuscator, adderent hæc: *Hic anno Domini quadringentesimo felicem spiritum calo reddidit.*

CENTULEN. In Gallis, civitate Turonis, transitus sancti Martini archiepiscopi & confessoris, cujus sacrum sepulchrum, virtute Christi, miraculis frequentibus illustratur. Eodem die apud Scythiam, sancti Menna martyris, qui gladio vitam finivit. Lugduni, sancti Neroni [male scriptum est *Verani* nomen] episcopi, vita & miraculis clari.

BRUXELLEN. In prima satis purus, sic pergit: *Et in Scythia, metropoli Frigiæ Salutaris, passio sancti Menna martyris, qui sub persecutione Dyoclesiani & Maximiani, cum esset miles ex Egiptiorum provincia ortus, abrenunciavit terrena milita, caelesti regi clam, & sub secreta conversatione in eremo studium militare; deinde natalitius prefectorum imperatorum procedens in publicum, libera voce se Christianum professus est, ac primum casus ita, ut platea sanguine inundaret, & post eculeum & ignem superans, per tribulos & sudes ferreas, ligatis manibus & pedibus tractus, novissime fixis in oratione genibus, & Domino Jesu Christo gratias agens, gladio casus est, & corpus igni traditum est. Apud Cyprum, civitatem que dicitur Amathunta, depositio sanctissimæ memoriæ Johannis Eleymonis, Alexandrina civitatis archiepiscopi. Vide xxiii Januarii.*

HAGENOTEN. In Gallis civitate Turonis, depositio sancti Martini episcopi & confessoris, cujus

Pppp 2

vita tota miraculosa fuisse describitur, ita ut trium mortuorum mereretur esse suscitator. Hic in triplici statu fuisse legitur, scilicet militari, monachali & pontificali, in quibus omnibus statibus ipse placuit Deo. Ipse namque in militia servavit imperatori irreprensibiliter, ita quod nec Deum in illa offenderet. In monachatu servavit Deo, & sibi fideliter adhaesit, ita ut ipse forma religionis ceteris esset. In episcopatu ipse servavit Christo, & hoc ad Dei honorem, proximi utilitatem, & ad suam in bonis promotionem. Denique beatus Martinus, multis perpetratis miraculis, pluribus edificatus ecclesiis, & ad fidem conversis, & multis infans, tam a paganis, quam ab haereticis tolleratis, & idolis diversis destructis, plenus bonis operibus migravit ad Dominum in pace. In Menna, tantum modice interopolatus est. In Verano purus, adjungit: Item

Jo. Eleemos. sancti Johannis elemosynarius episcopi & confessoris.

AQUICINCT. In fine: In villa, qua dicitur

Bertuini. Malonia, natalis sancti Bertuini episcopi. & conf.

Ejusdem. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Martini

episcopi & confessoris. Menna martyr. Bertuini

episcopi & confessoris. Veriani episcopi & confessoris.

ALTEPS. Ipso die, sancti Iovi archiepi-

scopi Dorobernensis. Dubium est, quid velit.

FLORENTIN. Apud Ravennas, sancti Probi ar-

chiepiscopi & confessoris. Vide die praecedenti.

EDITIO LUBECO-COL. Post ea, qua ex ANT-

VERP-MAX. &c. supra dedimus, adjungit: Ejus

transitus sancto Ambrosio episcopo Mediolanensi, &

beato Severino archiepiscopo Colonensi manifestatus

De Menna. drovinus fuit. De Menna: Qui persecutione Diocle-

ciani imperatoris, cum esset nobilissimus miles Egy-

ptiorum generis, abrenunciavit seculo, studuit se-

creta conversatione celesti regi in heremo militare.

Deinde in nataliciis praefectorum imperatorum pro-

cedens ad publicum, ac se Christianum libera voce

coram eis declarans, iradus est Pirro judici pu-

niendus, qui primo aris cruciatibus examinatur

&c. In ultima annuntiatione, pura est. In fine:

Theophile. Eodem die, sancta Theophila virginis & martyris.

Pridie Idus.

Emiliani

Pud provinciam Tarraconensem, civitate Tirassona, beati Emiliani presbiteri & confessoris, cujus admirabilem vitam Braulio Caesaraugustanus episcopus simplici sermone descripsit. Civitate Agripinensi, depositio sancti Cuniberti episcopi. In territorio Senonico, sancti Paterni martyris. Castello Miliduno, sancti Leonii confessoris.

Cuniberti.

Paterni.

Leonii.

Sic habent Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. & Max-Lubec. Munerat. Greven. & Milan.

VARIA LECTIO. Munerat. scribit Tarraconensi, ceteri cum textu. Major in civitatis nomine variatio, nam Praten. Antverp. & Max-Lubec. legunt Tirassona. Tornacen. Tarraffona; pejus Munerat. Traffona: praevalet aliorum auctoritas. In solo Molan. est Emiliani, ceteri codices, etiam qui diphthongis utuntur, simpliciter. Annunabilem Greveni est; turpius in Max-Lubec. annumerabilem. Soli Herinien. & Munerat. habent Cuniberti. In Greven. & Molan. emendate legitur Miliduno, at cum reliquis omnibus scribendum fuit Miliduno. Antverp. Max-Lubec. & mediae notae codices, ultimum Sanctum vocant Leonis, Munerat. Leoni; legendum est Leonii, Gall. Liene.

OBservatio. Habet hoc singulare hodiernus Usuardi textus, cum alio quem retulimus xxviii Septembris, quod ex solitis fontibus Romano parvo & Adone non profuat, quodque adeo plane Usuardinus, & certo sensu primigenie & integre Usuar-

BELINI editio altera: Ipso die, transitus sancti Joannis elemosynarii, episcopi Alexandrinensis. Vide, ut diximus, xxiii Januarii.

GREVEN. Rome, natalis sanctorum Valentini, Feliciani, Victorini. Ravenna, Felicii, Valentini, Honelli, Octavii, Januarii, Erudani. Vide in Hieronymianis. Bertuini episcopi & confessoris. Ganfredi episcopi Sorienfis & confessoris, Ordani Cisterciensis. Secundum aliquos hic, Joannis elemosynarii, qui supra habetur x Kalend. Februarii. Item sancti Menna solitarii, magna sanctitatis viri. De quo beatus Gregorius 3 Dialog. refert, quod studium ei fuerit, nihil in hoc mundo possidere, nihil requirere, omnes qui ad se causa charitatis venissent, ad aeterna via desideria accendere. Inter oblationes sibi missas, oblationem stuprarum cuiusdam per spiritum cognovit ac respuit. Theopila virginis & martyris. In Gallis, Roke marone.

MOLAN. Aliis litteris de Martino subnectit: Hujus vita & doctrina per miracula, qua Domini per eum fecit, pene omnibus fidelibus clari: nec necesse est a nobis hic aliquid exinde commemorari, quia ipsius vitam, virtutes & signa Sulpicius mississe luculento sermone descripsit; nec non Gregorius, ejusdem urbis episcopus, in miraculorum libris plenissime differuit. In fine: In Malonia, sancti Bertuini episcopi & confessoris. Deinde minoribus typis de Menna solitario, ex GREVEN supra. Denique: Deposito Theophani confessoris, comitis Centuncellensis, de quo beatus Gregorius Dialogorum lib. 4, cap. 27. Editiones alie de Martino, paulo brevius: Hujus vitam Sulpicius manifeste luculento &c. In fine: Apud Numerum in Malonia, sancti Bertuini episcopi, qui de Hibernia insula veniens in saltum, qui vulgo appellatur Marignia, condidit oratorium in superaddita villa Malonia super Sambram, in huiusmodi semper Virginis Mariae. Ubi dia Deo militans, cursum suum feliciter implevit. Die undecima, sancta martyr Stephania, & sancti patris & confessoris Theodori Studita. Ex Horologio Greconum.

Die 12.

Ufuardinus dici posse videatur & debeat: licet fateamur, *Cunibertum* & *Leonium*, aliis *Leonum* & *Leonem* ex Wandelberto, si eum Ufuardus novisset, procedere potuisse. Itaque ex quatuor Sanctis hic consignatis, nullus apud Hieronymianos, Bedam, Floram, Rabanum, aut in serie nostra, apud auctorem Romani parvi atque Adonem commemoratur. Qui primo loco ponitur *Emilianus*, cognomento *cucullatus*, quod nomen Gallicè vertunt *Milhan* vel *Milhar*, ab Ufuardo ex Hispania verosimiliter accersitus est, saltem ex Ildefonso lib. de viris illustribus in Braultione acceptus, cujus verba citat Baronius hic: *Vitam Emilianum cujusdam monachi, & memoriam ejus & virtutum illius viri, suo tenore commendat pariter & illustrat.* Vide Ildefonsum ipsum in editione Miræi cap. 12 pag. 97, & alia monumenta, quæ in notatione adfert laudatus Baronius; nec inutilis est Castellani observationum prævis Adonem suum denuo producit, ab omnibus tum vulgatis tum Mss. nostris passim & ubique discrepantem. Bonæ ejus veniæ, erit apud nos *Emilianus* pure Ufuardinus; neque enim Martyrologum istum adeo egenum depingimus, ut nec tantillum proprii ei reliquum faciamus.

Tres alii Sancti procul querendi non fuerunt; *Cunibertum*, sub prima Regum Francorum stirpe olim celebrem, jamque in præcedentibus non semel inter Auctaria relatam, suggestit Fredegarius vel Colonia ipsa; de quo etiam videnda Baronii Notatio. Acta à Surio edita, mihi quidem satis jejuna videntur, nec quadragenarium episcopatum, latissimamque rerum præclare, in Austrasia potissimum, gestarum seriem pro merito decurrunt, ut taceam, notasse olim Bollandum non modica correctione indigere; unde suo tempore ex vitis sancti Sigeberti regis & B. Pippini Majoris domus operosius erunt colligenda, restituenda, & illustranda.

Paternus, Senonensis monachus & martyr, fortasse ex Actis ab ignoto auctore conscriptis, Ufuardo innotuit, non ex Adone, quem & hic perperam obtrudit Mabilio pro xiiii Novembris; nam neutro die ab eo Martyrologo vere consignatus est; nec in Mosandro, nec in Rosweydo aut ejus appendice; nec in Mss. nostris, si solum Lobiensem excipias, usquam notatus. Acta a præfato Mabilione sec. 3 Benedict. parte 1, pag. 463 referuntur, tamquam rudi minerva prius exarata, deinde nonnihil expolita, utroque auctore anonymo, de quorum fide & sinceritate post videbitur.

Martyrologium Romanum ad x Novembris legit: *In oppido Mileduno, sancti Leonis Leonis confessoris*; pro quo in notis Baronianis citantur *vetera Mss. & vetus Martyrologium Romanum*; nempe, ut opinor, a Belino editum, quem in Auctariis ejus diei, cum Florentinis aliisque citavimus, ubi & a non nemine *Rome Leo* aliquis ex Hieronymianis celebratur. Ad Romani textum apposita Castellani notula *Leonem Papam I intelligit, mortuum*, inquit, xxx Octobris, eo autem die x Novembris depositum, de qua re nos propriis locis egimus, nempe x Aprilis & xxviii Junii; ubi contra novam Pagii opinionem, contra Papebrochium & Castellanum, ex aperta Hieronymianorum determinatione, verosimiliter censuimus, x Novembris verum esse *Magni Leonis* natalem. Hic vero certum credimus, *Leonium Miledunensem*, Gallicè *Liéne*, ad hunc diem propriè pertinere, de cujus vita & rebus gestis doceri cupimus. En modo geminum de *Cuniberto* & *Leonio* Wandelberti versiculum:

*Agrippina, tuus pridie excelsit Chunibertus.
Leonum Sequana recolunt quoque littora sanctum.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. In primo deest elogium, ad marginem eadem fere manu adjectum. Cetera etiam hinc inde turbata sunt.

ROSWEYD. In textu deest *Paternus*; nec reliqua omnino pura sunt. In fine adjicitur. *In Darentria, sancti Lebuini confessoris.*

PULSANEN. In prima caret elogio. In secunda scribit *Cuniberti abbas*. Quarta scribit *Leoni* pro *Leonis*.

LOVAN. In textu satis purus, addit: *Item Roma, sancti Bonifacii IV Papa & confessoris. Eodem die, depositus sancti Lebuini.* Cum hoc ferme convenit LEYDEN-BELG.

ANTVERP-MAX. Eadem habet augmenta, sed textui inserit. *Apud Alexandriam, beatus Joannis Eleemos. nris episcopi & confessoris, qui elemosinarius dicitur.*

LEYDEN. In prima purus, de *Cuniberto* addit: *Hic quodam tempore, dum in prefata urbe, in basilica sanctorum xi milium Missarum solemniter celebraret, cuncto populo cleroque, qui aderat, respiciente, columba candoris nives volatu placido circumgyrans, infudit sancto capiti antistitis venerandi. Sequitur de Paterno & Leonio (quem omnes codices mediæ notæ Leonem vocant) pure. Tum: Item Roma, sancti Bonifacii IV Papa & confessoris. Hic phanum, quod Pantheon vocabatur, Roma à Foca imperatore impetratum, vertit in ecclesiam sanctæ Mariæ & omnium Martyrum Christi; ut ubi quondam, non deorum sed hominum cultus agebatur, ibi deinceps memoria omnium fieret Sanctorum. Denique de Lebuino, ut supra. Eadem omnia habet ULTRAJECT. Sed Bonifacii memoriam primo loco reponit.*

PPP3

AL-

Macarii. *episcopi & confessoris. Macharii episcopi. Eodem die apud Daventriam, depositio sancti Lebuini confessoris. Qui de Anglia, Salvatore nostro per visum sibi apparen- ac jubente, exiens, genti Saxorum circa Ifalam fluvium Evangelium Dei annuntiavit, multasque tribulationes perpeffus propter verbum, quievit in pace. Imarii confessoris, a quo sanctus Malachias, primo formam vite sancte ac conversationis accepit. In monte Nuria, sancti Hor abbatis & confessoris.*

Imarii. *De Martino & Tiberio &c. ex x. Novembris. In portu Gandensi, depositio sancti Livini episcopi & martyris. Eodem die apud Ifalam fluvium, oppido Daventria, sancti Lebuini presbyteri & confessoris. Tum minoribus typis, de Renato & Imario ex GREVEN. Editiones aliae de Livino & Lebuino, ut prior. Item, sancti Renati Andegavenfis episcopi & confessoris. Vienna, Imarii. sancti Ifici episcopi. Tum typis minoribus: Item Ifici, beata Crapbaildis & Brixii pueri, martyrum cum sancto Livino, quorum corpora Gandavi habentur in tumbis portatilibus. Prage, natalis quinque eremitarum, qui martyrium perulerunt in solitudine majoris Polonia, ubi nunc est Cazmiria oppidum. Notabis in his editionibus non servari textum Uluardinum, cum Martinus sit primo loco.*

Idibus.

Die 13.

RAvennæ, natalis sanctorum martyrum Valentini, Solutoris, & Victoris. In Provincia apud civitatem Aquis, beati Mitrii, clarissimi martyris. In Africa, sanctorum martyrum Archadii, Paschasii, Probi & Euticiani, qui cum in Arrianam perfidiam nulatenus declinare paterentur, primum proscripti, deinde in exilium acti, tum atrocissimis suppliciis excruciat, ad postremum diversis mortibus interempti sunt. Turonis, depositio sancti Briccii episcopi. Civitate Toletu, sancti Eugenii episcopi & confessoris.

Inter omnes codices, solos puros existimo Herinien. & primam Munerati editionem.

VARIA LECTIO. In Herinien nihil notabile occurrit præter Paschasii. Munerat. mendis typographicis, saltem in altera editione passim abundat. In hac est augmentum de Gendulfo, quo priorem carere allerit, utriusque collator Rosweydu. Pro Mitrii, habetur Nutrii clarissimi, omisso, forte de industria titulo martyris. Solus Molan. legit Eutichiani, Romanum parvum & Ado Eutyichiani; alii Eutyichii; nos cum codicibus Euticiani, male Munerat. Uticiani. Reliqui in textu Briccii, cum Mss. Greven. Molan. & alii legunt Briccii cum Adone; Beda habet Briccii. Reliquas minutias prætereo, ut variationes momenti paulo majoris expendam.

Qui primam Molani editionem cum codice Pratenfi non semel contulit Clarissimus Castellanus, sic de codicis illius hodiernis augmentis submonuit: In fine: Toletu, alisque. S. Eugenii episcopi & confessoris. Malbodiu, sancta Aldegundis virginis. Et in margine: Parisius, S. Genaulfi episcopi. De ultimo, nulla est controversia, cum certò ad Uluardum non pertineat. De Aldegunde, satis dictum ad xxx Januarii; ex quo die erasam, ad hunc, à nescio quo, translata constat; ubi scribendum, Malbodiu monasterio, veluti legit apographum nostrum, leguntque item codices Antverp maj. Rosweydu. & Aquincinct. consueti Pratenfis socii. Hinc satis patet, præfatos codices inter puros hoc die recenferi non posse. Quæritur, an ad Uluardum spectet Eugenius Toletanus, in apographo Pratenfi & præfatis tribus sociis signatus in hunc modum: Civitate Toletu, sancti Eugenii antistitis? non, ut supra legit Castellanus, episcopi & confessoris. Dubium augent Greven. præcipue & Molan. à quibus plane abest Eugenius. At, nisi fallor, ab his duobus confusus est hodiernus Eugenius, cum alio, qui colitur xv Novembris; idque Greven. satis innuit, ipsum in Auctariis martyrem appellando; Molan. vero, tamen hodiernum in Auctariis etiam ponat, in textu diei xv, litteris Italicis id tam clare expressit, ut certa videatur conjectura nostra, quæ ad alios quoque codices, præsertim mediæ notæ, absque scrupulo extendi potest. Nos itaque hic Herinien. & Munerat. primæ editionis, ut purissimos sequimur, sub ea annuntiatione, quam in textu exhibuimus, quæque ex multis aliis codicibus, & quoad substantiam ex Pratenfi ipso sociisque citatis abunde vindicari potest; credimusque & hunc Hispanum sanctum verosimiliter ab Uluardo, cum pluribus aliis allatum, ejusque memoriam in sacris Tabulis ab ipso primum & vere consignatam fuisse. Alia conjectura inferius proponenda est.

OBservatio. Tres primi Martyres sic in Hieronymianis fere omnibus hoc die Valentini signantur: In Ravenna civitate, sanctorum Valentini, Solutoris & Victoris: ad quæ Florentinus ex Galefinio notat, tres fuisse sub nomine Valentini martyres Ravennates; atque hodiernum esse ait, cujus meminerunt Acta Dalmatii. Nonnulla alia suggerit Baronius; at nemo

at nemo haec Acta martyrii aut certam aliquam vitae notitiam in lucem extulit. Quid Ravennates solidi producant, suo tempore videbitur. Romanum parvum solita brevitatem: *Ravennae, Valentini, Solutoris, Victoris, martyrum*; Adonis annuntiatio tota & integrè in textu nostro reddita est.

Sic item quæ ordine secunda ponitur de *Mitrio*, *Mitria* seu *Metria*, à solo Adone primùm ipsissimis illis verbis signata, omnibus aliis Martyrologis ignota est. *Clarissimi martyris laurea*, tam in Adone quam Usuardo disertissime legitur; at ex omnibus quæ Gregorius Turon. de Glor. Conf. cap. 71. refert, non aliud colligitur, quam *Confessorem* fuisse, ut vel ipso in titulo exprimitur. Si *Martyrem* velis, ob certamina aliqua pro fide, vel forte tormenta tolerata, per me licet; violentam mortem non subisse, ante me observarunt Surius & Castellanus, *Metrias* vocatur à Gregorio; *Mitrias* vero in manuscripta vita, vel potius encomio aliquo, quod apud nos existat, quodque utinam priorum Actorum iacturam aliquousque compensaret.

Gloriosæ primitiæ persecutionis Wandalicæ à Romano parvo celebrantur die præcedenti xii Novembris: *In Africa, Archadii, Paschasti, Probi & Eutychiani, Wandalorum persecutione martyrum*. Ado historiam fufius prosequitur ex Prosperi Chronico ad annum cccxxxvii, notatum *Coss. Anno 11 & Sigisvaldo*, seu *Sigisvaldo*. Atque hæc tota cultus & festivitatis origo, apud antiquiores Martyrologos, qui perperam citantur, nullatenus quaerenda. Vide quæ de his martyribus cum socio Paulillo notavit Baronius, ac paulo accuratius disculit Ruinartius in Histor. persecutionis Wandalicæ à pag. 431 ad 441. Brevius rem delibet Tillemontius tomio 16 à pag. 500.

Turonis, natale sancti Bricii episcopi, scribit Beda, ubi elogium aliquod sub Flori nomine subjungitur. Rabanus, Bedam cetera imitatus, solum indicat Martini succellorem fuisse. Bedam etiam sequitur Ado, hunc Noster, iisdem prope terminis. Florentinus Brictum Hieronymianis accessorium putat. Videndæ sunt Molani & Baronii Notationes. Vita ejus satis contracta apud Surium existat, ex Gregorio Turonensi desumpta, quam cum collectaneis nostris Mss. alibi copiosius discutiemus. Sic Brictum native depingit Wandelbertus:

*Idibus hinc hæres tuus, ô Martine, recitatus
Brictius, exilio, lachrymis, signisque probatus.*

Eugenium Toletanum, ejus nominis secundum, ab Usuardo primùm & vere consignatum fuisse supra ostendimus, vel ex peculiaribus notitiis Hispanicis, vel, si magis placet, ex Ildefonsi libro de Scriptoribus, ut non ita pridem de Braultone meminimus, acceptum. In Miræi editione est pag. 98, ubi cap. 14 egregium elogium habes, cum insigni editoris scholio; alibi usui futuro, cui accedent plura documenta ex Nicolao Antonio, aliisque scriptoribus Hispanicis colligenda.

AUCTARIA.

RATEN. De hujus codicis Auctariis in Variantibus supra abunde dictum est.

TORNACEN. Caret Eugenio; in reliquo textu omnino purus non est: in fine adjicit: *Ipsa die, sancti Gendulphi episcopi*.

ANTVERP-MAJ. Pergit esse turbatio aliqua in textu; sed de Eugenio & Aldegunde habet sicut Pratenfis, & iisdem verbis.

ROSWEYD. Incipit à Brictio; reliqua cum Pratenfi conveniunt, præsertim in Eugenio & Aldegunde, de quibus supra.

PULSANEN. Peculiari principio: *Natale beatissimi Johannis Constantinopolitani episcopi, cognomento Chrysostomi, qui verbo & exemplo plurimum profuit Christianæ religioni*. Tum de Brictio & Ravennatibus. Desunt reliqua.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Habent textum usque ad Brictium inclusive. Tum subjungunt: *Ipsa die, sancti Killiani confessoris*. Vocatur à Castellano Killenus.

MUNERATI editio altera, in textu pura, adjungit: *Parisius, transiens sancti Gendulphi episcopi, à beato Sixto ordinati, cujus jussu mortuum gentilis suscitavit filium; de cujus caput requiescit in magna ecclesia beate Mariæ virginis Parisius*.

GREVEN. & MOLAN. Jam diximus in utroque abesse annuntiationem Eugenii Toletani.

ANTVERP - MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Incipit: *Turonis, sancti Bricii episcopi & confessoris, qui sub beato Martino, cujus fuerat diaconus, in episcopatu successit*. Sequuntur triæ primæ annuntiationes textus Usuardini, satis pure. De Eugenio, nihil. Sed in fine superaddunt: *Ipsa die, sancti Killiani vel Kilians confessoris*.

CENTULEN. Ravenna, sanctorum martyrum *Valentini, Solutoris, Victoris*. Toletum circumscribit: *sancti Eugenio antistitis, viri eruditissimi, Turoni, sancti Bricii episcopi & confessoris*. Eodem die, *translatio Aldegundis virginis*. Ipsa die, *sancti Killiani Quillia* [haud dubie Kilians] *confessoris*. Centulebio sancti Bertini, sancti Folchini confessoris.

BRUXELLEN. Sic incipit: *Turonis, decessit beatus sancti Bricii episcopi & confessoris*. Qui cum beatorum Martinum, cujus erat archidiaconus, multum injuste laceraret conviciis, se post ipsam suorum episcopum, sed in episcopatu multo pauperem auduit; quod & probavit evenus. Tribus Ravennatibus, addit, *Maurili & Publii*. In Martio, purus est. Sequitur: *In Italia, mangitrio Bobio, sancti Columbani abbatis, Scotici generis*. Vide xxi Novembris. Hic inseritur manu paulo recentiori: *Apud Alexandriam, natale quinquaginta doctorum gentium, quos beatus K. Dilectus*.

therina disputando victos, ad fidem Christi conver-
tit, & quos Maximinus imperator, igne coctos, dignos
Deo martyres fecit: ex vulgatis Actis. Male re-
petitur Mitrius. Deinde: Malbodio monasterio,
beate Aldegundis virginis. Ipso die, sancti Kiliani
Aldegundis. confessoris. De Aldegunde, satis dictum est.
Kiliani.
Dalmatii.
Maxellend.
De Brictio
multa.
Aldegundis.
Maxellend.
Livini.
Gendulfi.
Amandi.
Albanis.
Adoratoris.
Homoboni.
Kiliani.
Verani.
Elevatio
Romarici & c.
De Brictio.

HAGENOVEN. In prima, purus est. Sequitur:
Item sancti Kiliani confessoris, socii sancti Leobini
episcopi & martyris. Item sancti Dalmatii episcopi
& confessoris. In Mitrio, recte. Dein: Item sancta
Maxellendis virginis & martyris. Memoriam
martyrum Afrosum, satis pure refert, sed de
Brictio in hunc modum: Turonis civitate, sancti
Brictii episcopi & confessoris. Ille Brictius ab octo
episcopis & pluribus clericis, quia vita sua illos scan-
dalizavit, beato Martino datus est in filium, quem
idem Brictius, rimum dierum etatis, negavit esse pa-
trem suum, & Johannem quemdam patrem suum
proclamavit. Hunc Brictium beatus Martinus fecit
suum archidiaconum, & multa scandala & obloquia
de eo sustinuit, cui pro mercede episcopatum Marti-
nus obtinuit, & ei praxit quod multa adversa sus-
tinendus esset: nam tricesimo anno episcopatus, eji-
ciuit, & facinus ei imponitur stupri, & septem annis
proscribitur, donec ad cor rediit de injuria Martini.
Et tunc restituitur, & septem annis laudabiliter
sedet, & obit in pace.

AQUICINCT. Pro Mitrii, scribit Demetrii. In
Eugenio & Aldegunde, convenit cum Pratenfi
& sociis ejus aliis, de quibus supra. Sed hoc præ-
terea habet: In territorio Cameracensi, natalis
sanctæ Maxellendis virginis & martyris. Vide Cas-
tellani Martyrologium universale.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Brictii e-
piscopi & confessoris. Livini episcopi & martyris in
Gandavo. Vide Auctaria diei præcedentis. Ar-
cadii martyris, cum sociis. Valentini martyris,
cum sociis. Omnia solet corrumpere.

REG. SUEC. signatus num. 428. Parisius, trans-
latio sancti Gendulfi episcopi, a beato Sixto ordinari,
cujus jussu mortuum gentilis suscitavit filium. Vide
MUNERATI secundam editionem supra.

COD. D. DU CHEVAL. sign. C. Et Amandi
episcopi. Agit de Redonensi.

ALTEPS. Eodem die, sancti Albanis [puto
Abbonis] abbatis & confessoris. Locum & mortis
modum explicat Castellanus in Martyrol. uni-
versali. Sancti Adoratoris martyris.

FLORENTIN. In Italia Cremonæ, sancti Homo-
boni confessoris. Item sancti Chiltani. Tum codex
ex tribus aliquis, verosimiliter STROZZIAN.
Eodem die, sancti Verani episcopi. De quo XI Nov.

MONTIS SANCTI. Elevatio sanctorum Romarici,
Amati & Adelphi, quorum meritis & intercessione
expellamus adjuvari.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Turonis civi-
tate in Gallis, natale sancti Brictii episcopi & con-
fessoris, cui vir sanctus Martinus, cum esset diacono
suus, praxit eum suum successorem in episcopatu
fieri, & eum multa adversa in eodem passurum, quæ

omnia ita eveniunt, sicut vir sanctus illi praxerat.
Alexandria, sanctorum quinquaginta oratorum, 50 Orator.
quos ipsa virgo Christi Katerina ad Deum convertit.
Maxentius vero tyrannus fecit eos omnes igne com-
buri, tempore Constantini imperatoris. In Raven-
natibus & Mitrio, pura est. De Africanis, post De Afri.
Probi, interjicit: Et Euticiani atque Paulilli.
Deinde in fine male notatur tyrannus, sub rege Kiliani ep.
Wandalorum Syrico. Kilianum episcopum facit.
BELIN. Habet totum textum; sed Eugenio
præmittit: In Italia, civitate Cremona, sancti
Homoboni, cujus sanctitas crebris claret miraculis. Homoboni.
Vide Surium. Secunda editio superaddit in fine: Amandi.
Item Amandi episcopi.

GREVEN. Item cum sanctis Archadio & c. san-
ctus puer Paulillus [Paulillus] ad servitum a Sy-
rico Wandalorum rege damnatus est. Civitate To-
leto, Eugenii episcopi & martyris. Anthonii marty-
ris. Item quinquaginta martyrum oratorum, qui in 50 Orator.
confessione beate Katerina crediderunt. In Thra-
cia, sanctorum Edicti, Euticii, Ermogenis. In Ca-
sarea Cappadocæ, natalis sanctorum Anthonii, Ge-
benæ & Adriani cum aliis. Item sanctorum Aman-
tiii, Antonie. Parisius, sancti Gendulfi episcopi &
confessoris. Paterniani episcopi & confessoris. Divi-
mici episcopi. Kiliani episcopi & confessoris. Cre-
monæ, sancti Homoboni confessoris. Qui primum ne-
gociator, deinde celesti inspiratione tactus, lucris
calestibus toto corde inhians, in oratione positus emi-
sit spiritum. Item sancti Folquini. Maxellendis
virginis. Aldegundis virginis.

MOLAN. In Italia, civitate Cremona, sancti
Homoboni, cujus sanctitas crebris claret miraculis. Homoboni.
Sequitur de Eugenio. Tum de Gendulfo, ad Gendulfi.
verbum ex secunda editione MUNERATI. Came-
raci, natale sanctæ Maxellendis virginis & marty-
ris. Dein minoribus typis: Kiliani episcopi & Kiliani.
confessoris, Albinaci in territorio Atrebatensi.
Arvernus, depositio sancti Quintiani, ejusdem loci Quintiani.
episcopi & confessoris. Editiones alia textui ad-
miserunt: Puer autem Paulillus subtilibus casus, & De Paulillo.
ad infamiam servitum damnatus est; ideo, ut appa-
ret, non occisus, ut de superata sevitia inimici,
etiam illa etas gloriaretur. In fine, de Gendul-
fo, Quintiano, Kiliano, Maxellende, Ho-
mobono & Eugenio, ut in priori. Tum: Pla-
centia, revelatio sancti Antonii martyris. Malbo-
dio monasterio, translatio sanctæ Aldegundis vir-
ginis. In monasterio dicto Sithu, elevatio prima,
& translatio corporis sancti Folquini, Morinorum De Folquino.
episcopi anno DCCCXXVII. denique typis mi-
noribus: In Palestina, sanctorum martyrum Anto-
ni presbyteri, Zebina & Germani, quos Firmi-
lianus præses, ultro se offerentes, absque ullo alio
supplicii genere, capite mulcendos tradidit. Eodem
die, sancta Ennatha virginis, quæ ad eundem ju-
dicem trahita, post graves cruciatus, igne concrema-
tur. Vide Eusebium eorum triumphum descri-
bentem inter Martyres Palæstinæ apud Ruinar-
tium in Selectis pag. 343 & Surium hoc die.

XVIII Kal.

Die 14.

Pud Thraciam civitate Eraclea, natalis sanctorum martyrum, Clementini, Theodoti, & Philomini. Alexandria, sancti Sera-
pionis, quem persecutores sub Decio principe crudelissimis
affecerunt suppliciis, ita ut omnes ei juncturas membrorum prius sol-

Q999

ventes

Conveniunt codices prope omnes *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Palsa-
nen. Antverp. & Max-Lubec. Belin. Greven. & Molan. Item Antverp-max. Ultraject. Leyden.
Lovanien. Albergen. Danic.*

VARIA LECTIO. *Thraciam* scribimus cum purioribus, potius quam *Trhaciam*, *Trachiam*, *Traciam*, ut habent aliqui alii. *Eraclea* est in plerisque, in *Pulsanen. Antverp. & Molan.* recte *Heraclea*; pessime in *Herinien. Araclea. Antverp-maj.* omisit *Clementini*; *Leyden. Theodoti.* Munerat. scribit *Clementii*: item *Theodotii*; *Belin. Theodocii. Rosweyd.* habet *Phylomini*, *Pulsanen. Philemonis.* Maxima in *Rosweyd.* ab aliis diversitas, dum tribus illis adjungit, & aliorum multorum martyrum, sed ea causa ex purorum numero exclusus non est. In annuntiatione altera major consensus est, solus Munerat. pro præcipitarent; non recta constructione legit præcipitaverunt, ac deinde sensum absolvit, ac sic sanctus Christi martyr efficitur; *Rosweyd. Greven. & Molan.* ac sic Christi martyr efficitur; *Antverp-maj.* ac sic Christi efficitur martyr. Bona syntaxis exigit, ut cum ceteris codicibus & Adone legamus, ac sic Christi martyr efficeretur, prout habetur in textu.

*Clementini
& sociorum.*

OBSERVATIO. Hieronymiana apographa apud Florentinum in referenda prima nostra commemoratione non omnino concordant: codices, ex quibus textum formare solet editor, sic ibi legunt: *In Eraclea, civitate Tracie, natalis sanctorum Clementini, Theodote, Filomini, & aliorum multorum, quorum nomina Deus scit.* Codex Corbeienfis, etiam ut ab Acherio editus est, paulo auctius habet: *Sanctorum, Clementis, Clementini, Theodote, Philomini & aliorum multorum.* Apud Rabanum, qui certe codicem aliquem Hieronymianum præ oculis habuit, crevit oratio: *Natalis sancti Clementis (satis patet legendum Clementini) & Theodote, Filomini, Eraclei, Martialis, Donati & aliorum multorum Sanctorum.* At quis de multis istis Sanctis distincte quid statuatur cum præter Martyrologiorum notitiam, nulla alia documenta sciantur superesse, ex quibus illorum numerus determinari queat. Codicibus istis omnibus anteferendus nobis videtur vetustissimus Epternacensis, sic strictim & simpliciter memorans: *In Eraclea, Clementini & Theodoti, Filomini.* Romanum parvum, Beda & Florus de ipsis non meminerunt, nec satis exacte legit per vetus Kalendarium membraneum insignis ecclesiæ Brivatensis, ante annos facile quingentos scriptum, atque ab Eminentiſſimo Cardinale Bullonio hic Antverpiæ anno MDCCXI nobis exhibitum, dum hoc modo nomina efformat: *Natalis Clementini, Theodote, Erdeli.* In eo tamen cum Epternacensi consentit, quod solos tres martyres nominatim, socios nullos anonymos consignet. Plane mihi persuadeo, Adonem habuisse aliquod præfatum Epternacensis simile, ex quo annuntiationem suam sic expressit, veluti ab Uuardo in textu ex ipso descripta est, cum hac sola differentia, quod pro *Philumeni* Adonis, melius Noster ex antiquioribus restituerit, *Philomini.* Cetera vide apud laudatum Florentinum. Theſaurum effodiet, quisquis horum Sanctorum Acta alicunde eruerit. Apud Wandelbertum, tribus his versiculis laudantur:

*Clementinus habet, Theodotus, Philominusque
Octavam decimam Decembris ante Calendas,
Hac pariter passi tortoris iussa cruenti.*

Serapionis.

Serapion debetur auctori Romani parvi, qui præcipuum suum fontem consulens, cum accepit ex eadem Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola, apud Ruſinum lib. 6 cap. 31, ex qua superius, xxxi Januarii, Metram; Cointam viii, & Apolloniam ix Februarii dedimus. Sic paucis rem complectitur: *Alexandria, Serapionis, qui sub Decio præcipitatus, martyr efficitur.* Pluſculum deſumpſit Ado ex citata historia, in qua, editionis Mantuanæ mccccxxix, ita legitur: *Syraxionem quoque domui sue reperiunt, crudeliſſimis affecere suppliciis, ita ut omnes ei juncturas membrorum prius solventes, de superioribus cum præcipitarent.* Ex laudato Adone nostra omnia plane derivata sunt, servato Decii tyranni nomine, quod perperam à Romano parvo inſectum est, cum ex prædicta Dionysii epistola, ut etiam alibi observavimus, manifestissime constet, Metram, Cointam, Apolloniam & Serapionem ante horribilia & terrifica Decii edicta, furibunda populi seditione fuisse interemptos. Consuli hic denuo potest à curioso lectore Tractatus noster Historico-chronologicus de Patriarchis Alexandrinis pag. 31 num. 164, vel potius fons ipse apud Eusebium editionis Valeſianæ lib. 6 cap. 41, ex quo accepit Ruſinartius in Selectis pag. 104.

AUC.

AUCTARIA.

ANATOLI. **ENTULEN.** In prima satis purus, sic pergit: *Alexandria, beati Serapionis martyris. In Laodicea, sancti Anatoli episcopi.*

De Serapion. **BRUXELLEN.** Apud Alexandriam, sancti Serapionis, gloriosi martyris. Quem sub Decio Casare persecutores &c. finiens, & sic Christi martyr effectus est. Inter Heracleenses tertium vocat Philomonum. Sequitur: *Adhuc in Tracia, natale sanctorum martyrum Edicli, Eubicii, Ermogenis & Feliciani. Item Rufi confessoris.*

Laurentii. **HAGENOYEN.** In Anglia, sancti Laurentii episcopi & confessoris. Item sancti Rufi, primi Avenionensis ecclesie episcopi & confessoris. Est in Romano XII Novembris. Vienna, sancti Eustichii episcopi. Vide citato die Auctaria, ubi Eusebius al. Hefsebius appellatur. Sequitur longior historia de Isaac patriarcha, cujus partem hic subijcio: Isaac patriarcha. Hic de senibus parentibus, per reprobationem Domini natus est, & ab angelo nomen ei impositum est; & illius meritis & dignitas prophetata est. Hic dolorem mortis matris temperavit, in conjunctione Rebecca uxoris sue, de qua duos ipse genuit filios, scilicet Esau & Jacob &c. quæ in sacris paginis melius deducta sunt. Tum agit de Serapione, inde de Heracleensibus, satis pure. Denique. Apud Alexandriam, quinquaginta rhetorum martyrum, quos beata Katherina convertit, inter quos principales fuerunt Eustorgius & Agro. Plus aliquid audeat, quam alii codices die præcedenti.

De Isaac patriarcha. **50 Rhetor.** **AQUICINET.** In fine: Ipso die, natalis sancti Antigi confessoris. Idem habet COD. D. DU CHEVAL. signatus C. Vide Castellianum, à quo vocatur Antidus.

De Laurentii. **MATRIC-CARTUS-ULTRAJ.** Clementini martyris cum sociis. Serapionis martyris inclit.

Dublinen. **AUGENSIS.** Alia manu adjicitur: Ipso die, sancti Laurentii episcopi Dublinensis, legati totius Hibernie, qui sua temporalis ultimum diem transigendo, interminandam gloriam adeptus est, qui miraculis illustrat Ecclesiam. Vita existat apud Surium; vide etiam notam P. Mothier. Plura dabunt varia, quæ penes nos sunt, manuscripta.

In VATICAN. num. 5949. Rubricis in codicis margine, sed eadem manu adscriptum est: *Joannis. Sancti Joannis eremita & confessoris.*

ALTEMPS. Ipso die, translatio Erkewaldi Translat. Londoniensis episcopi. Colitur xxx Aprilis. In Laodicea, sancti Anatoli episcopi.

FLORENTIN. In territorio Rotomagensi, in villa Augi, sancti Laurentii archiepiscopi & confessoris, qui tantum apud Deum vita & miraculis exiit gloriosus, ut inter alia multa miracula, septem mortuos suscitasse, veridica attestazione narretur.

CAUDIACEN. Natale sancti Antigi confessoris. Antigi.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Alexandria, sancti Serapionis, quem persecutores, sub Decio principe domui sue reperiunt &c. Item Alexandria, passio sanctorum martyrum Melei, Trophoni, Martialis, Alexandri & Silvani, sociorumque eorum. Apud Thraceam, natale sanctorum martyrum Clementini episcopi, Theodori & Philomini, qui in civitate Eraclea passi sunt. Colonia Agripina, in ecclesia sancti Andrea Apostoli, commemoratio sancti Cuniberti archiepiscopi & confessoris. Quid hic velit, nescio; Cuniberti festivitas est supra XII Novembris.*

GREVEN. Platonis martyris. Alexandria, sanctorum Melei, Trophini, Martialis, Alexandri & Silvani martyrum, cum aliis multis. Albrici episcopi Trejensis & confessoris. Heracii episcopi. Fridolini episcopi. Modani episcopi. Pyamoni abbatis & confessoris. Rufi confessoris. Attingi confessoris. In Gallus, Veneranda virginis & martyris. Quæ tempore Antonini, pro fide Christi in ligno extensa, nervis crudis caditur, deinde lebetem aqua, oleo, pice ac sulphure bullientem aliisque tormentis Christi virtute superans, cum aliis pluribus, qui in ejus confessione crediderunt, capitis abscissione martyrii gloriam consecuta est. Item, beata memoria Placilla, uxoris Theodosii imperatoris.

MOLAN. Eodem die, beati Laurentii episcopi & confessoris. Additur minoribus typis: *Dublinensis & primatis Hybernia, cujus vita sanctissima habetur. Editiones posteriores, de Laurentio Dublinensi sic legunt: Apud Rothomagum, beati Laurentii Dublinensis episcopi & confessoris.*

De Laurent.

Melei & sociorum.

De Clement.

De Cuniberti

Platonis.

Melei &c.

Albrici.

Heracii.

Fridolini.

Modani.

Pyamoni.

Rufi.

Attingi.

Veneranda.

Laurentii

Dublinen.

Felici.

Eugenii.

XVII Kal.

Die 15.

A Pud Nolam Campaniæ urbem, natalis beati Felicis episcopi qui à quinto decimo ætatis suæ anno, miraculorum gloria insignis fuit, & sub Martino præfide cum aliis triginta martyrum complevit. Ipso die, sancti Eugenii, qui apud pagum Parisiacensem, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepit à Domino.

Textum simpliciter & pure referunt Praten. Tornacen. Antwerp-maj. & Molan.

VARIA LECTIO. Antwerp-maj. male legit, qui ex uno ætatis suæ anno, pro à quinto decimo &c. & præterea sensum hiulcum reddit scribens miraculorum insignis omiſſa voce gloria. Scripsi Martino cum plerisque; Molan. habet Marciano; pejus Tornacen. Martiniano. Rursus Antwerp-maj. martyrium sumpsit. Molan. ferme semper emendare solet Parisiensem pro Parisiacensem; sed turpius rem involvit Tornacen. per apud pagum Parisiacensem urbem. In Antwerp-maj. est consummata.

Q9992

Quæritur

Quæritur an ad Uuardum pertineat *Macutus*, *Machutus*, *Magutus*, *Machutes*, *Maclo-
De Macuto* *vius*, *Machlonius* (sic enim in codicibus effertur) quaritur, inquam, an is ab Uuardo
positus sit? In codice Pratenſi ad marginem adjicitur: *Eodem die, natalis ſancti Macuti
epiſcopi & confeſſoris*. Roſweyde legit: *Eodem die, ſancti Machlonii &c.* Antverp. Max-
Lubec. & Ughellian. *Ipo die, natalis ſancti Macuti*. Greven. *In Britannia minori, depo-
ſito ſancti Machuti &c.* Codices mediæ notæ: *Eodem die, beati Maguti &c.* Ab omnibus
diverſimode, & longiori phraſi à Munerato, correpto nomine à Belino. Cenſeo ego
Uuardinum non eſſe, ex Herinienſi, Pulſanenſi & codicibus pro textu citatis, cum
in Pratenſi adjectitum exiſtimem. Adde variantes phraſes, quæ ſatis oſtendunt, hæc
omnia ex eodem fonte non procedere. Cetera in Auctariis. Conſule notam Motherii
ad Martyrologium Romanum, hoc die.

Feliciſ.

OBSERVATIO. Sanctorum, ſub *Feliciſ* nomine elogia memoriaſque in Martyro-
logiis confuſas & ſæpe perturbatas, recte olim obſervavit probavitque operis no-
ſtri parens Bollandus, agens de celeberrimo illo Nolano ſeu Pauliniano XIV Januarii à
pag. 937. Idem nobis ſuperius non ſemel fatendum fuit, ſed præcipue ad citatum diem
XIV Januarii, XXIV Octobris & alibi. Hic recurrit *Felix* ille, quem primum Nola-
num epiſcopum & martyrem paſſim ſtatuunt Scriptores, nonnulla Acta recensentes,
quæ referuntur ab Ughello tomo 6 col. 286. Iſtis conformia ſunt, quæ ſentit lauda-
tus Bollandus, nec video *Feliciſ* hujus à ceteris diſtinctionem, abſque temeritatis no-
ta, negari aut reſelli poſſe, contra expreſſiſſimam vetuſtiorum Martyrologiorum auctori-
tatem. Aſt eam prævertere aut quodammodo enervare voluiſſe videtur Caſtellanus,
dum in notula ad Martyrologium univerſale ſubmonet; *ante auctorem Martyrologii Ro-
mani parvi, nullam uſquam Feliciſ alicujus Nolani ſactam mentionem, præterquam ſolius celebra-
confeſſoris XIV Januarii*. Id ita eſſe, non inficior; verum niſi auctorem illum formaſ-
ſe, aut, quod nefas eſt, datâ operâ impoſuiſſe fingamus, admittenda ſunt monumenta
antiquiora, ex quibus ipſe tam diſerte pronuntiare potuerit: *Feliciſ epiſcopi, qui à quinqu-
decimo anno miraculorum gloria inſignis fuit, & ſub Martiano cum xxx, martyrium complexit,
in Nolani eccleſia ſepultus*. Quod de Elpidio ſepultura curatore adjunxit Ado, Romani
parvi non eſt, neque id adeo deſcribere voluit Uuardus. Ceterum hic *Feliciſ* epi-
ſcopum habemus cum xxx focis martyrio coronatum, & Nola ſepultum, quem no-
bis non facile eripient neotericorum dubia, præſertim Tillemontii tomo 4 pag. 655
& 656. Acta ejus apud Ughellum & alios, hic mihi nec examinandæ nec propugnandæ
ſunt, ſed Romani parvi eorumque, qui Martyrologium illud ſecuti ſunt, fidem ob me-
ras conjecturas elevari non patiar, quæcumque demum fuerit illius *Feliciſ* ætas, qui-
cumque inter Nolos aut alterius loci epiſcopos ei locus aſſignetur, de quibus alibi
copioſius & accuratius diſputandum erit.

Eugenii.

Non minoribus tricis involvitur annuntiatio altera de *Eugenio* martyre agri Pariſien-
ſis, ſaltem pro ut hoc tempore poſt Maurolycum, Molanum, & recentiores Martyro-
logos intelligi ſolet. Diximus ſupra, Molanum ad XII Novembris excluſiſſe *Eugenium*
Toletanum epiſcopum ab Uuardi textu, ſuſpicati id ea cauſa factum, quod hodie-
num martyrem, Toletanum epiſcopum fuiſſe exiſtimaverit. Et vero ea jam pervulgata
opinio eſt, quam ego quidem non capio, quâ ſatis ratione verofiſſimis feddi poſſit, non
magis quam additamentum, aliud, nimirum *Dionyſii Areopagite diſcipulum* fuiſſe, aut à
Dionyſio eodem ordinatum. Probe novi, plures in hanc rem operoſe deſudaviſſe, quo-
rum ſcripta apud nos ſunt; at enim quod mihi infundatum videtur, tueri non audeo;
nec proinde aſſerere, *Eugenium* noſtrum in agro Pariſienſi martyrem, Toletanum epi-
ſcopum fuiſſe; à Petro vel Clemente cum Areopagita trans Alpes miſſum. Si fontem
exhibere vacaret, haud dubium, quin vel Hiſpani ipſi ultro ſubſcriberent, potiſſique
ſententiam Miræi in Faſtis Belg. ad hunc diem adoptarent. Nolim tamen hic arbitri
eſſe, ſolum indico, Floharium apud Surium ſeculo XII ſcribentem, aut ſimiles alios,
idoneos teſtes non eſſe, quorum ſuffragiis res tam antiqua & incerta tutò definiatur.
Recte, meo judicio, & vere ſignaverat Uuardus, à quo in ſacros Faſtos, ſive ex me-
trico Wandelberti, ſive aliunde relatus eſt, dum eum ſimpliciter dixit, conſummato
martyrii curſu, beatæ paſſionis coronam percepſiſſe à Domino, nihil prorfus de digni-
tate epiſcopali, quæ Uuardi ævo in S. Dionyſii necdum nota erat, memorans. Plura
vide apud Du Bois Hiſt. eccleſ. Paris. tomo I, à pag. 33 & Tillemontium tomo 4
pag. 453 & 717, quæ à nobis ſuo loco opportunius diſcutionent, intactâ interim Ba-
ronii & aliorum auctoritate, quibus recentiori opinioni adherere viſum fuerit. Uuar-
do præluceſcere potuit Wandelbertus, vel potius ex communi fonte uterque hauſit, certe
idem cum Noſtro ſentire, maniſeſte oſtendit ſequens verſiculus:

Septena Eugenius martyr denaque niſciſcit.

AUCTA.

AUCTARIA.

RATEN. De marginali additamento satis dictum est. Dedicatio ecclesie in honore sancti Joannis Baptiste &c huc proprie non spectat.

HERINIEN. Textui puro addit: Eodem die, beati Juniani confessoris, quem beatus Remigius baptizavit. Patet proprium loci esse.

ROSWEYD. In prima purus, secundam sic effert: In pago Parisiensi, sancti Eugeni martyris. Eodem die, sancti Macblonii episcopi & confessoris. Antiochia, Valeriani martyris, cum aliis xv.

PULSANEN. Incipit: Apud Coloniā Campaniæ urbem &c bene: secundam: Ipso die, sancti Eugeni. Desunt reliqua.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. & GREVEN. Horum codicum auctarium, in Variantibus retulimus. Vide etiam notulam Castellani ad Martyrologium universale.

MENERAT. Post textum: Apud Britanniam Aleis urbem, natalis beati Macuti episcopi & confessoris, qui a primo etatis tirocinio innumerabilibus miraculis splendide emicuit, uno scilicet eodemque vitreum de lapide calicem valde chrysicum, præclarum, vinum de aqua, hominemque de morte mirabiliter reintegrans.

ANTVERP-MAX ULTRAJECT LEYDEN. LOVANEN. ALBERG. & DANIC. Eodem die, beati Maguti episcopi & confessoris. Aliqui Macuti.

CENTULEN. Natale sancti Felicis episcopi & martyris. In territorio Parisiorum, sancti Eugeni martyris. In Britannia, qua Cornuallia nuncupatur, sancti Macuti episcopi & confessoris.

BRUXELLEN. Incipit: Apud Antiochiam, natale sancti Martini martyris Donati, Restituti, Valeriani & Fructuosi, cum aliis xii. Vide GREVEN.

infra. In Felice satis purus est. Tum: Apud civitatem Tholetanam, passio sancti Eugeni, ejusdem civitatis episcopi, qui apud Parisium consummato martyrii cursu &c. Hæc prima in codicibus nostris Tholetanæ urbis vestigia. Eodem die & depositio sancti Machuti episcopi & confessoris.

HAGENOVEN. In prima satis purus est, nisi quod admisceat, & sub Mariano præside Hispaniarum, regnante Maximiano. Secunda integrior est. Sequitur: Eodem die in Britætanæ minori, natale sancti Mathuri [pro Machuti] episcopi & confessoris. Item sancti Kyliani confessoris. In civitate Theoleto, natale sancti Eugeni episcopi & confessoris. In civitate Marsilia, passio sancti Victoris martyris, qui fuit vir per omnia laudabilis in moribus & in vita. Qui passus est &c. Vide textum & Auctaria xxi iulii, nescio cur in hoc codice huc differatur. Demum: In episcopatu Constantinensi, monasterio Knaugensi, sancti Findani confessoris, qui multum conferti Eugeni. Idem est, ni fallor, qui apud Castellum pridie ponitur.

AQUINCINCT. In fine: Eodem die, sancti Macuti confessoris. Jam satis sæpere recurrit.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Maclovii, qui & Machutes, episcopi & confessoris, cujus mirabilis legimus. Apud Nolam Campaniæ, Felicis episcopi & martyris, cum ceteris.

CAMBERTEN. S. Mariæ Conventualium. Ipso die, sancti Maximi confessoris.

In VATICAN. num. 5949. Nihil de Eugenio. Adjectum: In Africa, sanctorum Secundini, Marcialis, Kalendoni, Valerii, Fructuosi cum aliis xii.

Secundini & sociorum.

Vide hæc distinctius in Hieronymianis.

ALTEMS. Item sancti Cessatoris episcopi & confessoris. Caturcis civitatis, sancti Desiderii episcopi & confessoris. Vide Castellatum.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. In territorio Parisiensi, sancti Eugeni martyris.

EDITIO LUBECO-COL. De Felice addit Adonis clausulam: Corpus ejus Elpidius presbyter in Noleni ecclesia sepelivit. Eodem die, sancti Eugeni episcopi, socii sancti Dionysii, qui apud Parisiensem pagum nomine Diolio, consummato martyrii cursu, beata passionis coronam percepit a Domino; & prædio suo Toletano sepultus. In Africa, sanctorum Secundini, Marcialis, Saturnini, Valeriani & Fructuosi martyrum, cum aliis duodecim.

In Britannia minori, sancti Machuti episcopi & confessoris. Qui, ut fertur, trium mortuorum meruit fieri susceptor mirificus. Eodem die, sancti Maurini, Maurini confessoris. Item ipso die, sancti Madonii confessoris. Debet aliunde lux accedere.

BELIN. Textui non satis puro addit: Item eodem die, natale sancti Aracuti episcopi & confessoris. Fallor vehementer, si hic alius sit a Macuto, quod MOLAN. non advertisse, infra patebit.

GREVEN. In Africa, sanctorum Secundini, Fructuosi, Varrici, Saturnini & Marcialis. Item secundum aliquos [imo secundum Hieronymianam] hic, Donati, Restituti &c. qui supra xvii Kal. Septembris [voluit dicere x Kal.] habentur.

Madonii confessoris, Maurini confessoris. Apud Maurini, Coloniæ Agrippinensium, depositio dignæ & sanctæ memoria Alberti, cognomento magni, episcopi Ratisponensis, Ordinis Predicatorum, viri tam vita magna, sinceritate, quam eruditione clarissimi. Qui senio confectus Colonia residens, obitum beati Thoma Aquinatis, lachrymis infusus, ut per spiritum cognoverat, fratribus annuntiavit. Obiit autem anno ætatis sue LXXXVII, cum jam in Ordine fuisset annis ferme LXX: cujus merita & gloriam Dominus per miracula multa declaravit.

MOLAN. Post Eugeni, aliis litteris textui inferit: Archiepiscopi & martyris Tholetanæ sedis, qui a beato Dionysio ordinatus, & directus fuit ad prædicandum Trinitatem sanctam gentibus. In fine: Cujus corpus modo quiescit Bronias in pago Lomacensi. Vide Annotata in editionibus posterioribus.

Tum ex BELIN. Item eodem die, natale sancti Aracuti &c. Tum de Machuto ex MENERAT. usque ad splendide emicuit. De Juniano ex HERINIEN. In Austria, sancti Leopoldi, ejusdem provincie Marchionis & confessoris eximii, quem Innocentius octavus Sanctorum numero ascriptis.

Denique minoribus typis de Alberto magno, nonnihil contrahit elogium GREVENI. Editiones posteriores idem habent de Eugenio. Dein: Ipso die Samonas civitate, depositio sancti Maclovii episcopi & confessoris, in Britannia, urbe Alerhis; qui a primo etatis tirocinio innumerabilibus miraculis splendide emicuit. Argentiine, sancti Amandi episcopi & confessoris. De Juniano & Leopoldo, ut in priori. Die decima quinta, sanctorum martyrum & confessorum Gurie, Samone & Abibi.

Denique typis minoribus: Colonia obiit Albertus magnus, episcopus Ratisponensis, vita & eruditione in Ordine Predicatorum clarissimus. Cujus merita & gloriam Dominus per multa miracula declaravit. Vide supra longius elogium in GREVEN.

Q9993 XVII al.

De Eugen.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

De Machut.

XVI Kal.

Die 16.

Eucherii.

Eugduni, natalis sancti Eucherii confessoris, qui ex nobilissimo Senatorum ordine, ad religiosam vitam habitumque conversus, diu intra septa speluncæ sponte clausus, Christo servavit, deinde apud præfatam urbem, revelante angelo, in pontificali cathedra solemniter collocatus est.

Puri sunt Praten. Herinien. Tornacen. Palsanen. Munerat. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Errant in ipso nomine Palsanen. & Munerat. ille *Eucherii* scribens, hic *Eleuterii*. Greven. & Molan. legunt, *episcopi & confessoris*, nos cum reliquis simplicius. Rursus Munerat. phrasim mutat, dum pro verbis textus substituit, qui nobilissimorum senatorum ordine. Cetera nævi sunt, apud, sollempniter, sollempniter &c.

Eucherii.

OBSERVATIO. Alterum post Irenæum urbis Lugdunensis, imo totius Ecclesiæ lucidissimum sidus *Eucherius*, à celeberrimis quibusque V sæculi PP. Hilario Arletensi, Cassiano, Salviano, Claudiano Mamerto aliisque pluribus, summis certum laudibus extollitur, à multis sæculi proxime præteriti scriptoribus, præsertim Raynaudo & Chiffletio illustratus. Notissimæ sunt, de Eucherio uno aut binis Lugdunensibus episcopis, de Eucherii uxore Galla, filiabus Consortia & Tullia, aliisque, ad filios Salonium & Veranum seu Veranium spectantibus controversiæ. De filiis verosimiliter xxviii Septembris & xi Novembris egimus. Prædictæ difficultates, solita diligentia à Tillemontio expensæ sunt tomo 15 a pag. 120 & in notis eò reducendis. Ad rem nostram quod proximè attinet, videtur Eucherius in Hieronymianis signatus, quidquid ibi nomen deformatum sit, de quo videnda Florentinii notatio. Ex Hieronymiano aliquo codice annuntiationem suam expressit Rabanus, qui Eucherium nec in Beda, nec in Floro repererat. Vacat hoc die Romanum parvum, sic ut inter Martyrologos nemo Adonæ uberius res Eucherianas, saltem ejus ad episcopatum vocationem, profectus sit. An omnia satis accurate? Certant critici recentiores, quos inter narrationem ejus arroduct aliqui, alii plane repudiant. At certe mirandum esset, Viennensem antistitem, virum nec imperitum nec ineptum, à novem ferme sæculis tam turpiter impegisse; achi Eucherianam historiam, ab ejus ævo non usque adeo remotam, plane ignorasset. Nos hæc de more ad alium locum remittimus, ibi ex Baronio antiquioribusque scriptoribus discutienda & illustranda. Certum est Usuardi brevius elogium ex Adonianis verbis contractum esse. Wandelbertus, forte studio & Eucherianæ laudis augendæ gratiâ, ipsum cum Thaumaturgo Gregorio sic uno disticho hoc die composuit:

*Eucherius sextam cum dena Gregoriusque
Implet: Lugduni hic, Neocæsare ille sacerdos.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Veteri membranae laceræ asluta est lacinia recentior textum supplens, in qua subobscurè adjectum legitur: *Eodem die, sancti Edmundi archiepiscopi & confessoris.* De hoc pluribus infra, tu vide annotationem Motherii in versione ejus Martyrologii Romani, de qua non semel alibi locuti sumus.

Edmundi.

ROSWYD. Textui satis puro superaddit: *Eodem die, depositio sancti Othmari abbatis & confessoris.* Vide notulam Castellani.

Othmari.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Post textum ex Hieronymianis decerpunt: *In Africa, natale sanctorum Rufiani [pro Rufiniani] Marci, Valerii, Honorati.* Vide in fonte socios plures. Tum: *In territorio Auissiodorensi, monasterio Pontiniaci, depositio beati Edmundi archiepiscopi & confessoris.*

Rufin. &c.

EDMUNDI. *Africa, natale sanctorum Rufiani [pro Rufiniani] Marci, Valerii, Honorati.* Vide in fonte socios plures. Tum: *In territorio Auissiodorensi, monasterio Pontiniaci, depositio beati Edmundi archiepiscopi & confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In primo addi-

tamento cum præcedentibus conveniunt: *In Africa, natale sanctorum Rufiani, Marci, Valerii, Rufini & Honorati.* Sequitur: *In Alemannia, natale sancti Othmari abbatis. In territorio Antere, monasterio Pontiniaci, depositio beati Edmundi archiepiscopi & confessoris.*

CENTULEN. Textum nostrum alia phrasim reddidit: *Apud Lugdunum, sancti Eucherii episcopi de Euboea & confessoris, qui de seculari nobilitate ad Dominum se contulit servitium, & in episcopum divinitus præelectus, noluit acquiescere, nisi fractis foribus abstractus, ac demum ligatus traheretur; qui tandem & ecclesiæ ritè præfuit & optimo fine quævit.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Capuam, natale sanctorum martyrum Vitalis & Justini. In Africa, natale sanctorum martyrum Rufiani, Marci, Valerii, Rufini & Honorati.* Sequitur textus sic interpolatus: *De Eucherio, Deinde angelica revelatione de spelunca eductus, electione clerici, & consensu totius populi, apud præfatum urbem in pontificali &c.* Tum subdit: *Hujus*

Galle & filiarum. uxor Galla speluncam ejus ingressa, in sancto habitu omne illic vitæ sue tempus exegit. Ipsorum due filie Confortia & Tullia virginis gratia & signorum gloria claruerunt. Dein: In territorio Anthere, monasterio Pontiniacensi, depositio Eithmundi Cantuariensis archiepiscopi & confessoris. In Almannia, depositio beati Othmari episcopi vel abbatis & confessoris. Item Felicitatis virginis.

HAGENOYEN. In textu modicè interpolatus, de Rufiniano & fociis Afris habet, ut supra. Tum: In Almannia, in monasterio sancti Galli, Constantiensis dyocesis, natale sancti Othmari abbatis & confessoris. Hic vir totus nō [intelligo bonis] operibus erat deditus & alta contemplatione suspensus. Pauperum multam curam [habebat] pedes & capita illorum abluendo, & necessaria corporis, prout habuit, eis ministrando: leprosos etiam balneando, & vulnera eorum immunda tergendō. Hic a quibusdam tyrannis, quia illorum avaricia & dissipationis rerum temporalium monasterii sui consentire noluit, eos apud Pipinum principem accusando, ab eisdem de fornicatione accusatus est, & quod cum meretricibus bona monasterii consumeret, in insulam Reni quamdam relegatus est, ibique multis miseris maceratus, quievit in Domino. In territorio Anthere, apud Pontiniacum monasterium, depositio beati Edmundi episcopi Cantuariensis & confessoris. Hic beata Virgini valde erat devotus. Item apud Arelhonam Avernensem, sancta Vitaline virginis. Vide Castellatum XXI Februarii, & Acta nostra eodem die.

AQUICINCT. In fine: Eodem die, beati Othmari abbatis. In Capua, natalis sanctorum Vitalis & Justini.

DAVERONEN. Arelhanis, Marcelli.

MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. Eithmundi archiepiscopi Cantuariensis & confessoris. Eucherii episcopi & confessoris. Othmari abbatis & confessoris.

In VATICAN. sub num. 5949. Adjicitur: Augustini. Natale sancti Augustini episcopi & sanctæ Felicitatis maris ejus in S. Sophia. Vide Hieronymiana die sequenti, primo loco. In Africa, sanctorum Rufiniani, Marci, Valerii & Frontonis, cum fociis suis.

ALTEPS. Apud Pontiniacum, depositio sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi, apud Pontiniacum quiescentis, cujus mors & vita gloriosis commendatur miraculis.

FLORENTIN. In Africa, sanctorum martyrum Rufini, Marci, Valerii & Honorati. In territorio Anisiodorensi, monasterio Pontiniacensi, depositio sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi & confessoris. Tum solus STROZZIAN. Sancti Fidentii episcopi tertii Paduani & confessoris.

BURDEGALEN. Amyliani confessoris, qui magne sanctitatis existens, & multis crucians miraculis, in basilica, quam prope Dordaniam mira vradine fabricavit, honorifice tumulatus est.

EDITIO LUBECC-COLL. Incipit: Colonia Agripina, in ecclesia B. Clementis, translatio corporum beatorum duorum Ewaldorum presbyterorum & martyrum, a sepulcro eorum ad scrinia, per B. Annonem Coloniensem archiepiscopum. Item Colonia, translatio brachii beati Georgii martyris in ecclesia ipsius. Rome, sancti Martini pueri & martyris, filii senatoris, qui puer, cum idolis immolare recusaret, & minas Martiani imperatoris contemneret, jussus est extendi & dorsum ejus ac ventrem conficci: deinde ligari, suspendi, & secari atque diversis penis affligi, atque ad ultimum decollari. De Eucherio & Africanis, habet ut BRUXELLEN. supra. Tum: In Almania, natale De Othmar. sancti Othmari abbatis & confessoris, canobis sancti

Galli; qui in insula Reni per duos iniquos principes Alemannorum Warinum & Ruthardum relegatus obiit, cujus corpus post ejus obitum, evoluit decem annis, in monasterio S. Galli, a fratribus intactum repertum est ac translatum. De Edmundo, ut jam Marcelli. sapius. Aurelianus, sancti Marcelli confessoris. Secundani. Eodem die, sancti Secundani confessoris.

BELIN. In textu non satis castigatus, adjicit in fine: In Africa, sanctorum martyrum Rufini, Marci & Valerii. Eodem die, festum sancti Fidentii episcopi & confessoris, tertii episcopi Paduani.

GREVEN. In Aphrica, natalis sanctorum Rufiniani &c. Item sanctorum Secundani, Aureliani, Marcelli. Nota, Galla uxor S. Eucherii, ut Ado inquit, specum ejus ingressa, omne illic vitæ sue tempus in studio religionis exegit. Dna etiam ipsorum filia, quarum una Confortia, altera Tullia vocabatur, virginis gratia, & signorum gloria claruerunt. Rome, sancti Martini pueri. Qui cum esset Romane urbis primarius senatoris cujusdam filius, idolis immolare renuens, minasque Marciani praesidis parvipendens, in equuleum levatus ungulis dilaniari jubetur. Deinde cum variis tormentorum generibus laci minime potuisset, capitis abscissione martyrium consummavit. Hunc Ursuardus habet VII Kal. Januarii sub nomine Marini. In monasterio Pontiniaco, depositio sancti Edmundi archiepiscopi Cantuariensis & confessoris. Qui a matre Mabilia ab ipsis pueritia primordius religiosissime educatus, carnis castigationi & assiduis precibus inmensus, in maxima sanctitate accrevit. Tandem factus antistes, plenus operibus bonis quievit. Othmari abbatis & confessoris. Qui Alemannus natione, sanctis actibus clarus, monasterio sancti Galli prelati, ab impiis injuste condemnatus est exilio in insula Rheni fluminis: ubi post multas, quas ibi sustinuit miseras, in Domino quievit. In Hervordia, dioecesi Paderbornensi, sancti Walgeri confessoris, ecclesia illius fundatoris primi. Apud Castellatum formatum invenio Valdogeri. Aurelianus, Marcelli confessoris. Eodem die, sancti Secundani confessoris. In Suestris, Benedictæ &c. Cecilia abbatissarum. In Scotia, sanctæ Margarete regine. De translatione Ewaldorum & brachii S. Georgii, ferme ut supra.

MOLAN. De Eucherio, aliis litteris, post prefatam urbem, textui inserit; cum universa ecclesia, defuncto pontifice Lugdunensi, iuxta morem antiquius a se observatum, triduanis jejuniis & obsecrationibus, qui gubernationem ejusdem ecclesie suscipere deberet, sibi posceret à Domino revelari. In fine: In Aphrica, sanctorum martyrum Rufini, Marci, & Valerii. Eodem die, sancti Fidentii episcopi & confessoris, tertii episcopi Paduani. In territorio Anisiodorensi, monasterio Pontiniacensi, depositio sancti Eithmundi Cantuariensis episcopi & confessoris, & depositio beati Othmari abbatis. Tum typis minoribus ex GREVEN. In Hervordia, dioecesi Paderbornensi, sancti Walgeri confessoris, ecclesia illius fundatoris primi. In Scotia, sanctæ Margarete regine, cujus vitam scripsit Turgotus episcopus. In aliis idem est de Eucherio in textu, idem de Afris, Fidentio & Edmundo. Tum: Apud Viennam, depositio sancti Leoniani abbatis, qui fuit germanus Aniani episcopi. In Vuestphalia, depositio beati Vualgeri confessoris, fundatoris ecclesie nostræ Domine in Hervordia. In Almannia, depositio sancti Othmari abbatis. In Capua, natalis sancti Augustini. Alias Augustiani, ejusdem haud dubie, de quo supra in VATICAN. Minoribus typis: In Scotia, sancta Margareta regina.

XV Kal.

XV Kal.

Die 17.

Dionysii.

Pud Alexandriam, beati Dionysii episcopi. Hic in multis saepe confessionibus satis clarus, & pro passionum tormentorumque diversitate magnificus existens, quievit Valeriani & Galieni imperatorum temporibus. Civitate Corduba, passio sanctorum martyrum Acisceli & Victoriam, ubi ob commendationem pretiosae mortis eorum, eodem die rosae ortae divinitus colliguntur. Aurelianus, sancti Aniani episcopi & confessoris, cujus mortem in conspectu Domini pretiosam miracula crebra testantur.

Acisceli & Victoriam.

Aniani.

Sumitur textus ex Praten. Herimien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp. & Max-Lubec. Muncrat. Belini prima editione, & Molan. Item ex Antverp-max. Ultrajest. Leyden. Albergen. & Danic.

VARIA LECTIO. Dionysii scribitur in textu, ut solet. Solus Muncrat. posuit, *Dionysii episcopi & martyris*. Legendum est, *Hic in multis saepe confessionibus satis clarus*, ut cum Adone habent probatiores codices. Praten. omisit *in*; Muncrat. & Belin. *saepe*. Molan; fortasse ex Greven. transposuit *saepe* post confessionibus, ut sit, *saepe satis*; in Rosweyd. vero est *clarus satis*. Antverp. & Max-Lubec. cum Belino & codicibus medice notae habent, *pro passionibus*, & iterum Belin. *diversitatibus*. Molan. vero, opinor de novo ex Greven., *pro tormentorumque*, substituit *meritorumque*. Prætulit in textu *Acisceli*, ex Praten. & Rosweyd. imo ex Adone; variant ceteri, quorum aliqui *Acisceli*, alii *Acisceli*, alii *Acisceli*, alii *Acisceli* &c. Deficit Praten. in epitheto *pretiosae* ante mortis, sed nos illud ex aliis atque ex ipso Adone restituiamus. Inter puros numeravi Antverp-maj. licet in assuta lacinia, de qua supra egimus, non satis legibiliter omnia exprimantur.

Dionysii.

OBSERVATIO. Confusum aliquid in Martyrologio Romano, recte insinuat Castellanus appositâ notulâ 111 Octobris, quo die ex enumeratis sociis, colligit, ipsumque magnum illum Alexandrinum Dionysium illuc inventum esse, quod à Graecis sic recolarur. Fieri potuit, ut eruditissimi Reformatores memoriâ lapsi sint, dum hic eundem expressius referunt. Neuter proprius obitus dies est, nec secundum nostrum, nec secundum aliorum chronologicum calculum, ut vide in Tract. de Patriarch. Alexand. pag. 29 & à num. 157. Ibi enim ex initia ratione nostra, Dionysius obiisse dicendus est 1x Martii cclxv, aliis pro x, aliis pro xiv Septembri cclxiv, aliis pro alio die certantibus. Sed hic recudenda non est ea controversia, plane ad rem nostram inutilis, cum certissimum existimem, auctorem Rom. parvi pro solo & mero suo libitu, ut in aliis toties advertimus, hunc præ ceteris diem Dionysii cultui consecrasse, his verbis: *Alexandria, Dionysii episcopi, in multis saepe confessionibus clari, Valeriani & Gallieni temporibus*. Acceptus est ex consueto fonte Rufini Eusebio, unde & Ado longius elogium suum subinde compilavit, à Nostro sic contractum, ut textus exhibet. Paucula in citato Tractatu Patriarchali, de inclutissimo exule & fortissimo fidei confessore delibavimus, ut tunc ferebat operis ratio, sed ea operosius apud Ruinartium inter Selecta, explicata sunt à pag. 164, atque à Tillemontio historice deducta tomo 4 à pag. 242 per octodecim articulos. Baronii & horum operâ in Actis suo tempore uti licebit, quemadmodum & de ejus doctrina scriptisque ex Hieronymo de Script. eccles. cap. 69, aliisque Bibliographis uberius poterit disquiri.

Acisceli & Victoriam.

Aurelius Prudentius *περὶ ἑορτῶν* Hymn. 4, sic canit: *Corduba Aciscelum dabit & Zoilum, tresque coronas*. En hic primum secundæ nostræ annuntiationis martyrem, junctum, opinor, Zoilo, de quo cum Usuardo egimus xxvii Junii, & operosius eo die in Actis, ad quæ lectores ibi remisimus. Crediderunt Majores nostri, per ea verba *tresque coronas*, intelligi tertiam illam martyrem hodiernam Victoriam; at felicior mihi quidem videtur Ruinartii conjectura pag. 517, tres fratres Cordubenses martyres, Nihil Faustum, Januarium & Martialem substituentis; sic ut ibi Victoria excludatur. Nihilominus, utur à Prudentio omissa fuerit, dubitari non potest, quin Ado utriusque Acta inter se connexa viderit, ex quibus perenne miraculum narrat, iisdem verbis ex ipso in textu nostro expressum. An id suspectum habuerit Baronius, an forte Acta ipsa, annos Christi signantia, recentiora crediderit, nescio; in Hieronymianis, die sequenti signatur solus *Aciscelus*, nec ibi rosae, nisi in solis Lucentibus memorantur, de

de quibus vide differentem Florentinum, Elogium Flori, die sequenti relatum, utriusque Sancti martyrium connectit, tormenta dumtaxat, & praesidem Sidonem commemorans; sed nec de iis promptum est hoc loci sententiam ferre. Plures scriptores recitat Baronii Notatio, ex quibus Acicli & Victoria Acta suo tempore illustrari poterunt. Junior est Tillemontius tomo 5, pag. 59.

Anianum Aurelianensem quantumvis brevi, egregio sane elogio ornavit Apollinaris Sidonius lib. 8, epist. 15, *maximum ipsum consummatumque pontificem, Lupo patrem, Germanoque non impari predicans*, qui utinam res ejus gestas eodem stylo profectus fuisset! Partem aliquam ad posteros transmissit Gregorius Turonensis lib. 2. Hist. Francorum cap. 7; Carolus Sausséyus apud Surium plura ex Aurelianensis ecclesiae monumentis collegit, alibi discutienda. Quod modo ad nos attinet, codices Hieronymiani, quicumque demum manu, ipsum consignat: *In Gallia, civitate Aurelianis, depositio Aniani episcopi & confessoris*. Beda, ut alibi nonnumquam, episcopi titulum omittit, ita hic: *Aurelianis, natale sancti Aniani confessoris*, quae distinctius à Rabano reddita sunt. In Flori encomio miraculum additur de puerulo episcopum designante; at verosimillimum est, nulla Acta Adoni innouisse, cum simplicissime legat: *Aurelianis, sancti Aniani episcopi*; unde consequitur, textus nostri satis vulgare elogium soli Ussuardo adscribendum esse. Apud Bedam Aniano subjungitur Gregorius Thaumaturgus, à Rabano praefixus; isque hoc ipso die in Romano constanter celebratur, tamen à Romano parvo, Adone & Ussuardo positus fit 11 Julii. Audiamus modo insigne Aniani elogium à Wandelberto metricè concinnatum:

*Quindecima antistes Ligeris per littora, perque
Festivos populos Anianus laude coruscat
Aeternâ, merito, signis, prece, consilioque:
Urbeni qui propriam hostili de clade redemit.*

AUCTARIA.

ORNACEN. Caret secunda annuntiatione de martyribus Cordubensibus, cetera omnia pura sunt.

Gregorii. PULSANE. Incipit: *Apud Gneocæsaream Ponti, beati Gregorii episcopi, qui signorum ac miraculorum gloria praeclatus, inter cetera, quodam tempore, ut ecclesiae faciendae locus sufficeret, montem precibus movit. Tum: Apud Alexandriam, beati Dionysii episcopi. Defunct reliqua.*

Hugonis. GREVEN. Apposito signo L, de quo alibi locutus sumus, textui adscribit: *In Britannus, civitate Lincolnensi, beati Hugonis episcopi & confessoris*. Sed vel hac de causa, ut alibi, hic etiam cum à puris excludimus.

Ejusdem. LOVANIEN. Textui puro subdit: *In Britannus, civitate Lincolnensi [Lincolniensi] sancti Hugonis episcopi & confessoris*.

Gregorii. CENTULEN. In textu non quidem purus, sed minus solito contractus est. Tertio loco interjicit: *Apud Pontum, sancti Gregorii episcopi Gneocæsariensis & martyris, qui multa miraculorum gloria praeclatus fuit. Ipso die, sancti Odonis abbatis. Vide Auctaria XVII Dec.*

Gregorii. BRUXELL. In prima satis purus, pergit: *Apud Pontum, natale sancti Gregorii Neocæsariensis episcopi & martyris, qui magna signorum gloria praeclatus, &c.* Sequitur secunda annuntiatio satis pura, uti etiam est tertia, sed inter utramque, ex aliquo Hieronymiano, legitur: *Roma trans Tyberim, natale sancti Cecilii*.

Cecilii. HAGENOVEN. Multa, pro suo arbitratu, plerumque non satis exacte coacervat. Sic oritur: *In Curia Curienfis, sancti Florini confessoris. Castellanus Confluentiam & Schonangium assignat. Vide Molani editiones posteriores. Item Hugonis episcopi Lyciensis, [Lincolniensis] de Ordine Carthusiensium. In Britlana, Augustini episcopi & confessoris. Vide xxvi Maii. Sequitur textus utcumque tolerabilis. Deinde elogium aliquod*

Lupi Senonensis, quem cum aliis posuit die 1 Septembris, quo & hic festum ejus esse fatetur; pauca describo: *Apud Senones, natale sancti Lupi episcopi, qui apud Aurelianum de regali sanguine ortus [est.] Hic cum omni polleret virtute, Senonensis est electus archiepiscopus. Hic vir tanta erat pietatis, ut sibi nil retineret, & omnia sua pauperibus largiretur &c.*

VICTORIN. In fine addit: *Turonis, depositio sancti Gregorii episcopi & confessoris, miraculorum fautoris. Haec proxime sequenti Gregorio potius aptanda sunt, nisi sensus sit, quem format MOLAN. in posterioribus editionibus. Item S. P. Gregorii Neocæsariensis episcopi. Et sancta Tecla virginis. Haud dubie ex Hieronymianis. Posteriores duas annuntiationes habet codex REG. SUEC. sign. n. 130, priorem codex alius sub num. 428.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Hugonis episcopi & confessoris. Aniani episcopi & confessoris. Acicli & Victoriae martyrum, in quorum festo miraculose divinitus oriuntur rosa. Gregorii episcopi Turonensis. Florini confessoris.

CAMBERIEN. S. Mariae. Ipso die, beatorum Abrahae & Florini episcoporum.

VATICAN. sub num. 5949. Adjicit: *Apud Neocæsaream Ponti, natale sancti Gregorii episcopi, insignium miraculorum fautoris. Eodem die rosa divinitus orta colligitur. Ubi & qua causa? An hæc forte ab Aciclo & Victoria, per scriptoris incuriam divulsa sunt? Sic existimo.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Florentinam, in partibus Tusciae, natale sancti Eugenii diaconi, discipuli sancti Zenobii Florentini episcopi, qui magnis virtutibus clarus quievit in Domino, anno aetatis suae trigesimo, anno Domini ccccxlii. Hæc forte sunt tabulae Florentinae, quæ à Baronio citantur. Sequitur in iisdem codicibus: Roma, passio sanctorum martyrum octo, qui passi sunt sub Alexandro imperatore, ut legitur in passione S. Martine virginis.*

R III E DI.

EDITIO LUBECO-COL. De Dionysio post exi-
De Dionysio. stens superaddit: Qui etiam [cum] beatis Gaius &
Petro in squalidissimo deserto Libye catenis con-
stritus, & diversis cruciatibus afflictus Valeriani
& Galieni imperatorum temporibus, postea vero ad
ecclesiam suam rediens quievit in pace. In Cordu-
benisibus, satis pura est. Tum: Aurelianus, san-
cti Amiani episcopi & confessoris, qui mira pra-
ditus sanctitate, dum quadam die ad Missam o-
mnipotenti Deo sacrificium solenne offerret, idem
sacrificium altari suppositum dextera Dei patris
visa est benedixisse hostiam. Cujus & mortem in

De Aniano.

Hugonis.

Translat.

Erkenwald.

Abraba.

Gregorii.

Mammati.

Greg. Turon.

De Hugone.

Cecili.

Ammonis.

Dubita.

Mart. 8.

Felicit.

Mamati.

Greg. Turon.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

Translat.

Erconwald.

[in priori editione melius Londoniensis] & con-
fessoris. Apud provinciam Retie, sancti Florini
presbyteri & confessoris. Eodem die, S. Abraba
confessoris. Martine martyris. In Anglia, sancta
Hilda virginis, abbatisse, quam omnes, qui voca-
rant, in Beda testatur libro 4, ob insignem pietatis
& gratia, marem vocare consueverant. Non solum
autem in suo monasterio vite exemplo presentibus
exitit, sed etiam longius manentibus, ad quos
felicis industria, ac virtutis ejus rumor pervenit,
occasionem salutis & correctionis ministravit. Epi-
scopus multa tandem, quae fecit in terris, celestia opera ad
percipiendam pramiam via celestis transiit anno Do-
mini DCXXX. Apud Castellum in Martyrolo-
gio notatur annus DCXXV. Vide quae idem ob-
servat de ejus genere, reliquiis &c.

MOLAN. In Nicomedia, sancti Ammonis, item
sancti Valentini & sanctae Teclae virginis. Ipso die
sancti Stauri vel Severi [nomen non bene exprimitur]
confessoris. Item Gregorii Turonensis, in Gregorio
Britannus civitate Lincolnensi, beati Hugonis
episcopi & confessoris. Dein typis minoribus,
cujus auctus a diversis sunt conscripti & per Hen-
ricum Morensium carmine exornati. In Anglia, sancta
Hilda virginis, abbatisse, quam omnes qui voca-
rant, in Beda testatur lib. 4, marem vocare con-
sueverant, ob insignem pietatis & gratia. Posteriores
editiones primo loco referunt Gregorium
Thaumaturgum, de quo supra, cum interpo-
lationibus &c. In fine: In Britannia, civitate
Lincolnensi, beati Hugonis episcopi & confessoris.
De Ammone, ut in priori. Tum: Item Turonis,
sancti Gregorii archiepiscopi & confessoris, miracu-
lorum libri fautoris. Ipso die, apud Chorum,
sancti Florini. Denique typis aliis: In Palestina,
natalis sanctorum Alphai & Zachae, qui post ter-
bera & novacula, post diversas in tormentis ques-
tiones, post pedes, dies noctesque compeditis ligati
quatuor foraminum intervallo interpositi, ad rem
distrahitosque, capitibus abscessis ex hac luce dis-
cedunt. Vide Eusebium de Martyribus Pala-
estinae cap. 1, vel apud Ruinartium a pag. 331.

XIV Kal.

Die 15.

Romani,
cum puero
Barala.

Hefychii.

A Pud Antiochiam, natalis beati Romani, qui temporibus
Diocletiani, cum quidam praefectus ecclesiam irrumpere,
eamque funditus conaretur evertere, ceteros Christianos hor-
tatus est, ut ei contradicerent; unde una cum quodam parvulo, no-
mine Barala, celebri martyrio coronatus est. Item in eadem urbe,
sancti Eufichii, qui cum esset miles & praeceptum audisset, ut quis-
quis non sacrificaret idolis, cingulum militiae deponeret, repente cin-
gulum solvit. Ob hanc causam ligato in dextram ejus saxo ingenti,
in fluvium praecipitari iussus est.

Ex Praeten. Antverp. maj. Antverp. & Max-Lubec. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Inter purissimos codices certo censendus Herinien. hodie inte-
gerimus, sed propter additamentum proprium, de quo in Auctariis, exclusus. Con-
tra vero Greven. & Molan. hic inter puros computati sunt, licet in secunda annuntiatione
constructionem variant hoc modo: *Ut, quisquis non sacrificaret idolis, mortis subirent sen-
tentiam, cingulum militiae solvit.* Imo Molan. tentum prosequitur, ob quam causam. Ceterae
variationes in nominibus maxime veniunt. Puerum, cum Adone & praecipuis codi-
cibus Baralam vocamus, Greven. Barulum, Molan. Barulam, alii aliter. Non minor in
alio

alio nomine diversitas. Reliqui in textu *Hesychii*, proxime ad puritatem, quæ ex Adone est *Hesychii*. Sunt qui scribant *Esicii*; Hieronymiana *Isicii* &c. De *Idolis* &c. satis alibi.

OBSEVATIO. *Romani Casariensis diaconi*, insignissimi martyris, & cum Laurentio ac Vincentio comparandi, prima, nitidior ac simplicior memoria traditur in *Romani*. vetustissimo Hieronymiano Epternacensi, in quo tum parvulus *Baralas*, tum *Hesychius*, sub una eademque commemoratione satis aperte comprehenduntur his verbis: *In Antiochia, natalis Romani, Barili & Isici martyris*. Tricas ingerit adjecta in aliis Hieronymianis codicibus appellatio *monachi*, quam certum est, non invenisse Rabanum, qui satis prolixum elogium ex Actis extraxit; unde vero Florus, à nostris editus, sua acceperit, non satis perspicio. Romanus aliquis inter Casarienses martyres, in citatis Hieronymianis ponitur die præcedenti. Ex his nata longior & operosior Florentinii Notatio, qua adversus Valesium, in Baronii sententiam inclinat, de *Romanis* martyribus Antiochiæ passis, omnino geminandis, sic ut alter *monachus* sit, alter *diaconus*, uterque tamen eodem ferme martyrii genere, eodem loco, eodem tempore, imo forte eodemmet die coronatus. His etiam ansam præbent diversæ de *Romani* martyrio relationes, ut vel bina Eusebii narratio, altera de Martyribus Palæstinæ, apud Ruinartium pag. 331; altera ex lib. 2. de Resurrectione, apud eundem pag. 379, vix satis apte inter se combinari videantur. Difficultatem auget passio cum puero, passio sine puero; inde Prudentii Hymnus apud laudatum Ruinartium à pag. 382, nonnulla confundentis; demum alia SS. Patrum encomia à laudatis scriptoribus appellata. Studiosè elaborata est Tillemontii deductio historica à pag. 699. Baronii & Florentinii opinionem de binis *Romanis* cum Valesio & Ruinartio improbabilem censet. Ego ingenue fateor, me necdum clare distinguere, cui potissimum parti accedendum sit, præsertim cum Romanum parvum diserte signet: *Antiochie, Romani monachi & martyris*, quemadmodum vocatur in Actis Mombritianis, Ado vero elogium suum ita formet; ut cum Rabano non magis de *monachi* quam *diaconi* appellatione meminerit, uti nec Noster qui ex Viennensi sua omnia deprompsit. Unus igitur, an duo *Romani* Antiochiæ passi admittendi sint, tunc declarabitur, cum utriusque opinionis momenta singula, cum Actis ipsis & diversis panegyricis accuratius expendere & discutere vacaverit.

In prælaudatis *Romani* Actis à Mombritio tomo 2 à pag. 244 editis sub finem additur certamen alterius nostri martyris *Hesychii* vel *Isicii*, in Hieronymianis supra citatis priorum socii, quem non video intelligi posse sub nomine *Zocii* cum aliis martyribus Antiochenis & *Romano* aliquo ac *Barale* conjuncti in sæpe dictis codicibus die xv Februarii, quandoquidem *Zocinus* ille ibi disertissime *presbyter* nuncupetur. Utut fuerit, id certe patet, ibi *Hesychium* hoc die consignari, veluti & apud Florum, atque in serie nostra multo distinctius, Romano parvo legente: *Et sancti Hesychii Palatini & martyris*; Adone vero plusculum narrante, unde nostra omnia in textu repræsentata, verbatim desumpta sunt. Per *Palatini* in Romano parvo alluditur ad officium aliquod in palatio casarico exerciti, idque cum Actis Mombritianis concordat, quæ ipsum in ministerio, imo *Priorem palatii* fuisse asserunt. De solis Romano & *Hesychio* loquitur Wandelbertus dum ambo honorat;

*Hesychius martyr quartam denamque coronat,
Romansque; urbs Antiochi quis leta recurrit.*

AUCTARIA.

Oricoli &
sociorum.

ERINEN. Jam dixi purissimum esse: addit autem provincie Remensis proprium: Ipso die, beati Oricoli martyris sociorumque ejus, qui sub Wandali- ca persecutione passi sunt.

TORNACEN. Purus in prima annuntiatione, in secunda, ut sæpe solet, mutilus est.

Os. Martini

ROSWEYD. Purus in textu, subdit majusculis proprium Ultrajectense: Octava S. Martini.

Andæ.

MUNERAT. Etiam textum refert, sed in fine adjicit: Eodem die, natalis sanctæ Andæ. Audæ. PULSANEN. In prima sic habet: Apud Antiochiam, natalis beati Romani. Altera pura est.

Florini.

ANTVERP-MAX. & LEYDEN-BELG. Post textum: Apud Confluentiam, natale sancti Florini confessoris. Vide die præcedenti. Item Roma, natale sancti Gelasti Papæ. Item, octava S. Martini.

Gelasii.

Os. Mart.

LOVANEN. codex eadem prorsus habet Auctaria, sed totum *Hesychii* nostri elogium rescindit.

ULTRAJECT. Incipit: Roma, natale sancti Gelasti Papæ. Hic, ut narrat beatus Gregorius, Canonem composuit: libros etiam quinque contra Nestorium & Euticen hereticos, & contra Arrium duos. Fecit insuper ymnos ad modum sancti Ambrosii. Sequitur textus. In fine de Florino & oct. Martini. Sic LEYD-LAT. Sed de Gelasio, penultimo loco.

De Gelasi

ALBERG. & DANIC. Loco octavæ Martini, substituunt in fine: Dedicatio basilicarum Apostolorum Petri & Pauli. Cetera, ut ULTRAJECT.

Florini.

Os. Mart.

CENTULEN. Antiochia, sancti Romani monachi, qui pro defensione Ecclesiæ tormentis affectus, martyrium passus est. Eodem die in eodem loco, sancti Hesychii militis, qui pro Christi fide militiam reliquit, & martyrii coronam percepit. Ipso die, octava beati Martini episcopi. Turonis, sancti Gregorii episcopi, qui multas diversorum sanctorum passiones & vitas descripsit, & priora Francorum gesta memoria commendavit. Vide die præcedenti.

Os. Mart.

De Gregor.

Turonen.

RITZ 2

BRV.

- BRUXELLEN.** Incipit: *Ostava sancti Martini* episcopi *Turonensis*. In Romano post contradicentem, sic interpolatus est; unde lingua sibi abscinditur, quia abscisa ipse locutus est, & postea una cum quodam puerulo &c. In secunda, mutat positionem, scribens: *Roma, natalis sancti Eusebii* &c. in fine adjicit, & sic martyrium complevit.
- Tum: Roma, sancti Gelasi Papa;** qui sedit annis quatuor. Hic cotidianam praesationem Missae, ac alias orationes & hymnos ad modum sancti Ambrosii, & contra Nestorium & Eubiceum hereticos, libros quinque, & contra Arrium duos, ut beatus Gregorius testatur, composuit. Apud Confluentiam, sancti Florentii [Florini] confessoris. Et sancti Odonis abbatis Cluniacensis. Item sancti Hugonis, Ordinis Carthusiensis & episcopi Linconiensis. Vide die praecedenti. Ipso die, sancta Eusebia virginis.
- HAGENOYEN.** In textu, solito purior, unicam dumtaxat annuntiationem adjungit: *Roma, natale beati Gelasi Papa, hic, ut dicitur, Canonem composuit ante papatum, & sanctus Papa, in Missa ipsum dici constituit, secundum quod Gregorius Papa dicit. Alii autem dicunt, quod Canonem quidam scolasticus Cuno nomine composuit, sed Gelasius Papa, ipsum dici instituit. Hic Gelasius quinque libros &c. Insuper ymnos ad modum sancti Ambrosii composuit: Orationes etiam Missae & horarum cum tractibus Septuagesima ipse fecit. Item constituit ut ymnus trium puerorum, id est, Benedicite omnia opera Domini Domino, nullus sacerdos post Missam dicere negligat.*
- AQUICINCT.** Adjicit in fine: Eodem die, transitus sancti Odonis abbatis.
- VICTORIN.** In fine, Ipso die in pago Valagia, depositio sancti Theofredi martyris. Item Turonis, sancti Odonis Cluniacensis abbatis. Item Anriochia, sancti Eusebii martyris. Puto repeti nomen Hyschii. Eodem die, *ostava sancti Martini.* Convenit de more, codex Reg. Suec. sub. num. 130; sed excepta octava; quae in hoc codice deest.
- DAVERON.** Sic suam annuntiationem efformat. Beati Odonis abbatis monasterium Galliarum.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECTIN.** Dionysi episcopi Alexandria. Ex die praecedenti. Romani martyris & Barula. Eusebii militis & martyris. Severi presbyteri & confessoris. Inlyri & magni martyris. Haec alibi non reperit auctor nota marginalis, nec ego capio quid significant.
- DIVION.** S. Benigni. Eodem die, passio sancti Theofredi martyris. Ipso die, depositio beati Odonis abbatis, cujus vita sanctus praclara extitit meritis.
- CLUNIACEN.** Eodem die, transitus beati Odonis abbatis. Voluit dicere Odonis.
- CAMBERIEN.** S. Mariae. Ipso die, beatorum Momboli & Odonis confessorum.
- REG. SUEC. num. 428.** Eodem die, sancta Auda virginis. Eodem die, depositio domni Odonis abbatis, piissimi patris monachorum.
- COD. D. DU CHEVAL.** sign. B. Item Roma, natalis sancti Gelasi Papa.
- VATICAN.** Addit. Natale sancti Flavii martyris.
- ALTEMPS.** Eodem die, beati Odonis abbatis.
- Romani. ep.** In Hibernia, depositio sancti Romani episcopi. Anigus filius Amardarch regis furatus est brachium ejus sinistrum, ipsumque integrum cum carne in metropolitana ecclesia habetur. Et sancta Hilda abbatissa. Vide die praecedenti.
- FLORENTIN.** In Tuscia apud civitatem Lucanam, sancti Fridiani, ejusdem urbis episcopi & confessoris, cujus vita tanto Deo & hominibus ex-

titit gloriosa, quanto miraculorum profunditate fuit eximia. Et non solum post obitum ejus, sed etiam in corpore, dum viveret, multa per eum Deus dignatus est operari miracula, quorum, ut Gregorius in libro Dialog. unum praecipuum & maximum fecit miraculorum. Est Frigidianus, cuius natalis est XVII Martii, sed vita huc in Actis remissa. Miraculum, de quo hic agitur infra dabit GREVEN. Tum solus STROZZIAN. Item transitus sancti Odonis abbatis. Adde Cluniacensis.

LUGDUNEN. & CAUDIACEN. Conveniunt in, Theofredi natale sancti Theofredi martyris.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit ab octava sancti Martini. De Romano, post contradicentem, sic habet: Ob quam causam ipse cum quodam puerulo nuper ablato, nomine Baralo, jussu est oculis extendi, & sustinens acriter eadem ac nequius exarari, linguam abscindi, novissime laqueis singulari, & sic celebri martyrio coronatus est; sed puer Baralus tandem decollatus est. In secunda, satis pura est. Tum de Florino, ut ANTEVERMAX. de dedicatione, ut ALBERGEN. De Mombolo & Odone, ut CAMBERIEN.

BELIN. Incipit: *Roma, dedicatio basilicarum Apostolorum Petri & Pauli.* Sequitur textus satis purus: Deinde adjungit: Eodem die, sancti Fridiani episcopi & confessoris. Item transitus beati Odonis abbatis.

GREVEN. Ostava sancti Martini. Oculi martyris & sociorum ejus sub persecutione Wandale. Ipso die, vel secundum alios, die sequenti, Roma, sancti Gelasi Papa & confessoris, qui sedit in episcopatu annis quatuor. Hic amator pauperum, clarum ampliavit; tractatus & hymnos composuit, Sacramentorum praesationes & orationes, quae sunt in usu, cauto & limato sermone editus; sepulchrum in ecclesia sancti Petri XII Kal. Decembris. Roma, dedicatio basilicarum sanctorum Apostolorum Petri & Pauli. In Tuscia, civitate Lucana, sancti Phrigidiani episcopi & confessoris, mira virtute doctus viri. Qui, ut dicit Gregorius 3 Dialog. Asperit fluvium, juxta muros civitatis influentem, saepeque inundatione damna inferentem, oratione facta alveum proprium deserere & alto influere iussit. Apud Constantiam, insertus Normanniae civitatem, sancti Rumpharii episcopi & confessoris. Eodem die, natale sancti Auda. In Hispania civitate Corduba, passio sancta Tecla virginis. Roma, sancta Eusebia virginis. Electa virginis.

MOLAN. De dedicatione basilicarum ex BELIN. Item de Odone. Tum: Apud Constantiam in urbis episcopi & confessoris. De Oricolo, et Hieronien. Antiodoro, dedicatio basilicae sancti Germani episcopi, cum superioribus cryptis. Eodem die, sancti Fridiani episcopi & confessoris. Item sancti Florini confessoris, Confluentis monasterii. Et depositio sancta Eusebia virginis. Eodem die, natalis sancta Auda. Et minoribus typis, Parisi in conventu Apostolorum Petri & Pauli. Item sancti Momboli abbatis. Editiones aliae importune verbum vellet in textum invehunt. Auctaria vero de dedicatione basilicarum, de Odone, & Fridiano eadem sunt. Apud Confluentiam, sancti Florini confessoris. Rursus de Rumphario & Oricolo, ut supra. Parisi, natalis sancta Auda. Item in Aude Gallus, sancti Momboli abbatis. Tum dedicatio basilicae S. Germani. Demum typis rimoribus addit, ut adjungitur: Insula Lyrino, sancti Anselmi abbatis.

XII Kal.

Die 19.

Romæ via Appia, natalis sancti Maximi presbyteri & martyris, *Maximi.* qui persecutione Maximiani passus, positus est ad sanctum Sixtum. Eodem die, sancti Crispini episcopi, qui civitate *Crispini.* Astiagensi, capite amputato martyrii gloriam adeptus est. Apud Viennam, sanctorum martyrum Severi, Exuperii & Feliciani, quorum *Severini & socior.* corpora post multa annorum curricula, ipsis revelantibus inventa & à pontifice urbis, clero & populo honorifice sublata, ac condigno honore condita sunt. Item sancti Fausti diaconi, hic grandævus & ple- *Fausti.* nus dierum confessor perdurans, perfecto martyrio, capitis obtruncatione consummatus est.

Puri sunt *Herimien.* Antverp-maj. Mumerati prima editio, Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Antverp-maj. pro *Maximi presbyteri*, male legit *Maximi episcopi.* Codices omnes, solo Pratenfi excepto, diserte exprimunt *persecutione Maximiani*; in Adone tamen & in citato Pratenfi habetur *Maximini.* Mumerati editio altera in eo deficit, quod duas primas annuntiationes commisceat, sic legens; *positus est ad civitate Astiagensi, capite &c.* omisiss intermediis. Reliqui *Sixtum* cum codicibus prope omnibus. Solus Molanus habet, *qui in civitate &c.* Item *Severiani*, pro *Severini*: Antverp-maj. & *Superii*, pro *Exuperii.* Greven. & Molan. mutant *clero & populo*, in *clero populoque.* In *grandævus*, servanda fuit diphthongus.

OBservatio. De *Maximo* in Variantibus jam notavimus codicem Pratensem cum *Maximi.* Adone signare tyrannum *Maximinum*, haud dubie ejus nominis primum, sed codices nostros possuisse *Maximianum*, forte quod *Maximinum* alterum perperam legi supponerent, qui Romæ imperium non obtinuit. Utri melius elegerint, hætenus incertum est, quandoquidem lateat quis fuerit hodiernus *Maximus*, ut candide fatetur Baronius, eo demum inclinans, ut *commentariensem* credat esse à sancto Stephano baptizatum, & persecutione Decii à ponte precipitatum in Tiberim; utpote cui quadret sepultura ad S. Sixtum II in cœmeterio Callisti. De gestis passionis ejus ibi à Baronio citatis alibi differendum; hic solum observo, Baronii Notationem jam dictam cum textu Martyrologii Romani haud convenire, cum in hoc diserte exprimatur *persecutio Valeriani.* Hæc satis in re plane dubia. Romani parvi annuntiatio, a nullo alio prius posita est: *Romæ, Maximi presbyteri & martyris.* Quæ præter hæc in laterculo nostro Uuardus addidit, ex Adone verbotenus descriptit.

Crispinum Astiagensem apud solum Uuardum invenio; citat Baronius hymnum Bre- *Crispini.* viarii Toletani, in quo ejus gesta contineantur. Petrus in Catalogo lib. 10 cap. 84 pauculis rem absolvit, auctorem appellans Adonem in Martyrologio: sed quale hoc Martyrologium fuerit, prorsus non intelligo, nisi Adoni Mabiloniano simile sit, ex variis collectaneis conflatum. Si verum fontem Uuardinum quæras, fateor me ignorare, sed malim ad messem in Hispania collectam recurrere, quam ad nescio quem Adonem tam enormiter interpolatum.

Vere Adonem se descripsisse asserere poterat Petrus, quod tamen reticet, ejusdem *Severini & socior.* libri cap. 82 in martyribus Lugdunensibus, quorum nulla, quod sciam, præterquam apud Adonem memoria superest, vel in ipso SS. Lugdunensium indiculo à Raynaudo neglecta. Sic habet laudatus Viennensis in Chronico ad annum CLXIII: *Severinus, Exuperius & Felicianus, parvo tempore ante, apud Viennam martyrio coronati.* Quæ in Martyrologio narrantur, ad inventionem & translationem prædictorum martyrum proprie pertinent, quarum recentior erat memoria, dum basilicæ S. Romani curam gefisse dicitur Ado ipse, priusquam ad Viennenses infulas promoveretur. Nostra omnia ex ipso translata sunt. Utrum satis probari queant, quæ præter Adoniana ab aliis memorantur, alterius loci est distinctius explorare. Vide interim Tillemontium tomo 2 pag. 321. Sic solam hanc nostram annuntiationem metricè reddidit Wandelbertus:

Tredecimam Felicianus cum Severiano,
Cumque Exuperio fidei certamine sancti.

R r r r 3

Quarta

Fausli.

Quarta annuntiatio apud Romanum parvum sic sonat: *Et Fausli diaconi & Eusebii college ejus, martyrum visitatorum.* Profluit ex Rufini lib. 7 cap. 10, unde constat totum Adonis elogium desumptum, atque ex hoc textum nostrum contractum esse, in quo de solo Fauslo agitur, qui forte presbyter subinde factus, idem ipse dici posset, qui *grandævus* cum Petro Alexandrino martyrium subiit, eo nomine recursurus xxvi Novembris; sed iis sociis ibi conjunctus, ut verosimilius diversus esse videatur. Eusebium nulla alia Martyrologia Latina celebrant, etiam in moderno Romano pratermissum. Conjicit autem Tillemontius eundem esse, qui postea Laodiceam in Syria ecclesiam episcopus rexit, sicuti indicat tomo 4 à pag. 394. Porro à Romano parvo ambo collegæ Visitatores nuncupantur, quoniam *invisis omnibus ad confessores, qui in carcere tenebantur . . . indefinenter necessaria*, deportarent, ut in Adone fufius ex laudato Rufino deferbitur. Sed his diutius non immoror. Habemus Usuardum, cujus textum genuinum præcipue quærimus.

AUCTARIA.

Odonis.

RATEN. Merito exclusus est, cum in fine addat: *Turonis, sancti Odonis abbatis*: ubi manus diversitatem non observavit Castellanus, sed qui nuper in mei gratiam, codicem denuo inspicere dignatus est eruditissimus noster Chamillart differenciam aliquam apparere testatus est. Habet adjectam dedicationem &c.

Elisabeth.

TORNACEN. In prima & secunda purus, in tertia expunxit elogium, quarta omnino caret. Ad marginem autem manu nonnihil recentiori additur: *In Alemannia, castro Marburg, beata Elisabeth.* Inferius dabuntur elogia.

Viduor 40.

ROSWEYD. Purus in textu, subjungit: *In Eraclia, sanctarum xl viduarum.* Eadem fere Hieronymianorum annuntiatio est.

Simplicii.

Elisabeth.

PULSANEN. In prima purus, à tribus aliis elogia omnia plane refecit.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Puri in textu, addunt: *Item Simplicii episcopi. Eodem die, depositio beata Elisabeth.*

Elisabeth.

Simplicii.

MUNERAT. De secunda ejus editione truncata, dictum est in Variantibus.

ANTVERP. MAX. & LEYDEN-BELG. Incipiunt: *Apud Maguntinense territorium, natale beata Elisabeth, filia regis Hungarorum.* Sequitur totus textus, & in fine: *Augustuduni, depositio sancti Simplicii episcopi.* Eadem sunt in cod. LOVANIEN. sed in Fauslo mutilus est.

De Elisabeth.

ULTRAJECT. & LEYDEN-LAT. Priorum phrasim sic primo loco amplificat: *Qua cum esset Turingia nupta Lantravio, pietatis & humilitatis operibus insudavit, quantum licuit sub marito. Sed lege soluta conjugii, relictis ex toto regalibus & secularibus ornamentis, renes sine præcogens, & pedibus nudis incedens, Domino militavit sub perfecta titulo paupertatis. Construxit xenodochium ubi viam transcendens Apostolicam, pedes lavabat pauperum, manibusque propriis saniem eliquans & abstergens abominabilium infirmorum. Quæ visum à nativitate cæco restituens & innumeris fulgens miraculis, beatam vitam beatorum sine concludens, modo beatissima regnat in calis.* Sequitur totus textus Usuardinus, cui ad finem subjungitur Simplicius Augustodunensis, ut supra.

Simplicii.

De Elisabeth.

De Pontian.

Simplicii.

ALBERG. & DANIC. Idem habent de Elisabeth, sed commemorationi illi immediate subjungunt totam annuntiationem crastinam de Pontiano Papa. In eo autem differunt hi duo codices, quod posterior careat Simplicio.

Textus contractus.

CENTULEN. Roma via Appia, sancti Maximi presbyteri & martyris. Apud Viennam, sanctorum martyrum Severini, Exuperii & Feliciani. Eodem

die, sancti Fausli martyris. Item sancti Crispini martyris, qui in civitate Astiagensi amputato capite martyrium sumpsit. In margine recentiori manu aliqua adduntur de Elisabeth, quæ non satis distingui possunt.

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Magdeburgum [pro Marpurgum] depositio sanctæ Elisabeth, filie regis Hungaria, ac conjugii Lantravii Thuringia. Quæ innumeris fulgens miraculis, beatam vitam beatorum sine concludens, modo beatissima regnat in calis.* Sequitur textus hinc inde transpositus & interpolatus. In fine: *Augustuduni, depositio sancti Simplicii episcopi.*

HAGENOYEN. In prima & secunda satis purus, subdit: *Item Augustuduno &c.* Nihil hic habet de Lugdunensibus. In Fauslo satis purus est. Tum: *In territorio Treverensi, in oppido Confluentia, natale beati Florini confessoris.* In Halsa, Florini in oppido quod Marpurg dicitur, depositio sanctæ Elisabeth viduæ, filie regis Ungaria & uxoris Ladovici Lantravii Thuringia, cujus vita tota miraculis & operibus misericordie plena erat: ab infancia sua usque ad mortem suam. Ejus ossa in translatione sua, in oleo natantia inventa sunt. De quibus plurimi infirmi inuncti & curati sunt.

AQUICINCT. In fine: *Item sancti Simplicii episcopi. Roma, sancti Gelasi Papa. Hic revocatur Gelasi Misenum episcopum, quem Felix antecessor ipsius damnaverat, & communioni ecclesiæ sue restituit. Hic libros adversus Eurychen & Nestorium composuit. De eo die præcedenti in Auctariis actum est: in Romano ponitur xxi Novembris, quo die vide observationem nostri P. Motherii.*

VICTORIN. Habet Fauslini pro Fausli. In fine: *Gelasi Roma, Gelasi Papa.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Elisabeth Elisabeth viduæ, filia Regis Hungaria. Simplicii episcopi & confessoris. Odonis abbatis Cluniacensis, magna sanctitatis viri.

REG. SUEC. num. 130. Roma, Gelasi Papa. Gelasi COD. D. DU CHEVAL. signatus B. Augustini. Augustini, depositio sancti Simplicii episcopi.

VATICAN. sub num. 5949. Deficit in annuntiatione 2 & 4 de Crispino & Fauslo.

ALTEMPS. Peragoras, sancti Leonis episcopi & confessoris. Ipso die, B. Jacobi eremita.

FLORENTIN. In oppido Germania, nomine Barbuth [Marpurg, duo alia verba legi non possunt] Elisabeth, S. Elisabeth, Andree Hungarorum regis filia. . . Roma, sancti Gelasi Papa. . . Item sancti Simplicii episcopi. Habetur supra distinctius.

BURDEGALEN. Sancti Simplicii episcopi. EDITIO LUBECO-COL. In prima agit de Elisabeth

De Gelas. fabeth, fere ut *ULTRAJECT.* supra. Tum: *Roma*, natale sancti *Gelasii* Papæ & confessoris. Hic, ut narrat beatus *Gregorius*, Canonem *Misse* composuit, libros etiam quinque contra *Nestorium* & *Euticien* hereticos, & contra *Arrium* duas. Fecit insuper hymnos ad modum sancti *Ambrosii* episcopi. Composuit etiam prefationem *Misse*, Vere dignum & iustum est, quotidiano usu cantari, & sedit in episcopatu annos quatuor. De *Pontiano* habet textum diei sequentis. In textu præter morem pura est. Demum de *Simplicio*, ut supra.

De Pontian. *BELIN.* Incipit à *Pontiano*, ut jam diximus. In tribus primis satis purus est. Tum pergit: Eodem die in oppido *Alemannie* nomine *Marchburg*, depositio sanctæ *Elisabeth*, *Andrea* regis *Ungarorum* filia. Item sancti *Simplicii* episcopi & confessoris. Quartam annuntiationem sic abbreviat: Eodem die, sancti *Fausti* diaconi.

Greven. In *Cæsarea Cappadocæ*, natalis sancti *Maximi*, *Mutiani*, *Nicophori*, *Januarii*, *Zefori* & aliorum *XL*. Diversa misceat ex *Hieronymianis*. Item secundum aliquos hic, passio sancti *Pontiani* Papæ, quem *Ursardus* habet die sequenti. *Augustadenti*, beati *Simplicii* episcopi & confessoris. Item sancti *Odonis* abbatis primi *Cluniacensis*, mira sanctitatis viri, incomparabilisque in monasterio disciplina fervoris: adeo ut ejus fervore & industria monachorum illius temporis tepor versus fuerit in ardentem. Quievit tandem anno Domini *DCCCXXXVII*, miraculis in vita pariter & morte clarus. In *Eraclea*, *XL*. viduarum & martyrum. In *Marburg* civitate *Hassie*, natalis sanctæ *Elisabeth* viduæ sanctissime, filia regis *Hungaria*. Qua

Viduar 40.
De Elisabeth.

ab infantia religiosissimam in Deum mentem gerens, nupta *Langravio Turingie*, pietatis & humilitatis actibus, quantum licuit sub marito studens. Ubi ad viduitatis statum pervenit, rejectis ex toto secularibus ornamentis & pompis, sune venes præcingens, nudis pedibus, oculi habitu incessit, viduamque Apostolicam se exhibens, filios educavit, hospitio recepit, sanctorum pedes lavit, tribulationem patientibus subministravit, omneque prorsus opus bonum subsequuta, miraculis gloriosissima quævit anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo.

Molan. De *Pontiano*, ut alii ex textu diei sequentis. Tum: Eodem die in oppido *Alemannie* nomine *Marburg*, depositio sanctæ *Elisabeth*, *Andrea* regis *Hungarorum* filia. Hac construxit *Xenodochium*, ubi viduæ pedes lavabat pauperum, manibus propriis abstergens faciem abominabilem infirmorum. De *Simplicio*, ut supra. De *Gelasio*, ut *Aquicinct.*, nisi quod addat, fecit insuper hymnos &c. Sequitur demum litteris minoribus: In territorio *Arvernensi*, sancti *Patrocli* confessoris egregii, de quo *Gregorius Turonensis* dicit *5. Hist. Franc. cap. 10.* Fuit in *Biturico* termino, reclusus nomine *Patroclus*, presbyterii honore præditus, mira sanctitatis ac religionis, de cujus vita libellum scripsimus. Editiones posteriores *Pontianum* in textu ponunt primo loco, dein *Elisabetham*, sed litteris *Italicis*. In fine: In territorio *Arvernensi*, sancti *Patrocli*, confessoris egregii. Item sancti *Gelasii* Papæ, qui sedit in pontificatu annos quatuor. Die decima nona, sancti martyris *Barlaam*. Vide *Martyrologium Romanum*, & *Castellani* notationem hoc die.

De Pontian.

De Elisabeth.

Simplicii.
De Gelas.

De Patroclo.

Barlaam.

XII Kal.

Die 20.

Romæ, natalis beati *Pontiani* Papæ, qui *Maximino* adversum ecclesiarum sacerdotes persecutionem commovente, cum *Ypolito* presbitero *Sardiniam* deportatus, ibique fustibus multatus martyrium consummavit. Corpus ejus à beato *Fabiano* Papa relatum, atque in cimiterio *Calixti* sepultum est. *Cabilone*, sancti *Silvestri* episcopi & confessoris. Hic quadragesimo secundo anno sacerdotii sui, plenus dieum atque virtutum migravit ad Dominum. Apud *Siciliam* civitate *Messana*, sanctorum *Ampeli* & *Gaii*. Ipso die civitate *Taurinis*, *Octavii*, *Solutoris* & *Adventoris*.

Ita habent *Praten.* *Herinien.* *Antverp.* & *Max-Lubec.* *Munerat.* & *Greven.*

VARIA LECTIO. *Potentiani*, pro *Pontiani*, error est in *Munerato*. Sic scriptorum ignorantia in *Antverp.* *Max-Lubec.* & *Greven.* pro *Maximino*, irrepsit *Maximiano*, ut aliàs factum observavimus, licet toto fere seculo disjunganter. Ex plerisque codicibus *Ypolito* servamus, ut alibi. *Herinien.* male transposuit, fustibus martyrium multatus. *Levi* errat *Greven.* in *Papa Fabiano*; sed aliter loquitur *Munerat.* Corpus autem ejus, à beato *Fabiano* revelatum, atque cimiterio *Calixti* Papæ sepultum. Quod de *Ypolito* dixi, idem puta de cimiterio *Calixti*. Diversam scribendi rationem servant codices in *Messana*, *Gagii*, *Gai*, *Octavi*. Nos de more in textu reliquimus *Gaii*.

OBservatio. *Martyrologii* *Romani* reformatores *Belinum* potius quam *Ufuardum* secuti sunt in signanda *Pontiani* Papæ festivitate die proxime præcedenti, seu *XIX* Novembris: *Molanus*, quod mirere, in ipsa prima editione, utroque die Sanctum à textu *Ufuardino* exclusit. In serie nostra certissime notatur hoc die, sic præcunte *Romano* parvo: *Romæ*, *Pontiani* Papæ & martyris. Adonis elogium, ut observat *Rosweyde*, ex

ex Pontifical. acceptum est; at necdum video, quā satis ratione cum Catalogis nostris, ante tomum i Aprilis editis, conciliari queat. Insuper multa offendo a Baronio, Henschenio, Pagio, Papebrochio aliisque circa Pontiani aetatem, exilium &c. disputata, quae operosiori examine retractanda sunt, à Tillemontio tomo 3 pag. 276 & 692, necdum liquidò explicata, si modo ulla chronologica methodo componi possint. Sunt & aliqua circa martyrium ambigua; at ipsum quis temere in dubium revocaverit, tot antiquis tabulis confirmatum? Ceterum quā in textu nostro exhibentur, ex Adone descripsit Ufuardus. Est in codicibus Hieronymianis xi 11 Augusti, Pontiani episcopi: est eodem die in Bucherii Calendario: *Et Pontiani in Callisti*. Atque hæc de translatione intelligenda existimat Florentinus; quo fundamento, post videbitur. Rabanus Pontiani natalem revocat ad xxx Octobris. Securus dixerim, multa in huiusmodi diem electione arbitraria intercurrere, quod in auctore Romani parvi sapissime demonstravimus; forte antiquiora monumenta & ipsi & Wandelberto præluxerint, cum metricus Martyrologus hoc ipso die ita Pontianum laudet:

*Pontiane tibi duodenam Roma, dicato
Obsequio, sacrat antistes martyrque beate.*

Silvestri. Silvester Cabilonensis pure Adonianus est: principium mutavit Ufuardus; nam ubi Ado legit: *Apud Cabilonem, beatissimi Silvestri*, Nolter, *Cabilone, sancti* &c. Breve encomium ex Gregorii Turonensis, de Gloria confessorum capite 85 desumptum est; nec de vita aut gestis ejus plura, quod sciam, supersunt: monumenta Cabilonensia tum Mss. tum typis vulgata, Silvestri & aliorum revelationem ac translationem prosequuntur, de quibus alibi.

Ampeli & Caii.

Sequens annuntiatio sic ponitur in Romano parvo: *Messane, Ampeli & Caii*. Hieronymiana scribunt diversimode, sed eadem omnium sententia, eadem Adonis, ex quo commemoratio nostra. De genere aut tempore passionis nihil magnopere reperit Florentinus, neque apud nos existant, quæ eorum gesta multum illustrare queant.

Octavii & sociorum.

Martyres Taurinenses varia serie à variis referuntur, in Hieronymianis autem eo plane ordine quo in textu nostro: *Taurinis civitate, Octavii, Solutoris, Adventoris*, in quibus ita annumerantur socii alii, ac si ad eandem classem pertinerent, quos tamen Florentinus merito discernendos existimat. Sunt hi celeberrimi Augustæ Taurinorum patroni, ad templum ibi Societatis JESU, ex vetustiori aliqua ecclesia translati, quos potissimum mordaci dissertatione impetere voluit ministellus ille Anglo-Sabaudus, de quo ad diem xxi 1 Septembris, ubi de legione Thebæa, diximus. Ex sacra ea legione esse censentur tres nostri, ab Ennodio & Maximo Taurinensi accepisse se testatur Baronius. Plura ad nos Taurino olim submissa sunt & ad Acta & ad translationem spectantia, quæ proprio loco accurate deducuntur.

AUCTARIA.

ORNACEN. Truncat elogium Pontiani, ad consummavit. Caret Silvestro; cetera bene.

Edmundi. ANTVERP-MAJ. Habet textum integrum, sed penultimo loco ante Taurinenses, inserit: *Eodem die, sancti Edmundi regis & mart.*

Ejusdem. ROSWEYD. Textui subjungit: *Eodem die, natale sancti Edmundi regis Anglorum & martyris preciosi*. Vide Surium.

PULSANEN. In prima deest totum elogium: in secunda & tertia purus; deest quarta.

MOLAN. Dixi carere annuntiatione prima.

De eodem. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. Post textum addunt: *In Anglia, natale sancti Edmundi regis & martyris, cujus caput diu occultatum, nutu divino se voce propria revelavit*. Idem habet codex LOVAN. sed elogium Pontiani rescindit.

ALBERG. & DANIC. Annuntiationem de Pontiano retulerunt die præcedenti. Hic de Edmundo agunt ut codices proxime citati, sed primo loco. In tribus aliis satis puri sunt.

CENTULEN. Rome, sancti Potentiani Pape & martyris. Apud Mesanā civitatem Sicilia, sanctiorum Ampeli & Caii martyrum. In Anglia, passio san-

cti Edmundi regis & martyris. In territorio Savanecensi, sancta Maxentia virginis & martyris. Maxima Cabilonis sancti Silvestri episcopi & confessoris. Ambianis, invenio & translatio sanctorum Vastini & Luxoris confessorum.

BRUXELLEN. In prima non omnino purus est. Sequitur ex Hieronymianis: *Et natale sanctorum martyrum Maximi, Muciani, & Nestori*. In Eraclea civitate Tracie, natale sanctorum martyrum Bassi, Dionysii, Orionis & Basilii. Tum Bassi, cum textu: *Apud Ceciliam civitate Messane, natale sanctorum martyrum Ampeli & Caii*. De Edmundo, ut ANTVERP-MAX. &c. In Silvestro satis purus est. Demum: *Ipso die, depositio Felicherii, qui fuit Ierosolimitana ecclesia patriarcha*.

HAGENOVEN. Rome, natale beati Pontiani Pape & martyris, qui sedecimus erat à beato Petro Apostolo. Hic quia Iudæis noluit immolare & fidem abnegare, sub persecutione Maximini, qui sequebatur in Ecclesia Dei, cum Ipolito presbytero in Serbiam deportatus est in exilium &c. In Silvestro satis purus est. Tum: *In Anglia, natale sancti Edmundi regis & martyris, qui in primæva sua ætate se junxit Domino, & cui adhuc puero apparuit Dominus in societate dicens ei, Ego sum Jesus*.

Helie.
Translat.
Cerbrian.

Nazarenus. Qui capitis abscissione penitus est, quod postea dicitur oculatum &c. In tertia satis purus, nescio quid subjungat. Apud Allexandriam, Helie Imperatricis, uxoris Olaxentis. Dein: Item translatio sancti Corbiniani episcopi Frisingensis. In ultima satis purus est.

De Edmund.
Translat.
Warles &c.

AQUINCINCT. Textus superaddit. In Britannia, apud Orientales Anglos, beatissimi atque Christianissimi regis martyrisque Eadmundi, qui ob insuperabilem catholicæ fidei veritatem a pagani crudeliter occisus, celestia regna sortitus est. AMBIANEN. In pago Ambianensi, inventio & translatio corporum sanctorum confessorum Warlesii & Luxoris. Ita prima manu scriptum erat, sicut habet supra Cæntulen. Sed aliquis secundum nomen mutavit in Luxorien.

Edmundi.
Bernardi
pro Berwaldi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Potentiani [patet error] Pape & martyris. Edmundi regis & martyris, in Anglia. Octaviu martyris cum focus, Sylvestri Cabillonensis episcopi. Bernardi Nordensis episcopi. Notat delictor in margine: Forte Berwaldi episcopi Hildeshemensis. Vide de hoc infra.

Maxentie.
De Edmund.

REG. SUEC. fig. num. 428. In terrorio Bellovacensi, natale sanctæ Maxentie virginis & martyris. In Britannia, passio beati Eadmundi, Orientalium Anglorum regis, qui sub pyratibus, duris jaculorum ictibus passus, demum martyris bravium adeptus, coronam perpetuitatis nactus est.

Theogenis.
Dori.

In VATICAN. Sub num. 5949. Decit annuntiatio Silvestri. Adjicitur: Eodem die, S. Theogenis martyris. Et sancti Dori episcopi Beneventani.

Edmundi.
De Edmund.

FLORENTIN. Penultimo loco inserunt: In Anglia, sancti Eadmundi regis & martyris. EDITIO LUBECO-COL. Incipit: In Anglia, natale sancti Eadmundi regis & martyris, cujus caput &c. ut supra. Pontianum heri posuit. Sequitur de Silvestro, Siculis & Taurinentibus, satis pure. In fine: In Hildeshem, natale sancti Berwardi. Berwardi episcopi & confessoris. Vide longam vitam apud Surium edit. mdcxviii. Eodem die, Regensleidis, sanctæ Regensleidis virginis.

Edmundi.
De Edmund.
Basili &c.
Basili &c.
De Edmund.

RELIN. Multa corrupte impressa sunt, ut Babylonia pro Cabilone. Die precedenti Pontianum collocavit. Secunda editio in fine adjicit: In Anglia, sancti Eadmundi regis & martyris. GREVEN. Ex Hieronymianis: In Eraclea, natalis sanctorum Bassi, Dionisi, Orionis. In Antiochia, Bassi, Dionisi. In Anglia, sancti Eadmundi regis & martyris, qui a pagani post varios cruciatus, capite amputato, martyris gloriam adeptus est: cujus

caput in silvam projectum atque a lupo sollicitè custoditum, cum repertum fuisset, & una cum corpore sepultum, post annorum curricula, corpori penitus reunitum inventum est. Apud Constantinopolim, sancti Antipa presbyteri & martyris. Apud Edesam civitatem, passio sanctorum Samonis & Guriæ, qui cum Christum annuntiantes ubique discurrerent, ac Christianos confortarent, tenis, primò suspensi, deinde media macerati, ad ultimum variis tormentis Christi virtute superatis, decollatione martyrium impleverunt. Oriens episcopi. Berwaldi episcopi Hildeshemensis & confessoris, qui tempore Ottonis III præfatam ecclesiam verbo pascens & exemplo, miraculis clarus quievit. Apud Constantinopolim, beati Stephani presbyteri & confessoris, qui tempore Leonis imperatoris vitam continentissimam ducens, precibusque assiduè insistens, multis clarus miraculis, beato in Domino sine quievit. Aurelianus, sanctorum Warlesii & Luxoris. Regensleidis virginis. Maxentia virginis. Agapia virginis.

Antipæ.
Samonis &c.

Oriens.
Berwaldi.

Stephani.
Warlesii &
Luxoris.
Regensleidis.
Maxentia.
Agapia.

MOLAN. Eodem die, sancti Eadmundi regis & martyris. Beati Raphaelis archangeli festivitatis. Ambianis, inventio & translatio gloriosorum corporum sanctorum confessorum Warlesii & Luxoris. Typis minoribus: Eodem die, iussu impit & scelesti imperatoris Constanti iconomachi, martyrio coronatus est Stephanus inclusus apud sanctum Auxentium, cujus pedem rudem ligantes, duxerunt usque ad ea que sunt Pelagia pratorio, ubi & discerpentes eum, proiecero honorabiles ejus reliquias in biobanatorum locum, eo quod multos monuerit & adduxerit ad monasticam vitam, atque contemnere regias dignitates atque pecunias persuaserit. Reverendus quippe vir omnibus erat, pro eo quod fere LX annos egerit in claustris, & virtutibus multis effulserit. De Samone & Guriæ, ut GREVEN. Editio: nes alia, de Edmundo & Raphaelæ, ut prima. Tum: Mediolani, Benigni episcopi & confessoris. Civitate Hildeshemensis, sancti Bertualdi episcopi, qui tempore Ottonis III præfatam &c. ut GREVEN. Die vigesima, sancti patris Procli archiepiscopi Constantinopolis, & sancti Gregorii Decapoliæ, & præfatum introitus in templum sanctissime Desparæ. De Warlesio & Luxore, ut supra. Demum typis minoribus: Casarea Palastina, natalis S. Agapii, qui in die natali Maximini tyranni, cum homicida in stadium raptus, cum homicidæ domini sui interfecit, ad similitudinem Barabbe liberari vidisset, ipse urso datur devorandus, deinde adhuc superstes in mare demergitur. Vide Romanum.

Edmundi.
Raphaelis.
Translat.
Warles &c.

Stephani
inclusi.

Samonis &
Guriæ.
Benigni.
Bertualdi.

Procli.
Gregorii.

Agapii.

XI Kal.

Die 21.

Natalis beatissimi Rufi, de quo Apostolus Paulus ad Romanos scribit. In Italia, monasterio Bobio, depositio sancti Columbani abbatis; qui multorum cenobiorum fundator, & innumerabilium pater extitit monachorum, multisque virtutibus clarus, quievit in senectute bona. Item in Histria, passio sancti Mauri martyris.

Rufi.
Columban.
Mauri.

Puri hodie sunt Herinien. Tornacæn. Antverp. Max-Lubec. & Molan. Item Antverp-max. Ultraject. Leyden. & Albergen.

VARIA LECTIO. Lego beatissimi cum plerisque codicibus; & ita Ufuardum ex Adone descripsisse non dubito. Servo hic cenobiorum, quod ita omnes habeant excepto solo Molano. Antverp. & Max-Lubec. post fundator, omittunt particulam &,

SSSS cum

cum omnibus ferme, quos mediæ notæ dicimus. Idem legunt *Ystria*, vel *Hystria*, ut aliqui *Italia*, reliqui omnes *Hystria*. Herinien. & Tornacen. purissimi quidem sunt, sed Columbanum ponunt ultimo loco.

De Praten-
sis & sociis.

Notandum, quod à puris, imo ab omnibus ferme codicibus recedat hoc die & duobus sequentibus Pratenfis, cum solitis sociis Antverp-maj. & Rosweydingo. Pratenfis autographi inspector Castellanus observavit, in hodierno textu crasa esse omnia post annuntiationem Rufi, inscriptamque Mariam Neocorensem, ex 1 Novembris huc perperam intrusam, & reliqua, quæ ex ipsius sæpe citata epistola xxxi Maii mdcxix hic transumo: *Apud Neocorensem civitatem, sanctæ Mariæ virginis, quæ passa est sub Adriano & Antonino principibus. In provincia Hystria, sancti Mauri martyris. Civitate Hostia, sanctorum martyrum Demetrii & Honorii. Augustuduni, sancti Pragmati episcopi.* Turbatissima ibi omnia esse oportet, cum testetur idem Castellanus, ad xxxi de sola Cæcilia agi; porro xxxiii, expunctum rursus textum totum post *precipitatus martyrio*, inscriptumque, *coronatur. Eodem die, sanctæ Felicitatis &c.* Tum de Columbano &c. sed annuntiatione plane mutila, si recte habetur in apographo nostro; ut post dicemus. Ad xxiv, observatur diversa manus; unde ferme posset conjici, eandem omnino esse, quæ xix, xxi, xxxi & xxxiii hujus mensis, in textus omnes grassatur. Quantum vero hæc omnia authenticam & sinceritatem Pratenfis codicis commendent, harum rerum periti ultro perspicunt. Crediderim ego, scriptorem codicis, subinde in aliquo Hieronymiano, aut in Rabano reperisse Columbanum xxxiii Novembris, atque ex ipsis aut aliis plura perperam commiscuisse. Me quidem iudice, ab Adone profus non recessit Usuardus; Adonem vero, hoc die Columbanum ipsissimis textus nostri verbis signasse, indubitatum est; quid forte refragari possit, nescio quis Ado Pratenfis, quem toties fartum & auctiorem demonstravimus: neque enim inter exempla nostra, tum Mss, tum excusa invenio, excepto solo Lobienfi, procul dubio Pratenfis germinem, quod alio, quam hoc die Columbanum consignet; unde recentiores aliqui critici facile refelluntur. Nostra lectio Usuardina ex tot codicibus confirmata plane & integre subsistit, rejectis tribus illis, toties extra seriem vagantibus. Subsistit, inquam, in vero obitus die, à Jona recte notato, contra quam sentiat Florentinius, cum aliis hic corrigendus.

Rufi.

OBSERVATIO. Primæ nostræ duæ commemorationes secundum omnes syllabas ex Adone descriptæ sunt. Unica est in Romano parvo, his verbis concepta: *Rufi, quem Apostolus ad Romanos scribens salutat; isque ab illius Martyrologii auctore primum signatus est, cum tot aliis viris Apostolicis, quorum nomina aut in Actibus aut in Apostolorum epistolis reperit. Poterat Usuardus absque scrupulo verba ipsa Apostoli ad Rom. 16 v. 13 ex Adone transferre: Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus & meam.* Hæc Rufi summa & vera laus; nam quod de episcopatu Thebarum committitur sæpe rejecta Dorothei Synopsis, nisi aliunde probetur, admittendum non est. Rufus alius à Polycarpo laudatus, colitur xviii Decembris: an alteruter cum Alexandri fratre, filio Simonis Cyrenensis, crucis bajuli, confundendus sit; alibi disquiretur. Quid pseudochronica Hispanica fabulentur, vide apud Tillemontium tomo 1 pag. 447. Ea omnia studiose olim annotaverat Rosweydingus, si vixisset, egregie confutaturus, ut plures alias eorum imposturas retexerat.

Columbani.

Columbani annuntiationem pure & integre Adonianam esse, jam diximus. Ad Usuardum autem vere etiam hoc ipso die pertinere, ex Variantibus abunde liquet. Vita ejus per Jonam scripta, exstat in Surio, recensita & illustrata à Mabillonio fec. 2 Benedictino à pag. 5, ubi & metricam Frodoardi, & libellum miraculorum, aliaque ad celeberrimum abbatem spectantia, reperiemus, novis curis suo tempore cum pluribus manuscriptis nostris conferenda & elucidanda. Wandelbertus verum etiam hunc Columbani obitus diem, haud dubie ex ipso vitæ auctore deprehendit, dum tribus verbis sic eum hodie celebrat:

*Undenam abba Columbanus sibi servat, ab ipso
Oceano: multis vitæ quæ dogmata sanctæ
Religionis pia sparsit, sermone, manuque.*

Mauri.

De Mauro Istriensi quod dicam, non habeo: quid, quo tempore passus, unde ab Usuardo acceptus, candide fateor me ignorare, nisi ex Petri Catalogo lib. 10 cap. 93 censeamus unum & eundem esse cum Mauro martyre Romano, de quo apud Rabanum longa hoc die martyrii historia producit. Idem haud dubie existimavit Baronius, dum Mauri Istriensis nomen ex Romano expunxit. Ulterius non divino: tam certum est ab Usuardo, seu bene seu male consignatum fuisse, quam certum est, in probationibus omnibus codicibus representari; & die sequenti iterum repeti.

AUC.

AUCTARIA.

PRATEN. Hujus mutationes & augmenta in Variantibus retulimus. Hic solum noto, antigraphum nostrum Pragmatum Augustodunensem, non hoc, sed sequenti die referre, quod mirum esset amanuensis & Sirmondi aciem effugisse. Ego hoc & duobus sequentibus diebus Castellani novissimo testimonio innitendum non putavi. Rem melius exploravit laudatus supra Chamillart.

ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. Pratenfis textum, hinc inde satis male depictum, exhibent. De Pragmatio agunt die sequenti proprio loco; unde consequens videtur, sic etiam in Pratenfi haberi, licet oppositum testetur Castellanus, forte quod asterisco aliquo, à Castellano non observato, Pragmatius ad locum remittatur.

PULSANEN. Satis purus esset, nisi totum Columbanum elogium plane rescinderet.

Præsentat. MUNERAT. In fine textus adjicit: Ipso die, Præsentatio beatae Mariae virginis.

Ejusdem. GREVEN. Incipit: Præsentatio beatissima Dei genitricis, semper Virginis Mariae, quando fuit in templo præsentata. Cetera, suo loco.

Rursus. LOVANEN. In principio: Præsentatio beatissima Virginis, Dei genitricis Mariae. Reliqua pura sunt, quemadmodum est in DANICO, qui prædictam annuntiationem inferius positam habet, sed per asteriscum ad locum primum eadem manu, qua reliqua scripta sunt, remissam.

Textus mutius. CENTULEN. Natale beati Ruffi, de quo Paulus ad Romanos scribit: Salute Ruffum electum. In Italia, Bobio monasterio, sancti Columbanus abbas, admiranda vite & doctrine viri.

Præsentat. De Columb. BRUXELLEN. Incipit: Sancta Maria semper Virginis & Dei genitricis in templum Præsentatio. De Columbano, textui inferit: Qui ex Scotia veniens, & Gallo relicto in Almania, Bobium cenobium in Italia construxit, multorumque aliorum monasteriorum fundator, ac innumerabilium &c.

In Ruffo Adonem describit, addito tamen titulo episcopi. In Mauro, satis purus est. Tum ex Hieronymianis: In Aniochia, natale sanctorum Basilei, Auxilii, Matroni, Demetrii, Quinciani, Sisinni & Euticii martyrum. Huc rejicit annuntiationem beatorum de Thebais Taurinensibus. Deinde: Civitate Hostia, passio sanctorum martyrum Demetrii & Honorii. Apud Neocaesariensem civitatem, natale sanctae Mariae virginis, qua passa est sub Adriano & Antonino principibus. Mutatur hic nomen civitatis, de quo alibi egimus: Scribendum est; Apud Neocorensensem &c.

Basilei & sociorum. HAGEROYEN. In prima, satis purus, pergit: Item: Præsentatio beatae Virginis in templum, in tertio anno natiuitatis suae. Item translatio sancti Burkardi episcopi Herbipolensis. Vide Auctaria XIV Octobris. Apud Viennam, natale sanctorum martyrum Severini &c. Ex XIX Novembris. In Italia, in monasterio Bobio, depositio Columbanus abbas, qui de Scotia erat oriens, & prædicationis gratia de terra sua exiit, cum pluribus discipulis valde honestis, scilicet S. Gallo & Kyliano, Bonifacio & pluribus aliis [&c.] multis adificatis monasteriis, & viribus perpetratis in Almania, & Italia, & pluribus sibi copulatis fratribus in Domino, tandem in Italia quiescit in pace. Sequitur historia de præsentatione dextri brachii S. Joannis Baptistae, & de spina coronae Do-

mini miraculosa, quae huc proprie non pertinent. In ultima purus est.

AQUINCINCT. Interferit: Civitate Ostia, sanctorum martyrum Demetrii & Honorii. Paulo ante interferit etiam: Apud Neocorensensem civitatem, sancta Maria virginis, qua passa est. &c. Satis patet, scribendum esse, ut supra dixi, Apud Neocorensensem &c. Nec minus manifestum est, codicem hunc, ut saepe alias, à prætenfi autographi & superiorum codicum vestigiis non recedere. Utrum autem Columbanus positus, an præteritus sit, in transumpto non exprimitur.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Columbanus abbas, qui innumerabilium pater extitit monachorum. Ruffi, discipuli beati Pauli. Præsentatio gloriosae Virginis in templo.

In VATICAN. num. 5649. Remissus est Columbanus ad XXI I. Adjicitur autem: Civitate Asti, sanctorum Honorii, Stephani & Euticii. Et sanctorum Samore, Abili & Guria. Vide hæc melius in Hieronymianis.

ALTEMPS. In provincia Histria, sancti Mauri martyris. Civitate Ostia, sanctorum martyrum Demetrii & Honorii.

FLORENTIN. Ravenna, sancti Joannis archiepiscopi & confessoris. An is qui colitur XI Jan.?

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Præsentatio gloriosae Virginis Mariae Hierosolymis, sicut post ablacionem, cum esset trium annorum, à parentibus in templo est præsentata, & ipsa per quindecim gradus, per quos ascendebatur in templum, per seipsam ascendebat, ac si perfecte fuisset ætatis. De Ruffo ex Adone, cum titulo sacerdotis. In Columbano pura est. Pro Mauri scribit cum GREVEN. Maurini. Demum: Eodem aie, præsentatio dexteri brachii sancti Joannis Baptiste.

BELIN. Primo loco: Hierosolymis, Præsentatio beatae Dei genitricis Virginis Mariae in templo.

GREVEN. Nota, festum Præsentationis beatae Mariae, quando ipsa, cum trium esset annorum, à parentibus in templum fuit præsentata, gradusque quindecim, quibus ascendebatur, per seipsam, ac si perfecte jam fuisset ætatis, ascendit, caput fuit celebrari circa annum Domini MCCCCLX. Eodem die apud Aniochiæ, Basilei, Auxilii, Matroni, Item, sanctorum Demetrii, Quinciani, Sisinni, Saturnini, Euticii, Basille, Zepheri. Vide Hieronymiana. Præsentatio dextri brachii sancti Joannis Baptistae. Translatio sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi & doctoris sanctae Ecclesiae. Item, Columbanus monachi & confessoris, discipuli alterius Columbanus, qui tanta innocentia extitit, ut aves & bestia sibi ad nutum obedierint. Civitate Neocaesariensi [lege Neocorensi] sancta Maria virginis & martyris. Mabilia marone sancta.

MOLAN. De Præsentatione, ex BELIN. addens, quam Pius & Paulus Pontifices Romani cum indulgentiis instituerunt. Laudano Clavato, translatio sancti Autobodi. Dein typis minoribus: Ipso die apud civitatem Remensem, vir mira sanctitatis Albertus, episcopus Leodiensis, frater Henrici magni, Lotharingia ac Brabantia ducis, ob custodiam ecclesiasticae libertatis, de mandato Henrici imperatoris interemptus occubuit. Editiones posteriores à priori in hoc solum differunt, quod festum Præsentationis beatae Dei genitricis Virginis &c. litteris Italicis primo textus loco reposuerint.

X Kal.

Die 22.

Cecilia.

Omæ, natalis sanctæ Cecilie virginis, quæ sponsum suum Valerianum & fratrem ejus Tiburtium ad credendum Christo ac martyrium perdocuit, & ipsa deinde martyrizata est, ignem quidem superans, sed ferro occisa. Passa est autem Marci Aurelii & Commodi imperatorum temporibus. Item Romæ, sancti Mauri martyris, qui sub Celerino præfecto agonizavit. Augustuduni, sancti Pragmatii episcopi.

Mauri.

Pragmatii.

Undecumque puri sunt Praten, Herinien, Tornacen, Anversp-maj, Munerat, Greven, & Molan. Plures alii ad puritatem proxime accedunt.

VARIA LECTIO. Nullus codex scripsit *Cecilia*, in textu eos secutus sum, qui diphthongo *æ* utuntur, ut sunt Praten, Herinien, Rosweyd, & Molan. Solus Tornacen. legit *fratrem suum*, pro *fratrem ejus*. Idem posuit, *ad credendum in Christo*; Greven, & Molan., *ad credendum Christum*. Solus Greven. in fine textus apposuit, & *confessor*. Cetera minutæ sunt, ut *Tiburtium*, *martyrium*, *Marci Aurelii*, *Sceleriano*, pro *Celerino*, *Augustuduni*, *Pragmatici* &c.

Cecilia.

OBSERVATIO. *Cecilia* venerandum in universa, tum Græca tum Latina Ecclesia nomen, in omnibus ecclesiasticis sacrisque tabulis & monumentis celebratissimum est, memoriæ ejus in Sacramentariis Gelasiano, Gregoriano, Gothico; in Kalendaris Allatii & Frontonis, in Litaniis, in ipso Missæ Canone peculiari cultu consecrata. Audiamus hic Martyrologia nostra. Hieronymiana imprimis sic legunt: *Romæ, sancta Cecilia virginis*, ubi & focii illi adjunguntur, quos xiv Aprilis ex iisdem codicibus retulimus. Romanum parvum totidem fere verbis: *Romæ, Cecilia virginis & martyris*. In Bedæ breve elogium atroxitur, à Rabano descriptum, ab Adone pluribus auctum, à Nostro ad primam prope formam reductum, adjecta Adonianâ temporis notâ, de *Mari Aurelii & Commodi imperatorum temporibus*; eâ ipsâ nimirum, quæ plane repudianda est, si illustrissimæ Sanctæ Actæ sublent, sicut ex Metaphraste à Lipomano & Surio edita, ab Antonio Bosio studiosissime illustrata sunt, passimque recepta esse novimus, majorum nostrorum suffragiis summopere laudata xiv Aprilis, xxv Maii, & ad hanc diem in Ephemeridibus Græco-Moscis. Repudianda, inquam, est Adoniana notâ, utpote cum in laudatis Actis, Cecilia & fociorum martyrium cum Urbano Papa, atque adeo cum imperatore Alexandro, disertissime conjungatur. Pro his cum Baronio, Florentino, aliisque certant laudati scriptores, certat totius orbis Catholici pervulgata opinio. Græci aliam viam ingressi, ad Diocletiani tempora Cæciliam remove malunt, sed hos non moramur. Præcipua, quæ à recentioribus obijciuntur eaque capitalis difficultas, in eo consistit potissimum, quod, ut alibi etiam insinuavi, Alexandri temporibus tam acerbam immanisque persecutio, qualis in istis Actis describitur; tam atrocia passim tormentata, Christianis illata, quadrare prorsus non videantur. Sequenda Martyrologia, inquit; nequaquam: nam eo pacto Urbani Papæ Acta plane convelluntur. Aliunde sibi non constat Viennensis Martyrologus, hic Cecilia ætatem cum Urbaniana connectens tempore Marci Aurelii & Commodi, ubi xxv Maii, Urbani doctrinâ, sub persecutione Alexandri, multos, ait, martyrio coronatos. Hæc & id genus alia Tillemontium, superadditis diebus citatum, impulere, ut duce Fortunato Pictaviensi ex Sicilia Cæciliam accerere: quippe cum antiquus poëta ille canat: CÆCLIAM SICULA PROFERT, SELEUCIA THECIAM. Paradoxa multis æque ac mihi videbitur hujusmodi sententia: verum quid agas? Communiorem aliam premunt perplexa multa, quæ ad exactæ criticæ regulas componere promptum non est, multo minus hujus loci. Jam ad citatos superius dies xiv Aprilis & xxv Maii, me præcoci judicio nihil definire velle, sanctæ professus sum, & hic rursus profiteor. Ceterum paucis opinamenta varia referre placuit, quæ focii vel successoribus nostris, mensem Novembrem Actorum illustraturis, non parum negotii facerent. Non tantum molestiæ creabunt inventiones corporis, de quibus vide Baronium ad annum dcccxi. Ad vulgata Acta alludit Wandelbertus non ineleganti metrico encomio:

*Cecilia illustrat denam mox sancta nitore,
Perpetuo clavis semper vulganda tropheis,
Virgo hinc cognato, sanctoque hinc fulta marito.*

Heri

Heri Maurum in Istria, hodie Romæ celebrat Noster, eo pacto ab ipso geminatum. Mauri. De Istrensi, si forte ab hodierno alius esse possit, nihil uspiam reperiri, die præcedenti diximus; si idem cum Romano, videri potest citatum pridie longum Rabani encomium. Breviora sunt, quæ habet Petrus, loco ibi citato, verum ita rem pandunt, uti clare pateat Maurum, Afrum genere, Romæ passum, & angelo duce ad litus Parentine civitatis provincie Histrie, navi, ex meditato Celerini incendio servatâ, deductum fuisse, quæ omnia ex variis nostris Mss. soluta & ligata oratione de hoc Sancto compositis, uberius suo tempore poterunt elucidari. Si talia Acta vidisset Ufuardus, Maurum unum in duos non distinxisset. Credendum est, ducem alium secutum fuisse, à quo in errorem inductus sit.

Ufuardinus item est Pragmatius Augustodunensis, sed ex Hieronymianis procul dubio acceptus, licet antiquarii Gallici additionem existimet Florentinus, in hisce justo quandoque scrupulosior. Gesta ejus nulla invenio, nec aliud quidquam, præter id quod notavit Baronius, quem vide ad annum ccccxc, à num. 24, ubi binas ejus subscriptiones & Apollinaris Sidonii epistolam ad ipsum datam unice deprehendes. Nescio cur Castellanus, xx Novembris vitâ functum, hoc die sepultum asserat.

AUCTARIA.

LONGINI. OSWEYD. In textu purus, addit in fine: Longini martyris, qui laus Domini aperuit. Vide quæ de ipso post Ufuardum diximus xv Martii. Item hic Hieronymiana & Florentini notationem. POLSANE. Prima recte procedit usque ad martyrizata est. In secunda puro deest tertia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. BELIN. ANTVERP. MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. Adoniano stylo loqui videntur, ita primam annuntiationem mutantes, ad credendum Christo perducunt, ac dein ad martyrium incitant. Quam Almachius, post martyrium eorum teneri, atque illustri passione secum consummari. Passa est &c. Ultimi quatuor codices in fine de Pragmatio cum GREVEN. adjiciunt, & confessoris.

ALBERG. DANIC. & CODEX URSINI à ROSEMBERG. In toto textu similes sunt codicibus proxime relatis, sed in fine superaddunt: Cvi-rare Almo, natale sancti Theonesti Philippiensis episcopi, qui sub persecutione Arrianorum, ad præfatam civitatem veniens, una cum duobus discipulis suis Tabraham & Trabatham inter agnem martyris, capitis obruncatione, gloriosissime complevit. In Romano ponitur xxx Octobris, vide ibi Auctaria Ufuardina.

CENTULEN. Romæ, passio sanctæ Cæcilie virginis, quæ sponsum suum Valerianum & fratrem ejus Tiburtium ad fidem edocuit, & ad martyris gloriam incitavit. Cæsareæ Cappadocæ, sancti Longini martyris. Vide ROSWEYD.

BROXELLEN. Incipit: Romæ, natale sanctæ Cæcilie virginis, quæ Valerianum sponsum suum, & Tiburtium fratrem ejus convertens, dum igne laei non posset, gladio jugulatur. Tum: Et natale sancti Crescentiani martyris, qui suspensus in eculeum & fustibus casus, atque ungulis rufus, deinde flammis circum latera ejus oppositis, diu assulatus, emisit spiritum. Vide interius xxiv. De Theonesto habet, ut ALBERG. &c. In fine, & confessoris. De Mauro, nihil.

HAGENOVEN. De Cæcilia addit: Hæc angelum custodem suæ virginitatis habuit, quem ad videndum sponso suo Valeriano permisi, si purificari vellet, quod & fecit, cum quo illa coronam rosarum & liliorum ab angelo de celo accepit. Urbani episcopum in vultu angelico demonstravit. Ipsa omnia quæ habere potuit, pauperibus erogavit, & alios hoc facere docuit. Demum cum sacrificare nolle, sub persecutione Marci Aurelii, Commo-

dique imperatorum temporibus, in calido posita est balneo per noctem & diem, & non est lasa, inde decollari iussa est ab Almachio præfecto. In Mauro, purus est. De Theonesto, præter dicta superius, inserit; qui ab Arrianis de sua sede ejectus est, & vagabundus per Alimaniam & Burgundiam atque Italiam cum discipulis suis predicavit, & multos ad fidem reduxit. Tandem cum duobus tantum discipulis, aliis pro fide passis, ad præfatam urbem veniens &c. In ultima, latis purus est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Cæcilia virginis & martyris. Pragmati episcopi. Goberti confessoris. Aliis Goberti. Colitur die sequenti.

REG. SEEC. sign. num. 428. Eodem die, sancta Medrasina virginis. Est in Rabano Mederasma. Vide ubi colatur, apud Castellanium.

VATICAN. num. 5949. Agit de sola Cæcilia. FLORENTIN. Item sanctorum martyrum Theonesti episcopi Philippiensis, Thraabæ, & Trabata, nec non Albani & Ursi discipulorum dicti episcopi.

DIVIONEN. S. Benigni. Translatio corporis B. Benigni martyris. Colitur i Novembris.

EDITIO LUBECO-COL. In Cæcilia non multum differt à codicibus mediæ notæ supra citatis. Item Romæ, sancti Mauri monachi, martyris, qui temporibus Numeriani imperatoris, post varia tormenta exhibita, sub Celerino præfecto, capitalem subit sententiam. De Pragmatio addit, & confessoris. De Theonesto, ut ALBERG. &c. supra.

GREVEN. In Cappadocia, sanctorum Longini, Leonii & Faustii, Alexandria, Felicis, Demetrii, & Honorati. Vide Hieronymiana. Philippi, sancti Theonesti episcopi & martyris, qui sub Arrianorum persecutione, ad Alinam civitatem cum discipulis suis Tabraham & Tabratan veniens, ibidem martyris sui cursum capitis obruncatione complevit. Romarici abbas & confessoris. Item ordinatio episcopatus sancti Willibrordi.

MOLAN. In prima editione caret augmentis. Posteriores textum Ufuardinum corrumpunt. Primo quidem litteris Italicis inter deinde & martyrizata est, inseruntur hæc verba, post eorum martyrium, ab Almachio. Annuntiationis autem finis sic vertitur, ut pro & Commodi, substituat nomen Alexandri, ut sensus sit, passam esse Cæciliam temporibus Marci Aurelii Alexandri. Jam supra non semel monuimus, in posterioribus hisce editionibus puritatem Ufuardinam non tam scrupulose ab editore, amicorum iudiciis nimium tribuente, servatam fuisse.

IX Kal.

Die 23.

Clementis.

Felicis.

Trudonis.

Severini.

Lucretie.

Atalis sancti Clementis episcopi, qui quartus à beato Petro Apostolo, Romanæ Ecclesiæ pontificatum tenuit, & sub persecutione Trajani in mare præcipitatus, martyrio coronatur. Eodem die, sanctæ Felicis, matris septem filiorum martyrum, quæ iubente Antonino decollata est pro Christo. In pago Hasbanio, sancti Trudonis presbyteri & confessoris. Parisius, depositio beati Severini monachi & solitarii. In civitate Emerita, sanctæ Lucretiæ virginis.

Integra puritas est in foliis Antwerp. & Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Exclusi rursus sunt tergemini Praten. Antwerp-maj. & Rosweyd. qui inter Felicis & Trudonem de Columbano agunt, ut dicemus in Auctariis, quo etiam rejiciendus fuit Herinien. ob proprium Remense &c. Inter citatos pro textu diversitas est, quod duo primi cum antiquis Mss. legantur coronatur, tres impressi, coronatus est. Secutus sum priores, ut Adoni conformiores. Soli Antwerp. & Max-Lubec. pro quartus à beato Petro, substituerunt tertius. In Greven. male ponitur Felicis martyris loco Felicis matris. Hasbanio, Parisii errores sunt in Munerat.; Antonio in præfatio Greven. Omnes codices pro textu allegati habent; Item civitate Emerita, excepto Molano, cui antiquiores nobiscum subscribunt; In civitate Emerita; res non est digna litigio.

Clementis.

OBservatio. Quæ de hesternæ Cæciliæ celebritate diximus, hic de Apostolico Clemente Papa repeti omnia possent; nempe tam vetustam in ecclesiasticis officiis ejus festivitatem esse, quam antiqua sunt monumenta ipsa, quibus ulla alia sancti alius memoria exprimitur. Excipio Bucherii Kalendarium, in quo non videtur referri Clemens Papa v Idus seu ix Novembris, his verbis: Clementis, Semproniani, Claudii, Nicofrati in Comitatum; uti nec in eodem Kalendario reperitur hesternæ Cæciliæ. Vero similis est, in Kalendario Carthaginensi signari immediate ante Crisogonum, pro quo audeo legere Chrysogonum; s. Clementis, exesâ utrobique dici notâ. At in reliquis omnibus laudatis die præcedenti Kalendaris, Sacramentariis, Martyrologiis, aliisque libris sacris certatim recolitur Clementis Papæ solennitas. De Hieronymianis apographis, dubium non est, quidquid Clemens aliquis etiam xxi hujus ibi consignetur, de qua controversia videndus utroque die Florentinus. Beda, ejusque descriptor Rabanus, idem elogium ex vulgatis Actis contractum referunt. In serie nostra Romanum parvum brevissime: Sancti Clementis episcopi. Ado in Martyrologio pauca habet, plura in Festivitatibus Apostolorum; Noster non nisi summa capita hinc inde decerpit, sic elogium formans, ut vel critici ipsi nihil magnopere queant opponere, nisi qua parte martyrium ejus aliqui oppugnant. Notissima sunt Clementis Acta, de quibus videndus Baronius & notatio Rosweydy pag. 221; varia sunt à variis edita, sed ad tuendam omnimodam eorum sinceritatem, breviter occurrunt, scopuli & syrtes in mari magno, quod posteris nostris enatandum relinquo. Plurima enim in ejus gestis, ætate, exilio, scriptis seu veris seu supposititiis enodanda supersunt, quæ etiam post stratam à multis eruditissimis viris viam, operosissima disquisitione indigeant, nec scio, an Mss. nostra varia rem satis complanatura sint. Vide quæ præ ceteris diligenter conatus est Tillemontius, omnia quæ ad indubitatam Clementis laudem faciunt, studiose scrutatus tomo 2 à pag. 149 & à pag. 549. Sic cecinit Wandelbertus:

Nonam Papa tenet Clemens certamine, & altis
Virtutum titulis, mortem qui passus in undis,
Reperit extructum divino munere templum.

Felicis.

Sequitur fortissima mater plusquam martyr, quæ septem pignoribus ad regnum præmissis, toties ante se mortua est &c. ut de ipsa egregie prædicat Magnus Gregorius. In citatis supra tabulis ecclesiasticis ferme omnibus, Clementi Papæ eodem die subnectitur. Ipsam memorant Hieronymiana: Et sanctæ Felicis. Beda: Eodem die, sanctæ Felicis, matris septem filiorum martyrum, quæ iubente Antonino decollata est pro Christo. Sic ferme Rabanus. Accedunt Wandelbertus, Romanum parvum, Ado & Usuardus. Longior est Viennensis historia; satis habuit Noster breviorē Bedæ phrasim describere. De matris & filiorum genuinis Actis, inter Sincera à Ruinartio editis, abunde egimus x Julii.

lii. Locus hic etiam tribuendus Wandelberti disticho, cui tertium versiculum, ad sequentem Sanctum spectantem, conjungimus:

*Tum quoque septena genitrix cum prole, beato
Præcellens radiat Felicitas alma triumpho.
Hicque suos Trudon mundi contemptior adornat.*

Est is à quo oppidum Hasbania Trudonopolitanum, diocesis & ditionis Leodiensis cognominatur, olim Sarchinium, pluribus Sanctis celebre. Trudonem invenio in Floro à nostris edito, ubi presbyteri titulus omittitur, & ita in Rabano. De cetero diversa utriusque phrasis, diversa & Nostris, ut facile pateat, alterum alteri visum non fuisse. Nec magis consonat additio, codicibus Hieronymianis Corbeiensibus facta. Adoni à Mosandro adscribitur, male, opinor, cum nec in amplissimo Pratenfi apographo consignatus sit; recte proin à Rosweydo in appendicem rejectus. Vita à Theodorico abbate, elegantiori oratione ex Donati autographo expolita, exstat apud Surium. Omnia accuratius expendit & disculit Mabilio sec. 2. Benedictino à pag. 1069, quæ cum variis manuscriptis nostris suo loco conferri & illustrari poterunt.

Severinus, de quo hic agitur, soli Ufuardo tribuendus est, æque ac Lucretia Emeritenfis, ex Hispania, ni fallor, relata. Tu vide de ipsa Notationem Baronii. Prior in Martyrologio Romano, haud dubie ex Belino, ponitur xxvii Novembris, quo depositionem notat Castellanus, hoc vero die obitum. Quæ gesta de ipso supersint, necdum mihi innotuit.

AUCTARIA.

RATEN. ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. Jam diximus in Variantibus Columbanum ab his tribus tertio loco referri.

In Pratenfi post Clementem crasa fuerant omnia; ut autem Columbanus in id spatium induceretur, brevianda fuit annuntiatio à nobis posita xxi. Sic saltem habent codices: In Italia, beati Columbanus abbatis, multorum fundatoris canoniorum. Aliter in Pratenfi legerunt Castellanus & Chamillart, quod certe non capio, nisi à tempore Sirmondi nova interpolatio accesserit.

HERINIEN. Totum textum purissimum habet, sed secundo loco proprium Remense inserit: In territorio Remensi, depositio sancti Godeberti confessoris. Alias Godeberti.

TORNACEN. Deficit in solo Trudone.

PULSANEN. Purus in prima, omittit secundam & tertiam: in quarta purus. Deest ultima.

ANTVERP-MAX. LOVAN. & LEYDEN-BELG.

Clem. Met. Penultimo loco inserunt: Civitate Methis, sancti Clementis, patris Clementis Papa, primi Methensium episcopi. In toto textu satis puri sunt.

ULTRAJECT. LEYDEN-LAT. ALBERG. & DANIC. Idem habent augmentum de Clemente

DeClemens. Metens, sed præterea annuntiationi primæ hæc superaddunt: Hic post beatum Petrum secundus, ex ejusdem præcepto suscepit pontificatum Ecclesiæ gubernandum. Licet autem Linus & Cletus ante eum scribantur, non tamen secundum Haymonem & alios, qui de sede Apostolica servati sunt, sedem tenuerunt Romanam ut Pontifices, sed tamquam summi Pontificis adjuvatores.

CENTULEN. Natale sancti Clementis Papa & martyris, de quo Apostolus ait, cum Clemente & ceteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vite. Roma, sancte Felicitatis matris septem filiorum, quæ cum ipsis filiis suis, sub Antonino passa est. In pago Hasbaniensi, depositio sancti Trudonis abbatis & confessoris, viri genere & sanctitate præclari.

BRUXELLEN. Sic primam format: Roma, natale sancti Clementis Papa & martyris, qui sub Trajani imperatoris persecutione, anchora ad colum ejus ligata, in mare precipitatus, martyrio coronatur. Cujus corpus mari ad quatuor milia rece-

deni, in archa saxeâ, in templo marmoreo repositum, & ad urbem Romanam delatum est, ubi ejus nominis memoriam usque hodie exstructa custodit ecclesiâ. Sequitur de Clemente Metensi, ferme ut supra. Tum reliqua textus, sic tamen ut penultimo loco interferatur: Apud civitatem Bituricam, sancti Faceri presbyteri. Puto esse Facetri, vel Pharetri, Gall. Phalier.

HAGENOVEN. De Clemente multa congerit, præter ea quæ in Actis continentur, sed non vacat omnia ex hoc codice describere. Pergit: Eodem die, sancta Felicitatis martyris natale, martyris septem fratrum, quæ filios suos mori conspiciens, & pro ipsis summe dolens corpore, sed spiritu tota gavisâ est, quia illos ad celos transmisit. Quæ jubente Antonino imperatore ad ultimum decollata est. Hanc Gregorius plusquam matrem vocat in omeliis. In pago Hasbanico, id est Haspegonne, depositio S. Trudonis, presbyteri & confessoris, ammiranda sanctitatis viri. De Severino pure, Lucretiam remittit ad diem sequentem.

AQUICINCT. De Clemente, addit: Hic septem regiones divisit notariis fidelibus Ecclesiæ, qui gesta Martyrum sollicitè & curiose perquirent. Hic ex præcepto B. Petri suscepit Ecclesiæ pontificatum. Linus & Cletus ante eum scribuntur, quia ab ipso principe Apostolorum ad ministerium sacerdotale, episcopi sunt ordinati. Vide appendicem Adonis in editione Rosweydi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Clementis Papa & martyris. Felicitatis martyris & viduæ. Severini monachi. Lucretie virginis.

CODEX D. LE MARE sign. A. Depositio sancti Porciani. Porciani confessoris. Colitur die sequenti.

In VATICAN. num. 5949. Desunt tres Sancti ultimi textus Ufuardini. Adjicitur: In Italia, monasterio Bobio, sancti Columbanus abbatis.

CODEX CASTRI KAR. S. Laurentii martyris.

BIZUNTICEN. Male legit; In pago Austunio, vel Austunio, S. Trudonis.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. In pago Laudunensi, sancti Godeberti presbyteri & confessoris.

EDITIO LUBECO-COL. De Clemente ea ferme omnia habet, quæ jam relata sunt, & præterea adjungit: Hic statuit, ut baptizatus, prout cr-

zias potest, confirmetur, quod non esset aliter perfe-

ctus Christianus. Hic persecutione Traiani impe-

ratoris, a iudice Anfridiano in mare precipitatus est,

& orantibus Christianis & stentibus, mare in sinum

suum fere per tria miliaria retrocessit, & ingressi

per siccam populi reppererunt templum marmoreum

angelicis manibus preparatum, & in eodem corpus

B. Clementis sepultum, ancorâ juxta eum posita.

Factum autem ibidem per annos septuaginta sex.

Tempore vero Nicolai Papa I translatus est corpus

sancti Clementis Romam & collocatum in ecclesia,

quæ nunc dicitur sancti Clementis. In reliquis fere

similis est codicibus mediæ notæ, inferens etiam

loco penultimo Clementem Metensem.

BELEN. Severinum transfudit ad xxvii. Mul-

ta de cetero male contorta sunt.

GREVEN. Methis, depositio sancti Clementis,

primi ejusdem urbis episcopi, patris sancti Clemen-

tis Papa, a beato Petro cum aliis duobus, scilicet

Celesti & Felici illuc directi. In Cameraco, Sarii

presbyteri & confessoris. In territorio Remensi, sancti

Goberti confessoris. Bituricas, sancti Faveri pre-

sbyteri. Faustina regina, quæ in confessione beate

Katherine credens, postmodum pro fide Christi, post

mamillarum extractionem decollata est. Theodora,

uxoris beati Sisinnii martyris.

MOLAN. Clementis elogium litteris Italicis

textui immiscet. Hic septem regiones divisit nota-

De Clement.

Chrysogoni.

Crescen-

tiani.

Romani.

Flora &

Mariae.

Feliciissimi.

Multorum codicum hoc die consensus est; nempe Praten. Herinien. Antwerp-maj. Antwerp.

& Max-Lubec. Greven. & Molan. Item Antwerp-max. Ultraject. Leyden. Lugamen. Alberg.

& Danic.

ARIA LECTIO. Solus Molanus recte scripsit Chrysogoni, inter codices, alii Chry-

ni, alii Grisogoni, Esogoni, Grisogonii &c. Praten. & Herinien. proxime ad punta-

tem, ut est in textu. Antwerp-maj. pro constantissima, legit constanti, Munerat. & pauci

alii habent Crescentiani. In Antwerp-maj. error est preconii, uti Flore & Perusiam, pro

quo nonnulli Perusum. Reliqui castro Blavia, ut signant antiquiores codices omnes:

Max-Lubec. habet Blama; Greven. Blavie, Molan. Blavio. Munerat. post diuturnos car-

ceres, omisit pro Christo. Codices aliqui pro diuturnos, habent diutinos. In solo Molano

est Thuscia.

Chrysogoni.

BSERVATIO. Hoc rursus die Sanctum producimus, qui cum Anastasia, cujus

Actis immixtus est, omnibus antiquis Fastis tam Græcis quam Latinis reperitur

inscriptus. In utriusque honorem basilicæ Romæ exstructæ, eorumque etiam nomina

à primis Ecclesiæ seculis Canoni Missæ inserta fuerunt. Quærit Florentinus, Romæ an

Aquileiæ tribuendum sit inclyti Sancti martyrium, cum utraque positio in diversis apo-

graphis Hieronymianis inveniatur. Quæstionis nodus dissolvi videtur, si Chrysogono,

utpote nobili Romano, confessionis initium in patria, consummationem Aquileiæ vel

circa Aquileiam assignes. Si hæc solutio non placeat, aptiorem suggere, quæ Marty-

rologorum

riis fidelibus, qui gesta martyrum solcite perqui-

rerent. Hic ex præcepto beati Petri ecclesiæ suscep-

ti pontificatum. Linus & Cleus ideo ante ipsum scri-

buntur, quia ab ipso principe Apostolorum, ad men-

sterium sacerdotale episcopi sunt ordinati. Qui potente

Traiano, missus est in exilium trans Pontum mare,

in eremo, ubi multis ad fidem vocatus per miracula

& doctrinam ejus, precipitatus est in mare, ligatus ad

collum ejus anchora, sed recessit mare, orantibus di-

scipulis, per tria miliaria, & inveniunt corpus in arca

saxea in marmoreo templo, & anchora juxtaque

martyrio Petri discipulus coronatur. De Trudone,

post Hasbano, addit, in Sarchinio, depositio, & post

confessoris, admiranda sanctitatis viri. In fine: Co-

meraci in ecclesia Dei gemeris B. Marie, beati Sarii

Sarii presbyteri & confessoris. Civitas Metus, sancti

Clementis patris &c. In territorio Landanensi, Goberti

sancti Goberti confessoris. Posteriores editiones de

Clemente in textu solum habent, ligatus ad col-

lum ejus anchora, ante martyrio. Post de sole No-

tariis, &c. De Trudone, ut in prima. Item de Sa-

rio & Clemente Metensi. Gobertum collocat,

in territorio Remensi. Tum ex Horologio adjicit:

Die vigesima tertia, sancti patris Gregorii Agri-

gantini. Et Amphilocho episcopi Iconii. Utique

que Acta per Metaphrasten existant apud Sa-

rium. Iu de iis vide judicium Papebrochii in E-

phem. Græco-Mosis ante tom. i Maii pag. 11.

Die 24.

rologorum & Actorum discrepantias componat. Vide alia apud laudatum Florentinum satis accurate notata. Pro Romana positione stant Beda, Rabanus, & tota series nostra duce Romano parvo, in quo & Zoilus apponitur: *Roma, Chrylogoni martyris, & Zoili*. Ado longam ex Actis historiam concinnans, non hoc die Zoilum, sed tricesimo post Chrylogoni passionem, ad Dominum perrexisse testatur, adeoque aut ipso die, aut pridie quam coronaretur Anastasia, xxv Decembris. Ufuardus de solo Chrylogono loquens, brevi oratione certamina ejus & gloriosum agonem profecutus est. Dum ad 111 Aprilis de Agapes & sororum Actis disputaremus, contra Henchenii sententiam, ea cum Baronio aliisque praelimus, quæ Anastasianis immixta non erant, quoniam hæc gravioribus difficultatibus impedita sunt, ut vide apud Ruinartium inter Selecta à pag. 419, & apud Tillemontium tomo 5 à pag. 323. Cum autem Chrylogoni nostri certamen ex præfatis S. Anastasiæ Actis acceptum sit, danda erit suo tempore opera, ut siquid ibi etiam non sinceri feminis insperum deprehendatur, post accuratum examen expurgetur. Sic solum Chrylogonum laudat Wandelbertus:

Chrylogonus meritis octavam & funere sancti.

Ad VIII Augusti ex vetustissimo Bucherii Calendario hunc textum retulimus: *Bal-Crescenti, Flavia, Cyriaci, Lurgi, Crescentiani, Memmie, Juliana & Smaragdi*. Antea vero ad XVI Martii hodiernum *Crescentianum*, à Romano parvo & Adone eo die positum, ab Ufuardo illic præteritum, indicavimus. Jam omissionis apparet causa, nempe quod Sanctum huc Noster transtulisset. Refertur & hoc die à Beda cum elogio, ex quo summopere miror, nihil Ufuardum desumpsisse. Quid de Marcelli Actis, unde & hic & plures alii Sancti educti sunt, censendum sit, XVI Januarii & citatis supra diebus, abunde diximus.

In nullo antiquiori Martyrologo *Romanum* invenit Ufuardus, sed ex Gregorii Turo-nensis libro de Glor. Confess. cap. 46 acceptum, primus ipse hoc die collocavit. *Scripta vite*, à Gregorio memorata, verosimiliter deperdita sunt. A Magno Martino *sepul-tura locatum*, & *sepulchrum ejus*, contiguum *Blaviensi castello*, super *litus amnis Garonne* esse, in quo *sepius naufragio perituros virtutis sue salvat occursum*, ex laudato antistite discimus. Est penes nos vita aliqua Romani manuscripta, plurimis Sancti miraculis referta, ex qua videtur extractum officium, quod in usu est ecclesiæ parochiali d'Etrahaam prope Ba-iocas. De ea modo judicium ferre non vacat, satis hic sit, vere Ufuardinum ostendisse Romanum, æquæ ac sunt sequentes Cordubenses virgines cum Felicissimo. *Flora & Marie* victorias ac trophæa egregie descripsit dignissimus martyrum Cordubensium en-comialles, & ipse in eadem Arabica persecutione gloriosus martyr, Eulogius libro 2 Memorialis toto cap. 8. Inde, vel potius ex recentissima Hispanorum memoria habuit Ufuardus, quo ipsas merito in Martyrologium suum insereret. Quæ de præclarissimis virginibus, *intincto in Spiritus sancti pyxide calamo*, alibi memoravit Eulogius, diligen-ter hic à Baronio assignata sunt. Porro *Felicissimus* Perusinus ex Hieronymianis accessit, solo nomine & martyrii gloriâ insignitus.

AUCTARIA.

IN PRÆTENS, sive ad marginem, sive in fine textus, recentiori manu adje-cta, adeoque in apographo nostro subvirgata sunt hæc: *Aprutius, sancti Flavianus episcopi & confessoris*. Unde hic Flavianus adjectus sit, non divino; Castellanus die sequenti notat Flavianum Vercellensem.

TORNACEN. In prima purus, omittit secundam de Crescentiano: totum Romani elogium rescindit: denique Cordubenses etiam virgines Floram & Mariam prætermittit.

ROSWEYD. Purus in textu, adjicit: *Item Car-pasi, qui post eculeum, fustes & ungues, flammis injeclis, emisit spiritum*. Carpasium lego in Cre-scentiani elogio apud Bedam, qui Vicarii mun-neri fungens, diram in Martyrem carnificinam exercuit. Non mirarer, si hic pro Sancto huc irrepsisset: certe verba omnia ex præfato Cres-centiani elogio accepta videntur.

PULSANEN. In prima mutilus, in Corduben-sibus purus, omisit reliqua omnia.

CENTULEN. *Roma, sancti Chrylogoni martyris, qui sub Diocletiano per biennium in carcere mace-ratus, tandem gladio feriente ad palmam pervenit.*

Item Roma, sancti Crescentiani martyris, sub ju-dice Carpaso. Castro Blavia, sancti Romani sa-cerdotis & monachi, quem defunctum Martinus episcopus Turonensis reavivus est sepelisse. Corduba, sanctarum virginum. &c. pure. Deest Felicissimus.

BRUXELLEN In prima nonnihil mutilatus, in secunda purus est. Sequitur: *In Gallis civitate Regensi, sancti Maximi episcopi & confessoris, qui à primæva ætate, virtutum omnium gratia præditus, primo Lyrinensis canobis pater, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis & prodigiis inclitus exis-tit, sicque inter alia gesta magnifica, tres mortuos ipse vivens suscitasse perhibetur*. In hoc codice Sanctos sæpe transponi, non semel diximus. Vide de Maximo xxvi i Novembris. In Cor-dubensibus virginibus & Felicissimo satis pu-rus est, sed Romanum distulit ad diem sequent.

HAGENOYEN. Incipit: *Civitate Merbis, de-positis sancti Clementis episcopi, patrui sancti Cle-mentis Papa, quem idem Clemens illuc misit, epi-scopum primum civitatis illius. Vide Auctaria diei præcedentis. Tum: In Aquilegia, passio sancti Crisogoni martyris. Hic nobilis erat valde corpore, sed multo nobilior fide. Hic beatam virginem Dei*

Tttt Anesla-

Flavian.

Carpasii.

Textus mutilus.

Romani.

Flora & Maria.

Felicissimi.

Maximi.

Clem. Met.

De Chrysog.

Anestiasiam eruditior in fide; & ipso constituto in vinculis, & illa multum suis epistolis confortavit. Hic Roma erat multo tempore vincula & carceres perpeffus, & in Aquilegiam à Diocletiano ductus est vinculus, & ibi cum sacrificare nollet, est decolatus & in mare projectus. In Crescentiano, Cordubensibus, & Romano latis purus est, sed in fine loco Felicissimi, substituit annuntiationem hesternam de Lucretia Emeritenfi, quam vocat Lucrenam, saepe multa male torquere solitus.

Lucretie.

Eleutherii.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. In fine: Item apud Reatinam civitatem, sancti Eleutherii martyris. An is forte est, qui cum Ambia matre sua colitur xviii Aprilis?

Porphyrii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Grisogoni martyris. Crescentiani martyris. Flora & Maure virginum & martyrum. Porphyrii militis & martyris, cum sociis à beata Katherina conversis.

Flaviani.

In VATICAN. sub num. 5949. Desunt iterum tres annuntiationes ultimæ. Adjicitur autem: Flaviani episcopi & confessoris Constantinopolitani. Vide Romanum xviii Februarii.

Prosperi.

STROZZIAN. In civitate Regii, sancti Prosperi episcopi & confessoris. An hinc accepit BELINUS? Vide Romanum & Acta xxv Junii & GREVEN. infra. Nescio quem Prosperum, solo confessoris titulo, die sequenti referat Castellanus, nisi fortasse ex Hieronymianis accepit.

Translat. Gereon. &c.

BIZUNTICEN. Invenio corporis beati Benigni presbyteri & martyris. Vide i Novembris.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Colonia Agrippina, translatio beati Gereonis & sociorum ejus Theoborum, qui à Domino Frederico primo Colonienfium archiepiscopo, & Rodolpho sancti Panthaleonis abbate facta est anno ab Incarnatione Domini MCXXI. Item Colonia, in ecclesia predicti martyris sancti Gereonis, commemoratio beati Gregorii

& sociorum ejus Maurorum. Sequitur totus textus solito purior, cui tertio loco interjicit. Alexandria, beati Porphyrii martyris, cum quibusdam aliis militibus, quos beata virgo Caterina convertit ad Christum.

BELIN. Tertio loco interponit: Item civitate Regii, sancti Prosperi episc. & conf. Vide STROZZ.

GREVEN. Alexandria, sancti Porphyrii & sociorum ejus militum & martyrum, qui in passione beata Katherina credidisse leguntur. Ignatus mar. tyris. Apud Coloniam Agrippinam, invenio & elevationem sancti Gereonis martyris. Cum enim anno Domini MCXXI Norbertus Pramonstratensis prius Sanctiorem reliquis Coloniam venisset, & in prædicatione martyris basilica in oratione permittaret, mox in medio basilice fodi præcepti, inventumque est corpus sancti Martyris integrum, & à Frederico primo archiepiscopo Colonienfi & Rodolpho abbatibus sancti Panthaleonis atque a fidelium populo, honore condigno elevatum. Item apud eandem urbem, in eadem basilica, commemoratio beati Gregoridicis ac sociorum ejus Maurorum martyrum. In territorio Morienna, sancti Marini martyris. Translatio sancti Prosperi Reginensis episcopi, dictum præcipui. Eodem die, sancti Eleutherii.

MOLAN. In fine ex BELIN. In civitate Regii, sancti Prosperi episcopi & confessoris. Dein minoribus typis de inventione & elevatione Gereonis, GREVENUM describit, addens: In territorio Avernenfi, sancti Portiani abbatis & confessoris, de quo B. Gregorius Turonensis scripsit librum quantum de vita Patrum. Editiones alia litterarum tertio loco novam annuntiationem inferunt: Mediolani, Probasii episcopi & confessoris. In fine: In territorio Avernenfi, sancti Portiani abbatis & confessoris. Die vigesima quarta, sancti Martini martyris Mercurii. Vide ejus Acta apud Surium.

VII Kal.

Die 25.

Petri.

Atalis beati Petri episcopi Alexandria, qui cum esset omnibus adornatus virtutibus, in Scripturis quoque divinis nulli priorum inferior, & sacerdos & hostia Dei, subito rapitur, atque ex Maximini præcepto capite obtruncatur. Cum quo simul & alii plures ex Ægypto episcopi trucidantur, fere cum clericis & laicis, sexcenti sexaginta. Item Antiochiæ, sancti Erasmi martyris.

Erasmi.

Plurimi codices textum totum habent & integrum, sed purum & nulla omnino parte autum, soli hi quatuor Praten. Herimen. Rosweyd. & Molan.

VARIA LECTIO. De Ægypto, Erasmi & hujusmodi nugis non loquor. Male in apographo nostro Pratenfi pro clericis, scriptum est clericis. Una est notabilis variatio, in qua ab omnibus aliis differt Molan. Adonem procul dubio secutus, in quo legitur fere cum clericis & laicis sexcentis sexaginta. Recte utique & sensu non malo, at Ursarius aliter hæc verba construxit. Numerus ille, satis aliunde incertus, auctus est ab aliis, qui totam Petri sociorum multitudinem ad sexcentos sexaginta sex pejus extenderunt. Communissima variatio, ob quam tot codices à puris exclusi sunt, oritur ex appositione sanctæ Catharinæ, qua cum careant citati quatuor codices, hinc verosimillimo argumento eorum supra alios antiquitas dignosci potest; quemadmodum in præfatione notare non negleximus.

Petri.

OBservatio. Petrus Alexandrinus episcopus, martyr clarissimus, imo velut antonomastice Martyr, & vulgo finis, seu sigillum Martyrum, apud Eusebium ceterosque antiquos scriptores ob morum integritatem ac doctrinam, non minus quam ob peccatos

tuos labores, atque innumerabilium, atrocissimæ persecutionis tempore, ærumnarum tolerantiā laudatissimus est; tribus potissimum diebus in tabulis ecclesiasticis Latinis & Græcis celebratus, nempe xxv, xxv & xxvi Novembris. In apographis Hieronymianis constanter signatum reperio die xxvi: *In Alexandria, Petri*; ad quæ videri potest notatio Florentini. Ceteri Martyrologi Bedæ, Rabanus, Wandelbertus & tota series nostra, veriorē, ni fallar, viam ingressi, hunc diē xxv Petri cultui unanimiter dedicant; idque apud Latinos perseverasse certum puto, donec accrescens in Occidente Catharinæ gloria, ita Petrum obumbravit, ut in sequentem diē recesserit. Ceterum priorum duorum codicum, vel potius solius Bedæ, nitidissimum est elogium, Rufini lib. 9 cap. 6 verbis ferme conceptum, atque à Nostro ex Bedæ descriptum, addita sola ultima clausula, cujus auctorem credimus Romanum parvum; in quo nimirum indeterminatus apud Rufinum Petri sociorum numerus, ad sexcentos sexaginta, nescio quo fundamento, extenditur. Romani parvi verba sunt: *Sancti Petri Alexandrini episcopi, cum aliis dclx.* Verius cum Rufino lib. 8 cap. 14 dixisset, *innumera* cum episcopis nobilissima perulisse martyria. Diffusior Adonis narratio principium habet ex laudati Rufini libro 7 capite ultimo, cetera compilavit ipse ex Actis illis, de quorum veritate usque adeo controversatur, ut vix ullus eruditorum hodie virorum, post Herimantum, Valesium, Pagium, Papebrochium aliosque, ea tamquam sincera admittere audeat, seu ut à Metaphraste edita & Latine versa, seu ut à Combessio inter Lectos triumphos à pag. 189 utroque sermone vulgata sunt. Paucula nos de summi antistitis laudibus strictum digessimus in nostra de Alexandrinis Patriarchis chronologia pag. 34 a num. 180. At nemo, quod sciam, Petri gesta, & quæ cum eis connexa sunt, collegit, disposuit, discussit accuratius quam Tillemontius tomo 5 à pag. 436, & in notis à pag. 755, quæ omnia in Actis ad incudem erunt revocanda. Hoc Wandelberti encomium est:

*Septenam Petrus antistes martyrq̃ venustat;
Orbis Alexandri populus quo prædare sultus
Errorum curvos spernit cecosque meatus.*

Alter in textu nostro nominatus martyr *Erasmus*, omnibus aliis Martyrologis, fere dixerim scriptoribus plane omnibus, incognitus videtur, nisi idem prius sit cum Erasmo illo, in Campania Italia: celeberrimo, quem ex Uuardo aliisque retulimus 11 Junii, ut ex erudito Henschenii commentario tomo 1 à pag. 211 facile datur intelligi. Quid Uuardum impulerit, ut talem hoc diē commemorationem conciperet, nec hæriolando assequor; interim ab eo positam fuisse, dubitare non finit codicum propè omnium saltem probatissimorum consensus.

AUCTARIA.

Catharina. **P**RATEN. In hoc codice, teste Castellano, longe recentiori manu adjicitur: *Apud Alexandriam, sancta Catharina virginis & martyris.* Pleni sunt hujus Sanctæ laudibus recentiores omnes codices hic citandi. De quibus, ut semel dicam, vide Ephemerides Græco-Moscas ante tomm 1. Maii, pag. 11, & Responsiones Papebrochii ad art. xi à num. 77. &c.

Ejusdem. HERIMANI. In inferiori codicis ora, manu à textu diversissima & recenti, per asteriscum ad finem textus remittitur: *Ipsa die, beata Catharina virginis & martyris, quæ in civitate Alexandrina passa est sub Maxentio imperatore.*

Ejusdem. ANTVERP-MAX. Medio textui puro inserit: *Apud eandem urbem, passio sanctæ Catharinæ virginis & martyris.*

Mercurii Catharina. PULSANEN. Hunc habet textum: *Natalis beati Mercurii martyris. Eodem die, passio sanctæ Ecaterinæ virginis, quæ jubente Maxentio imperatore, Alexandria martyrio coronata est. Sed postea ab angelis ad montem Synay est delata, ubi frequenter sunt præclara miracula per eam. Petrus ad diē sequentem rejectus est; de Erasmo, nihil.*

Ejusdem. ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro in fine addunt: *Ipsa die, passio sanctæ Catharinæ virginis & martyris, quæ passa est*

sub Maxentio imperatore. Idem fere habent, sed in principio, LOVAN. & LEYDEN-BELG. Item ANTVERP-MAX. sed hic caret Erasmo.

MUNERAT. Hoc dat principium: *Apud Alexandriam, natalis beate Catharinæ virginis & martyris; quæ cum sacrificare Idolis nollet, jussu Maxentii imperatoris, bissonis diebus negato cibo & potu, in obscuro carceris ergastulo trusa, & ibidem per columbam angelico pane sustentata, multis etiam aliis tormentorum generibus, auxiliante Domino, postmodum superatus, constantissime in fide Christi perseverans, novissime decollata est. Mox siquidem sancti angeli accesserunt, corpusque beate virginis per altum in æra visibilibus deportantes, mirabiliter in monte Sinay collocaverunt. Qui mons à decollationis loco viginti diebus iunxit & eo amplius remotus est. Textus purus est.*

BELIN. Sic loquitur: *In monte Sinay, sanctissima Catharina virginis & martyris, filia Cæsi regis in civitate Alexandria, quæ à Maxentio imperatore, ob fidei Christianæ confessionem in carcerem clausa, & postmodum scorpionibus diutissime cæsa, tandem capitis obruncatione martyrium complevit. De corpore ejus lac pro sanguine emanavit. Post mortem autem ejus venerunt angeli & tulerunt corpus ejus & portaverunt illud in montem Sinay, & in eodem loco honorifice sepeliverunt. De sepulchro*

Tttt 2

vero ejus emanat oleum, quod languidorum corpora sanat. Sequitur de Erasmo, pure. Tum: Eodem die apud Emiliam, sancta Jocunda virginis. Petrus ad diem sequentem remotus est.

GREVEN. Alexandria, passio sancta Katerine, gloriose martyris & virginis Christi, cujus ossa stillare oleum divinius invenimus. Quæ decollata, ab angelis deportatur, & in montis synai vertice sepelitur. Sequitur textus purus.

ULTRAJECT. & LEYDEN-LAT. Incipiunt: Alexandria, beate Katharina virginis; quæ post multos agones, & cruciatus, quos pro Christi amore & constantissima fidei defensione perulit, jussu Maxentii, capitali sententia punita est. Cujus sacratissimi corporis post capitis abscissionem, obsequio angelorum deportatum est in monte Synay [et] honorifice collocatum, ubi etiam multis resurgens miraculis, salutare defudat oleum, in salvificum & efficax remedium languidorum. Post hæc textus purus. **ALBERG. & DANIC.** idem habent de S. Catharina, sed Petrus retrocedit. Itaque secundo loco: In Numidia, natale sancti Marculi martyris, precipio extingui. In Romano est Marcelli, xxvi. Tu vide notulam Castellani hic, & præterea pag. 723: item Tillemontium tomo 6. pag. 712. In fine habent hi duo codices de Erasmo, pure.

CENTULEN. Alexandria, passio sancti Petri, ipsius civitatis episcopi, inter præcipuos egregii, qui persecutione Deciana [patentissimus error] gladio peremptus, occubuit; cum quo simul alii plures episcopi trucidati sunt, sed & clerici & laici sexcentis sexaginta. Eodem die Alexandria, Katharina virginis, sub Maxentio Diocletiani filio. Satis patet, quid velit dicere.

BRUXELLEN. Primo loco de Catharina, ferme ut **ULTRAJECT. &c.** In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices, & in Erasmo, purus est. Tum: Eodem die, sancti Benedicli presbyteri & martyris. Non est, unde dignoscatur, nisi vera sint, quæ infra habet **EDITIO LUBECO-COL.** Sequitur de Romano Blaviensi, ex die precedenti. Tum in inferiori pagina ora per asteriscum huc remittitur, eadem ferme manu scriptum: Ipso die apud civitatem Remensem, vir mira sanctitatis Albertus episcopus Leodiensis, frater Heynrici magni Lotharingæ ac Brabantie ducis, propter custodiam ecclesiasticæ libertatis de mandato Heynrici imperatoris interemptus, occubuit.

Legia quem legi, electum Roma promovit, Remis sacravit, saceratum martirizavit.

Jam de ipso egimus in Auctariis xxi Novemb.

HAGENOYEN. In textu utcumque purus, subijcit longius Catharinæ elogium, in quo præter superius allata, nihil magnopere novi producit, excepta conversione quinquaginta philosophorum, Porphyrii &c. quæ vulgo notissima sunt, nec ad nauseam hic repetenda. Denique: In Numidia, natale sancti Marculi martyris &c.

BRUXELLEN. Primo loco de Catharina, ferme ut **ULTRAJECT. &c.** In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices, & in Erasmo, purus est. Tum: Eodem die, sancti Benedicli presbyteri & martyris. Non est, unde dignoscatur, nisi vera sint, quæ infra habet **EDITIO LUBECO-COL.** Sequitur de Romano Blaviensi, ex die precedenti. Tum in inferiori pagina ora per asteriscum huc remittitur, eadem ferme manu scriptum: Ipso die apud civitatem Remensem, vir mira sanctitatis Albertus episcopus Leodiensis, frater Heynrici magni Lotharingæ ac Brabantie ducis, propter custodiam ecclesiasticæ libertatis de mandato Heynrici imperatoris interemptus, occubuit.

Legia quem legi, electum Roma promovit, Remis sacravit, saceratum martirizavit.

Jam de ipso egimus in Auctariis xxi Novemb.

HAGENOYEN. In textu utcumque purus, subijcit longius Catharinæ elogium, in quo præter superius allata, nihil magnopere novi producit, excepta conversione quinquaginta philosophorum, Porphyrii &c. quæ vulgo notissima sunt, nec ad nauseam hic repetenda. Denique: In Numidia, natale sancti Marculi martyris &c.

BRUXELLEN. Primo loco de Catharina, ferme ut **ULTRAJECT. &c.** In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices, & in Erasmo, purus est. Tum: Eodem die, sancti Benedicli presbyteri & martyris. Non est, unde dignoscatur, nisi vera sint, quæ infra habet **EDITIO LUBECO-COL.** Sequitur de Romano Blaviensi, ex die precedenti. Tum in inferiori pagina ora per asteriscum huc remittitur, eadem ferme manu scriptum: Ipso die apud civitatem Remensem, vir mira sanctitatis Albertus episcopus Leodiensis, frater Heynrici magni Lotharingæ ac Brabantie ducis, propter custodiam ecclesiasticæ libertatis de mandato Heynrici imperatoris interemptus, occubuit.

Legia quem legi, electum Roma promovit, Remis sacravit, saceratum martirizavit.

Jam de ipso egimus in Auctariis xxi Novemb.

HAGENOYEN. In textu utcumque purus, subijcit longius Catharinæ elogium, in quo præter superius allata, nihil magnopere novi producit, excepta conversione quinquaginta philosophorum, Porphyrii &c. quæ vulgo notissima sunt, nec ad nauseam hic repetenda. Denique: In Numidia, natale sancti Marculi martyris &c.

BRUXELLEN. Primo loco de Catharina, ferme ut **ULTRAJECT. &c.** In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices, & in Erasmo, purus est. Tum: Eodem die, sancti Benedicli presbyteri & martyris. Non est, unde dignoscatur, nisi vera sint, quæ infra habet **EDITIO LUBECO-COL.** Sequitur de Romano Blaviensi, ex die precedenti. Tum in inferiori pagina ora per asteriscum huc remittitur, eadem ferme manu scriptum: Ipso die apud civitatem Remensem, vir mira sanctitatis Albertus episcopus Leodiensis, frater Heynrici magni Lotharingæ ac Brabantie ducis, propter custodiam ecclesiasticæ libertatis de mandato Heynrici imperatoris interemptus, occubuit.

Legia quem legi, electum Roma promovit, Remis sacravit, saceratum martirizavit.

Jam de ipso egimus in Auctariis xxi Novemb.

HAGENOYEN. In textu utcumque purus, subijcit longius Catharinæ elogium, in quo præter superius allata, nihil magnopere novi producit, excepta conversione quinquaginta philosophorum, Porphyrii &c. quæ vulgo notissima sunt, nec ad nauseam hic repetenda. Denique: In Numidia, natale sancti Marculi martyris &c.

BRUXELLEN. Primo loco de Catharina, ferme ut **ULTRAJECT. &c.** In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices, & in Erasmo, purus est. Tum: Eodem die, sancti Benedicli presbyteri & martyris. Non est, unde dignoscatur, nisi vera sint, quæ infra habet **EDITIO LUBECO-COL.** Sequitur de Romano Blaviensi, ex die precedenti. Tum in inferiori pagina ora per asteriscum huc remittitur, eadem ferme manu scriptum: Ipso die apud civitatem Remensem, vir mira sanctitatis Albertus episcopus Leodiensis, frater Heynrici magni Lotharingæ ac Brabantie ducis, propter custodiam ecclesiasticæ libertatis de mandato Heynrici imperatoris interemptus, occubuit.

Legia quem legi, electum Roma promovit, Remis sacravit, saceratum martirizavit.

Jam de ipso egimus in Auctariis xxi Novemb.

HAGENOYEN. In textu utcumque purus, subijcit longius Catharinæ elogium, in quo præter superius allata, nihil magnopere novi producit, excepta conversione quinquaginta philosophorum, Porphyrii &c. quæ vulgo notissima sunt, nec ad nauseam hic repetenda. Denique: In Numidia, natale sancti Marculi martyris &c.

BRUXELLEN. Primo loco de Catharina, ferme ut **ULTRAJECT. &c.** In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices, & in Erasmo, purus est. Tum: Eodem die, sancti Benedicli presbyteri & martyris. Non est, unde dignoscatur, nisi vera sint, quæ infra habet **EDITIO LUBECO-COL.** Sequitur de Romano Blaviensi, ex die precedenti. Tum in inferiori pagina ora per asteriscum huc remittitur, eadem ferme manu scriptum: Ipso die apud civitatem Remensem, vir mira sanctitatis Albertus episcopus Leodiensis, frater Heynrici magni Lotharingæ ac Brabantie ducis, propter custodiam ecclesiasticæ libertatis de mandato Heynrici imperatoris interemptus, occubuit.

Legia quem legi, electum Roma promovit, Remis sacravit, saceratum martirizavit.

Jam de ipso egimus in Auctariis xxi Novemb.

HAGENOYEN. In textu utcumque purus, subijcit longius Catharinæ elogium, in quo præter superius allata, nihil magnopere novi producit, excepta conversione quinquaginta philosophorum, Porphyrii &c. quæ vulgo notissima sunt, nec ad nauseam hic repetenda. Denique: In Numidia, natale sancti Marculi martyris &c.

BRUXELLEN. Primo loco de Catharina, ferme ut **ULTRAJECT. &c.** In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices, & in Erasmo, purus est. Tum: Eodem die, sancti Benedicli presbyteri & martyris. Non est, unde dignoscatur, nisi vera sint, quæ infra habet **EDITIO LUBECO-COL.** Sequitur de Romano Blaviensi, ex die precedenti. Tum in inferiori pagina ora per asteriscum huc remittitur, eadem ferme manu scriptum: Ipso die apud civitatem Remensem, vir mira sanctitatis Albertus episcopus Leodiensis, frater Heynrici magni Lotharingæ ac Brabantie ducis, propter custodiam ecclesiasticæ libertatis de mandato Heynrici imperatoris interemptus, occubuit.

Legia quem legi, electum Roma promovit, Remis sacravit, saceratum martirizavit.

Jam de ipso egimus in Auctariis xxi Novemb.

HAGENOYEN. In textu utcumque purus, subijcit longius Catharinæ elogium, in quo præter superius allata, nihil magnopere novi producit, excepta conversione quinquaginta philosophorum, Porphyrii &c. quæ vulgo notissima sunt, nec ad nauseam hic repetenda. Denique: In Numidia, natale sancti Marculi martyris &c.

BRUXELLEN. Primo loco de Catharina, ferme ut **ULTRAJECT. &c.** In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices, & in Erasmo, purus est. Tum: Eodem die, sancti Benedicli presbyteri & martyris. Non est, unde dignoscatur, nisi vera sint, quæ infra habet **EDITIO LUBECO-COL.** Sequitur de Romano Blaviensi, ex die precedenti. Tum in inferiori pagina ora per asteriscum huc remittitur, eadem ferme manu scriptum: Ipso die apud civitatem Remensem, vir mira sanctitatis Albertus episcopus Leodiensis, frater Heynrici magni Lotharingæ ac Brabantie ducis, propter custodiam ecclesiasticæ libertatis de mandato Heynrici imperatoris interemptus, occubuit.

Legia quem legi, electum Roma promovit, Remis sacravit, saceratum martirizavit.

AQUICINER. Notat descriptor, agi in fine de Catharina, duobus verbis.

VICTORIN. Eodem die, sancta Catharina virginis, quæ sub Maxentio cesare capite truncata est.

CODEx URsini à ROSEMBERG. In Numidia, natale beati Martilli martyris, precipio extingui.

Diximus supra, scribi in Romano, Marcelli. Codices alii habent, Marculi. Vide quæ diximus Martilli ad codicem **ULTRAJECT. &c.**

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Katharina virginis & martyris. Petri episcopi & martyris, cum sociis **DCLX.** Erasmi martyris.

REG. SUEC. sub. num. 130. Et natale beati Mercurii martyris. Vide Romanum.

VATICAN. num. 5949. Hunc habet textum: Beneventi, natale beati Mercurii martyris, qui tempore Decii, post plurima supplicia, fortis animo tralata, capite casus martyrium consummavit.

FLORENTIN. Apud Italiam in civitate Regii, de Proximo translatio corporis sancti Prosperi, ejusdem urbis legatus episcopi & confessoris, de ecclesia, quæ est extra muros, revelatione devinitus facta; de quo Thomas, qui tunc erat ejusdem urbis episcopus, scribens, ait: Quod de Hispania paribus sunt orundus, dicitur eximus, fide Catholicus, aspectu angelicus, sermone praeclarus, opere sanctus, corpore castus, ingenio subtilis, consilio providus, & caritate dignus, & per Leonem Papam I in dicta ecclesia eximii episcopus ordinatus. Dixi alibi, vitam ejus illustratam esse die natali, xxv Junii. Pergunt: An sancti Mercurii martyris, cujus gesta habemus, tum solus **SEROZZIAN.** Apud Emiliam, sancta Jocunda virginis.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Catharina, ut **ULTRAJECT. &c.** supra. Petrus ad diem sequentem translatus, Erasmus prætermittitur. Pergit: In Numidia, natale sancti Benedicli episcopi & martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui. Eodem die, sancti Marculi martyris, precipio extingui.

VI Kal.

Lini P. P.

Fausti & sociorum.

Natalis beati Lini Papæ, qui post Petrum primus, Romanam Ecclesiam tenuit annis duodecim, & martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano. Apud Alexandriam, sanctorum martyrum Fausti presbyteri, Dii & Ammonii, qui cum beato Petro cives dem

Die 26.

dem urbis episcopo, jubente Maximino trucidati sunt. Augustuduni, *Amatoris*. sancti Amatoris episcopi.

Ex Praten. Tornacen. Antwerp-maj. Munerati prima editione, Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Nihil magnopere observandum suggerunt codices nostri, præterquam quod Antwerp-maj., Greveni editio altera, quam sequimur, & Molan. post *Petrum* omiserint vocem *primus*, quæ ex Adone, & codicibus nostris Ufuardinis fere omnibus interponenda est. Cetera sphalmata scriptoria sunt, ut *Augustiduni* in Tornacen. in Antwerp-max. *Viatice* pro *Vaticano* & *Maximo*, pro *Maximino*. Si prior Munerati editio, secundæ plane conformis est, non caret umquam defectibus typographicis. Infra dicemus in quo posterior excedat.

OBservatio. Ad xxiii Septembris sub finem Observationis indicavimus, Lini *Lini P P.* Papam à Floro nostro & à Rabano referri, atque etiam in nonnullis codicibus Ufuardinis auctoribus, ex quibus in Romanum modernum pro eo die derivatum existimamus. Hinc intellige, qualem ibi Ufuardum, in Notatione allegare potuerit Baronius; nempe Belinum, in quo accepta ex hodierno die annuntiatio Ufuardina, in mensẽ Septembrem retracta est. Utrum vero recte divinaverit Grevenus, dum in Auctariis xxiii Septembris *passionem*, hic autem *solenniore celebratam haberi dicit*, quo die *translatus perhibetur*, haud equidem ausim asserere in tanta vetustate, in tanta natalium dierum confusione, quidquid in eam partem inclinet Henschenius, cum pluribus chronologiæ Pontificiæ ordinatoribus. Aliis præterea diebus refertur Linus, ut vii Octobris &c. sed varietatis rationem plane ignoro. Certum est, Romanum parvum, à quo procul dubio, primum in sacris Tabulis hoc die positus est, eum signasse hoc modo: *Roma, Lini Papa.* Certum quoque, Adonem hoc die breve ei elogium ex Pontificalibus concinnasse, quod ferme integrum Noster in textum suum transtulit, ubi in ferie Romanorum Pontificum, post *Petrum PRIMUS*, seu secundus ordine Christi Domini Vicarius disertissime constituitur. Scio, non pauca idcirco ab eruditis post Baronium agitari; verum ab eminentissimi Annalistiæ sententia recedendum non est: tu eum consule ad annum lxxx, atque in hodierna Notatione. In dispendendis primorum Pontificum annis, à doctissimis Chronologis affatim desudatum est, & porro à nobis sudandum erit, dum Lini Acta colligentur & illustrabuntur. Vide tantisper conatum Tillemontii tomo 2 pag. 546. Pro hoc die Lini cultui vindicando, stat etiam Wandelbertus, hoc unico suo versiculo:

Sextam Line sacras roseo de sanguine Papa.

Dubitare visum sumus xix Novembris, an *Fauslus* ibi relatus, confundi non posset cum *Fausli & sociorum* hodierno *Dii*, *Ammonit*, imo Petri Alexandrini, in passione socio, qui sub Dionysio diaconus, à successorum aliquo presbyter ordinatus fuerit, ac senio confectus, tandem coronam martyrii sit adeptus. Hæc, inquam, ibi dubitabundi proposuimus. Clarius est, Adonem ex Rufini lib. 8 cap. 14, tres nostros martyres accepisse, *nec merito, nec institutionibus, nec martyrio Petro dispares*. Est itaque tota hæc annuntiatio soli Adoni referenda, qui præmissis pridie episcopo, sequenti ministros subjungendos putavit; quamvis fortasse magno dierum, imo mensium, quid ni & annorum intervallo passi sint, qui citato Rufini loco *innumerabiles* dicuntur. Nostri omnia in textu expressa, secundum omnes apices ex præfato Viennensi descripta sunt.

Hieronymianis apographis omnibus apud Florentinium in fine adjectum legitur: *Amatoris*, *Augustiduno*, *depositio sancti Amatoris episcopi*. Ex eo fonte annuntiationem suam desumpsit Rabanus. An etiam Ado? Negat Mosander, qui asteriscum apposuit; negat Roswedydus, totam commemorationem in appendicem rejiciens: unde consequitur, ex Hieronymianis ab Ufuardo primum acceptam & hic signatam fuisse. Quæro hujus Sancti vitam aut gesta, sed nihil usquam reperio; vide paucula, quæ de ipso notavit Baronius.

In Romano parvo hoc die notatur: *Et beati Alexandri episcopi & martyris, passi xi Kalendas Octobris*; à Papa Damaso vi Kalendas Decembris translatus, quando festivitatem ei dicavit. Quæ verba etiam supra dedimus ad xxi Septembris, quo die Ufuardus ipsum Alexandrum ex Adone accepit, atque elogio ex hodierna longiori historia ornavit. Recte, an secus, Noster Sanctum pro suo arbitrio transposuerit, non disputo, satis est mutationem illam hic rursus verbo indicasse.

Bafoli.

ERINIEN. Textum purissimum habet, sed ei secundo loco proprium Remense denuo intermiscet: Eodem die, transiit beati Bafoli confessoris, qui in territorio Remensi vitam heremicam uiliter est exsecutus, tamque in vita, quam post obitum, miraculorum iubar divinitus est illustratus.

Valeriani.

RÖSWEYD. Purus etiam in textu, excedit in fine: In Aquileia, Valeriani episcopi & confessoris. Haud dubie ex Hieronymianis.

Petri Alex.

PULSANEN. Hic ejus textus: Natalis sancti Petri Alexandrini episcopi, inter precipuos egregii. Hic duodecim annos omnes in episcopatu illius urbis exegit, quorum tres ante persecutionem, reliquos vero novem diversis inemirationum generibus duxit. Romæ, natalis sancti Lini Papa.

Leonardi.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro addunt: Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris. Hic in multis codicibus recurrit, vel solus, vel Fausto conjunctus: tu vide de eo Castellum xv. Octobris.

De miracl. ardentium.

MUNERAT. In prima editione purus, in secunda adjungit: Eodem die, sancte Genovefa & sancti Marcelli, de miraculo ardentium, facto in ecclesia beate Marie Parisiensis.

Leonardi & Faustii.

ANTVERP. MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. Adjiciunt textui: Vendopera monasterio, natale sanctorum Leonardi & Faustii confessorum. In hoc tamen ULTRAJECT. ab aliis differt, quod Alexandrinos primo loco ponat, Lino vero Papam, ultimo.

ALBERG. & DANC. Prædiximus, Petrum Alexandrinum in his codicibus huc rejectum. De Lino egerunt xxiii Septembris. Hic in Alexandrinis & Amatore parii sunt. In augmento de Leonardo & Fausto cum codicibus præcedentibus conveniunt.

Alexandri.

CENTULEN. De Lino, addit tempus regiminis, nempe annos xii, menses iii, dies xii. In Alexandrinis purus est. Amatori substituitur: Eodem die, sancti Alexandri episcopi & martyris, gloriosi in miraculis. Vide Observationem, in fine.

De Lino.

BRUXELLEN. De Lino addit: Hic constituit, ut mulier iniret ecclesiam capite velato: demones ab obsessis expulsi, & mortui suscitavit, & multa miracula fecit. Quem tandem Saturninus consul, diversis penis afflictum decollavit. Eodem die, beati

Alexandri.

Alexandri episcopi. Qui sub Antonio Imperatore martyrii palmam suscepit. Apud Alexandriam, natale sanctorum martyrum Agricola, Faustii presbyteri, Elii & Ammonii. Qui cum beato Petro, ejusdem urbis episcopo, jubente Maximiano decollati sunt. Apud Tholosam, Vendopera monasterio, natale sanctorum Faustii & Leonardi confessorum. Item sancte Genovefa virginis. Forte indicat miraculum, de quo MUNERAT. supra.

Fausti & Leonardi. Genovefa.

De Lino.

HAGENYEN. Romæ, natale beati Lyni Papa & martyris. Hic, ut quidam dicunt, primus post beatum Petrum erat Rome Papa, cui non tamen beatus Petrus tantam dedit auctoritatem, sicut Clementi. Hic constituit ex præcepto sancti Petri, ut mulier &c. fere ut BRUXELLEN. In Alexandrinis fere purus, in ultima purior est. In monasterio Vendopera, depositio sanctorum confessorum Leonardi & Faustii. In civitate Constantia, depositio sancti Cunradi episcopi & confessoris. Hic ab ineunte aetate sua devotus erat Deo, & socius fides sancti Odalrici, Augusta civitatis episcopi. Vide GREVEN.

Leonardi & Faustii. Cunradi.

AQUICINCT. & BÜRDEGALEN. Vendopera monasterio, natalis sancti Leonardi confessoris. Et sancti Flaviani confessoris.

DAVERON. BIGOTIAN. sign. P. 5. & CATERCIEN. S. Benigni. De Leonardo, ut supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Lini Papa & martyris. Bafoli confessoris & eremite. Faustii presbyteri, Dedii. [Dii] & Ammonii, pass. [passorum] cum beato Petro episcopo. Amatori episcopi.

REG. SUEC. sub. num. 428. Eodem die, sancte Genovefa, & sancti Marcelli de miraculo ardentium in ecclesia beate Marie Parisii. Vendopera monasterio, natalis sancti Leonardi confessoris. In pago Remensi, natalis sancti Bafoli confessoris.

VATICAN. sub. num. 5949. Omisso Lino & Amatore, sic habet: Natale sancti Nicandri S. Sophiæ. Tum de Petro Alexandrino. Demum Romæ, beati Alexandri episcopi & martyris, sub Anonino &c. cum elogio, quod haud dubie ex Adonis Martyrologio acceptum fuerit.

FLORENTIN. Transiit sancti Gaudenii monachi, abbas & confessoris, de partibus Hispanie, multisque [qui multis] virtutibus clarus quærit in Domino. Sepultus est in abbacia, ad sui nominis honorem fabricata Fasulana diocesi in Thesicæ paribus. Hactenus conveniunt, puto sequentia esse in solo STROZZIAN. Ipso die apud civitatem Annonensem, in partibus Novarie, S. Gaudenii, episcopi civitatis episcopi. In Vendopera &c. habet Leonis, pro Leonardi. S. Alexandri episcopi & martyris &c. Item sancti Belini martyris, episcopi Paduani. Vide Martyrolog. Romanum.

CAUDIAEN. Flaviani confessoris.

REMENS SS. Tim. & Apoll. In pago Remensi, depositio sancti Bafoli presbyteri & confessoris.

EDITIO LUBECO. Col. Incipit a Petro Alexandr. inserta visione de veste scissa. De Lino alibi actum est. Sequuntur duæ annuntiationes alia pura. Tum: Vendopera monasterio, natale sanctorum Leonardi & Faustii confessorum. Romæ, commemoratio sancti Lini Papa & martyris. Traveris, sancti Sabaudi episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Conradi, episcopi Constantiensis ecclesie Curia & confessoris. In pago Remensi, natale sancti Belini soli episcopi & confessoris, multis virtutibus clarus. Ipso die, sancti Mercurii martyris.

BELIN. Petro tribuit primum locum, sed textu non satis puro. Tum: Eodem die, sancti Belini martyris, episcopi Paduani. Deinde de Alexandrinis non satis pure. Purior est in textu De Lino ferme repetit annuntiationem antea positam xxiii Septembris.

GREVEN. Festum illationis beate Marie Vir. De Bili gnis in templum Iherosolymis, seu purificationis S. Anne, die scilicet LXXX a partu ipsius. Apud Cappadociæ, sancti Mercurii militis & martyris. Qui, ut dicit Catalog. Sanctorum, commagus esset apud Decium, sacrificare contentum, suisque caditur, igne supposito assatur, sed sanguinis copiosa effusione ignis exstinguitur. Deinde iterum ignem verberaque superans, capitis obtruncationem agonem suum consummavit. Romæ, translatio sanctorum Alexandri episcopi & martyris & Herculanensis. Item ibidem natalis sanctorum Saturnini, Sabaudi episcopi & confessoris. Conradi episcopi Constantiensis & confessoris. Qui ex radi episcopi Constantiensis & confessoris. Qui ex Germania, clara stirpe progenitus, a beato Odalrico Augustiensis ac clero prefata ecclesia in episcopum

pum assumptus, fide religionemque tantum exstitit, ut etiam super aquas ambulasse legatur. In pago Remensi, sancti Bosoli episcopi & confessoris. In Aquileia, sancti Valeriani episcopi & confessoris. Mercurialis curialis episcopi Luviensis & confessoris. In territorio Justitiani, sancti Justitiani confessoris. Berengeri presbyteri, de quo in gestis B. Tadei videtur. De Leonardo & Paulo, ut supra. Item, sancta memoria Joannis Ruybr. Ruybr. oec. presbyteri & confessoris, viri, ut ejus scripta testantur, illuminatissimi & devotissimi. Salomye virginis & viduae, uxoris fratris sanctae Elisabethae. Translatio beatae Tadei viduae.

Molan. De Petro Alexand. ut BELIN. De Miraculo ardentium, ex MUNERAT. De Basolo, ex HERINIEN. Eodem die, beati Alexandri episcopi & martyris, sub Antonino imperatore: qui inter alia facta miracula, mortuum suscitavit. In Nicomedia, beati Marculi sacerdotis & martyris, qui temporibus Constantis regis tyranni, persecutiones maximas perdidit: ad exitum ab alta rupe precipitatus est. Vide editionem secundam pag. 234,

& quae in Auctariis heri diximus. Roma, Syricii Siricii episcopi. Vide Exercitationem Florentinam. Item Conradi episcopi Constantiensis. Eodem die, sancti Conradi Bellini martyris episcopi Paduani. Deinde typis Bellini minoribus: Quem immaniter interemit anno MCXLI. vir nobilis, sed avarus, Thomas Caprovacius, a Bellino juste convictus atque iudicatus ad solvendas decimas agrorum, quos sub dioecesi Patavina latius possidebat. Hic, cum capisset post mortem miraculis supra modum nutre, ab Eugenio IV, biennium post mortem in catalogo martyrum honorifice ascriptus est. Oedipus hoc non explicet, nisi Eugenius III, pro Eugenio I substituitur. Editiones aliae primo loco agunt de Petro Alexandrino, multa Italico charactere de tunica scissae ex Adone adjicientes. De Lino non agitur. Reliqua textus pura sunt. Tum de Basolo, ex priori. De Conrado, Sebando [potius Sebaldus] Siricio, Alipii ut supra. Die vigesima sexta, sancti patris Alipii Leonardi. Denique de Leonardo ut supra: de Bellino, & Miraculo ardentium, sicut in ed. prima.

V Kal.

Die 27.

A Pud Bononiensem civitatem, natalis sanctorum martyrum Agricola & Vitalis, quorum posterior prioris servus fuit antea, nunc consors & collega martyrii. Denique cum cogeretur isdem a persequentibus, ut Christum negaret, & ille amplius profiteretur Dominum Jesum Christum, omnia tormentorum genera excrucierunt in eum. Novissimè beatum Agricolam interemerunt, cruci affigentes. In Galliis civitate Regensi, sancti Maximi confessoris, qui a primæva ætate virtutum omnium gratia præditus, primùm Lirinenensis cœnobii pater, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis & prodigiis inclitus extitit.

Textus sumitur ex Praten. Herinien. Antwerp-maj. Rosweyd. Antwerp. & Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan. Accedunt Antwerp-max. Lovanien. & Leyden-Belg.

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. incipiunt; Apud Bononiensem urbem. Munerat pejus habet Viomensem; qui & post denique, male inserit inde. Notabilis est phrasia illa Ufuardina, Denique cum cogeretur, ubi nihil præcedit, cujus ea particula conclusionem significet. Ceterum ita legisse Ufuardum, evidenter probant codices omnes. Solus Antwerp-maj. habet antea fuit, pro fuit antea. Sic legunt omnes isdem, Greven. & Molan. videntur voluisse emendare, per idem. Rosweyd. nimium sapit, dum post excrucierunt in eum, apponit & occiderunt. In solo Molano legitur Regensis; scriptoris imperitia in Rosweyd. male formavit Remensis. Non melius scribit Cirinensis, pro Lirinenensis, ac turpius Antwerp-maj. Sirutenensis. Ceterum omnes alii simpliciter Lirinenensis. Rursus hic cum Greveno constructionem torquent, signis inclitus & prodigiis extitit. Rosweyd. & Max-Lubec. inclitus fuit.

OBservatio. Sanctissimus Mediolanensis præsul & Ecclesiæ Doctor Ambrosius inter plures sanctorum Martyrum pretiosas exuvias, quas studiose quæsit ipse, effodit & exaltavit, hos nostros Bononiæ patronos celeberrimos, è medio Judaicorum cadaverum, martyrii sui signis gloriosos eruit, & cum magna fidelium lætitia efferens, condigno venerationis loco exposuit, unde in diversas orbis Catholici partes distributæ reliquæ, sanctorum gloriam mire propagarunt; Porro eundem illum inventorem suum, encomiasten nacti sunt Agricola & Vitalis, ut habes apud Ruinartium inter Selecta à pag. 514, cujus prævia admonitio historiæ elucidandæ peridonea est. Symbolam contulit Tillemontius tomo 5 à pag. 314: quæ omnia Actis eorum illustrandis opportune subservient. Nec prætermittentur, quæ de Agricola & Vitalis gloria commemorat Turonensis Gregorius cap. 44, ubi ambos, non recte ad Ambrosii mentem, crucifixos

cifixos asserit. Hic nobis præcipue incumbit Martyrologia excutere, in quibus ambo signati sunt, non IV Novembris, quemadmodum ex Belino, ni fallor, eos anstavit Baronius, sed hoc ipso die, Hieronymianis viam præmonstrantibus: In Italia, civitate Bononia, Agricola & Vitalis; ad quæ recte observat Florentinius, Gallicum scribam in Corbeienfi apographo, etiam ut ab Acherio editum est, Bononiam Italia impente in Galliam transfuisse, ubi & alia notatu digna laudatus commentator diligenter animadvertit. Apud Bedam, Florum & Rabanum insignes ceteroquin martyres, noti non sunt, at in Romano parvo, habita potius martyrii quam dignitatis ratione, servus, recepto hodie in officiis nostris ecclesiasticis more, domino præponitur: Bononia, Vitalis & Agricola martyrum. Idem servat Ado, inventioni magis, quam passioni describendæ intentus, ac cum Gregorio Turon. narrans, ambos crucifixos martyrium complevisse. Melius Noster ex ipsis ferme Ambrosii verbis elogium suum contexuit, mutata nominum sene, quæ eadem est in Wandelberti versiculo, quo ita Sanctos prædicat:

Martyrio quintam Agricola & Vitalis honorant.

Maximi.

Maximus Regiensis pure Adonianus est, iis verbis ab ipso laudatus, quæ pro maiori parte Usuardus verbatim ex eo mutuatus est; relicta clausula ultimâ, quæ in codicibus nonnullis infra restituitur. *Errore autem factum fuerat*, inquit Baronius, ut Regium Lepidi, quod est in Gallia Cisalpina, poneretur loco Regii in Gallia Narbonensi. Plura idcirco notat vir Eminentissimus, quæ proprio loco accuratius erunt expendenda, adeoque potissimum, utrum idem Maximus Regiensis dici possit, cui apud Tervanenses quadruplex assignatur solennitas; an longe verosimilius, alius ejus nominis, qui Vinia dicitur, cum plurimis argumentis, ut ita statuat, premi se fateatur Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii pag. 270. Ceterum habuit Maximus Regiensis laudatorem egregium, non semel alibi memoratum, Dynamium patricium, cuius stylo castigando videtur Saurius supersedere potuisse. Alii sunt, qui de Maximi gestis, virtutibus & miraculis scripserunt, inter quos laudatus supra Greg. Turonensis de Glor. Confess. cap. 83. Ex omnibus vitæ seriem adornavit Tillemontius tomo 16 à pag. 392.

AUCTARIA.

ORNACEN. Deficit in elogio Maximi Regiensis, in reliquis purissimus.

PULSANEN. Hunc textum profert:

Martialis
Vitalis & C.

Natale sanctorum martyrum Martialis, Vitalis & Agricola. Qui apud Bononiam Italia urbem, post varia tormenta, ultimo crucifixi martyrium compleverunt.

De Maximo.

ULTRAJECT & LEYDEN-BELG. De Maximo ex Adone subnectunt dictam superius clausulam: Hic inter alia gesta magnifica, tres mortuos vivos suscitavit, unum vero tacita loculi, quo ad tumulum vehebatur.

Marcelli & C.
Joannis & C.

ALBERG. & DANIC. De Agricola & Vitale egerunt IV Novembris. Hic in Maximo purus est prior, alter Adonis verba adjicit, proxime citata. Ambo conveniunt in his: Apud Nycomediam, natale sanctorum Marcelli, Petri & Joannis & C. Serena. Mediolani, natale sanctorum Johannis, Severi & Eusebii. De his vide Hieronymiana.

Textus
mutatus.

CENTULEN. In Italia, civitate Bononia, sanctorum Vitalis & Agricola, qui post alia tormenta crucifixi, martyrium compleverunt. Quorum corpora, cum inter Judæos essent sepulta, ipsis revelantibus beatus Ambrosius levavit & digere condidit. In territorio Bononiensi [puto hic intelligi Bononiam Picardicam] depositio sancti Maximi Regensis ecclesie episcopi, vite sanctitate & miraculorum gloria illustrissimi.

Marcelli & C.

BRUXELLEN. In Agricola & Vitalis elogio, non multum differt à præcedenti, sed cum PULSANEN. supra, ipsis præponit nomen Marcialis. Pergit: Apud Nycomediam, natale sanctorum martyrum Marcelli & C. Tum in Mediolanensibus, etiam ut supra. Augustoduno, natale sancti Amatoris episcopi & martyris. Vide quæ diximus pridie. Sequitur: Item depositio sanctæ Ode, filie, ut fertur, regis Scotorum. Quæ apud Rodum in Te-

Amatoris,
Ode.

xandria Brabancia vivens peregrina, loci fundatrix, degit; & nunc corporaliter patrona quiescit. Vide Martyrologium Romanum. Maximus hic prætermisus est, positus xxiv Novembr.

HAGENOVEN. Turpiter labitur in principio: Apud Hononensem civitatem & C. Dereliquo textus, puro proximus est, etiam in Maximo, cui sola Adonis clausula adjungitur. Tum: Apud Persidem, passio beati Jacobi militis, cognomen de laudis. Intercisi. Hic ex civitate Elape ortus sunt de tro-lap. amorem conversus est ad idolatriam, quem mater & uxor ejus cum scandalo redocaverunt, avertentes se amodo nolle secum commorari; unde paucos & se Christianum confessus est, & idcirco castelli membratim incisus. Primo præciderunt digiti, secundo pedes, deinde pedes, postea brachia; demum suras crurum usque ad femur usque crucis, & non remansit in eo [nisi] solus truncus: novissime anus carnisficum iratus abstulit caput ejus, & Christi martyrem illum fecerunt.

CODEX Ursini à Rosenberg. De Nicomedienfibus & Mediolanensibus, ut ALBERG. & C. DAVERON. In pago Buiricensi, sancti Eusebii confessoris. Castellanus legit Eusebii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Agricola & Vitalis martyrum. Maximi Regiensis episcopi, Siffredi episcopi & confessoris. Vide Castellanus, Siffredi à quo in indice vocatur Sigisfridus. Papini & Mansueti episcoporum & martyrum. Rasi martyrum cum sociis suis. Duæ hæc posteriores annuntiationes spectant ad diem sequentem.

ALTEMPS. In territorio Bathoniensi, sancti Congari confessoris. Castellanus scribit Congari, inter Aemeros, seu certo cultus die carentes. Flo-

FLORENTIN. In Hispanis, sanctorum martyrum Secundi & Primitivi. Tum solus STROZZIAN. In Antiochia, sancti Basilei episcopi, & sancti Saturnini. Parisius, depositio sancti Severini monachi & solitarii. De Severino vide Castellatum hoc die, & Uffardum xxiii Novembr. De Basileo &c. vide Martyrologium Romanum.

EDITIO LUBECO-COL. In prima, post hæc verba exercebant in eum, inserit, ita ut non esset in corpore ejus sine vulnere locus; ipse autem ad Dominum exivit, in qua oratione migravit ad Christum. Quæ ferè Ambrosii verba sunt, ex quibus patet, Vitalem cruci affixum non fuisse. Post hæc Agrippa, affligentes, addit notam temporis: Diocletiani & Vitalis. Maximi imperatorum temporibus. In Maximo De Maximo. Adoniana est: In Gallis, civitate Regensi, sancti Marcelli &c. Maximi confessoris, & episcopi, qui a primava Joannis &c. atate, omnium virtutum gratia præditus, primum

Lutetienfis canobis, deinceps Rogersis & clefæ episcopus, signis & prodigiis inclitus exiit; nam inter alia gesta magnifica tres mortuos juvenes, uno tactu locum resuscitavit. Sequitur de Nicomedienfibus & Mediolanenfibus, ut jam supra non semel.

Jac. Inter. Tum: Apud Persidem, natale sancti Jacobi militis & martyris, interfessum mirabiliter. Apud Moguntiam, depositio sanctæ Bihildis viduæ, quæ exiit abbatissa multarum devotarum maionarum. Eodem die, beatorum Achaii, Noviomagi, & Optati episcoporum & confessorum. In pago Bituricensi, sancti Eschii confessoris. I. so die, beatorum Secundi & Primitivi confessorum. Vide alteras MOLAN editiones, ubi Facundi &c.

BELIN. Prima annuntiatio posita est iv Novembri. Hic de Maximo bene. Tum: Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris. Vide Austaria die præcedenti. In Antiochia, sancti Basilei episcopi & sancti Saturnini. Parisius, depositio sancti Severini, monachi & solitarii. Item sancti Jacobi Intercisi, martyris confessoris.

GREVEN. In Perside, sancti Jacobi martyris, cognomento Intercisi. Qui cum esset regi Persarum notissimus, & inter optimates primus, pro fide Christi crudeli & diutino cruciatu membrorum mutilatus, ad ultimum gladio percussus, martyrium consummavit. In Nicomedia, natalis sanctorum Marcelli, Petri, S-renti, Demetrii. Apud Galatiam, Facundi & Primitivi martyrum. Item secundum Carbarlaam &c. legum hic, Barlaam & Josephat. Mediolani, Joannis &c. sanctorum martyrum Joannis, Severi & Ensemæ. Virgili episcopi Salisburgensis & confessoris.

ris. Syfridi episcopi Veredacenfi. Acharii & O-syfridi. ptati episcoporum Noviomensium & confessorum. In Acharii &c. pago Bituricensi, sancti Eschii confessoris. In Menna. Francia, Metina virginis. Apud Moguntiam, Bihildis. sanctæ Bihildis viduæ, abbatissa multarum &c. Electæ. Monasterii Wile, sanctæ Electæ virginis.

MOLAN. Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris. In Antiochia, sancti Basilei episcopi, & sancti Saturnini. Parisius, depositio &c. Item de Jacobo Interciso, verbatim ex BELIN. Leintypis minoribus: Apud Galatiam, Facunda & Primitivi. Item secundum Catalogum hic, Barlaam & Josephat, quorum actus mirandos Joannes Damascenus scripsit. Syfridi episcopi Veredacenfi. De Elchio, ut supra; Apud Moguntiam, Bihildis. sanctæ Bihildis viduæ, abbatissa multarum devotarum maionarum. Quæ fundavit monasterium veteris Celle in Moguntia, sacrarum virginum; quod hospitale albarum habet nomen dominarum. Eodem die apud Gracos, sancti Simeonis Metaphrasti, cuius vitam encomiastica oratione descripsit Pselmus. Aliæ editores de solo Maximo. Tum de Basileo & Jacobo Interciso, ut supra. Deinde in Galatia

juxta fluvium Cesam, natalis sanctorum Facundi & Primitivi martyrum, quibus post multa supplicia superata, duæ coronæ ab angelis delatæ sunt. Quod Atticus prætor accipiens, cepit, inquit, amputentur, ne sit locus coronis. De Oda, ut BRUXELLEN. Moguntia, natalis sanctæ Bihildis viduæ sanctimonialis. Quæ a clero & populo Moguntino sepulta est in basilicâ, quam suis ipsa sumptibus exaasticari curaverat. Ipso die, sancti Acharii episcopi Noviomensis & confessoris. Ipso die apud Gracos, sancti Simeonis, qui Metaphrasta

cognomen obtinuit. Inter scriptores Gracos, qui vitas sanctorum collegerunt, celeberrimus est, sancti etiam nomen apud ipsos promeritus. Nec dum prodit Actorum metaphrasticæ ab iplo exornatorum Græca collectio. Surus ex Lipomano piera quæ Latine redidit edidit, quæ criticorum ingenia præciem occupant. Multa de ejus stylo, fide, ætate, in Actis nostris hactenus dicta sunt ab Allato de Simeonum scriptis. Si hodiernis hypercriticis nimium creditur, brevi tota ejus metaphrasis exauctorata, ad tineas & blattas amandabitur. Nostra opinio est, Metaphrasis ornam enta, hinc inde vitis sanctorum, licet paulo liberalius inserta, non magis in historia sacra, quam profanorum historiorum in profana, tradi esse aut vitio verti oportere.

De Metaph. cognomen obtinuit. Inter scriptores Gracos, qui vitas sanctorum collegerunt, celeberrimus est, sancti etiam nomen apud ipsos promeritus. Nec dum prodit Actorum metaphrasticæ ab iplo exornatorum Græca collectio. Surus ex Lipomano piera quæ Latine redidit edidit, quæ criticorum ingenia præciem occupant. Multa de ejus stylo, fide, ætate, in Actis nostris hactenus dicta sunt ab Allato de Simeonum scriptis. Si hodiernis hypercriticis nimium creditur, brevi tota ejus metaphrasis exauctorata, ad tineas & blattas amandabitur. Nostra opinio est, Metaphrasis ornam enta, hinc inde vitis sanctorum, licet paulo liberalius inserta, non magis in historia sacra, quam profanorum historiorum in profana, tradi esse aut vitio verti oportere.

IV Kal.

Die 28.

A pud Corinthum, natalis beati Sostenes discipuli sancti Pauli, Sosthenis. cujus mentionem facit idem Apostolus scribens Corinthiis. Eodem die apud Africam, sanctorum martyrum Papinii & Mansueti episcoporum, qui tempore Wandalicæ persecutionis, pro fidei Catholicæ defensione, candentibus ferri laminis toto corpore adusti, gloriosum agonem consummaverunt. Romæ, sancti Rufi, quem cum omni domo sua Diocletianus punitum Christo martyrem fecit.

Conveniunt Praten. Herinien. Anverp-maj. Anverp. & Max-Lubec. Munras. Belin. Greven. Molan. Adde Anverp-max. Ultrajest. Leyden. & Lovanien.

VARIA LECTIO. Scribendum erat *Sosthenis* ex Romano parvo & Adone, nisi forte Rosweydydus utrumque emendaverit. Certe codicum nullus ita habet, ne Molanus quidem, qui posuit *Sosthenes*; unde ex omnibus fere aliis censendum, Usuardum scripsisse ut est in textu. Sic rursus in codicum nullo reperitur recte scriptum *Papini*, at hoc mirum non est, quandoquidem Romanum parvum æque ac Ado etiam posuerint *Papini*; nonnulli codices male *Papini*. Solus Belinus legit *ferreis laminis*. Antwerp. maj. & Max-Lubec. Greven. & Molan. posuerunt *Christi martyrem fecit*: nos tamen cum Praten. Herinien. & aliis servandum putavimus *Christo martyrem fecit*, tanto magis, quod in ea lectione Ado præcesserit. Munerat. neutrum posuit, sed eam vocem plane omisit. Belin. sensum transposuit: *Martyrem Diocletianus Christo fecit*. Reliqua errata sunt, *Corinthum*, *Chorinthiis*, aput, *Affricam*, *Aphricam*, *Vandalica*, *defensione*, pro *defensione*, *Ruffi* &c.

Sosthenis. **O**BSERVATIO. Nec apud Hieronymianos nec in ferie Bedæ *Sosthenem* ullum reperire est; contra vero in Romano parvo & Adone aut duo sunt, aut idem bis repetitur, nempe xi Junii post Barnabam, & hoc die; videturque annuntiationum varietas diversitatem aliquam haud obscure designare. Romanum parvum, cujus auctorem Apostolicos viros collegisse sæpe diximus, sic habet xi Junii: *Et Sosthenis apud Corinthum, discipuli Pauli*; hic vero aliis characteristicis: *Sosthenis, discipuli Apostolorum*. Eandem plane phrasim secutus Ado priori loco: *Eodem die apud Corinthum, S. Sosthenis, discipuli S. Pauli Apostoli*; posteriori, seu hoc die: *Natalis S. Sosthenis Apostolorum discipuli*. Eusebius Valesii libro 1 historiae cap. 12 *Sosthenem* aliquem in numero LXXXII discipulorum reponit; quamvis Rufinus cap. 14 alium sensum reddiderit. In hodierno Romano sumitur *Sosthenes* pro principe Synagogæ, qui Actorum cap. 18 ante Gallionem proconsulem acriter verberatus, præclaro initio, fidei suæ primordia consecravit. Supponitur nimirum, hunc *Sosthenem* ibi adhucdum Judæum, eundem esse cum eo, quem Apostolus ipse sibi socium jungit, dum primam ad Corinthios epistolam sic orditur: *Paulus vocatus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, & Sosthenes frater*. Attamen non male observat Castellanus, satis incertum esse, saltem ex citatis Apostolorum Actibus, utrum & quando *Sosthenes* ille Synagogæ princeps ad Christi fidem adductus fuerit. Interim si Romani parvi & Adonis mentem recte assequor, puto ab ipso *Sosthenem* Eusebii, Apostolorum discipulum, seu inter LXXXII, unum, distingui à *Sosthene* fratre, qui à Paulo & cum Paulo in epistola ad Corinthios nominatur, ita ut hic xi Junii, ille hoc die ab ipsis celebretur. At Usuardi nostri alia plane sententia, qui unicum *Sosthenem*, ut sanctum agnoscens, unicum hic Apostoli discipulum, in laudata epistola memoratum, recolendum suscepit. De veritate identitatis vel distinctionis, alibi disputabitur; uti & de episcopatu Colophonis, quem solius Dorothei vadimonio non facile admitteremus. Wandelbertus hodie *Silam* cecinit, de quo nos cum Usuardo xiii Julii. Hic versus est: *Silas Paule tuus quartam comes auget & ornat*.

Papini & Mansueti. De Wandalica in Africa persecutione non semel in superioribus agendum fuit. Episcopi duo hoc die consignati, potius in ipsa prima barbarorum depredatione, quam in aperta & declarata persecutione passi sunt, ut vide apud Victorem Vitensem, sub ipsum historiarum suarum initium ita loquentem: *Quanti & quam numerosi tunc ab eis cruciati sunt sacerdotes, explicare quis poterit? Tunc enim & nostræ civitatis venerabilis Papinianus arripuit, candentis ferri laminis toto adustus est corpore: similiter & mansuetus Uricianus, in porta incensus est Fornaria*. Primus annuntiationem ex Victore formavit auctor Romani parvi: *In Africa, Papinii & Mansueti episcoporum*. Ut non verear asserere, historiam illam Africanam peculiarem fontem fuisse, ex quo præfatus auctor Sanctos accepit. Ado martyrii genus, ut vides, ferme ex laudato Victore desumens, plures alios episcopos, non tamquam vere martyres, aut horum martyrum socios, sed ut confessores fidei, exiliis variis subinde damnatos, conjunxit, ut in Auctariis infra supplebimus, sed in enumeratis nominibus præfatus Ado hinc inde errare videtur. Porro eorum aliqui propriis diebus referuntur, ut Valerianus xv Decembris &c. Usuardus solitum ducentum præse secutus est.

Rufi. *Rufus* à Romano parvo & Adone, in annuntiationum ordine, secundo loco refertur, à primo, his verbis: *Et sancti Rufi martyris, cum omni domo sua per Chrysogonum la-crati*. Hæc eadem non multo longiori oratione extendit Ado, postrema hæc, ab Usuardo descripta, addens: *Quem cum omni domo sua Diocletianus punitum Christo martyrem fecit*: unde patet, quod in Variantibus de hac phrasi diximus. Rufi & Chrylogoni Actorum eadem est ratio; vide quæ dicta sunt xxiv Novembris.

AUCTARIA.

TORNACEN. Purissimus esset, nisi deficeret in brevi Solithenis elogio.

ROSWEYD. In toto textu satis purus, in fine adjicit: Item *Sile* Apostoli, qui erat discipulus sancti Pauli Apostoli. Diximus, ab Usuardo positum esse xlii Julii.

PULSANEN. In Solithene mutilus, scribit: Natalis sancti Sostenes, discipuli Apostolorum. Secundo loco habet: Eodem die, sancti Ruffi martyris, quem Dominus Jesus Christus cum omni domo sua per beatum Chrysogonem... abscissa est linea. Sequitur de Africanis, in quorum elogio iterum deficit, prima annuntiationis parte etiam abscissa.

ALBERG. & DANIC. Puri etiam in textu, hanc ei commemorationem praefigunt: Roma, natale S. Gregorii tertii Papa & confessoris. Hic synodum nongentorum trium episcoporum in urbe Roma congregavit, in qua venerationes sanctarum imaginum confirmans, earum violatores generalis sententia anathematizavit.

CENTULEN. Natale sancti Sostenes, discipuli Apostolorum. Eodem die sancti Ruffi, quem Dominus Jesus cum omni domo sua per Chrysogonem concessum suum lucratus est. Item eodem die [apud] Africanam, sanctorum Papi & Marcellini, episcoporum & martyrum, cum quibus alii episcopi, id est, Quodvultus deus Carthaginiensis, Valerianus, Urbanus, Crescentius, Habentideum, Eusebius, Tiatius, Crescentianus, Crescentius, Felix, Hortulanus, & Florentianus pari confessione, cursum vitae peregerunt. Nomina aliqua luxata & confusa sunt, vide infra MOLAN. vel potius Adonem ipsum.

BRUXELLEN. In prima, satis purus, subiungit: Et sancti Sile Apostoli, qui cum beato Paulo, gentibus Christi Evangelium predicavit. In Ruffo, etiam satis bene. Tum: In Syria, natale sanctorum martyrum Triphimi, Theodoli, Eucherii, Lulii & Eusebii. Vide Hieronymiana. De Africanis, inserit, sub Genserico rege Ariano. Demum: Roma, natale beati Gregorii tertii Papa & confessoris. Qui in secreta Missae adjunxit: Quorum solemnitas hodie in conspectu maiestatis tuae Domine Deus noster, in toto terrarum orbe celebratur. Synodum quoque fere mille episcoporum in urbe Roma congregavit, in qua venerationes sacrarum imaginum confirmans, earum violatores &c. ut ALBERG supra.

HAGENYEN. In textu, à puritate solum deficit, quod Ruffum secundo loco, Africanos tertio repositur. Sequitur: Roma, natale beati Gregorii tertii Papa & confessoris. Hic synodum in urbe Romana nongentorum & trium episcoporum congregavit, propter consuetudinem Leonis imperatoris haereticum, qui imagines Christi & Sanctorum combussit, & alius hoc idem facere praecepit; quem Leonem ipse anathematizavit, & quia se corrigere noluit, Romam, Italiam & Hispaniam ab ejus jure discedere fecit, & vetustalia ei interdixit. In quo concilio venerationes sacrarum imaginum confirmatae sunt, atque violatores earum, generalis sententia anathematizavit. Hic obitus erat a Longobardis, & liberatus per Carolum Martellum, obiit in pace. Aliqua hic miscetur, alibi accuratius explicanda.

VICTORIN. & REG SULC. sub num. 130. Alium Gregorium celebrant, hoc modo: Item

Roma, sancti Gregorii quarti Papa, qui rexit Ecclesiam annis decem. Tempus quadrat. Greg. III.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Ex textu nihil.

Sic habet: *Sile* Apostoli. Gregorii Papae tertii. Hic confirmavit in concilio fere mille episcoporum venerationem sacrarum imaginum.

FLORENTIN. Roma, Gregorii Papa tertii. Eiusdem.

EDITIO LUBECO-COL. De Gregorio, primo loco habet, ut ALBERG. supra. Tum de Solithene, satis pure. In Africanis subdit nomina aliorum episcoporum, sed pleraque mutila, aut mutata, quae melius infra dabimus. Tertiam sic format: Item Roma, sancti Ruffi confessoris, quem cum omni domo, Dominus Jesus Christus per Chrysogonem martyrem lucratus est, persecutione Diocletiani imperatoris, per se puni-

tum. Apud Viennam, sancti Philippi, eiusdem Philippi, urbis episcopi & confessoris. In territorio Valentiniensi, cambio Crispini, depositio sancti Landolini confessoris, qui à beato Auberto Cameracensi episcopo, de sacra fonte levatus est. Nescio, cur hi Sancti hoc die referantur.

GREVEN. *Sile* Apostoli, quem Usuardus habet *Sile*. tertio Iulii. In Syria, natalis sanctorum Triphimi, Theodoli, Eucherii, Lulii & Eusebii. Item in Africa, sanctorum episcoporum, quorum nomina sunt, Quodvultus deus Carthaginiensis, Valerianus, Urbanus, Crescentius, Habentideum, Eustachius, Crescentianus, Crescentius, Felix, Ortulanus, Florentianus. Hi omnes, ut dicit Ado, propter veritatis confessionem sub Vandalica persecutione gravissimo damnati exilio, in confessione pietatis, cursum vitae consummaverunt. Roma, beati Gregorii tertii Papa & confessoris. Vienna, Theodoli Philippi episcopi & confessoris. Theodoli confessoris. Liberia virginis & martyris. Oda virginis, filiae regis Scotiae.

MOLAN. Alii litteris etiam ex Adone textui inserit: Quo in tempore etiam alii sancti episcopi, id est, Quodvultus deus Carthaginiensis, Valerianus, Urbanus, Crescentius, & qui vocatur Habentideum, & Eustachius, Crescentianus & Crescentianus, & Felix, & Hortulanus, & Florentianus, damnati exilio, cursum vitae consummaverunt. Vide Observationem. In fine adjicit: Gregorius Papa, qui rexit Ecclesiam annos decem: sepultus est in ecclesia beati Petri Apostoli. Dein typis minoribus: Oda virginis, filiae regis Scotiae, qua apud Rhodum in Alexandria Brabantia corporaliter patrona requiescit.

Item, sancti Acharii episcopi Noviomensis & confessoris. Editiones posteriores idem habent de episcopis Africanis in textu, & in fine de Gregorio. Tum: Die vigesima octava, sancti beati martyris Stephani junioris, & typis minoribus: Inclusi apud sanctum Auxantium. Cujus pedem inde ligantes, duxerunt usque ad ea quae sunt Pelagia a pratorio. Ubi & discerpentes eum, proscernerunt honorabiles ipsius reliquias in balthanatorum locum, eo quod multos monerit & adduxerit ad monasticam vitam, atque contemnere regias dignitates, atque pecunias persuaserit. Hoc elogium supra, ex prima MOLANI editione, retulimus xx huius mensis, quo die de Stephano etiam agit GREVEN. Sed melius posteriores hae editiones ipsum hoc die collocarunt. Vide totam celeberrimam huius Stephani hitoriam late deductam apud Surium.

III Kal.

Die 29.

Fig. Andr.
Saturnini
& Sisinnii.

Saturnini
Tolosani.

Vigilia sancti Andreae Apostoli. Romae via Salaria, natalis sancti Saturnini martyris & Sisinnii diaconi, sub Maximiano principe, quos in carcere diu maceratos iussit praefectus Urbis in equuleo levare, & attrahi nervis, & fustibus ac scorpionibus caedi. Deinde iussit eis flammam ad latera apponi, & depositos de equuleo capite truncari. Eodem die apud Tolosam, beati Saturnini episcopi, qui in capitolio ejusdem urbis, à paganis tentus, atque à summa capitolii arce per omnes gradus praecipitatus, capite colliso, excussoque cerebro & omni corpore dilaniato, dignam Christo animam exhalavit.

Puri sunt Praten. Herinien. Antwerp-maj. Antwerp. & Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. & Molan. Accedunt Albergen. & Danie.

VARIA LECTIO. In altera Greveni editione, quam sequimur, ante *via Salaria*, per incuriam omittitur *Roma*. Ast hoc parum est, modus annuntiandi in utraque editione, prope effecit, ut à puris excluderetur, cum Adonis potius, quam Usuardi phrasim editiones illae fecerentur, his verbis: *Natalis sancti Saturnini martyris, & sancti Sisinnii diaconorum*. De qua re fusius infra in Observatione. Nec Molanus plane integer est; legit enim *Saturnini martyris, & sancti Sisinnii*. Belinus praeter alia male ordinata, male scripta & interpuncta, post, *iussit eis flammam*, cum Antwerp. & Max-Lubec. omittit, *ad latera*. Solus Molan. pro *capite truncari*, scribit, *capite detruncari*. Cetera ferme errata typographica sunt, ut *Dyaconi, Sisinni, Maximo, eculeo, excussoque, exalavit* &c.

Fig. Andr.

Saturnini
& Sisinnii.

OBservatio. Romani parvi vetustatem inter alia satis clare demonstrat paucitas Vigiliarum in eo codice signatarum; quo eodem argumento utitur alicubi Florentinus, ut de codicum suorum antiquitate statuatur. Itaque nec in Hieronymianis, nec in praefato Romano parvo reperitur, notata in textu *Andreae Apostoli vigilia*. Est autem in Beda, si vere Beda sunt verba annuntiationi Saturnini subjuncta, quae apud Rabanum desiderantur: est & in Calendariis Allatii & Frontonis, etiam secundo loco, sed Ado primum ei tribuit, ex quo in Nostrum transit. Turbata est & auctor in codicibus Hieronymianis *Saturnini* celebris Romani martyris commemoratio, dum ita scribit: *Roma, Arasonis, Saturnini, Crisanti & Dariae, Mauri & aliorum LXXII*, vel ut habet Epiternacense vetustissimum, *aliorum LX*; sed hic codex clarius incipit: *Roma, Saturnini* &c. Verosimilimum est, quod accurate observat Florentinus; corrigendum nempe ac emendandum commemorationis principium ex fragmento vetustissimi Calendarii Bucheriani, ubi sic legitur, non xxx Decembris, ut vult Tillemontius, sed in Kal. Decembris, *Saturnini in Thrafonis*; sic videlicet, ut pro *Roma, Arasonis*, restitueretur, *Roma ad Thrafonis*. Tu ibi de Thrafonis cimiterio plura invenies. Ceterum apud Adonem ex sancti Marcelli Papae Actis habemus, martyrum nostrorum corpora *collegisse Thrafonem cum Joanne presbytero, & sepelisse in praedio suo via Salaria*. Alia eisdem notat Florentinus de Chrysanto & Daria, quorum celebritati dicatos esse varios dies, vetera ipsa Martyrologia ostendunt, quemadmodum patebit die 1 Decembris. Ut ad Saturninum redeamus, recolunt ipsum laudata Calendaria Allatii & Frontonis, sed solum & incommutatum; Beda cum suis, socios adjungit *Sennem ac Sisinnium*, quorum priorem scripsit Rabanus *Sennem*; editor vero Canisius, *senem* formandum putavit, ut sit *Saturnini senis*: rectissime, opinor, & vere, quamquam secundum Bedam & Adonis elogium, *Sennem* proprium martyris nomen omnino importet, quem tamen in sancti Marcelli Actis frustra quaesiveris. Ita quoque legerat Romanum parvum: *Roma, Saturnini martyris, & Sennis & Sisinnii diaconorum*. Nolite, consulto, haud dubie, fonte, solummodo advertit, expungendum *Sennis* vocabulum, servatis dumtaxat Saturnino & Sisinnio, quorum gesta narrantur in laudatis sancti Marcelli Actis, cum Papae, Mauri, Cyriaci, Largi, Smaragdi, aliorumque passionibus, alibi expensis & porro diligentius expendendis. Saturnino, non Sisinnium, sed Maurum jungit Wandelbertus, an autem illum innuat, qui cum Papia colitur xxix Januarii, an alium, de quo fusius agit Florentinus, mihi haecenus incompertum. Sic canit:

Tertiam Saturnine tibi Mauroque dicamus.

Ex Usuardo

Exstatat Castellanus in adjecta Martyrologio suo universali notula, Saturninum no-
strum alterum, Tolosatium apostolum, Saturnino Romano in sacris Tabulis subjun-
ctum esse a codicum Hieronymianorum scriptoribus, quod in Actis ejus verum marty-
rii diem non repererint. Valeat conjectura, quantum ad diem obitus attinet; at enim,
si Corbeiensis codicem excipias, ita alii Saturninum signant, ut vel Nannetensem,
vel Hispanum aliquem episcopum prædicare videantur. Hæc est Corbeiensis, etiam
ut ab Acherio editus est, expressior commemoratio: *In Gallia, civitate Tolosa, natalis
Saturnini episcopi & martyris.* Pluribus Sanctum exornavit Martyrologus Viennensis,
diversa plane phrasi, ab ea quam Floro tribuant Majores nostri, licet satis appareat,
utrumque elogium ex iisdem Actis profuxisse. Acta ipsa, sane egregia, inter Sincera
& selecta recensuit Ruinartius a pag. 109, ad cujus eruditam admonitionem lectores
remitto, ne hic repetam, quæ ibi diligenter observata sunt, uti & apud Tillemon-
tium tomo 3 a pag. 297. Consuli etiam possunt prædicta Acta apud Surium hoc die,
cum iis quæ in Saturnini laudem diseruit Greg. Turon. de Glor. Martyrum cap. 48.

AUCTARIA.

ORNACEN. Caret elogio Saturnini epi-
scopi Tolosani, in reliquis purissimus.

ROSEYD. Hic iterum aliqua ex
Hieronymianis admittet, in prima qui-
dem purus, sed secundam sic enuntians: *Roma,*
natale sanctorum martyrum Crisanti, & Daria
virginis, qui post multas, quas pro Christo lucrati
fuerant, passionem, jussu suu a Numeriano impe-
ratore, via Salaria in arenario deponi, & viven-
tes terra & lapidibus obrui. Elogium est Uluar-
di ex 1 Decembris. Sequitur ex prædictis co-
dicibus: *Item beati Mauri & aliorum LXXII.*
Tum de Saturnino Tolosano, satis recte. De-
inde: *Natale sancti Radbodoni, Trajectensis epi-*
scopi. Demum litteris majusculis hic in fine po-
nitur: *Vigilia sancti Andreae.*

PULSANEN. In Vigilia, recte. Pergit: *Eodem*
die apud Tolosam, sancti Saturnini episcopi. Item
eodem die, sancti Saturnini martyris, & Sennis,
& Sisinnii diaconi, sub Maximiano imperatore.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. &
LOVANIEN. Omnes adjuvant: *Eodem die, sancti*
Radbodi episcopi & confessoris.

CENTULEN. Vigilia sancti Andreae Apostoli.
Roma, sanctorum Saturnini & Sennis & Sisinnii
diaconorum, sub Maximiano imperatore. Apud
Tolosam, sancti Saturnini episcopi & martyris,
sub Decio casare. Item Roma, sancti Crisanti &
Daria virginis, tempore Numeriani.

BRUXELLEN. In Vigilia purus, subdit: *Roma,*
natale sanctorum martyrum Crisanti, Mauri
& Daria virginis. Qui cum nullo genere tormen-
torum ladi possent, jubente Numeriano imperatore,
tandem pro Christo decollati, terra & lapidibus
obruunt sunt. Et Roma via Salaria, natale sancti Sa-
turnini episcopi & martyris, & Sennis, & Sisinnii
diaconorum. Qui a Maximiano imperatore dam-
pñati sunt ad fodiendum arenam, ad faciendas ther-
mas Dyocletianas, & deinde ipsos in carcere diu
maceratos. . . . Quorum corpora dum Joannes pre-
sbyter collegisset, Trajan vir christianissimus, via
Salaria in suo prædio sepelivit. His autem in medio
certamine positis, duo milites, Sapias [pro Papias]
& Maurus Christo crediderunt, qui mox compre-
hensi sunt, ut gesta Marcellini Pape declarant.
In Saturnino Tolosatium episcopo modice in-
terpolatus est hoc modo: *Apud Tolosam, na-*
tale sancti Saturnini episcopi. Qui temporibus Decii
in capitolio ejusdem urbis a paganis tentus, atque
a summa capitolii arce, per omnes gradus precipi-
tatus, capite colliso excussusque cerebro, & toto
corpore dilaniato, dignam Christo animam exhalavit.

In fine subjungit: *Ipsa die, depositio Bernardi, qui Bernardi.*
fuit Latinorum primus Nazarena ecclesiæ episcopus.

HAGENYEN. In prima purus, secundo loco
agit de Saturnino Tolosate, hæc ex Actis su-
modo & stylo componens: *Apud Tolosam, natale*
sancti Saturnini episcopi & martyris, qui ab Apo-
stolorum discipulis episcopus est ordinatus, & illis
est missus, & ipso civitatem ingredientem [vult di-]
cere ingrediente] demones a responsis in ydolis cess-
abant. Tunc unus sacerdotum dixit, quod nisi Sa-
turninum occiderent, a diis penitus nil obtinerent.
Et Saturninum nolentem sacrificare apprehenden-
tes, ad pedes thauri ligaverunt, eumque stimulis
agitantes, a summa arce per gradus capitolii præci-
pitaverunt, sicque capite confracto & cerebro ex-
cisso, & toto corpore debilitato martyrium consum-
mavit. Tum: Eodem die, Roma via Salaria, na-
tale sanctorum martyrum Saturnini militis & Sy-
sinii diaconi, quos præfectus, sub Maximiano
principe, diu in carcere & in vinculis maceratos,
in oculum levare jussit, nervis attrahi, sustibus &
scorpionibus cadi. Demum: Apud Mediolanum,
natale sanctorum martyrum Johannis, Severi & Joannis & c.
Eugenia. Vide Hieronymiana die xxvii.

AQUINCET. Pro Salaria, scribi, Appia. In
fine autem: *Roma, sancti Gregorii Pape. Hic*
constituit in Canone a sacerdote ascendere: Quorum
solemmitas hodie in conspectu tua majestatis celebri-
tur. Item: Inter quorum nos consuetum, non esti-
mator meriti, sic venia quasumus la gior admittit.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Saturnini
martyris. Radbodi episcopi Trajectensis, cujus cor-
pus Daventria requiescit in ecclesia sancti Libani.
VATICAN. sub num. 949. Eodem die, san-
cti Mauri martyris. Vide Florentinum.

EDITIO LUBECO-COL. In prima & secunda,
satis pura, in ultima sic interpolatur, post
episcopi: *Qui tempore Decii imperatoris in capi-*
tolio ejusdem urbis a paganis tentus, eo quod ad
eius presentiam omnes ipsorum dii multis factis,
nullum sacrificantibus, ex more, possent dare re-
sponsum, thauri ad ultimam preparato funibus
religatus est, quo vehementius stimulat, a summa
capitolii & c. In fine subjungitur: Daventria,
natale sancti Radbodi episcopi Trajectensis infe-
rioris & confessoris.

GREVEN. Mauri martyris. Secundum aliquos Mauri.
hic, Crisanti & Daria, qui infra Kalendis habentur.
Apud Ravennam, sancti Sisinnii episcopi.
Eodem die apud Daventriam, sancti Radbodi epi-
scopi Trajecti inferioris, confessoris. Qui circa
annum Domini xc [lege decccc] illi prædatus ec-
clesia,

Chrysanthi
& Daria.

Mauri & c.

Radbodi.

Saturnini,
Sennis & c.

Radbodi.

Chrysanthi
& Daria.

Chrysanthi & c.

De Saturni-
Sennis & c.

Radbodi.

De Saturni-
Tolosano.

Radbodi.

Sy. n. ep.
Radbodi.

clesia, decem & septem annis sacerdotium virtute conspicuus administrans, culmen abstinence sic apprehendere studebat, ut etiam a familiarissimis vix animadverti posset. Ipso die secundum Catalogum, Paphnutii abbatis. Item sanctorum Marci, Mariae. MOLAN. In fine. Item, sancti Radbodi Trajectensis episcopi & confessoris in Davenria. Tum typis minutioribus: Item obitus venerabilis Ida de Ni-

vella, monialis cenobii de Rameya, Ordinis Cisterciensis, in patria Namurcensi. Editiones alie litteris Italicis, post capite truncari, textui inferunt: Scriptum est in gestis Marcelli Papae. In fine. Item in Davenria, sancti Radbodi &c. Die vigesima nona, sanctorum martyrum Paramoni, & Philomeni, sancti Acaci, qui fuit in gradu. De Ida, eadem hic habentur quae in priori, & eodem charactere.

Pridie Kal.

Die 30.

Andrea.

IN civitate Patras, provinciae Achaiae, natalis sancti Andreae Apostoli, qui etiam apud Scythiam praedicavit. Hic beatissimus, ab Egea proconsule comprehensus, primo in carcere est clausus, ac deinde gravissimè caesus, ad ultimum vero in cruce apensus, biduo inibi supervixit. Apud Sanctonas, sancti Troiani episcopi, magnae sanctitatis viri, qui sepultus terris, caelo se vivere multis virtutibus manifestat.

Troiani.

Puri sunt Praten. Herinien. Antwerp-maj. Munerat. Greven. & Molan. Accederent undecim alii, nisi in fine adicerent passionem sanctae Justinae.

VARIA LECTIO. In minutis versatur. Scripti Scythiam cum majori codicum numero, licet hic vel ipse Grevenus recte habeat Scythiam. Sic Egea cum omnibus, excepto Pratenfi, haud dubie emendato, & Molan. In Munerat, est ibi, pro inibi: & in Antwerp-maj. manifestabat, pro manifestat.

Andrea.

OBservatio. Andream à Graecis Protocletum seu primo vocatum appellari consuevisse tradit Papebrochius in Ephem. Graeco-Moscis ante tomum i Maii pag. LII; nec quidquam impedit, quo minus eodem sensu à nobis dicatur Proto-Apostolus, seu primo Apostolus electus, & inter primos publico & celebriori cultu in universa Ecclesia donatus, ut pluribus demonstrari posset, nisi fuissent Tabulae omnes ecclesiasticae antiquissimae, Kalendaria, Sacramentaria, Martyrologia. Non reperiri Andreae nomen in Bucheriano, mirum nemini videbitur, qui meminere, Kalendarium istud ita urbis Romanae proprium fuisse, ut solas duas annuntiationes extraneas, nempe Perpetuae & Felicitatis, ac Cypriani contineat. At vetustam cultus extensionem ostendit Kalendarium Carthagenense, in quo diserte ponitur, ... Kal. Decembr. sancti Andreae Apostoli & martyris; ubi vix tres alii Apostoli in toto illo Kalendario inveniuntur. Alia non percurro, ut Martyrologius inhaream, inter quae Hieronymiana nullum Apostolum tot repetitis festivitibus celebrant; an ubique vere, controversum est; nec admitti posse censeo, quod nonnulla posuere x Februarii, dum pro altero Andrea & Apollonio sive Apponio, sub Herode in Bethleem Judae martyribus, irreplisse videtur Andreas Apostolus sicuti eo die observavit Henschenius, Florentinus post multas ambages illius demum opinioni ferme subscribente. Consulat curiosus lector Florentini notas & exercitationes ad Indiculum Apostolorum à pag. 116. Est praeterea in praedictis apographis v Februarii, ordinatio episcopatus Andreae Apostoli. Rursus ix Madii, Medilano commemoratio aliqua, in basilica ad portam Romanam; quo die nos cum Usuardo fuissemus de Andreae, Lucae & Timothei translatione Constantinopolim. Sed translato alia in Hieronymianis indicatur 111 Septembris. Adde dedicationem basilicae sancti Andreae, 111 Novembris: ac demum hoc die: In Achia, vel in provincia Agagia, civitate Patras, natalis sancti Andreae Apostoli. Ex quibus assertam nuperime S. Andreae cultus celebritatem abunde evinci perspicies. Romani parvi annuntiatio simplicissima est: Andreae Apostoli. Item Bedae, geminatis dumtaxat verbis: Natale sancti Andreae Apostoli. Quae paulo plenius habent Florus & Rabanus, cum Adonis elogio, inter Festivitates Apostolorum relato, conferri nequeunt. Sumpsit hic ex celeberrimis Actis, sub Achaiae presbyterorum & diaconorum nomine ab omni ferme aeo Christiano circumferri solitis; ex Adone autem textum suum huc Noster transtulit. Circa praefata Acta nutasse Baronium apocryphorum timore advertit Florentinus citato loco; nec sane dubitare potuit perspicacissimus Annalium ecclesiasticorum parens, quin à Manichaeis aliisque haereticis vel facta, vel temerata, vel interpolata fuerint, saltem prout olim existere &

& ab Eusebio aliisque rejecta novimus. Utrum vero ex Florentini sententia ab *erroribus repurgata* vel *non eadem* sint, quæ in passionibus tum Mss. tum typis excusis passim reperiuntur, operosius alibi erit examinandum. Mihi certe non videtur rejicienda narratio tot Patrum suffragiis corroborata, ob falsiorum corruptelas aliquas & depravationes, à quorum impiis manibus nec ipsæ sacrae Literæ intactæ remanserunt, quemadmodum in opere de eo argumento, non ita pridem edito, eruditissime probavit noster Bartholomæus Germon, videndus omnino à pag. 221, toto cap. 2 ex Philastrio Brixienfi, seculi quarti scriptore, ostendens, prima aliqua & genuina Andreae Acta, turpissimis hæreticorum inquinamentis fœdata & conspurcata fuisse. Paucula hic ex viri doctissimi mihi quæ amicissimi solide statuti delibo: *Crediderim*, inquit, *epistolam* ideo inscriptam esse nomine presbyterorum & diaconorum Achaïæ, quia quæ in ea habentur, pleraque desumpta sunt ex vetustioribus S. Andreae Actis, quæ reipsa primitus à discipulis ejusdem Apostoli scripta, ab hæreticis postea misere fœdata & corrupta; deinde studio & cura alicujus Catholicæ scriptoris, circa finem septimi seculi aut initium octavi expurgata sunt ab erroribus & fabulis, quibus, perfidia hæreticorum, erant referta. Firmat conjecturam suam argumentis pluribus, ac notanter egregio laudati Philastrii testimonio, quo datur intelligi, scripto discipulorum Andreae Apostoli de ejus gestis libro hæreticos addidisse, et ex eo tulisse, quæ voluerunt. Tu vide ibi reliqua à Germonio præstantissime deducta. Nilominus diffiteri non possum, talia esse Tillemontii argumenta tomo 1 à pag. 589, ut vel reluctantibus formidinem injiciant de ipsius, etiam ut repurgatæ, presbyterorum Achaïæ relationis omnimoda sinceritate. Habet scriptor præfatus satis nitidam vitam Andreae seriem ex indubitatis documentis contextam, citato tomo à pag. 317. Videri quoque possunt observationes Motherii ad hunc diem & pag. 442. Porro ex prægrandi de Andreae gloria Saussayi volumine, aliisque monumentis, dubia omnia quæ circa tempus, locum, modum martyrii, aliaque plura occurrunt, suo tempore in Actis nostris dissolventur. Hic postremo locum damus satis eleganti metrico Wandelberti encomio:

*Andreas pridie præcellet Apostolus, amplis
Virtutum fulgens radius titulisque per orbem,
Qui indomitos verbo signisque subegit Achaos.
Brumalem hæc claudunt populorum vota Novembrem.*

Qui secundo loco refertur Troianus Sanctonenfis episcopus, ab Adone ex Turonensi Troiani. Gregorio de gloria Confessorum cap. 59 acceptus, atque in sacros Fastos primum relatus est. ipsissimis ferme Gregorii verbis, quæ textum nostrum etiam componunt. Siquid præterea memoratu dignum de Troiano reperiat, à nobis suo loco illustratum dabitur.

AUCTARIA.

ORNACEN. In Andrea purus, deficit in solo Troiani elogio.

ROSWEYD. Incipit miniatis majusculis litteris, atque in ea prima annuntiatione satis purus est; secundam solum producit usque ad, *sanctus viri*.

PULSANEN. In prima habet usque ad prædicavit; in secunda purissimus est.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. BELIN. & ANTVERP. MAX. cum sex aliis mediæ notæ codicibus, textui puro adjiciunt: Eodem die, passio sanctæ Justine virginis, vel, Eodem die, sanctæ &c. Omnes pro Troiani, scribunt Trophiam; ac BELINI secunda editio, emendatius Troiani.

Justina.

Textus contractus.

CENTULEN. Apud Achaïam civitate Patras, passio sancti Andreae Apostoli, sub Egea proconsule, qui etiam apud Scythiam prædicavit. Sanctones, sancti Troiani episcopi, magna virtutis viri.

BRUXELLEN. De Andrea, cum textu pure incipiens, inserit, fratris beati Petri. Qui etiam apud Scythiam prædicavit, & post apud Achayam ab Egea proconsule captus, in carcere clausus, gravissime casus, ac tandem cruci appensus est, in qua biduo supervixit. Cujus ossa sacra, vicesimo anno Constantii imperatoris, Constantinopolim translata sunt. Vide 1x Maii. In secunda purus est. Tum:

In Aquileya, depositio sancti Valeriani episcopi Valeriani. & confessoris. Ipso die, passio sanctæ Justine virginis. Justina. Valerianus in Auctariis recurrit xxvi, in Romano ponitur xxvii Novembris.

HAGENOVEN. De Andrea longiorem historiam modo suo coagmentavit, cujus pars prior ex Evangelio habetur. Quid de altera, imo & de prima sentiendum sit, statuere lector poterit.

En historiam: In civitate Patras passio sancti Andreae Apostoli. Hic erat filius Joannis, de vico Bethsaida, & frater Petri Apostoli. Hic etiam primus sui discipulus Joannis Baptiste, ad cujus vocem ipse Joannem reliquit & Christo adhesit, & primus & secundus Apostolus Jesu Christi erat. Hic adduxit Petrum fratrem suum ad Jesum & illum convertit. Ipse cum aliis Apostolis, vivente Domino, prædicavit, baptizavit & miracula fecit; articulum Symboli adiecit. Sythiam post passionem Domini in sortem accepit sua prædicationis. In Myrmidonya Matheum Apostolum oculis privatum illuminavit, & abire fecit. Et cum ibi puniretur, orando eos convertit, & ecclesias edificavit, episcopos sicut in Sythia ordinavit, mortuos quadraginta unum suscitavit, ydola confregit & demones ejecit. Demum Patras civitatem ingreditur, & multos ibi convertit cum Maximilla, uxore Egea. Ubi ab Egea præ-

De Andrea.

proconsule capitur, carceri includitur, durissime verberatur, funibus ad crucem ligatur, ut diutius vivat, & amplius torqueatur. Ipse autem biduo in cruce vixit, & populum docuit, & in luce magna exspiravit: Egeas vero male moritur, & omnis populus ad Deum convertitur. Hæc satis longa est narratio. In secunda, purus est. Deinde addit:

Ida V. M.

Ipsa die, sancta Ida virginis & martyris passio. Idas virgines & viduas, seu Sanctas seu Venerabiles novimus; quæ sit hic Ida martyr, ignoramus. Sequitur demum: Apud Nicomediam,

Marcelli & socior.

notale sanctorum martyrum Marcelli, Petri & Sorene. Vide Auctaria xxvii Novembris.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Andrea Apostoli. Troiani episcopi & confessoris.

Amatoris.

In Vatican. sub. num. 5949. Adjicitur: In Mediolano, sancti Amatoris episcopi. An, Ambrosii de perceptione baptismi, ut habetur hoc die in Hieronymianis?

Justina.

FLORENTIN. Sancta Justina virginis.

De Andrea.

EDITIO LUBECO-COL. Post Apostoli, sequitur germanus [pro germani] Petri Apostoli. Hic primo fuit discipulus sancti Johannis Baptiste, sed post necem sancti Johannis, à Christo Jesu vocatus est in Apostolum. Qui etiam post ascensionem Domini apud Scythiam evangelizavit Christum. Hic bea-

tissimus ab Egea proconsule comprehensus, primo in carcere. . . . Cujus sacratissimum corpus Maximilianus potentissima matronarum, reverenter de portu depositum sepelivit. In Troiano pura est. Tum: Ipsa die, passio sancta Justina virginis & martyris.

GREVEN. Rome, natalis sanctorum Calixti, Callisti, Mauriti, Censuli & Theodoli. Eodem die, festivitas sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi. Vide de his apographa Hieronymiana. Ingaualis episcopi & confessoris. Apud Castellum est Patruiguali, formatum quasi à duplici nomine, quo Gallice appellatur Pabui & Tugal. Ravennas, Petri episcopi & confessoris. Vide infra ad diem Patru 11 Decembris. Dubium non est, quin hic indicetur Petrus ille celeberrimus, cognomento Justus Chrysologus. Justina virginis & martyris.

MOLAN. Cum BELIN. & reliquis superius: Eodem die, passio sancta Justina virginis. Vide de hac notatiunculam Castellani. In editionibus aliis solum additur: Et baptismus sancti Ambrosii. Unde hæc ultima annuntiatio accepta sit, intelligi debet ex MOLANI epistola ad lectorem § 11 & 12. Ceterum de Ambrosii baptismo in aliis codicibus Usuardinis nihil usquam inveni. Vide supra in VATICAN. quæ ex Hieronymianis diximus, nempe, Ambrosii de perceptione baptismi.

Martyro
logium
USUARDI
ad
ACTA
§ § :

MENSIS